Anckarström. En historia från idyllens och revolutionernas tidehvarf. II. Kungamördaren

Bokutgåva

Albert Bonniers förlag, Stockholm 1910.
I.
Bland oppositionsmän 1789.

Kapten Anckarström sneddade öfver Riddarhustorget på väg till Malmens källare. Han kom från Riddarhuset. Det hade varit långa anföranden, trängseln hade varit stor, och kapten Anckarström hade, mycket röd och varm, kommit nedspringande utför den stora trappan. Han hade ej hunnit tillknäppa sin päls, utan gjorde det under den hastiga gången. Pälsen hade uppslag och krage af svart, krusigt sibiriskt lammskinn, och en mössa af samma slags skinn hade kapten Anckarström på hufvudet. Denna dräkt gaf honom ännu mera utseendet af en utlänning, och när han som nu var blossande varm och ögonen eldades af ifver, kunde man knappt se en vackrare man än han var. De af hans ståndsbröder, som kände honom, men ej sett honom sedan gardestiden, tyckte att han blifvit ganska mycket förändrad på dessa år. Inte blott att hans utseende blifvit manligare, det var ju en helt naturlig sak, men hans intresse för politiken och för allmänna ärenden hade blifvit mycket mera vaket och glödande, än det förut varit. Det var ej heller för intet som han under dessa år så ofta haft den ifrige och framstående patrioten häradshöfding Nordell i Wallentuna hos sig som gäst på Thorsåker.

Ingen kunde vara skarpare, vältaligare och klarare i sina argument än häradshöfding Nordell, och då de båda herrarna hade suttit tillsammans i kapten Anckarströms kontor på nedre botten, hade samtalet långt mera rört sig om politiska förhållanden än om Anckarströms processer vid Wallentuna ting. Den unge arrendatorn på Thorsåker, som i det Gjörwellska hemmet umgåtts med de mest rojalistiska och kungaentusiastiska människor i hufvudstaden, hade i förstone häpnat öfver Nordells oförblommerade utlåtelser om kungen och regeringssättet. Själf hade han på senare tider af Gjörwell ansetts som rabulist, den där af personliga skäl utan den minsta orsak klandrade och häcklade det som utgjorde föremål för andra personers veneration och beundran. Aldrig kunde Gjörwell finna sig i att någon, som uppvuxit under hans ögon, understod sig att klandra Hans Majestät och förmenade att Högstdensamme styrde landet illa.

Gjörwell kunde nu en gång aldrig förmås att inse, att den Gustaf III, som gjorde augustirevolutionen 1772 och frälsade Sverige från inre partistrider och utländsk bestickning och som tagit spiran i egna händer och regerade riket efter denna välsignade konstitution, som alla rättsinniga med så stor entusiasm besvurit, hade förändrat sig till den grad, att han nu styrde riket på ett sådant sätt, att de af hans undersåtar, som sågo med egna ögon och hörde med egna öron och ej läto förblinda sig af glansen och härligheten kring tronen, ej mera kunde ägna honom sin beundran, han kunde aldrig förstå, att dessa klandrare ansågo, att konungen på det farligaste vis äfventyrade rikets inre och yttre säkerhet och att särskildt finansernas tillstånd var ägnadt att uppväcka de allra största bekymmer.

Då Nordell inne i kontoret på Thorsåker, medan han bolmade på sin pipa, uttalade dylika åsikter och framlade sina skäl för att han och så många andra sanna patrioter hyste dem, brukade Anckarström sitta tyst och höra på honom. Då satt han och tänkte på hur det nu efter hans totala brytning med Gjörwell, hans hus och krets liksom blifvit en helt annan kung i landet. Han hörde aldrig mera talas om den dyrkade hjälten, det tjusande snillet, som alla afgudade utom möjligen han själf. Det var en helt annan kung, som Nordell talade om, en tvetungad man, som höll sina ovärdiga smekungar om ryggen, en kung, som var opålitlig mot dem

han nämnde sina vänner, falsk mot sina fiender, en kung som blott tänkte på egna nöjen och personlig ära och ej på sitt fattiga folks bästa. Spelade ej kungen nu därtill den värsta komedi, inte blott inför det egna landet och folket, utan inför hela Europa för att bemantla det brott mot regeringsformen som han begått, då han började det olycksaliga kriget mot Ryssland utan ständernas hörande?

Då Nordell ställde denna fråga till Anckarström, svarade han:

– Jo, det är ett brott, som djupt måste uppröra alla rättänkande människor. Han greps nästan af förskräckelse, då han märkte, att så många hederliga svenska män nu sågo Gustaf den tredje i samma dager som han sett honom, alltsedan kungen gaf honom sin nådiga réprimande för snart sju år sedan.

Helt och hållet kunde han ju ej gilla de officerare, som under förra sommarn i Finland sammangaddat sig mot kungen, om han äfven mer än väl kunde förstå, att de hade gjort det, därför att de ansågo detta krig orättfärdigt och oförsvarligt och ledande till rikets fördärf – – –

Att kungen tillät de nedrigaste pasquiller mot armén och herrarna att utkomma och spridas utan minsta tilltal, det behöfde ej Nordell påpeka för Anckarström. Hur kunde detta annat än uppväcka de starkaste känslor hos hvar och en, som inte af egennytta var känslolös, tänkte han oupphörligt.

Anckarström var inte känslolös eller egennyttig, och det var en stor pina för honom, att han ingen god talare var utan bråkade sina tankar, då han skulle muntligen eller skriftligen yttra sig. Därför uppträdde han nästan aldrig som orator på riksdagen, men stillatigande kunde han ej heller höra på, och äfven denna dag, då han så hastigt kom nerspringande utför Riddarhustrappan, hade han svarat på propositionerna med särskildt högljudda och häftiga utrop och dragit uppmärksamheten till sig, där han stod framme på golfvet med många andra af oppositionens unga adelsmän, som ej fingo plats i de främre bänkarna, där flera sutto än utrymmet tillät.

Plenum hade varat från klockan tio förmiddagen till klockan half sju på aftonen, och som middagen intagits mycket hastigt och varit ganska klen, var Anckarström hungrig. Han sneddade öfver torget och gick fort framåt Myntgatan. Han var orolig för att alla borden på Malmens källare skulle vara upptagna, ty flertalet af de riksdagsmän som åto ute brukade intaga sina måltider antingen där eller hos Hoffstens vid Riddarhustorget. Anckarström föredrog Malmens källare, därför att där var billigare och äfven därför att baron Carl de Geers klubb var inrättad i samma hus och han efter slutad måltid kunde gå ditin och åhöra diskussionerna, som voro särdeles lifliga och där oppositionen talade fritt ur hjärtat. Baron de Geer, som var den rikaste adelsmannen i landet, hade hyrt dessa rum på Malmens källare, där en stor mängd af fattig och i Stockholm främmande adel kunde samlas för att utan betalning njuta förplägning af svagdricka, pipa och tobak. Det var denna klubb, som kungen kallade den ryska klubben och om hvilken hofpartiet utspred, att den underhölls med ryska pengar, också hade populacen ett godt öga till den, och äfven denna afton stod en skara slödder utanför Malmens källare och hälsade hvarje in- och utgående med mustiga glåpord. Men sådant bekymrade alldeles icke kapten Anckarström, fast det retade till svar flera andra unga adelsmän, som nu flocktals kommo från Riddarhuset och sökte sig in på källaren.

Källaren, som var ganska mörk och endast sparsamt upplystes af några rykande talgljus, placerade i lampetter kring väggarna och i mässingsstakar på borden, var, som Anckarström väntat, i det allra närmaste fullsatt. Men häradshöfding Nordell och vice auditör Runberg, som sutto tillsammans vid ett litet bord, vinkade på honom och trängde ihop sig för att lämna honom plats. Vice auditör Runberg var ej en man af så godt anseende som häradshöfding Nordell, men han var en lika ifrig oppositionsman som han. Han var långt våldsammare och mera oförsiktig i sitt tal, och allt som oftast stötte Nordell till hans armbåge eller hviskade ett varnande »hysch», då Runberg blef alltför högljudd. Man borde visserligen vara bland meningsfränder, men härinne på själfva källaren kunde man ej vara säker för spioner. Nordell hade således alldeles intet

emot att få kapten Anckarström som afledare, och medan denne med kraftig aptit åt sin stufvade lake, förde Nordell samtalet öfver till kaptenens privatangelägenheter och frågade honom om han nyligen hört något från major Rudbeck. – Kapten Anckarström ligger i en vidlyftig process med ägaren af Thorsåker rörande arrendets utgörande, förklarade Nordell för Runberg.

– Nej, svarade Anckarström, det har jag visst inte. Och kanske låter jag processen själfdö af den grund, att jag börjar fundera på om det ej är mera öfverensstämmande med min fördel efter detta olyckliga krigs utbrott att alldeles öfvergifva Thorsåkerarrendet, dels i anseende till den för egendomen varande roteringen, dels ock för svårigheten att få tjänstfolk eller drängar, hvilka nu, hvar de finnas, uppsnappas till soldater. Det är ogörligt att på dessa villkor och under dessa omständigheter draga någon vinst ur jorden.

– Ja, kapten Anckarström har blifvit mycket lidande på kriget, sade Nordell.

– Det har jag, och det är tungt för den som vill ärligt draga fram sin familj och sörja för dess framtid, att på en gång se alla sina bemödanden kullkastade. Men det är inte värre för mig än det är för andra, och jag och de mina få rätta mun efter matsäcken. Men om fred slutes snart, stannar jag helst kvar på landet. Jag vantrifs i staden och längtar alltid till landet.

– Inte blir det fred i brådkastet inte, inföll Runberg på sitt sjungande gottländska målföre. Kungen gör en ny revolution och tar envåldet och fortsätter kriget, tills landet är totalt ruineradt. Det kan också bli inbördes krig till omväxling.

– Hysch, auditör Runberg, tala inte så högt. Nej, i det här landet blir det inte till inbördes krig. Vi patrioter äro stilla och nyttja intet våld, men däremot ha vi visst inte någon säkerhet för öfvervåld.

– Genom pasquiller och dépenser har Hans Majestät visserligen skaffat sig pluralitet i de ofrälse stånden. Men hos adeln går det inte, sade Anckarström och slog i åt sig ett glas vatten, som han häftigt drack ur.

– Och hvad ha Ridderskapet och Adeln hållit på med i dag? frågade Nordell.

– I dag ha vi på Riddarhuset fått höra de förståndigaste ord jag någonsin hört där. Blixen höll ett långt och vältaligt anförande till protokollet om vårt jordbruk och yttrade många sanna och tänkvärda ord. Han började med att säga, att krigslågan nu brinner vid fäderneslandets bägge gränser och att riksdagen, till hvilken vi äro kallade, bevisar, att kungen har vår hjälp af nöden, att hären behöfver manskap och att statskassan behöfver penningar. Och han sade, som sant är, att det är af jordbruket som dessa behof egentligen utgå, då alla statens öfriga skatter blott äro förskotter, som jordbrukaren, fastän han ej märker det, till slut måste betala, och han framställde frågan, »hurudant är vårt jordbruk?» och utredde detta på så sätt, att han först frågade om vi kunna kalla oss för ett rätt själfständigt folk, så länge vårt land icke äter eget bröd, så länge vi måste hämta hos grannar af deras öfverflöd, så länge det ankommer på dem hur pass mätta vi få äta oss.

– Kapten Anckarström äter sig i hvarje fall inte mätt, sade auditören och sköt potatiskarotten till honom.

Nordell, som var högst förvånad öfver att se den eljest så tystlåtne mannen vara så intresserad, att han ej kunde ge sig ro att äta, nickade till honom: – Fortsätt!

Anckarström besinnade sig ett ögonblick. – Hur var det sedan? Jo, han jämförde vår tid med konung Gustaf Erikssons tid. Han sade, att om Sverige aldrig varit så svagt som då denne kung besteg tronen, har det aldrig någonsin varit så starkt som då han lämnade den, fast det någon gång sedermera blänkt starkare för ett häpnadt Europa. Han sade, att med mindre land än nu tillhör riket åstadkom denne kung mera folk, mera säd, mera allmänt välstånd och rikare statskassa än någon bland hans efterträdare, i mån af länderna de innehade. Och detta, fastän han inte ägde Skåne, Halland och Blekinge eller Pommern och fast det inte fanns

så stark handel och sjöfart, som riket nu äger. Ej heller så många städer. Ej heller hade den tidens åkerbruk några uppmuntringar med premier, och inte understöddes det af något patriotiskt sällskap eller af någon vetenskapsakademi och af ingen Wasaorden.

– Det var förträffligt och dräpande sagdt af Magnus Blix, utbrast Runberg, medan Anckarström höll upp för att breda sig en hård knäckebrödssmörgås som afslutning på den frugala måltiden.

– Gjorde han inga direkta jämförelser med den närvarande tiden? frågade Nordell och lutade sig tillbaka i stolen.

– Jo vars. Han sade, att Sverige nu äger öfver åttitusen mantal jordbruk, Pommern oberäknadt, och att deras afkastning inte förslår att föda vårt folk, utan att vi tvärtom inte alltid hinna att införskrifva och till svenska munnar kringföra så mycket polsk och lifländsk säd att inte, som vi se af tidningarnas rörande beskrifning, folk nödgas äta, som den förlorade sonen, drafven under svinen. Och detta har icke händt, sade han, efter krig eller pest, utan efter en tjugufyraårig fred.

– Och hvad skola vi ej få upplefva, om detta krig varar länge? inföll Runberg.

– Vidare. Hvad sade han sedan?

– Han vederlade också dem som påstå, att vårt jordbruk ej blir lönande, förrän vi få flera städer. Det är detsamma, sade han, som att påstå, att den svenska boskapsskötseln inte kommer i flor, förrän vi få flera slaktarhus.

– Bra sagdt!

– Han sade också, att ett rike, som vill komma till Englands förmögenhet, måste gå samma väg som England gått. Englands lagar ha varit förmånligare för jordbruket än våra. Han utvecklade detta liksom mycket annat och slutade med att anhålla att genom ett lagutskott få ett förslag uppgifvet, huru de brister som vidlåda våra jordbrukslagar kunna lämpligast afhjälpas. Han sade slutligen det förståndiga ordet, att om ej denna fråga upptages, komma våra riksdagar allt fortfarande att bli politiska och aldrig ekonomiska. Och min mening är, sade Anckarström med oväntad liflighet, medan han reste sig upp från bordet, att vi kunna undgå allt, som vi nu frukta, nöd och våld och revolution, om blott våra jordbrukslagar och våra ekonomiska angelägenheter behandlas med förstånd och oegennytta, så att våra pengar komma vårt land och vårt folk till godo och ej förslösas på ett sätt, som vi dessa sista tunga år fått bevittna.

– Herr kapten Anckarström är en stor optimist, om han tror, att något här i landet går som en sann patriot önskar, sade Nordell med ett sarkastiskt småleende, medan han betalade sin och vice auditör Runbergs förtäring och Anckarström gjorde upp för egen del. I afvaktan på denna ekonomiska riksdag, om hvilken Magnus Blix och kapten Anckarström drömma, gå vi väl hvar och en hem till sitt och sofva på saken. Jaså, kapten Anckarström går på klubben för att åhöra hvad denna politiska riksdags opposition har att diskutera i afton. Säkerligen icke Blixens förslag, som väl måste lämnas ur räkningen och läggas å sido till bättre och lugnare tider. Jag med min torra, juridiska naturell är ingen svärmare och utopist och håller före, att man i dessa dagar måste särskildt räkna med realiteter, om man vill rädda friheten, kanske lifvet. Få se hvilka öfverraskande realiteter de närmaste månaderna, ja, kanske de närmaste veckorna komma att bjuda på. Goda jordbrukslagar komma säkerligen ej att höra till dessa, men stora bevillningar alldeles säkert. God afton, herr kapten.

Anckarström sade godnatt och var nöjd, då han såg de andra aflägsna sig. Han hade mycket att grunda öfver, och han var trött af det ovana talandet. Då han öppnade dörren till det första klubbrummet, kunde han knappt urskilja människorna därinne för den tjocka tobaksrök, som bolmade från tjogtals pipor. Det

högljudda sorlet tydde på att härinne sinnena voro i högsta jäsning. En ung man, som klifvit upp på en stol, höll just på att afsluta ett tal, som flitigt applåderades.

Anckarström gick fram till piphyllan, tog en pipa, stoppade den, slog eld och började röka. Han satte sig för sig själf i ett hörn af rummet, sökte ej upp någon och talade ej med någon under hela aftonen. Han hörde ej på de många talen och de lifliga diskussionerna och märkte ej stimmet omkring sig. Han tänkte med samma envishet, hvarmed han alltid brukade fasthålla en tanke, som fått makt öfver honom, oupphörligt på herr Blix' tal om jordbrukets förbättring.

– Det var ackurat, som om han talat ur mitt eget hjärta, tänkte han. Hvarför ser ej kungen, att hans egen och landets välfärd ligger just på denna väg? Hvarför äro de makthafvande blinda och hopen förförd? Den enda politik, som lyckliggör ett land, som stäcker missnöjet och afväpnar hatet stånden och klasserna emellan, är den politik, som befordrar och betryggar det ekonomiska välståndet. Det är detsamma här i landet som öfverallt – finansernas dåliga tillstånd är början och slutet på allt elände.

*

Häradshöfding Nordell hade spått rätt. De öfverraskande realiteterna kommo snart. Konungen lät arrestera oppositionens förnämste män, riksrådet grefve Fersen, baron Carl de Geer, major Morian, generalen grefve Fredrik Horn, baronerna Gustaf och Rutger Maclean, ryttmästaren baron Stjerneld, direktör Frietzcky, öfverste von Gerdten, öfverste Almfelt och löjtnant Almfelt, riddarhussekreteraren Bungencrona, riddarhusfiskalen Ihre, generallöjtnanten baron Pechlin, öfverste Schwarzer, öfversten grefve Brahe, kunglige sekreteraren Johan von Engeström och några andra. Häradshöfding Nordell skulle också arresteras, men han hade rest ut ur staden och blef ej ertappad.

Detta allt skedde ej fullt en vecka efter den kväll, då Nordell och Runberg suttit på Malmens källare och Anckarström sällat sig till dem.

Så följde som nästa öfverraskande realitet Förenings- och Säkerhetsakten, som ändrade alla de punkter i 1772 års regeringsform, som för Hans Majestäts frihet i regeringen kunde vara hinderliga, och en oändlig skuld, som Hans Majestät satt riket uti, uppgafs.

*

Då Jacob Jan efter riksdagens slut hemkom till Thorsåker, tyckte Gustafva, att han var sig mycket olik. Intet gladde honom, hvarken arbetet eller barnen. Värst var det de första dagarna, då han inte talade, utan låste in sig på sitt kontor eller ströfvade ut på ensamma långpromenader.

Gustafva kunde ej längre tåla sig. En dag genskött hon honom nere i trädgården, då han var på hemväg, och frågade honom utan förberedelse, bryskt som hennes vana var:

– Hur är det fatt? Äro vi totalt ruinerade, eller hvad har händt?

– Vi äro inte mera ruinerade än andra, men vi måste troligen lämna Thorsåker. Detta fördärfliga krig, i hvilket han störtat oss, denna oerhörda bevillning, allt det, som tilldragit sig på riksdagen – – –

– Ja, hvad har tilldragit sig på riksdagen efter herrarnas fängslande och sedan kungen trumfat igenom Förenings- och Säkerhetsakten? Jag vet ju ingenting. Du har inte skrifvit om något. De få rader jag har fått ha endast rört affärer eller varit förfrågningar efter mitt och barnens hälsotillstånd.

– Ja, jag vet. Jag har inte kunnat skrifva om det. Det var gement och nedrigt alltsammans. Han öfverrumplar och ställer sig in och använder förkastliga och plumpa medel för att förtrampa vårt stånd och dess rättigheter

och förstöra landets välfärd.

– Du menar kungen.

– Ja, jag menar kungen och hans kreatur.

– Hvad har händt? Något måtte du väl kunna berätta för mig.

– Jag har inga ord för att måla eller beskrifva, men hur det tillgick nu på slutet, skall du få höra. Kungen kom upp på Riddarhuset under ett plenum för att få bevillningen samtyckt, då han förutsåg, att vice landtmarskalken med alla dess förut nyttjade högst ovärdiga steg ej kunde förmå Ridderskapet och Adeln att på obestämd tid gå in på den då uppgifna bevillningen. Det gick inte så behändigt som han trodde, ehuru Hans Majestät kom mot sitt ridderskap med en ansenlig mängd väl trakterad stadens populace, som öfversvämmade torget och gatorna med rop och sorl samt rusade upp i Riddarhuset.

– Har han totalt förlorat all anständighetskänsla? Vill han verkligen försöka tvinga Ridderskapet och Adeln genom hot från pöbeln? inföll Gustafva.

– Jo, jo visst var det meningen. Med största möda hindrades denna folkhop att tränga sig in i salen, där kungen själf fattat klubban.

– Är det möjligt! Hvad sade han?

Anckarström smålog föraktligt.

– Han sade, att Ridderskapet och Adeln borde vara öfvertygade om hans rena kärlek för riket samt välvilja för Ridderskapet och Adeln.

– Fy skam!

– Ja det kan du säga två gånger, Gustafva. Vet du hur han såg ut, då han sade de där orden? Ackurat, som då han gaf mig den nådiga réprimanden efter min förlöpning vid Hennes Majestät änkedrottningens begrafning. Det var samma uttryck af lömsk mildhet och hån i hans ögon vid detta tillfälle som vid det förra. Jag kan inte beskrifva hur vedervärdig han var mig, då han fortsatte på samma falska sätt: »Omständigheter hafva för en tid vållat skiljaktigheter oss emellan. Låtom oss förena oss och påminnen eder de förra tider, då I högt älskaden mig.» Det hela var mig så vidrigt, att jag för min del inte förmådde påminna mig någon tid, då jag älskade honom. Därefter gjorde han proposition: Antager Ridderskapet och Adeln bevillningen till nästa riksdag? Härpå svarades flera nej än ja. Men tror du mig, reste Hans Majestät sig inte desto mindre upp och sade med sin mildaste röst och sin fördömdt nådiga uppsyn: Jag har orsak att tacka Ridderskapet och Adeln för deras yttrade beredvillighet.

– Nej du store! Nu går skammen på torra landet. Och hvad skedde då?

– Det blef ett stort sorl i Riddarhuset, det ropades nej, nej, först helt lågt, men jag och några stycken med mig dundrade i allt häftigare och högljuddare. Så skreko vi: votering, votering! Pöbeln nedanför på torget och utanför Riddarhussalens dörrar förde ett förskräckligt oljud och väsnades ohyggligt för att skrämma oss till tystnad, medan nejropen och ropen på votering blandade sig med jaropen inne i salen.

– Nå hur gick det?

– Naturligtvis så som han ville. Ingen votering fick äga rum, och propositionen upptogs som beviljad. Är det inte så, att man kan krevera?

– Nå och sedan? Hvad hände sedan?

Anckarström höjde på axlarna och svarade bittert:

– Dagen därpå afslutades riksdagen, de fängslade herrarna återfingo friheten, häradshöfding Nordell, som hittills hållit sig undangömd, återvände till staden och jag till Thorsåker.

– Det är för bedröfligt allt det här.

Han nickade till svar och bet sig i läppen. Han orkade ej tala mera om detta, och tysta gingo han och Gustafva upp mot huset.

————

II.
Gottlandsresan.

Det var med tungt hjärta, som Anckarström följande år lämnade Thorsåker för att med hustru och barn flytta till Stockholm. Men han kunde ej se, att han hade annat val än att öfverge detta dyra arrende, ifall han ej skulle bli utfattig, helst krigets varaktighet ökade alla de besvärligheter och obehag, som allt sedan krigsutbrottet försvårat och förbittrat egendomens ordentliga skötsel. Han rådgjorde med sin bror Carl Ulrik, nu sekreterare i krigsexpeditionen och boende på Lindö, som tyckte att det var lika bra, om Jacob Jan med indragen hushållning lefde i staden i stället för på landet, och han beslöt sig också härför. Men han ville visst inte för alltid bosätta sig i Stockholm, härmed tröstade han sig själf och Gustafva, då skilsmässan från Thorsåker kändes alltför hård. Han ämnade blott bo i Stockholm så länge, att han kunde se sig om efter ett nytt och fördelaktigare arrende, och så pass duglig landthushållare hade han ju i alla fall varit, att han trots alla motigheter hade en sparad summa. För att ej behöfva anlita denna under den tvungna, men som han hoppades helt korta vistelsen i Stockholm, hade han från landet medtagit några kor, och det var af mjölkförsäljningen från dessa som familjen lefde.

Det pinade Anckarström mycket att se hur Gustafva och barnen vantrifdes i den trånga och obekväma bostaden, som blifvit särskildt vald med hänsyn till den hithörande ladugården. Också korna vantrifdes i Stockholm och gåfvo långt ringare och långt sämre mjölk än beräknadt. Men mest vantrifdes Anckarström själf, som varit van vid att ha hela sin dag fylld af arbete och som nu inte visste hur han skulle få tiden att gå. Han hade mycket få bekanta, och dem han hade uppsökte han sällan. Han var händig och satt om aftnarna inne i sitt rum och slöjdade, och han gjorde långa promenader antingen allena eller med sin äldsta lilla dotter, de andra barnen voro för små att medtaga. Mer än en gång under dessa promenader förbipasserade han Gjörwell eller Björkegren, hvilka han dock aldrig låtsade se, utan vid alla tillfällen undvek. Men aldrig gick han förbi Kaptensudden på Djurgården, där Gjörwell bodde, utan att känna ett sting af vemod och sorg öfver att han ej stod på den fot med sin förre förmyndare, att han kunde klappa på hans dörr, träda in i det välbekanta hemmet och visa honom sin lilla vackra dotter. Hade han fortfarande varit vän med den Gjörwellska familjen, hade säkerligen vistelsen i Stockholm ej varit så odräglig som den nu var, men aldrig föll det honom in att göra ett steg till närmande, till den grad kände han sig förfördelad och förolämpad af den stygga misstanken, som Gjörwell slungat i hans ansikte vid svärmoderns död. Han var ej en man, som någonsin kunde glömma en oförrätt, och han var olycklig öfver att ej ha det lätta sinnet, som förmådde glömma det som var lyckligast och bäst att glömma och bara minnas det som var lyckligast och bäst att minnas. Han tänkte ofta på de Gjörwellska barnen, med hvilka han varit så förtrolig under den egna tidiga ungdomen. Särskildt ofta tänkte han på Brite-Louise och undrade på hur det varit, om han väntat på henne och ej så tidigt gift sig med Gustafva Löwen, som han visserligen alltjämt älskade, men hvars lynne synnerligast denna sista tid var mycket tungt, knarrigt och oberäkneligt. Han frågade ej så mycket efter det för egen del, men det pinade honom outsägligt, då det gick ut öfver barnen, och han tänkte på att de

stackarna kanske ej skulle få en lyckligare barndom, än han själf och hans bröder haft. Bäst och lyckligast för dem allesammans vore, om de snarast åter finge komma till landet, och ej minst för barnens skull gjorde Anckarström allt hvad i hans förmåga stod för att skaffa sig något passande arrende.

Det var efter återkomsten från en dylik misslyckad expedition till de södra orterna, som han fann vice auditör Runberg sittande hos Gustafva i förmaket under ifrigt samspråk. Runberg besökte dem ofta, och då han kom, var Gustafva alltid vid godt lynne, men i ensamheten med Anckarström var hon lika dyster som han själf.

– Vet kapten hvad jag just talade med nådig kaptenskan om, då resvagnen körde in på gården? frågade Runberg, sedan Anckarström hälsat på sin hustru och deras gäst och talat om, att han ej sett något ställe, som han ett ögonblick kunde reflektera på. – Jo, att jag hade ett projekt att föreslå, ifall kaptenen ej ännu funnit något passande. Herrskapet skall följa med mig till Gottland, dit jag reser om ett par veckor för att hälsa på mina föräldrar och min släkt.

– Är det en lustresa, som auditören föreslår mig och min hustru? frågade Anckarström. Vi ha nämligen inga pengar att slösa bort på lustresor, och en sådan är väl också mindre lämplig midt i brinnande krig.

De två äldsta barnen hade tysta kommit in i rummet och ställt sig bredvid fadern. Medan han talade, smekte han den lilla Gustafva och lyfte upp gossen i sitt knä.

– Jag hoppas, att resan också skall bli angenäm, men en lustresa hade jag ingalunda tänkt föreslå. Har kapten Anckarström möjligen hört talas om den på Gottlands norra kust liggande betydande ön Sandön?

Anckarström nickade. – Är det den jag skall bese?

– Ja, just den. Entreprenören Benedictius arrenderar denna ö af kronan, men jag är säker på att man skulle kunna komma öfverens med Benedictius om öns afträdande mot någon billig betalning, ifall herr kaptenen efter ett besök på ön skulle finna det med sin fördel öfverensstämmande att arrendera den. Jag har under kapten Anckarströms frånvaro talat med häradshöfding Nordell härom, och häradshöfdingen skulle ej vara obenägen att, ifall min herre så önskar, göra oss sällskap öfver hafvet, bese Gotska Sandön och bistå med råd och dåd.

– Och hvad säger Gustafva om detta förslag? frågade Anckarström och satte den lille gossen ifrån sig på golfvet. Han hade blifvit helt röd och ifrig, till den grad lockades han af tanken på att ändtligen få flytta från den kvalmiga staden och åter få bo på landet och där ha sin verksamhet, ju större desto bättre. Och den stora ön fängslade hans inbillning. Hvad kunde han ej där uträtta? Han hade nyss fyllt tjuguåtta år och stod i sin fulla mannakraft och arbetsduglighet, och detta sysslolösa och planlösa lif irriterade och fördystrade hans sinne.

– Det är väl bäst, att du följer med, Gustafva, och ser om du tror, att du kan trifvas i den stora afskildheten. För min del skulle jag tycka om den.

– Jo, jag vill gärna följa med. Auditören säger, att han kan skaffa ganska bekväma platser med en skeppare, som seglar härifrån om fjorton dagar. Själf reser auditören årligen öfver till Gottland, och om du arrenderar Sandön, har han lofvat komma och hälsa på oss.

– Det var ju mycket angenämt. Måtte nu det här vara det rätta! Jag skall genast uppsöka häradshöfding Nordell och tala med honom om denna plan, och råder också han därtill, så ber jag honom medfölja.

– Var det något?

– Hvad skulle det vara?

– Jag tyckte min herre såg sig om. Var det något herr kapten hörde och som undgick oss?

– Nej, jag hörde inte något. Jag tyckte, att någon stod bakom mig. Det är en förnimmelse, som jag ofta förr hade, men som jag ej nu haft på länge.

– Du har rest flera dagar och nätter och är väl trött. Skall du inte hvila?

– Nej tack, jag är inte trött. Hvila får man i grafven. Nej, för all del, herr auditör, bli kvarsittande hos min hustru och håll henne sällskap, och tack för idéen med Gottlandsresan. Jag var nedstämd, då jag kom, men tanken på den har piggat upp mig. Det vore den största lycka för oss alla att snart och för alltid få lämna Stockholm.

*

Ett par veckor senare, i början af augusti, seglade kapten Anckarström, hans hustru och auditör Runberg med skepparen Markus Schröder från Stockholm öfver till Killejhamn på Gottlands östra kust. Nordell hade ämnat medfölja, men hade i sista ögonblicket fått förhinder och måste stanna hemma.

Vinden var i början konträr och sjön särdeles upprörd, så att resan tog längre tid, än man vid denna årstid haft skäl att vänta. Förutom det Anckarströmska paret och Runberg voro ett par andra passagerare med på skutan, men allesammans måste för sjösjuka uppehålla sig i kojerna med undantag af Anckarström, som väl tålte sjön och däremot alldeles inte kunde fördraga den instängda luften därnere. Han kvarstannade därför under hela öfverresan på däck och njöt af anblicken af de solbelysta skummande vågorna, den eldsvådsliknande solnedgången och det strålande månskenet öfver hafvet, ty vädret var klart, fast sjön var i uppror

Sista dagen, då den gottländska kusten länge varit i sikte och de rundat Gottlands norra udde, kommo ändtligen Anckarströms fru och Runberg upp på däck, förtumlade och bleka. Anckarström hade den bästa och friskaste färg och hade blifvit brynt af solen. Han förde sin hustru till en plats i lä bakom tross och tåg, där ett annat fruntimmer redan satt, insvept som ett bylte och efter allt att döma försänkt i sömn.

Runberg var osedvanligt tyst. Han satte sig bredvid fru Anckarström och såg med halfslutna ögon afundsjukt på hur Anckarström med stadiga steg fortsatte sin gång på det slingrande skeppsdäcket, ja, hjälpte besättningen med seglens skötande. Det hade han gjort, alltsedan han kom ombord.

– Den mannen behöfver sannerligen ingen annan rikedom än sina två händer, sade Runberg, som ännu var så yr efter sjösjukan, att det kväljde honom att se Anckarström så fritt och djärft röra sig.

– Ja, måtte han få tillräcklig sysselsättning för krafterna och verksamhetshågen. Gubben Gjörwell brukade säga, att han aldrig råkat en människa, som så litet passade att gå sysslolös som Anckarström. Nu är han vid bästa lynne, därför att han får arbeta, och få vi det vi nu spekulera på eller någon annan god egendom antingen till köp eller hyra på Gottland, så sköter nog Anckarström jorden så patriotiskt, att han slutar med att bli Wasariddare som fadern.

– Det tror jag knappast, åtminstone inte i denna kungens tid. Hans Majestät har säkerligen i godt minne hur och på hvad sätt Anckarström voterade vid riksdagen, fast han gick fri den gången. Nåja, mellan riksdagarna behöfver ju i alla fall inte en så tystlåten man som Anckarström yttra något oförsiktigt.

– Nej, det har ingen fara att han det gör, blott han inte blir alltför retad. Vet min vän hvad jag tänker på, då jag sitter här på det gungande hafvet? Jo, på hur hiskligt det skall vara ombord på ett krigsfartyg under

storm. Tänk, hvad våra stackars sjömän måtte ha lidit under de svåra drabbningarna mot ryssen, särskildt vid den Viborgska affären.

– Hiskligt!

– Och hvad tror min vän egentligen om den glorrika segern vid Svensksund för en månad sedan?

– Jag tror att intet hjälper oss, då vi besinna den ryska kejsarinnans makt. Hon kan sätta upp tusen, där vi ställa fram hundra.

Anckarström gick i detsamma förbi, han stannade ett ögonblick och sade:

– Ja, det är svårt att så många skola dö för någras ärelystnad. Och hvad angår sista bataljen mot ryska skärgårdsflottan, så var den af intet värde, allenast några påbyggda skutor och espingar, som de våra eröfrat sig och som alldeles ej kunde svara mot de skepp, som vi förlorade vid förra bataljen.

– Ja, Gud vet hvad de tacka för, sade fru Gustafva och höjde på axlarna.

– Tacksägelsedagen hölls för att inbilla och uppmuntra de enfaldiga. Kriget slutar ej på två eller tre år, sade kaptenen.

Så gick han vidare.

Men knappt var han borta, förrän fruntimret bredvid dem rörde på sig och sade med ängslig röst:

– Det är väl inte så som herrskapet säger. Förlåt, jag skall väl först föreställa mig. Jag är fru Sæve född Gyllenstorm. Det är ju kaptenskan Anckarström född Löwen, som jag har äran tala med?

– Ja, det är det, sade Gustafva kort.

– Och denne herre är kapten Anckarström, förmodar jag.

– Nej, det är det inte, svarade Gustafva lika snäsigt.

– Jag är vice auditör Runberg, till nådig fruns tjänst. Den herrn, som kommer där, är kapten Anckarström.

Han hade varit och hämtat sin frus pelisse, som han nu bredde öfver hennes knän, då vågorna allt som oftast stänkte upp på däcket. När Gustafva kort och godt presenterade honom för fru Sæve, sade denna:

– Tyckte inte kapten Anckarström, att det var förfärligt med de pliktförgätna officerarna vid Anjala? Jag hoppas, att alla dessa sammansvurna uslingar få sitt välförtjänta straff och med lifvet få plikta för sitt handlingssätt.

Anckarström blef blodröd. Han svarade häftigt:

– Kungen ägde inte rätt att deklarera kriget, innan ständerna blifvit sammankallade, således var armén ej skyldig att gå längre än till gränsen.

Fru Sæve stirrade förskräckt på den talande. Men han märkte det inte. Han bytte ögonblickligen om samtalsämne, medan han inom sig önskade, att han fortfarande varit den enda af passagerarna, som kunde uthärda på däck. Detta talande tröttade honom. Han hade haft det så välsignadt godt i ensamheten.

*

Några timmar senare voro de så nära Killejhamn, att detta ställe fullkomligt kunde urskiljas. Markus

Schröder utpekade för Anckarström, som stod bredvid honom vid styret, den märkliga utsikten man hade härifrån. Emellan Strandridargården och kalkugnen sågs ofvanför hafsbukten en backe, på hvilken stodo i rad stora och mäktiga kalkstenar ända till sex famnars höjd.

Från den plats ute i sjön, hvarifrån Schröder utpekade dem för Anckarström, sågo de ut som stora ruiner af slott och kyrkor. När skeppet närmade sig, bytte de utseende och tedde sig som stoder, som hästar, som fantastiska skepnader.

– Hvad är det? frågade Anckarström, som långt innan skepparen tilltalat honom, med sin skarpa syn upptäckt dessa besynnerliga företeelser.

– Vi kalla dem raukar, och jag har hört sägas, att de förut varit ett enda kalkberg, som hafvet sönderdelat och slipat till den skepnad de nu ha.

– De se ut som spöken, som vilja hindra vår infart. Härintill, men inte längre! Vänd tillbaka! Åtminstone skulle jag tro, att de ville hindra mig, om jag ej komme hit till landet i det oskyldigaste ändamål.

Han tvärtystnade och stod orörlig, liksom förstenad, och stirrade på de besynnerliga skepnaderna, som växlade form, allteftersom skutan närmade sig Killejhamn.

Då Markus Schröder fällde ankaret i Killej, skyndade den lilla kalkugnshamnens befolkning till från alla kanter. De ville allesammans veta något nytt från kriget och om kungen. Men Markus Schröder bad dem ge sig till tåls och låta passagerarna i ro få bege sig till skeppare Unerus’ gård, där de skulle ha sitt logis öfver natten, och Unerus själf lofvade dem, att han i morgon skulle berätta allt, som han i afton fick höra af resenärerna, blott dessa ej nu uppehöllos. Men naturligtvis steg nyfikenheten och lusten att utfråga dessa båda herremän, som kommo från fastlandet och dagligen läste i papperen nyheter från Finland, då Killejborna af Markus Schröder fingo höra, att den ena af resenärerna hade varit kapten vid lifgardet, fast han nu hade sitt afsked. Det fanns emellertid ingen annan råd än att ge sig till tåls tills i morgon och under tiden utspörja Markus Schröder och hans besättning. Fru Sæve var den enda af passagerarna, som ej stannade natten öfver i Killej. Hennes skjuts mötte vid ankomsten, och hon satte sig genast i kärran och reste hemåt. Då hon kommit en mil från Killej, upphann hon regementskommissarien och strandridareinspektoren Edvard Robsahm på väg till Visby. Han höll inne sin häst och frågade efter nyheter från Stockholm, hur öfverresan varit och hvilka personer som kommit med Markus Schröder. Då fru Sæve berättade om det Anckarströmska sällskapet och hvad hon hört af samtalet dessa personer emellan, blef regementskommissarien Robsahm särdeles intresserad. Han var en af regeringens välbetrodda män och kände sitt ansvar. Han tyckte, att det inte var sannolikt, att en oppositionsman som Anckarström under dessa tider gjorde en resa till Gottland utan särskildt ändamål, och då han nu på landsvägen fick höra fru Sæve omtala hvad fru Anckarström yttrat, hvad auditören svarat och hvad kaptenen sagt om att vi ej skulle få freden på mångfaldiga år, fann Robsahm, att han ej kunde företaga sig något bättre än att uppskjuta Visbyresan en dag och i stället vända åter till Killej. Tidigt på morgonen skulle han besöka Olof Unerus och af honom skaffa sig reda på hvad för detta kapten Anckarström och hans sällskap haft att förmäla.

*

Långt innan Robsahm sammanträffat med fru Sæve på landsvägen, sutto skeppare Unerus och hans blinde svärfar, kalkugnsägaren Mathias Schilder, som bodde hos honom, inne i salen på nedre botten och väntade på de resande. Golfvet i det stora, låga rummet var beströdt med granris, och där luktade begrafning. Unerus’ fosterdotter Clara hade med hjälp af husets piga dukat bordet, och de kommo nu inbärandes med den nystekta fisken och fårkotletterna och ställde brödet, osten och brännvinsflaskan på bordet, hvarpå pigan skickades upp för att buda de resande. De främmande herrarna kommo genast, men fru Anckarström, som var trött efter den svåra resan, ville ingen kvällsvard ha. Hon hade genast gått till sängs uppe i den stora

kammaren. Clara och pigan voro mycket nyfikna att på närmare håll få se herrarna och höra dem tala, och de stirrade också envist på dem, när de tillsammans kommo in i salen och hälsade på husbonden. Auditören såg ut som folket mest, han var ju gottlänning, men kaptenen var från fastlandet och var en mycket vacker och förnäm herre att se på.

Olof Unerus anvisade de resande deras platser och förde fram sin blinde svärfar till bordet. Först när detta var gjordt, slog han i supen i de stora glasen med kungens krönta namnchiffer och drack gästerna till. Så satte han sig själf, och det blef en stunds alldeles dödstyst matro i salen. Men då ölosten bars kring i det stora gula lerkruset med rosorna, frågade Unerus hvad herr kapten visste om kriget i Finland.

– Jag vet ingenting därom, då jag inte varit i Finland, svarade Anckarström ganska högdraget och kort.

– Nå, men har inte auditören varit i Finland under krigstiden? frågade Unerus envist.

– Jo, det har jag, men jag fick permission för att resa och hälsa på mina föräldrar här på Gottland, svarades, medan ännu en mugg ölost skänktes i för de resande, hvilkas aptit var förträfflig.

– Vår nådige kung är Gud vare lof inte längre inspärrad af ryska flottan sedan sista segerrika bataljen vid Svensksund, sade den blinde kalkugnsägaren, som i sin syns dagar varit en mäktig man på Killej.

– Nej vars, nu är han ute igen, svarade Runberg villigt.

– Ja, Gud ske pris, att det gått så lyckligt. Vi veta det däraf, att vi ha hållit tacksägelsegudstjänst för den stora segern vid Svensksund. När det sjunges: »Nu tacker Gud allt folk», så är det för en stor seger.

– Någon stor vinning var det i alla fall inte, fast det står i tidningarna och förteckningen öfver eröfrade fartyg är den ansenligaste, som upptänkas kan. Från säkert håll har jag hört, att de våra inte togo mera än några espingar och påbyggda skutor, sade Anckarström.

– Förstörde eller togo vi inga stora ryska krigsskepp? frågade Unerus med sorgsen röst, under det han tände sin pipa och bjöd eld åt gästerna, som stoppade sina pipor med egen tobak ur medförda välförsedda tobakspungar.

– Nej, sådana togo ryssarna från oss under förra bataljen. Vi togo espingar och skutor, fast de i papperen fått granna namn.

– Det var skada, mycket skada, att kapten inte anser det för en stor seger, för hade det varit stor seger, hade den kanske fört oss några steg närmare freden, sade den blinde, som vände hufvudet åt det håll, hvarifrån det talades, och som hade mycket lätt att särskilja Runbergs gottländska målföre från kapten Anckarströms fastländska korta och litet kärfva tonfall.

– Men hvarför, om det ingen stor seger var, skulle vi hålla tacksägelse? frågade jungfru Clara blygt.

– Prästerskapet blef väl befalldt att hålla tacksägelser som uppmuntran för det troskyldiga svenska folket, sade Anckarström efter en stunds tystnad, under hvilken han blåste ut en röksky.

Kvinnorna dukade oändligt långsamt af bordet för att slippa gå ut, och det dröjde en mycket kort stund, innan de åter kommo in med sina sländor och spinnrockar. Nu voro ej allenast fosterdottern och pigan inne i salen, utan också en kvinna från granngården, Anna Charlotta Ehinger, som ej kunde ge sig till tåls med att först i morgon få höra nyheterna. Hon hade sin man ute i kriget. Innan pigan satte sig ner vid sländan, tände hon talgljusen på bordet, där herrarna sutto samtalande med husbondfolket. Kvinnorna behöfde ej flera ljus än dessa, hvarmed rummet mycket illa upplystes, de spunno på känseln lika flinkt och lika fort i mörkret som vid dagsljus eller eldsken.

Nu höll auditören på att berätta något alldeles förskräckligt. Han sade, att de våra under en enda slaktning i Finland mist trettio till fyrtio officerare.

Gubben Schilder blef mycket ängslig. Han skakade tröstlöst på hufvudet.

– Hvarifrån i Herrans namn skall kungen taga alla de officerare som felas? sade han.

Clara Unerus tänkte, att en bättre och vackrare officer än kaptenen, som satt därborta vid bordet och stirrade på tobaksskyarna, som han blåste ur sin pipa, kunde Hans Majestät sannerligen icke önska sig, och hon väntade, att han skulle trösta gamle morfar med att säga, att när det var en sådan brist på officerare, skulle han genast återinträda i tjänsten och anmäla sig vid hären. Men kapten Anckarström molteg.

Däremot inföll Runberg med sin försmädliga ton:

– Å, officerare äro minsann lätt tillskapta nu för tiden. Om jag skickade min hund till Finland, skulle han ta mig fan också bli officer!

– Herrns hund – – – Hvad menar herrn?

– Jag menar, att om skeppar Unerus skickar den där hunden, som nu skäller på månen, till Finland, så blir också han officer.

Ingen skrattade. Kapten Anckarström såg ut, som om han ej hört skämtet, och de andra voro mycket allvarsamma.

De förstodo ej skämt med sådana ting och därtill i dessa allvarstider.

– Gud gifve, att vi snart finge fred, sade skeppare Unerus.

– Tror kaptenen, att vi snart få fred? frågade den blinde.

Anckarström ryckte till, som om hans tankar varit långt borta. Nu svarade han med tungsint uttryck:

– Jag kan ju ingenting veta. Men jag tror inte, att kriget slutar på ett eller två år.

– Herre Gud, att ryssen aldrig låter oss vara i fred, utbrast den blinde och vände sig mot Anckarström.

Men Anckarström svarade ej. Han sysslade med att åter stoppa sin pipa, tände den och drog några bloss.

Det var åter Runberg, som svarade.

– Äro ni så enfaldiga härnere på ön, att ni ännu tro, att det var ryska kejsarinnan, som började kriget? Visst inte gjorde hon det. Hon hade inte det allra minsta ondt i sinnet mot oss. Det var vår kung, som började kriget utan sak. Ryska kejsarinnan visste om ingenting, och därför var det alls ingen fientlighet vid ryska gränsen, utan då de våra kommo dit fram, funno de endast några uppresta stubbar att skjuta på.

– Inte kan det vara sant, inte? frågade den blinde.

Anckarström nickade. – Det sägs så, sade han och blossade vidare. Men Runberg hade blifvit ifrig, och en gång i tagen kunde han inte tiga.

– Nå, hvad säga ni här på Gottland om Carlssvärds fästnings nedrifning? Jag får säga, att jag tycker, att vi gottlänningar numera inte äro skyldiga att hålla båtsmän, sedan allt krigsfolk, all ammunition och alla stycken äro borttagna från ön.

– Ryska kejsarinnan hade för länge sedan kunnat intaga Gottland, om hon det velat, genmälde Unerus.

– Hon vill nog, och hon gör det nog, när hon finner tiden vara inne. Säkert är, att Sverige aldrig mera kommer på fötter, tillade Runberg.

– Vi komma inte på fötter tids nog i morgon, om vi längre sitta här, inföll Anckarström, som med en knif höll på att skrapa ren pipan, hvars sista tobaksrester han knackade ut mot bordskanten, innan han stoppade ner pipan i bröstfickan. – Vi ha suttit här mest hela natten, och vi skola ganska tidigt åstad.

– Hvarthän bär det närmast? frågade Unerus.

– Vi skola till Visby.

– För angelägna affärers skull? frågade Unerus så skarpt han tordes.

– Ja, jag har något att afhandla med en person, som för närvarande vistas där.

– Och hvart bär det af sedan?

– Jag och min hustru skola bese Gottland, svarade Anckarström kort och reste sig upp.

– Och godnatt nu allesammans, fortsatte han och skakade hand med sin värd och hans svärfar samt nickade till de nigande kvinnorna.

Runberg dröjde några ögonblick efter kaptenen, så sade också han godnatt och gick uppför den knarrande trätrappan till sitt rum.

När de båda resenärerna voro borta, sutto de kvarvarande en lång stund alldeles tysta.

Granrisdoften mängde sig med tobaksröken och oset från de drypande, nästan nerbrända ljusen. Luften i den låga salen var mycket tung och kvalmig.

– Svärfar må tro, att de herrarna äro ej svenskar, utan ryssar, utbrast Olof Unerus slutligen.

– Den ene var då i alla fall gottlänning. Hur såg kaptenen ut?

– Ackurat som en ryss. Men han var en vacker och behändig karl, fast hög af sig.

– Auditören talade mest, kaptenen minst, men så de båda två talade illa om vår regering! sade Unerus.

– Ja, Gud sig förbarme, utbrast den blinde, och när mågen ville föra honom in i hans kammare, fortfor han:

– Nej, jag kan inte gå och lägga mig – jag skulle inte kunna sofva, det var så hemskt allt hvad de sade.

*

När regementskommissarien Robsahm sent på natten kom till Killej, sutto Unerus och Mathias Schilder alltjämt och samtalade, och då Robsahm såg, att det lyste hos Unerus, gick han in och fick åhöra berättelsen om allt hvad de resande hade sagt och påstått. Robsahm blef så intresserad, att han ej tänkte på att sofva, utan beställde skjuts redan klockan fem för återresan till Visby, där han hade ett angeläget ärende till landshöfdingen Salomon v. Rajalin. Men hvad detta var för ett ärende, anförtrodde han ej Unerus och hans svärfar, ej heller sade han dem, att han ville resa kurir för att hinna till Visby före Anckarström och hans sällskap.

*

Då de båda Anckarströmska skjutsarna framkördes till skeppare Unerus' hus, ställde sig Killejhamnboarna kring åkdonen för att begapa de resande och deras affärd. Nyheten om deras tal rörande kriget och kungen hade spridt sig, och ingen hyste minsta tvifvel om att herrarna voro ryssvänliga och skulle gjort gemensam sak med Anjalaförrädarna, ifall de hade varit med i Finland. Det hade också blifvit en svår missräkning, då Unerus berättat, att kapten Anckarström trodde, att det inte skulle bli fred ännu på två, tre år.

Någon ordentlig resvagn fanns ej att tillgå i Killej, utan endast kärror och schäsar, och de, som stodo och väntade på afresan, trodde helt naturligt, att det var kapten Anckarström, som skulle åka med sin kaptenska i kärran. Men så skulle det alls inte vara. Runberg skulle resa i kärran med kaptenskan, och då det undrades hvarför, sades det, att kaptenen ville åka ensam och köra själf hela tiden. Det hade han sagt därinne. De andra vågade inte knysta, när han sade något, och gjorde det inte heller.

– Nå ja, fastlandsbor ha besynnerliga idéer och påfund, men företaga sig sådana herrar ingenting värre än att byta fruar, så kunde öfverhet och hederligt folk åtminstone vara trygga för rikets säkerhet, sade skeppare Neostadius.

– Inte har Runberg någon fru inte, utbrast jungfru Clara Unerus, i detsamma ressällskapet syntes i dörren.

Kaptenen lyfte upp sin hustru i kärran och lade sin kappa öfver hennes knän för dammets skull. Hon hade sofvit synnerligen väl hela natten och vaknat nästan otrött på morgonen, så hon var vid bästa lynne och skrattade högt, när Runberg hoppade upp efter henne. Skjutsgossen tog tömmarna, men kaptenen förbjöd honom att köra, han skulle köra efter och kaptenen före. Så synade kaptenen noga seltygen och alla donen både på kärran, där hans hustru satt, och på sin egen schäs, innan han själf satte sig upp och vinkade åt skjutsbonden att sätta sig bakpå. Med ett »adjö, godt folk», körde han från stället, på afstånd följd af kärran, som kördes af skjutsgossen.

– Det var en satan till karl att kunna köra, sade en af skepparna.

– Får Robsahm råda, så kör han i alla fall fast –

– Hvad menar morbror Unerus?

– Jag menar, att de båda voro goda ryssar; det hördes på deras tal, att de mera höllo med ryssen än med svensken.

*

I det eftersta åkdonet var samtalet lifligt, och allt som oftast pekade Runberg ut för sin dam något märkligt på den väg de foro fram.

– Månne Anckarström ser något, när han kör i så vild fart, sade Runberg vid ett dylikt tillfälle till kaptenskan, som svarade:

– Jo vars, nog ser han. Han kan inte köra långsamt, det går alltid i sken för honom, men en skicklig kusk är han, det har han varit alltifrån barndomen.

Auditören lät kärran köras på ett ganska stort afstånd från schäsen för att slippa ifrån dammet.

Det var sant, att Anckarström ingalunda körde så fort, att han ej hann att se och lägga märke till allt omkring sig. Han tyckte, att den gottländska jordmånen måtte vara lika god och fruktbar som han hört omtalas. Säden stod särdeles vacker och gaf godt hopp om god årsväxt, och han gladde sig åt att beräkna hvilken afkastning han skulle få, ifall han här gjorde alla de patriotiska förbättringar för jordbruket, som han infört på Thorsåker. Han tänkte på den stora Gotska Sandön med allra största välbehag och var rätt ledsen öfver att

Benedictius först kunde råkas i Visby och att det ännu skulle dröja, innan han kom dit och fick ett, som han hoppades, jakande svar på sin förfrågan om han kunde få öfvertaga arrendet af Sandön.

För sin egen trefnad och lycka behöfde han endast ett stort verksamhetsfält på landsbygden och att ha sin familj omkring sig, och han var säker på att Gustafva, när hon åter fick komma till landet och fick mycket folk att råda öfver och stort utrymme inom och utom hus, skulle förbli vid det goda humör, som hon haft under denna Gottlandsresa och som gjorde honom själf så mycket nöjdare och lättare till sinnet. Och barnen – Hur lyckliga skulle de ej bli, då de åter voro på landet, och hvad hafsluften skulle göra dem alla godt! Kanske inte den lille August, luften var väl för stark för honom, men Stafva och Johan Jacob och Carl David och Carolina. En sådan välsignad luft här var och ett välsignadt land och ett fritt och härligt haf, som ännu skönjdes blankt och glittrande, hvar gång man kom upp på sluttande höjder.

Fanns det något ljufligare än att färdas fram på goda vägar i rask fart, än genom skogar, som voro tämligen täta, dock ej synnerligen gamla, ibland granskog, ibland tallar med höga stammar och jorden väl uppröjd utan buskar, så att här inte fattades godt timmer, än bredvid den rikaste ängsmark, än förbi trädgårdstäpporna, som omgåfvo de små stugorna och från hvilka man inandades doften af flera slags nejlikor. Törnrosbuskarna voro också som mest blomstrande. Då Anckarström nalkades en kyrka, som låg tätt vid vägen, vände han sig tillfälligtvis om och såg sin skjutsbonde aftaga hatten och med mycken andakt sucka och läsa sitt Fader Vår. Anckarström saktade farten, samlade tyglarna i den ena handen och lyfte också på hatten och läste sitt Fader Vår. Han kände sig så ovanligt lycklig och förhoppningsfull och hade ett behof att tacka Gud härför och bedja om hjälp till uppnåendet af ändamålet med denna resa.

Dessa fridfulla och saligt förväntningsfulla känslor följde honom under hela resan till Visby, och då han och hans sällskap sent påföljande afton framkommo till det kvarter på nordsidan af Visby, där Anckarström och hans hustru skulle bo – Runberg skulle taga in hos släktingar – var det första han sade:

– Jag är belåten med att Benedictus ej var att träffa förr än i Visby. Jag ville inte haft denna resa tvärs öfver Gottland ogjord för aldrig det.

– Inte jag heller, svarade Gustafva hastigt.

– Jag har fått ön kär, fortsatte han och såg med tindrande ögon ut öfver hafvet.

– Det har också jag, sade Gustafva.

*

Då Anckarström följande morgon rullade upp gardinen i sofkammaren, såg han att ganska mycket folk hade samlat sig utanför huset. Han gick ut i den närbelägna salen och drog också upp rullgardinen där. Han ville se efter hvad som stod på. Men intet tycktes vara på färde. Alla människor stirrade blott åt hans fönster och på honom, när han visade sig där, och han tänkte, då han såg dessa allvarsamma människor argt bliga på sig, att han alltid hört Visbyboarna prisas som belefvade, gladlynta och humana. Möjligen voro de här liksom i Killej nyfikna på resande från fastlandet. Medan han tänkte på detta, kände han en hand läggas på sin skuldra. Han blef mörkröd och såg sig hastigt om, men då han varseblef en trind och litet berusad polisgevaldiger bakom sig, ryckte han sig lös med ett kraftigt tag. Gevaldigern häpnade öfver den fart, hvarmed detta skedde, och ryggade förskräckt tillbaka, men då han märkte, att den starke herrn ej brukade näfvarna, sedan han väl gjort sig fri, räckte han fram ett tjockt papper, på hvilket stod, att f. d. kapten Jacob Johan Anckarström för smädligt tal mot kungen och regeringen blifvit fiscaliter anklagad och att han skulle infinna sig hos landshöfdingen för förhörs undergående.

– Är jag anklagad för smädligt tal? Med hvem har jag talat under dessa resdagar annat än med

skjutspojkarna och med gästgifvarna, och sannerligen jag har talat mera politik med dem än med hästen. Jag har haft andra saker att tänka på.

– Härpå skall kapten svara inför landshöfdingen. Följer kapten med godvilligt, eller skall här brukas våld?

Kaptenen höjde på axlarna och hånlog.

– Om jag inte följer med godvilligt, hur skulle det då gå för gevaldigern? Nog rår jag på ett par tre af samma slag, om jag ville sätta mig till motvärn, men därtill har jag ej minsta anledning eller lust. Det är ett dumt misstag – eller ett fördömdt rackartyg. Men som jag endast är inkallad till förhör hos landshöfdingen, så torde herrn gå ett långt stycke före mig och visa vägen och ej vid sidan af mig, så att det tar sig ut, som om jag fördes till fängelset. Jag skall bara säga ett ord till min hustru, så är jag redo.

– Jag är kallad till förhör hos landshöfdingen, sade han i dörren till nästgränsande rum, men kommer snart igen. Jag har sannolikt blifvit utsatt för någon fjäskig lycksökares eller betald spions spekulation på nådigt vedermäle. Hvad säger du? Jag vet inte, men jag skall fråga. Är någon annan än jag inblandad i detta?

– Kapten Anckarströms reskamrat, vice auditör Runberg, skall samtidigt med kapten förhöras af landshöfdingen.

– Jaså. Jo, Ruhberg också, ropade Anckarström inåt rummet, tog hatt och käpp och gick ut ur huset.

Han frågade ej efter människohopen, som stod omkring trappan, utan passerade raskt förbi den utan att se sig om till höger eller vänster. Men han hörde hur glåporden kastades efter honom.

– Han har talat illa om vår käre kung Gustaf.

– Han håller med Anjalamännen –

– Han har sagt, att vi aldrig i evighet få fred –

Då sorlet blef alltför näsvist och trängseln besvärlig, slog Anckarström plötsligen ut med armarna och banade sig omildt en väg, medan han samtidigt gaf sina förföljare en så ljungande blick, att de ögonblickligen veko tillbaka och endast på långt afstånd följde efter honom.

Han såg sig omkring. Det var den vackraste morgon med milda, friska fläktar från hafvet, och om ej detta obehagliga intermezzo mellankommit, hade hufvudstaden på Gottland i allo befäst den gynnsamma uppfattning han fått af denna ö. Han tyckte, att Visby var mycket täckt och egendomligt med sina vackra och yppiga trädgårdstäppor och trädgårdar kring många af husen. Visserligen voro gatorna ojämna och trånga med hvalföfverbyggda gränder på somliga ställen och ganska mycket lika de minsta gatorna och gränderna i Stockholm, fast husen här voro mera ålderdomliga och tyska. De flesta af husen voro täckta af tegel, en del voro så gamla, att yttermurarna voro alldeles svarta. Skada blott, att så många af de präktiga kyrkorna voro taklösa, men stadsmuren åt landsidan var hög och de gamla tornen stadiga. Genom de hvälfda murportarna hade man den vackraste utsikt öfver hafvet, och utanför muren omgafs staden af dubbla, fast ganska förfallna vallgrafvar. I alla hus, äfven de minsta och oansenligaste, sågos yppigt blommande rosenträd och andra växter bakom de små fönsterrutorna.

Gevaldigern stod och väntade på honom utanför ett långsträckt hus. Det var säkerligen landshöfdingeresidenset. Då han gått in, samlade sig en ansenlig folkmassa utanför huset och väntade.

*

Det var ett förhör, som räckte flera timmar. Landshöfdingen visade sig barsk och sträf, särskildt mot

Anckarström, och hans förhör var skarpt, då det gällde honom. Det gick ut på att han skulle påtaga sig allt, som angifvaren, regementskommissarien och strandridareinspektoren Edvard Robsahm, uppsatt i sin rapport. Anckarström stod med rynkade ögonbryn och hörde angifvelseskriften uppläsas.

»Genast vid f. d. kapten Jacob Johan Anckarströms och vice auditören Runbergs ankomst till Killejhamn här å landet den nionde i denna månad hade dessa herrar utbrutit i högst förgripligt tal mot Kungl. Maj., visat sig missnöjda med kriget, utspridt uppenbara osanningar och haft flerahanda utlåtelser, de där skola synas utmärka brottsliga afsikter att förleda de enfaldiga af detta läns innevånare till olydnad och motvilja mot Kungl. Maj:s om båtsmäns anskaffande vidtagna nådigaste befallningar– – – »

Efter skriftens uppläsande började förhöret med Anckarström, medan Runberg befalldes att vänta i nästa rum. Kaptenen svarade kort och på sak och berättade utan minsta tvekan, att under deras vistelse vid Killej väl tal diskussionsvis förefallit om kriget, efter hvad allmänna papperen innehöllo, och om Carlssvärds fästnings nedrifvande, men han förklarade, att inga förgripliga utlåtelser fällts, och hvad de utlåtelser beträffade, som blifvit honom tillagda och som skulle utmärka brottsliga afsikter att förleda de enfaldiga här på Gottland, hade dessa så mycket mindre kunnat yttras, som en sådan tanke aldrig uppstått hos honom.

Det goda intryck, som Anckarströms frimodiga och energiska förklaring möjligen kunnat göra på landshöfdingen, blef säkerligen fördunkladt under förhöret med Runberg, vid hvilket Anckarström aflägsnades ur rummet och fick vänta i det utanför belägna, ty då han åter infördes, blef han än skarpare ansatt och förhörd än första gången.

– Det är ju knappt möjligt, att kapten kunde i dessa tider ha gjort resan till Gottland utan något särskildt ändamål.

Kaptenen ryckte till af vrede, och ögonen eldades. Han hade ett mycket skarpt svar på tungan, då han plötsligen höll inne med det. Han hade sett ut genom fönstret och tyckte, att han bland blommorna i landshöfdingens stora och yppiga trädgård såg sina små gossar vandra omkring hand i hand. Han såg dem så tydligt, att han smålog åt dem och var nära att ropa högt: – Hallå, John och Carl David!

– Hvad har herr kapten att svara härpå? hördes landshöfdingens skarpa röst.

Det häftiga svaret hölls inne af tanken på barnen, och kaptenen svarade, medan ett småleende som gjorde honom mycket vacker, krusade hans läppar:

– Fast jag ej är skyldig att upplysa härom, vill jag dock meddela, att någon hemlig, än mindre någon elak afsikt under denna vår resa ej varit förborgad. Men som jag inte innehar någon publik tjänst, har jag, då jag hört Gottland omtalas som ett godt och fruktbart land, beslutat hitresa för att efterse om någon egendom, som föll i mitt tycke, stod att erhållas, antingen till köps eller till hyra. Det är därför jag haft min fru i sällskap hit till orten. Härtill har också bidragit min bekantskap med auditör Runberg, som här har sina föräldrar boende.

Landshöfdingen såg högst otroende ut och gjorde försåtliga och försmädliga frågor, som skulle retat Anckarström till häftiga svar, om han inte, hvar gång han brusade upp och skulle till att svara i samma ton, hastigt sett ut genom fönstret på de mellan trädgårdslanden lekande små gossarna.

Det blef varmt och ömt kring hjärtat, och hans läppar krusades af det vackra leendet.

– Jag skall för barnens skull ej draga ondt öfver mig. I all synnerhet som jag intet ondt gjort eller haft i sinnet, tänkte han.

Nu fördes han åter ut, och förhöret med Runberg fortsattes. Men honom fick landshöfdingen ej ur fläcken.

Han slingrade sig och erkände ingenting för egen del. Han hade inte sagt ett ord i Killej af allt det som stod i rapporten. Hur kunde för resten den blinde mannen veta hvilken det hade varit, han eller kaptenen, som talat?

Det var sent på dagen, då de båda reskamraterna ändtligen sluppo ifrån förhöret. De hade blifvit förbjudna att lämna ön, innan undersökning företagits hos magistraten. Inom de närmaste dagarna skulle de få kallelse till rådstugan.

Folkmassan, som troget utväntat dem vid landshöfdingehuset, följde nu i stora skaror, hojtande och skrikande, efter de båda herrarna, men då dessa skildes åt vid det hus, där Runberg bodde, lämnade de honom i fred och följde i stället efter Anckarström till hans logis och ställde sig att skrika och skräna därutanför.

Men han låtsade ej därom. Sedan han genast vid inträdet i det större rummet nedrullat alla gardinerna åt gatan, satte han sig i en djup karmstol för att öfver trädgården se på hafvet, som brusade och reste sig i tunga vågor. Det hade börjat blåsa upp mot aftonen till full storm. Gustafva satt dyster och stirrade på hafvet äfven hon. En lång stund sutto de tysta.

– Gottland är sannerligen ej ett land, där man har lust att bosätta sig. Det är vår vanliga otur, sade Gustafva slutligen bittert.

– Min menar du, svarade Anckarström. Jag ämnar i alla fall förhöra mig hos Benedictius, då vi en gång gjort denna dyra och besvärliga resa och landet är godt och fruktbart. Detta är ju ett öfvergående obehag, visserligen onödigt och oförskylldt, men utan betydelse.

I detsamma ljöd en häftig skräll, som fick dem båda att hastigt se sig om. Det var en kraftigt slungad sten, som slagit in ett af fönstren åt gatan. Rutorna hade krossats i små spillror och fallit till golfvet med ett förskräckligt klirrande.

– Jag kanske väntar ett par dagar, innan jag söker upp Benedictius, fortsatte Anckarström lugnt. Lyckligtvis ligger ej stormen på åt detta hållet, och mig gör det intet att sofva för öppet fönster.

– Inte heller mig. Det gör mig heller ingenting att bli ihjälslagen. Det är inte så förskräckligt roligt att lefva.

– Du är trött och uppskakad, Gustafva, gå och lägg dig. Du är tryggast i sängen, ifall ännu flera stenar kastas, som nog är troligt.

– Jag kan inte längre urskilja pöbelns sorl från hafvets brus. Det är förfärligt.

– Det kan jag. Han gick in i sängkammaren, och Gustafva hörde hur han framtog något ur kofferten.

– Hvad gör du? frågade hon otåligt.

– Jag tar fram respistolerna och laddar dem. Lägg dig du bara. Du brukar inte vara rädd, och jag har inte svårt att vaka, ifall detta skall räcka natten ut. Ett gästvänligt mottagande af främlingar är det visserligen inte, tillade han, då skränet utanför huset ett ögonblick öfverröstade hafsbruset. De känna inte den käre kung Gustaf, sådan som han i verkligheten är, annars skulle de inte slå in fönstren hos en hederlig karl för hans skull. Men jag är ingen konspiratör och blir aldrig någon, och den där Robsahm måste antingen inte vara klok eller också är han, hvad värre är, en betald spion bland de många andra, som på Hans Kungl. Majestäts order gå omkring och stifta ofärd. Och hvad landshöfdingen beträffar –

– Akta dig, Anckarström, väggarna ha öron, om det är så som du säger.

Åter smålog han på samma ömma sätt, som han under förhöret hos landshöfdingen gjort, då han såg de små gossarna i trädgården. Han berättade ej för Gustafva, hvad han tyckt sig se där. Sådant förstod hon sig ej på. Hon var klok och förståndig. Hon hade aldrig syner eller varsel, hörde och såg aldrig annat än det som fanns. Han var också nykter och sansad och ingen alkemist som fadern. Men han var i vissa ting fantast och mystiker som han. Fadern hade alltjämt makt öfver honom och visade sig alltid för honom i lifvets afgörande ögonblick, antingen varnande eller hotande eller straffande, men också med kärleksfull förtviflan i sitt ansikte, samma uttryck som stått att läsa i hans ögon, då han skildes hädan och för sista gången sett på sin Jacob Jan, där han stod omslingrad af farbror Gjörwells beskyddande arm. I dag hade Jacob Jan för första gången sett en annan syn än denna skrämmande, och den grep honom så starkt och ömt, därför att han hade den förnimmelsen, att nu stod han i andligt samband ej allenast med det döda förflutna, utan också med den lefvande framtiden.

På detta tänkte han, och öfver detta grubblade han, medan han satt uppe och hörde på hafvets brus och pöbelns hotfulla sorl utanför huset. Han tänkte med ett nyvaknadt hopp, att om också ljusa och glada syner började omsväfva honom, han kanske skulle bli fri från sitt ärfda och förvärfda tungsinne och bli en lätt och lycklig man som så många andra. Han hade så länge känt sig som en dödsmärkt man, därför att han alltid varit under den dödes makt, hans, som längtade efter honom och drog honom till sig.

Han måtte ha slumrat in ett ögonblick, ty han vaknade vid ljudet af en mot huset kastad sten.

Han smålog vemodigt.

– Stackars enfaldiga folk, som så misstager sig om mig, tänkte han. Jag vill ingen människa i världen något ondt. Jag vill ingenting annat här än skaffa mig min ärliga utkomst och sörja för mina barns framtid. Jag skulle helst vilja bo på den stora ensliga ön utanför denna, dyrka jorden och själf hafva en sorgfri tillvaro, långt ifrån världens äflan, hat och hämnd. Finge jag ro här, finge min ätt blomstra här, som den hade kunnat blomstra på det älskade Lindö, om det blifvit mig förunnadt – –

Han satt med hufvudet stödt mot handen och blickade ut öfver hafvet, som syntes fruktansvärdt upprördt med höga, hvitskummande kammar. Plötsligen tyckte han, att hans far stod inne i rummet. Fadern pekade på pistolerna, som lågo på bordet. Han förstod ej, hvad fadern ville att han skulle göra med dem, och han blef utom sig af ångest öfver att han inte kunde förstå. Ville fadern, att han skulle lägga bort dem, eller ville han, att han skulle skjuta – och på hvem? Jo, han ville, att han skulle skjuta. Han pekade mot det inslagna fönstret, och han kommenderade: Sikta! Skjut! så som han brukade göra på Lindö. Han ville inte, nej, han ville inte, men tvingad af den dödes vilja reste han sig upp ur karmstolen, där han suttit, lyfte den ena af pistolerna, siktade länge och noga och sköt ut genom det söndertrasade fönstret. Han sköt inte bom, han hörde ett vildt ångestskrik, ett dödsskrik, och han såg att den han siktat på i folkmassan störtade till marken.

Åter stod fadern bredvid honom. Han pekade på den andra pistolen, och då han högt ropade, nej, nej, nej, pekade fadern ånyo på den, och han tvangs att taga upp den från bordet, att sikta länge och noggrant och att skjuta ännu ett skott genom det söndriga fönstret. Men detta skott gaf ett så förskräckligt genljud, att han ryckte till och vaknade upp. Han hörde ännu ett skott. Var det inte ett kanonskott från sjön? En nödsignal från ett fartyg, som ej kunde leta sig in i den svåra hamnen, och han förstod med en obeskriflig lättnad, att det var dessa nödskott han hört i sömnen, och ej skotten från sina egna pistoler. Han hade ej skjutit på det stackars folket, ej dödat en värnlös man. Pistolerna lågo orörda och skarpladdade framför honom på bordet. Han hade somnat in några ögonblick och drömt om Lindö och fadern, och drömmen och verkligheten hade flutit samman – den vredgade hopen utanför huset – det inslagna fönstret –

Och nu var allt tyst på gatan. Folket hade strömmat härifrån och ner till hamnen för att hjälpa till med att rädda de nödställda.

Anckarström var en stark, härdad och rådig man, van att gripa in, då det var fara å färde, och att vara med, då något skulle uträttas. Utan att besinna sig ett ögonblick, utan att tänka på att hela staden var full af sjöfarande, som kunde uträtta mera än han, ryckte han till sig hatten, öppnade porten och sprang ner till hamnen. Det var kanske kvinnor och små barn ombord på skeppet –

*

Förbittringen i staden mot de båda resande herrarna ökades för hvarje dag till den grad, att Anckarström alldeles slog ur hågen att uppsöka entreprenören Benedictus och förhöra sig om Gotska Sandön. De dagar, då förhöret pågick inför magistraten, höll pöbeln sig stilla, men aftonen af den dag, då de båda herrarna frikändes af rådstufvurätten, gick pöbelns raseri emot dem så långt, att alla fönstren i Anckarströms kvarter slogos in. Följande morgon skulle återresan till Stockholm företagas. Anckarström hade fått osmak såväl för folket som för själfva orten Gottland.

När skutan lade ut från hamnen, syntes auditör Runberg ej till, men kapten Anckarström stod på däck och såg på den larmande och skrikande folkmängden med ett fullkomligt lugnt och kallt uttryck i sitt ansikte och utan att med en min förråda, att han det allra bittersta brydde sig om att vara föremål för allt detta hat, denna ovilja, detta raseri. Han stod kvar på samma ställe med samma hållning, medan skeppet kryssade ut ur hamnen och så länge han var synlig, men då han med sin skarpa blick ej längre kunde urskilja folket vid hamnen annat än som små punkter, ej större än flugor, vände han sig bort och såg mot hafvet. Den lifliga vredesrodnaden hade försvunnit från hans ansikte, det var nu dödsblekt, och två tunga tårar hängde i ögonfransarna. Han for med afvigsidan af handen öfver ögonen och gick sedan rastlöst fram och åter på däcket i många timmar, tills den gottländska kusten ej längre kunde urskiljas.

– Denna ö vill jag aldrig i lifvet återse och om möjligt aldrig mera höra talas om. Ingenstädes har jag som där oförskyldt mötts af människors hat och illvilja.

*

Redan vid inseglingen till Stockholm och ännu mera, då Visbyskeppet närmade sig Skeppsbron, märkte de resande, att något ovanligt var å färde i staden. På en anslagstafla vid tilläggsplatsen var ett stort plakat uppspikadt, som ifrigt studerades och debatterades, och från skeppet kunde man se, att det måtte vara en viktig nyhet, eftersom mötande stannade hvarandra och samtalade ifrigt och förbipasserande blefvo stående framför anslagstaflan för att läsa.

– Månne kungen är död? undrade fru Anckarström. Jag kan inte urskilja om människorna äro glada eller sorgsna.

– De äro glada, svarade Anckarström tvärt, och innan skeppet hade hunnit lägga till, hade han hoppat i land. Han banade sig genom folkströmmen väg till anslagstaflan, sträckte sig fram och läste hela kungörelsen, i början hastigt för att se hvad det var fråga om, sedan långsammare. Han läste:

»I dag klockan ½ 8 förmiddagen ankom Kungens första kammarpage, kammarjunkaren och öfveradjutanten hos Hans Majestät, riddaren af Kongl. Majestäts svärdsorden, herr Otto Möllersvärd som courier till Hennes Majestät Drottningen samt till Hans Excellens riksdrotset med den oförväntade, men hugneliga tidning, att freden emellan Sverige och Ryssland blifvit undertecknad den 14 augusti på Werelä fält emellan båda arméernas förposter i svenska plenipotentiärens tält och att ratifikationerna blifvit den 20 augusti på högtidligt sätt på en estrad, därtill uppbyggd af svenske och ryske soldaterna, utväxlade. Kammarjunkaren öfverförde äfven till herr riksrådet grefve Düben, som förestår kansliärendena, själfva original-fredsinstrumentet, af Hennes Majestät Kejsarinnan ratificeradt. På svenska sidan har öfverste kammarjunkaren m. m. friherre Gustaf Armfelt varit plenipotentiär, och på den ryska generallöjtnanten och

riddaren af S:t Andreasorden baron Igelström, hvilka båda generaler under denna kampanj kommenderat mot hvarandra; baron Armfelt i Kjermakoski och baron Igelström i Savitaipal och Willmanstrand. Dagen därefter skulle i båda lägren afsjungas ett högtidligt Te Deum. Kungen har vistats hela tiden alltsedan den 31 juli i Werelä läger, och nu synas båda lägren alldeles som förenade; man ser ryssar, kosacker, kalmucker och baschirer vandra fredligt och med all höflighet bemötas i vårt läger, som vi ock erfare i ryska lägret. En omständelig beskrifning om allt detta skall med det första meddelas.»

Visbyskeppet hade ännu ej hunnit lägga ut landgången, och Runberg och fru Anckarström stodo alltjämt på däck, ifrigt samtalande, då Anckarström hoppade ombord och möttes af deras ifriga frågor.

– Vi ha fått freden med Ryssland, sade han.

– Nej, så onödigt, utbrast Gustafva.

– Onödigt att vi fått freden! Gud ske lof, att vi fått freden. Det är den största lycka för landet, måtte du väl begripa.

– Ja vars, det begriper jag nog. Det var inte det jag tänkte på, då jag sade, att det var bra onödigt. Jag tänkte på att om du ej varit en så stor svartmålare och sagt folket på Gottland, att vi ej skulle få freden på flera år, så hade vi besparats allt det vi där lidit. Det var ditt tal om den fördröjda freden, som retade människorna och gjorde dem utom sig.

– Ja, det var onödigt, det tänkte jag också, medan jag stod och läste. Men jag trodde inte, att vi skulle få den på ännu ett par år. Och jag vämjes vid tanken på att mångtusen människor måst utgå, slaktas och dö, medborgare betungas med odrägliga bevillningar och utlagor, allt detta för att få en från tronen kallad ärorik fred –

– Men det var i alla fall onödigt det du sade på Gottland.

– Det är alltid onödigt att tala. Ord tjäna ingenting till. Jag skall hädanefter tiga. I alla fall, saken är gjord och afgjord. Jag har blifvit frikänd, som rätt och billigt var, då jag intet förbrutit. Men jag har fått leda för Gottland och vill inte komma dit. Det finns väl någon plats för mig på denna sida Östersjön. Åtminstone skall jag se till att finna den. Nu är ju allt förändradt till det bättre, sedan vi fått freden. Tack skall auditören ha för ressällskapet, och farväl för den här gången. Om vi inte haft skäl att prisa denna Gottlandsresa, så var auditörens mening med den god, och obehagen ha vi delat. Kommer du Gustafva? Jag längtar till barnen.

– Gå du mans i förväg. Jag kommer efter. Jag skall se till sakerna. Auditören är väl så beskedlig och hjälper mig och ser till, att jag kommer hem. Inte sant?

– Jag står helt och hållet till min nådiga frus disposition.

Anckarström ville vara ensam, och han längtade efter barnen. Han skyndade hem, så fort trängseln på gatorna tillät honom. Hela staden var ute för att fira freden.

– Gustafva har rätt, tänkte han. Det var sannerligen onödigt att ha uppväckt pöbelns hat för nöjet att få säga, att ingen snar fred var att vänta. Nu skratta de därtill åt dem, som på ett så eklatant sätt fått orätt. Har ej den käre kung Gustaf skaffat dem den efterlängtade freden, i samma vefva som den där Anckarström spådde, att det skulle dröja åratal, innan den kom.

Han bet ihop tänderna, och ögonen blixtrade.

– Hvem var den vackra karlen? hörde han en len kvinnoröst säga alldeles bakom sig.

Han hörde också svaret: – Jag vet inte. Jag har också förut lagt märke till honom. Det är en mycket grann människa, men namnet har jag aldrig hört.

– Hon kunde höra efter på Gottland! tänkte han bittert. Jag har i alla fall inte begått något brott eller någon ohederlig handling hvarken där eller annorstädes, och man har måst frikänna mig. Men nu skall jag inte förbittra sinnet, utan bara tänka på att jag snart får se mina barn och sluta dem i mina armar.

III.
Kungen frikänner icke.

Det var en alltför bedröflig tid denna höst och vinter. Anckarström gick sysslolös och var vid det dystraste lynne, ty det var visst inte slut med den eländiga gottländska saken, som han så säkert trott. Undersökningsprotokollen från Visby hade kommit till hofrätten och blifvit underställda kungen med bifogad berättelse om förloppet, och kungen, som hade Anckarström i godt minne för hans förhållande på Riddarhuset vid 1789 års riksdag, ville inte låta detta tillfälle att komma åt hans person gå sig ur händerna och befallde, att ny undersökning skulle företagas i Visby. Stämningen till inställelse vid Visby stads rådstufvurätt lydde på den 29 december, midt i den hårdaste vintern och midt under julhelgen. Men Anckarström lät med läkarebetyg attestera, att han af sjukdom var förhindrad att inställa sig, och detsamma gjorde Runberg. Då det sålunda inför rådstufvurätten styrktes, att de båda anklagade ej kunde infinna sig vid detta förhör, blef målet tills vidare uppskjutet.

Men det var trist i det Anckarströmska hemmet, då julhelgen närmade sig. Fru Anckarström var tröstlöst tungsinnig och hvarken ville eller kunde slå undan bekymren. Anckarström däremot kunde hvad han ville, och han ville inte förstöra julen för barnen. Han ville tvärtom göra allt hvad i hans förmåga stod för att bereda dem litet glädje.

Han gick sällan ut under denna tid, utan satt inne och läste, men han tyckte, att sinnet ännu mera förbittrades af de böcker, som hans bröder och häradshöfding Nordell gåfvo honom till låns. Då han läste dessa böcker, några af dem öfversatta från det engelska språket, tyckte han, att de flesta människor i världen lefde under orättvist förtryck och att det var en välgärning, att ändtligen i Frankrike folket försökte skaffa sig lindring och ändring och vände sig mot förtryckarna för att tilltvinga sig friheten. Men alla dessa ord tröttade honom, och med en djup suck lade han böckerna ifrån sig och satte sig till att snickra och svarfva ihop leksaker åt barnen. De skulle få dem till julen. Han var händig, och som alltid, då han hade något att göra, var han mycket intresserad, och det roade honom att förfärdiga dessa leksaker och att måla dem, då de voro färdiga. Han hade tänkt ut hvad hvart och ett af barnen helst skulle vilja ha.

Nu hade han också öfvertalat Gustafva att resa till släktingar på landet öfver julen, ty han visste, att då hon var vid detta lynne, var det omöjligt för de stackars barnen att göra henne till lags, och det gjorde honom dessutom mycket ondt om henne. Hade han ej genom att binda henne vid sig förbittrat hennes lif i stället för att, som han hoppades, när han först gjorde hennes bekantskap, bereda henne en ersättning för hennes olyckliga barndom och ungdom.

Han hade älskat henne och velat göra henne lycklig, men allt hvad han företog sig misslyckades eller blef till olycka. Hennes lynne var för likt hans eget, och de passade ej ihop. Hon var olycklig eller åtminstone inte lycklig. Gustafva kunde ha godt af att komma bort under helgen och förströ sig. Hon var ej så tungsint med främmande som med de egna.

Men det fanns något ännu svårare att grubbla öfver. Han hade alltid föreställt sig, att han, som hade erfarenhet af hvad en sorglig barndom vill säga, skulle kunna skydda sina barn från en sådan olycka, som

medför men för hela lifvet. Men när han nu tänkte på sin barndom på Lindö med alla landtliga nöjen och idrotter, tyckte han, att hans stackars i stadsrum instängda barn hade det långt svårare än han själf haft. Kanske inbillade de sig, att han ej älskade dem, därför att han ej förmådde bereda dem en glad och lycklig barndom? Han bet ihop tänderna och rynkade ögonbrynen, och han rodnade och bleknade om hvartannat, medan han snickrade på Johns häst och Gustafvas dockhus. Och när leksakerna till de båda äldsta barnen voro färdiga och han satte ihop den lilla vagnen till Carolina och svarfvade snurran till Carl David eller målade sprattelgubben åt lille August, tänkte han, att han, som hade så svårt att smeka med ord eller åtbörder, väl ändå på detta sätt visade sina barn, hur kära han höll dem och att de ständigt voro i hans ömma tankar och att hans bästa, ja, enda glädje var att bereda dem glädje. Tids nog komma olyckorna och sorgerna. Och hvilken far, han må nu vara aldrig så öm, kan skydda sina barn för missräkningar och misstag? Men en lycklig barndom borde alla barn ha –

Hustrun var rest, och dagen före julafton gick han ut i staden och gjorde sina inköp för barnens julbord, som han själf klädde. Han lade två vackra röda vinteräpplen och en handfull nötter, en nisse och nasse, ett pepparkakshjärta och en saffransbulle i hvar julhög, och bredvid denna mängd godsaker ställde han leksakerna, som han själf förfärdigat, och tände ett ljus vid hvarje julhög och hvartannat ljus i krona och lampetter.

Han sjöng julpsalmen för barnen, som han alltid brukade. Lilla Stafva stämde in, likaså de båda pigorna, som han låtit komma in i salen för att deltaga i andakten, och de minsta barnen knäppte ihop händerna och stirrade på kronljusen, som de aldrig sett tända, och på julbordets härligheter. Då psalmen var sjungen och de fördes fram till julbordet, blef det ett jubelrop, som gladde fadershjärtat mera än alla kyssar på hand och framstammade tacksägelser.

Sedan julklappsutdelningen ägt rum, togo de alla i ring, och Anckarström dansade med den lille minste gossen på armen. Han anförde slängpolskan genom rummen och lekte pantlekar med barnen. Han lärde John hur han skulle sela på hästen, lyfte af taket på Stafvas dockhus och visade henne möblerna därinne och kökssakerna och den lilla murade spisen. Han lärde Carl David att spela topp, och han drog Carolina i dockvagnen och lät sprattelgubben fäkta med armar och ben. Han försökte slå ifrån sig alla bittra och ängslande tankar och ej tänka på annat än att de allesammans skulle ha en riktigt rolig och minnesvärd julafton.

Men när han gick in i sitt rum för natten, tänkte han desto mera på allt det svåra, som hade händt sedan sista julen, och på allt, som kunde vara att vänta af trista händelser, innan nästa julafton kom. Säkert visste han, att om han lefde, skulle han öfver till Gottland för att stå till ansvar för samma misshagliga ord, för hvilka han ej kunnat fällas, men som åter skulle upptagas, vridas och vrängas. Han skulle ånyo utsättas för pöbelns glåpord och ovilja. –

Och om han inte lefde – hur skulle det då gå för hustrun och barnen?

Han kunde inte sofva, utan kastade sig af och an på bädden, och hans hjärna bråkade med tunga och heta tankar. Han tände ljuset i nattstaken, tog fram en bok, som legat instoppad under hufvudgärden, och läste i den, tills julotteklockorna började ringa öfver staden. Det var en af dessa böcker, som han fått till låns af Carl Ulrik. Då klockorna började ringa, kastade han den ifrån sig och sprang upp ur sängen. Han bankade i väggen till nästa rum, där de båda äldsta barnen lågo. Han hade lofvat dem, att de skulle få följa med honom i julottan och att han skulle väcka dem. Det visste Stafva och John, och därför sofvo de så lugnt. Pappa skulle väcka dem i god tid. Och de satte sig yrvakna upp i sängen och gnuggade sömnen ur ögonen. Ännu en gång knackade pappa i väggen. Det var tid för dem att stiga upp. Hu, hvad det var kallt och mörkt! Men tanken på att de för första gången skulle i julottan och få se alla ljusen i kyrkan satte fart i dem. De ropade på barnpigan, som kom in och tvättade och klädde dem, och en stund senare gick Anckarström med ett barn

vid hvardera handen ut genom sin port. Det var bistert kallt, snön knarrade under deras fötter, och kyrkklockorna ringde öfver deras hufvuden. Gatan var illa belyst af de eländigt brinnande lyktorna, och barnen höllo hårdt om faderns hand. Det var både hemskt och högtidligt att vara ute i den heliga julnatten, men de voro på väg till kyrkan, och deras far var med dem. De kunde vara trygga. Då fadern ibland fast kramade de små händerna, som lågo i hans, kände de sig ännu tryggare. Han skulle beskydda dem mot allt ondt och alla faror. Och då de sågo upp i hans ansikte, smålog han åt dem.

*

Allt kunde väntas och var väntadt, men Anckarström väntade i alla fall ej, att han skulle arresteras, sättas i högvakten och under hård bevakning föras öfver till Gottland.

Det skedde tidigt på våren. Det var en förfärlig resa i full storm med intet ögonblicks vistelse på däck för att andas frisk luft – tvärtom under ständig instängning i den eländiga och kvafva kojen alldeles som i en af skyhöga vågor tumlad, höjd och sänkt, kastad och vräkt likkista.

Som en eländig fånge beträdde han åter Gottlands jord.

Runberg fördes samtidigt öfver till Gottland. Den anbefallda undersökningen började. Markus Schröder och fru Sæve och folket på Killej, Olof Unerus, hans blinde svärfar, hans fosterdotter och piga och ännu ett par andra hördes som vittnen.

Men rannsakningen slöts snart till fångarnas fördel, emedan de om något brott inte kunde öfvertygas, och rannsakningsprotokollen öfversändes till Kongl. Svea Hofrätt.

Vecka gick efter vecka, månad efter månad, innan hofrätten företog saken till behandling.

Under dessa veckor, under hela sommaren förbjödos de båda herrarna att resa från Gottland. Men något fångtraktamente fingo de ej, utan måste på egen bekostnad uppehålla sig på ön.

– De ha fått hemliga order af kungen att uppskjuta vår saks behandling, sade Anckarström.

– Därpå tviflar jag ej det allra minsta, svarade Runberg, så plägar det ju gå till.

Ändtligen blef saken företagen till afgörande i hofrätten och de arresterade blefvo frikallade från allt ansvar, men utslag däröfver kunde dem ej beviljas, och när Anckarström ändtligen fick återvända till Stockholm, var det första han hörde, att kungen af vanlig mildhet befallt, att saken skulle hvila. Anckarström fick vistas på fri fot, men han förbjöds att tills vidare lämna Stockholm, liksom han förut blifvit förbjuden att lämna Gottland.

Det var nu September, och allra minst till julen, kanske ännu längre, skulle detta portförbud räcka.

– Hvarför få ni ej utslag från hofrätten? frågade Gustafva upprörd, då han till utseendet alldeles kall och lugn omtalade detta för henne.

– Det är en vedertagen sed under denne kung, att om någon genom spioner oskyldigt anklagad blir frikänd, kan han aldrig vänta utslag därpå.

– Är detta något, som du inbillar dig, eller är det så? Det är väl inte möjligt.

– Det är inte möjligt för rättänkande människor, men det är så. Det sker för att förekomma rekonventionstalan, hvarigenom de köpta spionerna kunde afskrämmas från ytterligare angifvelser.

– Och kan ingenting göras?

– Ingenting, svarade Anckarström. Man känner bara hur hjärtat stelnar och förstenas.

Han tystnade tvärt och bet ihop läpparna, liksom rädd att låta sina lönnliga tankar tränga sig fram. Efter återkomsten från Gottland tänkte han oupphörligt på kungen. Det hade blifvit till en fix idé hos honom att tänka på kungen, undra hvad han härnäst skulle företaga sig, hvad som nu var i görningen – i hvilken mån och på hvad sätt han åter skulle göra honom själf eller landet eller både landet och honom något ondt. Han grubblade ut, att kungens handlingssätt mot honom efter änkedrottningens begrafning hade varit första tecknet till den motvilja, som kungen hyste för honom. Han fick nu för sig, att kungen hatade honom, såsom han hatade kungen, och att Gustaf III med full afsikt arbetade på hans undergång.

Så hade allt det tillkommit, som ej rörde endast hans utan hela landets välfärd och som han såg klart, därför att han hyste denna ovilja och misstro mot kungen. Det olycksaliga kriget, riksdagen med alla kungens våldsamheter och orättvisor mot adelsståndet samt bakslugheten, falskheten och öfverrumplingen, som ledde till det åtrådda enväldet. Hvad frågade kungen efter människors öden, om de blifvit honom misshagliga eller gingo i vägen för honom? Lika litet som han frågade efter landets och folkets öden. Det hade han tydligen visat och skulle ytterligare visa, om ej alla tecken sveko. Talades det ej om att kungen denna sommar, ja, alltsedan det ryska kriget slutat, varit starkt upptagen med tanken att sätta sig i spetsen för en europeisk koalitionshär för att komma den genom revolutionen så illa ställda bourbonska kungafamiljen och den emigrerande franska adeln till hjälp? Komme denna plan till verkställighet – och alla kungens planer kommo till verkställighet, därför att han hade lyckan med sig – skulle det vara Sveriges och det svenska folkets totala ruin, men hvad frågade kungen efter sådant? Lika litet som andra tyranner och envåldshärskare gjort i alla tider och hos alla folk –

Han kunde ej förjaga kungen ur sina tankar. Han försökte, men han kunde inte. För första gången i sitt lif kände han, att han inte kunde göra med sig själf det han ville. Han ville bli kvitt kungen, men det var omöjligt. Det var därför att han gick sysslolös. Sluppe han väl ut från Stockholm, och kunde han få sitt arbete på landet, som han älskade, skulle han åter bli mäktig sig själf, tänka på sitt och de sina, taga dagen som den kom och saligt trött af ett nyttigt arbete sofva i sträck natten igenom.

Om inte barnen funnits, kunde han ha velat döda sig för att slippa undan den ständiga tanken på kungen, som pinade honom som en marridt, lade sig öfver hans hjärna som en blytyngd, slog en järnring öfver bröstet och tryckte det samman, högg hvassa klor i hjärtat, så att det värkte som ett brännande sår.

Det enda som för ett ögonblick lättade, var då han talade om sin Gottlandsresa med Nordell, med bröderna eller med sin svåger Gyllencreutz, Jeana Löwens man.

Då han talade om Gottland och berättade om det hårda bemötande, som där hade öfvergått honom, isynnerhet genom kronobetjänte och allmoge, tänkte han på kungen, fast han aldrig nämnde honom.

Värst var det, då tungan kändes som lamslagen och han stirrade på den fixa tanken som på en mörk punkt, som växte och förmörkade land och rike, jord och himmel.

IV.
Eldfängdt krut.

Anckarströms skulle flytta vid Michelsmässan. De måste se sig om efter annan bostad, den de innehade var alldeles för stor och dyr. Sommaren hade kostat mycket och ej inbragt annat än förtret. Väl var, att det lilla kapitalet fanns och att kaptenen kom i tillfälle att till flera bekanta låna ut sina pengar mot skälig ränta, i afvaktan på att förbudet att lämna staden skulle bli upphäfdt och han få tillfälle att placera dem i en gifvande

landtgård och bli stadseländet kvitt.

Häradshöfding Nordell, som innehaft en våning i generalmajor Pechlins hus, men nu flyttat till Söder, föreslog att Anckarström skulle höra sig för hos generalen om ej denna lägenhet var till uthyrning, men Anckarström, som visste hvad Nordell betalat, tyckte att detta var alldeles för dyrt och gick ej ens och förhörde sig om denna bostad. Det var honom så oändligt likgiltigt hvar han bodde, blott han hade tak öfver hufvudet, barnen ej sleto för ondt och han ej behöfde lägga ut alltför mycket pengar för en stadslägenhet.

Gustafva gjorde honom då ett förslag, som kom hans hjärta att klappa som en gosses. Hon sade:

– Nu blef ju Stafva Gjörwell i maj gift med rike Lindahls son från Norrköping och Brite-Louise är förlofvad med krigskommissarien Almquist och skall säkerligen också med det snaraste gifta sig. Inte tänka de gamla Gjörwells bo kvar på Torpet å Kaptensudden, när de bli ensamma. Det är en bostad på landet åtminstone, och billigt är det också. Skall jag förhöra mig om där blir ledigt, det vore nog ett ställe, där du skulle vilja bo.

– Det är det täckaste och fridfullaste ställe i världen, utbrast han och rodnade häftigt.

Så ropade han: – Nej, nej, nej! i en ton, som gjorde Gustafva förskräckt och ond.

– Nå, nå, nå, ta inte så illa vid dig. Nu får man snart inte säga ett ord utan att du blir arg. Jag kan nog tiga, om det så skall vara, bevars.

– Det kan jag också, svarade han kärft.

Samma dag gick han och hyrde bostad i skeppare Peter Fernströms hus vid Gamla Kungsholmsbrogatan. Det var en ganska obekväm bostad, och han själf fick sin kammare uti en på gården varande flygel, men lägenheten var ej dyr, och det bodde godt och anständigt folk i huset. I bottenvåningen under Anckarströms bodde fröknarna Linnerhjelm, svägerskor till majoren och kammarjunkaren grefve Claes Horn på Hufvudsta. Dessa tre systrar, döttrar till aflidne hofrättsrådet Jonas Linnerhjelm voro fattiga, men vackra flickor, den äldsta tjugusex år, den yngsta ej mera än tjuguett. Den vackraste af systrarna var nog i alla fall grefvinnan Horn. Grefven tillbad sin hustru och var mycket fästad vid sina svägerskor, dem han ofta besökte, då han var i staden.

Det var de små barnen Anckarström, som började bekantskapen med fröknarna på nedre botten. De lekte på gården en stund hvarje dag, fadern hade gifvit dem tillåtelse därtill, fast modern på det högsta ogillade det. Hvem hade någonsin hört talas om att bättre folks barn skulle leka ute under den kalla årstiden?

Systrarna Linnerhjelm brukade sitta och sy vid fönstren i matsalen på nedre botten. En dag, då yngsta fröken flyttade undan det blommande myrtenträdet och fäste bort de hvita muslinsgardinerna för att få mera ljus, blef hon stående för att se på hur barnen byggde upp sin snögubbe. Hon nickade till dem, knackade slutligen på rutan, vinkade dem in och gaf dem ett pepparkakshjärta hvar.

Stafva neg och tackade, och de båda gossarna bockade och kysste på hand, men lilla Carolina sprang genast med pepparkakshjärtat tvärs öfver gården och upp till pappas kammare för att visa honom hvad hon fått. Carolina var nu yngsta barnet, sedan den lille August helt nyligen hade dött.

Kapten Anckarström, som var oändligt erkännsam för all vänlighet, som visades hans barn, tog Carolina vid handen och knackade på hos fröknarna Linnerhjelm för att föreställa sig och tacka för deras godhet.

Det var en förtjusande tafla, som mötte honom därinne. Rummen voro, fastän låga, ljusa och rymliga och prydda med blommor och porträtt. Där fanns också en gällt sjungande kanariefågel i en vacker bur och en

talande papegoja i en annan. Framför burarna stodo Anckarströms två äldsta barn. Stafva stack in en sockerbit mellan spjälorna till kanariefågeln, som muntert hoppade från pinne till pinne, och John småretades med papegojan och ville få henne att tala.

– Vår lilla systerdotter Charlotte har lärt henne att säga Horn, försök du att lära gojan säga Anckarström, sade den ena af systrarna och klappade gossen på hufvudet.

Carl David stod och såg i en vacker bilderbok, som den andra af systrarna lagt i sitt knä och visade honom.

De voro alla tre bland de behagligaste fruntimmer kapten Anckarström sett, nätt och prydligt klädda i vackra, småblommiga klänningar. Den yngsta af systrarna hade stuckit in en blomma i sin halsduk. Var det hela bostadens aspekt eller denna blomma, som kom Anckarström att tänka på längesedan förflutna dagar? Gustafva brydde sig aldrig om att sätta en blomma i barmen, och hans eget hem, hvar de så än bott, hade aldrig haft en ljus, glad och festlig prägel.

Lilla Carolina höll blygt fast i faderns hand, då han på äldsta frökens vänliga: – Var så beskedlig och stig på, kom in i rummet. Då de förut sett kapten Anckarström gå förbi deras fönster, dyster och allvarsam, hade fröknarna Linnerhjelm sinsemellan sagt:

– Det var också ett herrskap vi fått i huset. Frun ser ut, som om hon skulle bitas, och herrn, som om han skulle ta lifvet af sig.

Men då kapten Anckarström efter denna första visit gick sin väg med barnen, kunde fröknarna Linnerhjelm ej nog prisa honom.

– Undra på att karlen är dyster med en sådan fru, sade fröken Ulla. Men såg ni hur vackert han kunde småle åt sina barn och hur ömt han talade med dem?

– Han är vacker, när man ser honom på nära håll och när han småler, sade den yngsta fröken Linnerhjelm. Han borde alltid småle.

– Visst borde han det, men det gör han nog mycket sällan. Såg ni hur belåten han blef, då jag bad honom titta in till oss, när han har lust. Han tycktes trifvas godt här.

– Han sade, att vårt hem mycket liknade det bästa hem han haft i sitt lif. Jag frågade om det var det Gjörwellska, och han rodnade så vackert och svarade ja. Jag visste genom Carl Linnerhjelm, att han i sin ungdom mycket varit hos assessor Gjörwell, och Carl påstår ju alltid, att han så väl trifs här, därför att vårt hem påminner om det Gjörwellska, som han älskar.

– Det lär vara dystert och otrefligt däruppe hos Anckarströms, fast det ju borde vara ljusare och gladare där än här.

Det var intet tvifvel om att såväl de Anckarströmska barnen som deras far trifdes väl hos systrarna Linnerhjelm. Ibland, då han från sin kammare sett det ena eller det andra af barnen smyga sig in till grannarna, gick han själf ner till dem för att hämta fridstöraren, som han fruktade var dem till besvär, och möttes alltid af den största vänlighet och älskvärdhet. Han talade mycket litet, men var en utmärkt åhörare, och fröknarna Linnerhjelm hade ingenting emot att självfva underhålla sina gäster.

En söndagsförmiddag hade kapten Anckarström vid utgåendet tittat in till damerna för att hämta Stafva, som olofvandes begifvit sig dit, då, just som de stodo i begrepp att gå, någon knackade på dörren och äldsta systern ropade sitt sedvanliga:

– Var beskedlig och stig på!

En ung, förnäm man med lifligt fast något sjukligt utseende, klädd i päls och med en liten flicka på armen, kom in i rummet.

– Nej, se svåger Claes!

– Välkommen!

– Och lilla Charlotte är med! Hur mår mamma, mitt lilla pyre?

– Det har väl ingenting händt på Hufvudsta, käre Claes?

– Håller släden utanför? Tänk, att vi inte hörde bjällerklangen.

– Får jag föreställa vår svåger, grefve Horn på Hufvudsta, herr kapten Anckarström, som bor här i huset.

De båda herrarna bugade sig för hvarandra, och då Anckarström gjorde min af att gå, sade Horn:

– För all del, herr kapten, låt inte mig störa. Mina svägerskor ha allaredan så mycket talat om kapten Anckarström, att jag gläder mig åt denna bekantskap. Ser man på, kaffebrickan göres redan i ordning. Det skall smaka godt. Du har väl heller ingenting emot, Charlotte, att smaka på mostrarnas kakor? Jaså, det vill du. Ser herr kapten, våra döttrar ha redan blifvit riktigt goda vänner.

Anckarström smålog.

Stafva hade tagit lilla Charlotte Horn på knäet och satt och hviskade med henne, som hon brukade göra med Carolina.

– Hon berättar historier, sade hennes far till grefven. Hon tycker om att sätta ihop historier för småsyskonen. Jag vet ej hvar hon har dem ifrån, hvarken min hustru eller jag kan berätta historier, men hon får väl höra en hel del af pigorna, och hon berättar ganska lustigt.

Åter flög det intagande småleendet öfver den allvarliga munnen och gaf det dystra utseendet en helt annan prägel.

Grefve Horn märkte det och sade:

– Jag ser, att kapten Anckarström dyrkar sin dotter lika mycket som jag dyrkar min.

– Jag älskar alla min barn, svarade han stilla och enkelt.

– Kapten har visst fyra barn. Jag har bara två, denna flicka och en liten son, som föddes sistlidna augusti och således är helt späd, endast några månader gammal.

– Ja, jag har fyra barn i lifvet, två gossar och två flickor. Detta är det äldsta af de nu lefvande barnen.

– Får jag inte läsa upp för kapten Anckarström de verser, som svåger Claes skref till Charlottes födelsedag, då hon nu i höst blef två år? Jag skref af dem sist jag var på Hufvudsta. De äro för innerligt vackra och rörande.

– Inte kan det intressera kapten Anckarström att höra familjevers, sade Horn. Men kanske dock – – Det ömma fadershjärtat ger sina känslor luft på samma sätt öfverallt och allestädes.

– Jag är inte poet som grefve Horn, sade Anckarström, och jag läser sällan skaldestycken. Men dessa verser skulle jag gärna vilja höra.

Horns vackra svägerska tog ur sin sykorg fram ett pappersblad. Lilla Charlotte, som hade hört hvarom fråga var, ställde sig mellan faderns knän och såg upp i hans ansikte, som hon brukade göra, då dessa verser reciterades på Hufvudsta.

Ulla Linnerhjelm läste:

»På den förstfödda Dotterns Födelsedag

af dess Far och Lärare.

Mitt barn! tro hvad jag vittnar här,
här innerst i mitt Faders hjärta:
att denna Dagen tecknad är
med djupa spår af fröjd och smärta.

Du var den första kärlekspant,
som mig din hulda Moder skänkte.
I plågans famn, på grafvens brant
hon, glad, blott på din ankomst tänkte;

Och när du ändtligt ljuset såg,
'En dotter!' än jag hör de orden,
med hjässan tacksamt böjd till jorden
i tårar badande jag låg.

Läs ner i djupet af min själ,
hvad mina önskningar dig unna,
och hur det smärtar mig att kunna
så litet göra för ditt väl.

Dock det utaf dig själf beror,
med Himlens nåd, att dig bereda
en arfslott, som är viss och stor:
Blott du vill gå, när jag vill leda.

Kom då, mitt barn! Tag hvad jag ger:
drag räntorna utaf den Tiden,
som oss ännu tillsammans ser.
Snart nog kanske den är förliden.»

– Det är mycket vackert, sade Anckarström, då uppläsningen var slutad. Hans egen Stafva hade ställt sig bredvid honom. Han drog henne till sig och kysste henne på pannan, medan han sakta upprepade: – Det var mycket vackert. Tack, herr grefve, tusen tack!

– Ja, hvad vill ni att man skall göra? Jag odlar min jord, och jag skrifver vers till hustru och barn. Det är inte mycket annat man kan företaga sig, såsom vi nu ha det ställdt i landet. Tiderna ha ändrats och vi med dem, alltsedan en viss hög person tagit sig för att flytta visarna på tidens ur fram och åter, som nycken faller på, för att inpränta, särskildt hos oss adelsmän, hvad hans klocka är slagen.

Systrarna Linnerhjelm sysslade med kaffet, och de små flickorna sutto vid Mariebergskakelugnen. Stafva Anckarström pekade ut de vackra blå mönstren för lilla Charlotte och hviskade ifrigt med henne.

– Jag har hört talas om, att herr grefven vid sin fars fängslande under förra riksdagen lär ha utropat: Säg kungen, att han från denna dag i mig förlorat en lika trogen undersåte som tjänare, utbrast Anckarström

plötsligt.

– Det är sant. Och jag har haft mer än giltiga skäl att harmas öfver den medfart, hvarför min fader bland andra varit offer. Ty som kapten kanske vet, hade min far kungens förtroende om 1772 års revolution och det var åt min far, som kungen vid detta tillfälle anförtrodde högsta befälet under sig. Han stod kungen trofast bi och hyste för honom en svärmande hängifvenhet, hvarför kungen tackade honom på ett sätt, från hvilket åtminstone han bort vara fritagen. Också ha de betraktelser jag har gjort öfver den behandling, som kungen lät komma min far till del, varit orsaken till att jag dragit mig från affärerna och ur stora världen, och jag kommer ej att åter inträda på skådeplatsen, förrän tyranniet är brutet och friheten åter härskar i vårt dyra fosterland. Men ack, när randas denna sälla stund? Säkerligen ej under denna konungs lefnad, ty ha vi ej haft exempel på att allt lyckas för vår kung och att, om någon försöker något emot honom, blir det värre än det någonsin varit. Kungen är född med segerhufva och lyckoring. Men tyvärr använder han dessa himlens gåfvor endast till den egna fördelen och till vårt och fäderneslandets fördärf.

Anckarström såg förbluffad på grefven.

Han hade aldrig hört någon tala så fritt och öppet om dessa farliga ting med en fullkomligt obekant människa, och det gladde honom, att grefven hade detta förtroende för honom. Han hade heller aldrig råkat en så vältalig man som grefve Horn, ej heller någon, som kunde säga de enklaste saker på ett så öfvertygande och eldande sätt som han.

Hur ofta hade han ej själf tänkt ackurat detsamma om kungens lycka, men aldrig förr än nu hade han förstått, att det var denna orubbliga tro på att ingen förmådde med framgång motstå kungens vilja och planer, som bragt honom själf och Horn och så många andra jämnåriga och missnöjda ståndskamrater till overksamhet och dådlöshet.

Javäl, somliga människor äro lyckomänniskor och oftast just sådana, som ha lust, vilja och förmåga att göra andras olycka. En sådan lyckomänniska är kungen –

Han tänkte detta, men högt sade han:

– Det sägs, att kungen är mer än nådig mot enskilda, men nog är det så, att om det påstås eller begärs något för det allmänna, blir han bara ond. Och allt skall ske efter hans vilja –

– Ja, kapten Anckarström. Och hvad det beträffar, så är kungen mera nådig mot somliga enskilda än mot andra. Detta har väl kaptenen, om någon, nyligen fått sanna.

Kapten Anckarström blef likblek.

– Jag har fått lida mycket af kronobetjänte och allmoge på Gottland, svarade han undvikande.

– A propos riksdagen 1789, så lära vi i alla fall snart få riksdag. Somliga påstå till och med, att kallelsen redan är afgången till Finland, andra motsäga detta rykte och förmena, att ännu intet är bestämdt. Finansernas eländiga tillstånd gör riksdagen nödvändig.

– Vet man, om riksdagen blir här i Stockholm? frågade Anckarström hastigt.

– Nej, det tror man alldeles icke. Det sannolikaste är att den blir förlagd på en afsides plats, möjligen Torneå, hvarför inte, och att kallelsen kommer att mycket sent utgå.

– Hvad skulle han vinna därmed?

– Han vinner, att valen och resorna måste ske i så stor hast, att många ej hafva tid och lägenhet att infinna

sig, utbrast Horn sarkastiskt.

– Och att de få, som komma, bli lättare att styra, sade Anckarström allvarligt. Så tillade han med ovanlig liflighet: – Om jag så skall offra min sista styfver, skall jag resa till den riksdagen.

– Jag reser inte, inföll Horn. Det är ackurat detsamma, om man reser till riksdagen eller stannar hemma, där blir ändå intet uträttadt.

I detsamma kom den yngsta af damerna och bjöd kaffe. Brickan var gullackerad, kopparna, gräddsnipan, sockerskålen och skorpkorgen voro af blått porslin.

– Jag tycker om att öfverallt se de svenska färgerna, gult och blått, sade grefve Horn. Det veta mina svägerskor, och därför servera de alltid kaffet på denna gula bricka och från denna blåa servis, då jag är här –

– Det är vackra färger, sade Anckarström och tog sin kopp.

– Kapten glömmer sockret.

– Jag tar intet socker till kaffe eller te. Det vandes jag af med i barndomen och har aldrig sedan försyndat mig mot det förbudet, fast sockret var nog så påkostande att försaka den tiden.

– Min herre är ju från Lindö i Wallentuna och äldste sonen till öfverstelöjtnant Anckarström, inte sant?

– Jo.

– Är Lindö ännu kvar i familjen? Var det inte fideikommiss? Men i så fall är väl kapten fideikommissarien?

– Jag var ämnad därtill, men fideikommisset blef upphäfdt. Min yngre bror bebor nu hufvudbyggnaden. Själf är jag landtbrukare, men för tillfället utan gård och kan inte skaffa mig någon, af det skäl att jag fått nådigt förbud att tills vidare lämna Stockholm. Och nu måste jag gå. Farväl och tack för trefnaden och välfägnaden. Kom, lilla Stafva! Farväl, herr grefve!

– Au revoir, à bientôt! Skulle det inte roa min herre att komma ut och besöka mig på Hufvudsta och se hur jag har det? Och ta sin dotter med sig! Det skall göra min kära hustru och mig ett stort nöje att få se herr kaptenen på Hufvudsta. Och hvad min dotter beträffar, så bär det syn för sägen hvad hon tycker.

Lilla Charlotte hade slagit båda armarna om Stafva och kysste henne ömt på mun och kind.

– Se bara! Gör oss nu det nöjet att snart komma till oss.

– Tack.

*

Horn hade trifts så väl med Anckarström, att det ej dröjde mera än ett par dagar, innan han skref en biljett till honom och bad honom och hans äldsta dotter till sig följande söndag.

Anckarström hade också trifts med Horn, och han svarade därför, att han tackade för sig, men att han ej denna gång kunde taga Stafva med sig, eftersom han ärnade ridande bege sig till Hufvudsta. Den nästkommande söndagen var kall och klar och i allo passande för en ridtur till landet. Så snart Anckarström var utom tullen, satte han sporrarna i sin häst och red i galopp nästan hela vägen öfver Carlberg till Hufvudsta. Han hade aldrig förut varit på detta ställe och hade föreställt sig det helt annorlunda. Han visste, att det låg vid en af Mälarens vackraste vikar, och han hade trott, att huset var en stor byggnad, såsom han

sett det afritadt i grefve Dahlbergs verk. Men intet tecken till den stora byggnaden fanns, annat än i inbillningen. Corps de logiet och flyglarna på Hufvudsta voro små och oansenliga, och oaktadt det vackra läget vid viken med utsikt öfver Hornsberg på Kungsholmen, Christineberg och Ulfsunda och öfver en af de långa broarna till Drottningholm gjorde stället ett dystert intryck, som ännu mera skulle ökats af den täta barrskogen, som reste sig hög och allvarsam strax bakom den smala trädgården, om ej snön på marken och på träden hade varit ovanligt ymnig. Nu förmildrade allt detta glänsande hvita i någon mån skogens och ställets dysterhet.

Men då Anckarström hoppat af hästen och drängen fört bort den och grefven hunnit ut på förstugutrappan, önskat honom välkommen och bjudit honom in i huset, försvann detta intryck af oväntad dysterhet.

Här var allt så ljust och vackert, fint och behagligt, som det endast kan vara i ett lyckligt hem, tänkte Anckarström, då han trädde in i trädgårdssalongen och såg sig om. Väggarna voro prydda med familjeporträtt, och mellan fönstren hängde speglar med förgyllda ramar och bildhuggeri. Vackra musikinstrument – grefven var en ifrig musiker, elev af den berömde Müller – voro spridda öfverallt i detta stora rum. Där fanns ett öfverflöd af hvita möbler med ljusblå sidenbeklädnad, och på en fruntimmersbyrå med förgyllda beslag och gråspräcklig marmorskifva, var sirligt ordnad en kollektion af ur, ringar och snusdosor. Vid ett af fönstren stod ett grönlackeradt tebord, vid ett annat grefvinnans ovala sybord med genombruten mässingskant och blekröd sidenpåse.

Men grefvinnan satt ej vid sybordet, utan reste sig upp från kung Davidsharpan, där hon suttit och spelat duetter med sin man, då hästtrampet hörts ute på gården. Hon var en förtjusande dam, måhända ej fullt så vacker, som Anckarström, att döma af porträttet hemma hos systrarna, föreställt sig, men täck och graciös och med ett uttryck af hjärtegodhet, som var oändligt vinnande. Hon såg fragil ut och kunde ej heller glädjas åt en stark hälsa.

– Välkommen till Hufvudsta, sade hon och räckte den främmande sin hand. som han vördnadsfullt kysste.

Hon hade hört sina systrar och nu senast sin man beskrifva Anckarström som en älskvärd människa, och hon häpnade öfver hans dystra, allvarsamma och förströdda utseende och ännu mera öfver hans stora tystlåtenhet. Hon försökte på allt sätt underhålla honom, medan grefven var inne i sitt arbetsrum för att skrifva svar på ett angeläget bref, som genast måste expedieras in till staden och ej hunnit bli färdigt, innan gästen hade kommit. Men hon fick ej mycket annat till svar än en lätt böjning på hufvudet, ett frånvarande småleende eller ett enstaka: »Ja, fru grefvinna,» eller »nej, fru grefvinna.» Det var först då hon hade den lyckliga inspirationen att skicka efter Charlotte och denna kom inspringande yr och varm och, innan hon ens hunnit »niga vackert», bestormade kaptenen med frågor hvarför inte Stafva var med, när hon skulle komma, om hon inte, då hon kom, fick stanna flera dagar, som Charlottes mor kunde höra att deras gäst hade mål i mun. Han smålog, hälsade från Stafva och talade om, att hon varit nere på gården och klappat Jupiter, då hennes far suttit upp och att moster Ulla Linnerhjelm varit ute och gifvit hästen ett sockerbröd och att Stafva snart skulle få komma och, ifall hon ej var till besvär, få stanna några dagar.

Grefvinnan såg häpen på honom, då han så talade och jollrade med barnet. Hans ögon strålade af ömhet, och hon kunde ej förundra sig öfver att Charlotte af sig själf kröp upp i hans knä och klappade honom på kinden, ja, till och med trutade ut med munnen och pussade honom. Den lilla handen slätade ut alla allvarsrynkorna, och mannen såg glad och god ut, där han satt med barnet på sitt knä.

Så fann dem Horn, som bjöd Anckarström in i sitt rum, där frukosten var framsatt. Sedan gästen intagit denna lätta måltid, skulle de gå ut och tillsammans bese ägorna.

Horns rum var ett sannskyldigt bibliotek, alla väggarna voro täckta af skåp med vackra böcker på olika tungomål, de flesta på engelska och franska. På sekretärens nerfällda klaff lågo flera papper, och med ett

hastigt ögonkast såg Anckarström, att det skrifna var vers.

Då han spisat, som vanligt litet och af de tarfligaste rätterna, bjöd Horn honom att taga plats och började underhålla honom med samtal. Men gästen var denna dag mera tyst och otillgänglig, än han hade visat sig vara hos fröknarna Linnerhjelm härförliden.

Horn, som var en kunnig och beläst man, hade lätt att konversera i alla ämnen. Han började tala om matematik och algebra, musik och poesi, men då han snart märkte, att dessa stycken ej alls intresserade kapten Anckarström, tystnade han och satt en stund och stirrade tigande framför sig.

Slutligen sade han, som om han svarat på en fråga af Anckarström, fast denne ej yttrat ett ord:

– Ja, min herre har fullkomligt rätt. Tillståndet här i landet är olidligt. Kungen är vårt gissel och vår förbannelse. Han och hans satraper förkväfva de frihetsfrön, som, om de ej förstördes, skulle slå rot i den svenska jorden och växa upp till stora och härliga träd, under hvilkas välsignade skugga vi och våra barn kunde trygga och lyckliga bo och bygga.

Så reste han sig upp och framtog ett papper. – Se här hvad jag skref häromdagen. Det är ett ode till Mörkret. Vill kapten höra de sista verserna? Anckarström nickade ja, och Horn ställde sig framför honom och läste, understrykande med eleganta och lifliga gester de mest markanta tiraderna i odet:

Du sluga Politik, hvars skylda egoism
nationers frid förstör och suger deras märg!
Af edert samråd stärkt befästes Mörkrets välde.
Ert töcken blir till slut för slafven ett behof.
Och den, som till ert djup en blick af granskning
fällde,
för edra bödlars nit snart skulle bli ett rof.
Förgäfves mot ert våld och edra rankors tjus-
ning
af Cato svärdet dras och bågen spänns af Tell
och stämman höjs af Paine. Snart horisontens ljus-
ning
af eder träldoms makt förbytts till fasans kväll.
I denna lärömängd, som stoftets söner skiljer,
i Privilegiers band, i dunkla lagars nät,
i tvungna skatters hvalf, i vaktade Bastiljer
förvarad är din rätt, o Mörkrets Majestät!

Du rodnar ej för middagssolen,
men, plågad af dess klara ljus,
din tron du flyttar upp mot polen
på blindhets höjd och seders grus.
Förnuft och dygd och frihet vackla
vid hotet af din mördar-arm;
men Sanningen med öppen barm
går dig emot. Och Omars fackla
du skakar i din sista harm. –

Horn läste med stor emphas och glöd. Anckarström eldades af de medryckande orden, färgen steg på hans kinder och ögonen blixtrade. Då grefven hade slutat, utbrast han:

– Jag har mycket tänkt öfver, om den kan vara landets kung, som varit i stånd att bryta den ed han gjort till folket, att hålla och efterlefva 1772 års regeringsform, som han själf fick sammansätta och som af nationen antogs utan ändring. En kung, som kan borttaga all folkets säkerhet. Nej, efter min öfvertygelse, enligt både andlig och världslig lag, kan en menedare och våldgörare aldrig vara vår kung, ty sedan kungen gått från sin ed, sitt löfte i ett, så upphöra alla förpliktelser å folkets sida. Folket har svurit, att om kungen styr efter regeringsformen, antar det honom till sin kung. Gör han det ej, så måste det ju tänka: den som söker att ändra eller kullkasta denna fundamentallag, varder ansedd som rikets fiende.

Grefve Horn ville säga något, men Anckarström fortsatte utan att höra på honom. Det var en oerhörd lättnad för honom, att grefven genom sitt sköna ode hade lossat hans tungas band, så att tankarna, som legat och grott i hans hjärna, på en gång formade sig till flytande tal. Det var något sådant som detta han skulle velat säga inför ridderskapet och adeln, och ofrivilligt lade han sina ord så, som om han hållit ett anförande på riksdagen.

– Däraf följer ju, att kungen själf förklarade sig som rikets och folkets fiende, då Säkerhetsakten utgafs och han styrde efter den, men ej efter regeringsformen. I följd häraf är han rikets och folkets fiende. Och som det åligger ett samhälle att försvara sig mot den eller dem, som vilja föra våld på sin nästa eller hans ägodelar, och när intet rådrum eller tillfälle gifves att fasttaga eller anklaga, har man ej då rätt att afstyra våld med våld?

– Jo visserligen. Och man borde antaga det engelska eller franska regeringssättet, inföll Horn och nickade bekräftande.

– Jag vet inte hvilket regeringssätt vi borde ha. Jag vet bara, att det är olyckligt, att man inte kan slippa kungen.

Han var mycket ifrig och rösten skälfde.

Grefve Horn höjde på axlarna.

– Det är inte värdt att tänka på. En corps göres intet.

Anckarström reste sig upp. Han lade tungt sin knutna hand på bordet och sade klart och bestämdt, som om han afgifvit ett löfte:

– Jag gör det, om tillfälle kan fås.

Det var, som om denna tanke först nu fallit honom in. Det var, som om en gnista oförhappandes fallit i en krutdurk och tändt. Han tvärtystnade, häpen öfver sina egna ord, men han tänkte inte ett ögonblick att återtaga dem. Tvärtom, han kände, att han nu ändtligen funnit uttryck för den orediga känsla, som han burit inom sig under detta sista halfva år.

Det blef en mycket lång tystnad. Färgen kom och gick på Anckarströms kinder, och ögonen eldades alltmera, eftersom tankarna gingo och kommo.

Horn hade blifvit mycket blek. Han hade väl förstått innebörden af Anckarströms ord, men han tyckte, att han behöfde höra honom bekräfta dem. Han vidrörde lätt Anckarströms arm som för att väcka honom.

– Hvad menar kapten? frågade han sakta.

Anckarström svarade:

– Förrän kungen är borta, kan man ej vänta någon ändring eller förbättring i allmänna tillståndet.

– Har kapten länge tänkt på detta?

– Nej. Inte förrän grefven just nu sade: »En corps göres intet.» Men den ena tanken kommer efter den andra.

– Hur lyder er plan? frågade Horn ifrigt, då Anckarström tystnade. Också hans kinder hade blifvit blossande.

Anckarström svarade:

– Jag har ingen plan. Jag har visserligen förut ofta tänkt öfver om intet medel kunde finnas att med godo få kungen till att styra sitt folk och land efter lag och med ömhet, men då lågo de skälen mig emot: till detta fordras en plan och en sådan skulle bara göra, att man blefve upptäckt och att alla, som voro med om den, råkade i samma olycka som de finska officerarna utan att vinna något. Det sluter jag af det som hände dem och äfven af det som hände riksdagsmännen 1789. Nej, det är bäst att våga sitt lif för det allmänna, ty att lefva här ett uselt lif, tio år mer eller mindre, är intet emot att kunna göra en hel nation lycklig.

Han höll upp ett ögonblick, och hans korta, flämtande andetag var det enda ljud, som hördes i rummet. Ändtligen sade Horn:

– Här är fullt af missnöjda i Stockholm och på landet. Jag hör till dem. Och många finnas, som lägga planer, men att fatta ett beslut, som det kapten nu fattat, därtill tror jag ingen af alla de missnöjda vore beredd eller i stånd. Däremot för visso att draga nytta af gärningen –

– Ett beslut fattas ju ej alltid hastigt, men då grefven sade: »En corps göres intet», förstod jag, att jag ville göra det, om jag kunde göra det ensam utan att draga någon annan in i fördömelsen – Om blott tillfälle beredes mig – Men vi skola ej tala om detta – Jag vill blott säga, jag är beredd, om någon annan utväg ej gifves. Men kanske grefven kan utfundera andra utvägar? Jag har tänkt på att det kanhända kunde gå att nattetiden enlevera kungen från Haga eller från någon annan ort utanför Stockholm och hålla honom i förvar, tills Säkerhetsakten annullerades.

– Ja, kunde kapten bortföra kungen och dölja hans person, tills en revolution hade förändrat regeringslagarna, så är jag säker på att här i landet finnas många, som skulle vara villiga och kapabla att begagna sig af ett sådant ypperligt tillfälle. Och till en sådan revolution tror jag att ingen annan signal eller förberedelse behöfdes än blott kungens undangömmande, ty nationen skulle i det ögonblicket genast samla sig kring ett enda föremål, jag menar kronprinsen. Jag tror som ni, att all vidlyftig plan med flera personers medverkan skulle vara högst äfventyrlig. Men om ni behöfver några raska karlar för att vara er behjälpliga med att bortföra kungen, utfäster jag mig att skaffa dem. Och för att nämna ett namn främst bland dem som skulle begagna sig af tillfället och göra revolution, så påminner jag blott om general Pechlin –

– Jag vill inga namn höra, sade Anckarström, och jag vill ej ha reda på något. Jag är beredd att ensam göra den kupp, om hvilken vi talat – jag skulle dö nöjd, om jag lyckats undanrödja anföraren för koalitionen mot Frankrike, och världens frihet. Försök bara att ge mig ett tillfälle. Tänk ut ett sådant tillfälle, tills vi härnäst råkas. Men inte förr än efter helgen. Sedan, ju snarare det göres, desto bättre för alla. Inte minst för den som skall göra't. Kungen är ju på Haga?

– Ja, alltsedan den första i denna månad, då hofvet kom från Drottningholm. Nu påstås det, att riksdagen skall bli i Gefle.

– Jag har hört det ryktet, sade Anckarström. Och hvad som skall – Han afbröt sig, innan han talat till punkt, och sade: Jag tror att det skulle vara bra, om jag kunde gå omkring och bese Hufvudsta. Det känns, som om något hade knutit sig i bröstet, och jag har svårt att tala och andas.

Äfven grefven var osedvanligt tyst, medan han förde sin gäst omkring och visade honom stall, ladugård och uthus och med några ord omtalade, hvilka förbättringsprojekt han planerade för Hufvudsta fideikommiss.

Anckarström svarade:

– Så gjorde jag på Thorsåker.

En gång sade han: – Om jag åter får en egendom, tänker jag göra ackurat som grefven föreslår. Så tillade han plötsligt: Har grefven hört, att kungen för att åtkomma pengar ärnar sälja bort Djurgården stycktals. Flera landtmätare ha fått i uppdrag att afmäta den. Jag hade tänkt anmäla mig hos öfverstekammarjunkaren baron Armfelt och erbjuda mig att arrendera hela parken på femti år och att som handpenning, likväl i afräkning på årliga arrendesumman, lämna till kungens disposition tolftusen riksdaler banko. Hvad sägs härom?

– Jag anser, att idéen är ypperlig, ifall kapten slår allt annat ur hågen och af själ och hjärta ägnar sig åt landtbruket. Att arrendera Djurgården, sedan kapten enleverat kungen från Haga, går svårligen för sig.

– Det är sant, svarade Anckarström häftigt och kärft. Jag lefver för dagen och vet ej hvad morgondagen har i beredskap.

– Vi veta ingen af oss, när vi skola dö, sade grefve Horn med den veka känslighet, som hörde till modet att affektera, om den ej fanns.

– Nej, det veta vi inte. »Beställ om ditt hus, ty du måste dö», står det i skriften. Jag har hustru och fyra oförsörjda barn. Jag måste bemöda mig att besörja om mitt hus – hur det nu går –

– Nu gå vi in, om kapten behagar. Vid denna årstid är ej mycket mera att se, och middagen är serverad.

Då de båda herrarna kommo in till grefvinnan, satt hon med sin lille son i skötet, medan Charlotte lekte med en hvit kanin, om hvars hals hon knöt ett vackert blått band.

– Det här är mitt lilla lamm, sade hon till Anckarström, då han kom in.

– Det här är min lilla son, afbröt henne fadern skrattande och hissade gossen i sina armar så högt, att han med hufvudet stötte till kristallkronans långa kläppar och kom dem att gunga och klirra. Det är den blifvande fideikommissarien till Hufvudsta, Claes Fredrik Horn, ropade han åter muntert och gjorde om konststycket med det hissnande barnet och de klirrande kläpparna.

– En vacker och duktig pojke, sade Anckarström, då gossen med ifriga sprattlingar och knyckningar på kroppen gaf tillkänna, att han ville göra om luftfärden. – Måtte han lefva och frodas till sina vördnadsvärda föräldrars glädje och lycka, sade han.

Grefvinnan lutade sig fram och kysste ömt sin mans hand, som omslöt barnet. Han böjde sig ner öfver henne och tryckte en kärleksfull kyss på hennes panna och for smekande med handen öfver hennes vackra hår.

Några timmar senare red Anckarström långsamt och försänkt i djupa tankar hem i mörkret.

V.
På Haga.

Horn och Anckarström råkades ej, förrän helgen var öfver. Horn hade inte under julen varit inne i staden, och Anckarström hade inte gjort något besök ute på Hufvudsta. Men då de ändtligen strax på nyåret

sammanträffade hos Horns svägerskor, gjorde de upp med hvarandra, att de påföljande dag skulle spatsera ut till Haga och se hur landet låg, såsom orden föllo sig inne hos damerna.

– Hur isen ligger, menar väl svåger Claes?

– Ja visst, svarade Claes. Sade jag inte isen?

– Vi gå ut, och rida sedan hem, det är det säkraste, sade han, då han vid utgåendet följde Anckarström öfver gården till hans kammare för att där taga afsked. Jag låter min stallknekt vänta med hästarna utanför Haga grindar strax före half sju i morgon eftermiddag. Till dess ha vi hunnit bese oss, om vi stämma möte klockan half fem. Jag är inne i staden vid den tiden, och vi mötas hos mina svägerskor till vår lilla rekognosceringstur i Haga park och omgifningar.

– Ja, svarade Anckarström. Det vore lyckligt, om detta kunde gå för sig.

– Helst före riksdagen i Gefle. Hvad var det jag sade? Visserligen var riksdagskallelsen daterad den 8 december, men den utsändes ej förrän den 21 och följande dagar, och redan den 23 januari skall riksdagen börja. Och i Gefle – Också går det naturligtvis som man kunde förutse. Från somliga provinser hinner ingen enda riksdagsman komma.

– Nej, helt säkert inte, och att riksdagen utsättes på detta aflägsna och obekväma ställe, sker sannolikt därför, att det skall bli riksdagsmännen så dyrt som möjligt. Kanske äfven för att visa Stockholms hedervärda borgerskap konungens nådiga hågkomst af det oförtrutna besvär och den dryga kostnad ståndet hade under kriget. Och för att öka utgifterna, så att staten kommer i ännu större skuld, tillade Anckarström med stor bitterhet.

– Ja, han bör enleveras före riksdagen. Det skulle spara landet mycket pengar och besvär. Således i morgon klockan half fem gå vi ut och rekognoscera terrängen och se om vår kupp kan göras med något hopp om framgång.

Horn talade i en så lätt ton och hade hela tiden sett så förnöjd och glad ut, att Anckarström hastigt frågade:

– Har något särskildt lyckligt händt?

– Ja, något lyckligt för mig personligen. Jag har just nu hos min far sammanträffat med en ungdomsvän, som uppsökt mig där, grefve Adolph Ludvig Ribbing, för hvilken jag städse hyst den ömmaste och uppriktigaste vänskap. Han har i dagarna anländt till Stockholm. Kapten känner väl sedan tjänstgöringstiden vid gardet denna begåfvade, ja snillrika människa?

– Vi tjänade endast tillsammans en kort tid. Grefve Ribbing var länge permitterad och ute på resor, och vi ha aldrig förnyat bekantskapen. Har han nu ankommit hit? Han, om någon, hör till oppositionen! Han tog ju afsked vid herrarnas fängslande under riksdagen 1789.

– Ja, och han är lika eldigt och ärligt förbittrad nu som då. Förutom det allmänna missnöjet hyser han, som så mången annan bra karl, personlig ovilja mot kungen. Hvad honom angår, väcktes denna ovilja den tiden han friade till kammarherren baron de Geers dotter och Hans Majestät blandade sig i affären och hos fadern lade sig ut för gunstlingen baron Hans Henrik von Essen, och min vän fick ett höfligt afslag af de Geer med underrättelse om att hans dotter samma dag blifvit förlofvad med Essen. Sedan den dagen är Ribbing kungens dödsfiende. Kungen har dessutom också vid andra tillfällen retat och förödmjukat Ribbing.

Anckarström stod tyst och svarade ej. Han stirrade rakt framför sig och flyttade först blicken öfver till Horn, då denne med ganska stort eftertryck sade:

– Vi talade med hvarandra om landets ställning och den stundande riksdagen. Han försökte öfvertala mig att följa med till Gefle och androg alla de skäl, som han trodde skulle verka på mig. Jag svarade honom, att vid riksdagen var ingenting att uträtta, att nationen var en slafvisk hop, som kungen enväldigt styrde, och att så länge han lefde, fanns för oss ingen sällhet, ingen frihet. Han erkände detta. Jag bjöd honom ut till Hufvudsta om söndag på kaptenens sällskap.

– Är grefve Ribbing gift och har barn? Jag hörde härom året, att han friade till rike Hallens dotter i Göteborg, inföll Anckarström.

– Nej, han är ännu ungkarl, fast hans blick har tändt eld i många kvinnors hjärtan och det har trängt ut mer än en historia om hans galanta äfventyr i Paris. Han måtte onekligen utan jämförelse varit dem mest lysande af de friare, som eftersträfvat mamsell Halls hand. Men han drog sig tillbaka. Hvarför, är inte godt att säga, och jag vet det inte. Möjligen lade det stolta, pockande i hans ganska underliga karaktär hinder i vägen för honom. Eller måhända revolterade i längden hans ideellare känslor mot detta resonemangsparti.

Anckarström sade:

– Om grefve Ribbing inte är gift och har barn –

– Hvad så? frågade Horn.

– Ingenting, svarade Anckarström tvärt. Blott detta – Om något skulle hända mig, lofvar ju grefven att tillse, att min hustru och mina barn inte lida nöd?

– Det lofvar jag, såvidt det i min förmåga står. Och nu måste jag absentera mig. I morgon klockan half fem till Haga och om söndag på Hufvudsta – Au revoir, herr kapten.

*

Sedan öfver en timme ströfvade de båda herrarna omkring i Haga park för att finna reda på någon lämplig plats, hvarifrån bortförandet af kungens person nattetid, då ingen måne lyste, kunde ske.

Denna eftermiddag var det klart månsken, och då ju intet var naturligare än att två herrar en sådan vacker afton promenerade omkring i Hagaparken, fingo de ostörda af vakterna gå hvart de behagade. De gingo uppför den sluttande höjden, där de till vänster hade snöhöljda tallar, till höger den slingrande väg, på hvilken de kommit mellan de öfversnöade buskagen, som Hagas skickliga trädgårdsarkitekter grupperat för att ömsom dölja, ömsom låta röja den vackra viken och Stallmästaregården eller de andra byggnaderna vid Norrtull. De dröjde utanför kiosken uppe på den ena af de små kullarna och gingo öfver till den andra kullen, på hvilken det hus varit beläget, där kung Gustaf bodde, då han först fann så stort behag i detta ställe. Här stodo de en lång stund, innan de gingo vidare. De talade knappast med hvarandra, det föll endast enstaka ord emellan dem, medan de gingo förbi templen, öfverskredo kanalerna på de små träbroarna, vandrade ner i den djupa dälden och klättrade upp på kullarna. På en af dessa blefvo de en stund stående för att från denna höjd åse den fria och lugna utsikten åt de smala, isbelagda vikarna och sunden mellan Hagas vackra små holmar, som lyste hvita i den nu på nedgående stadda månens strålar.

– En vacker afton, sade Horn, då ett par personer döko upp bredvid dem.

Anckarström svarade ej. Han hade säkerligen ej hört sin följeslagares ord, men han spratt till, då den ena af personerna bakom dem sade till den andra:

– Jag har hört, att kungen häromdagen incognito med baron von Essen afreste till Gefle. Nattkvarteret togs i Elfkarleby. Månne Hans Majestät redan är återkommen?

– Det är nästan omöjligt. Det skulle i så fall ha varit tidigt i morse. Jag tror ej, att Hans Majestät i går var återkommen till Haga, och i dag har han inte farit förbi mitt hus.

– Låtom oss höra efter hos vakten.

De gingo.

Då de voro utom hörhåll, vidrörde Horn Anckarströms arm. Denne spratt till och vände sig häftigt om, som om han trodde, att den som ryckte honom i ärmen stode bakom honom.

– Jag vill proponera, att också vi två gå fram till paviljongen och se efter om kungen är återkommen.

– Jag tänkte detsamma. Anckarström andades tungt, som om han hade svårt att tala.

De gingo tysta nerför kullen. Då de kommo närmare paviljongen, sågo de, att det lyste i salongen på nedre botten, hvars fönster gingo ned till golfvet, alldeles svarande emot de stora portarna till ingången.

Månen hade gått ner, men det starka ljuset från salongen upplyste en bred strimma af snön alldeles utanför fönstren, medan den öfriga delen af slottet låg i djup skugga.

Vakten syntes ej till på denna sida.

– Han är säkerligen ej ännu hemkommen, sade Horn sakta.

– Är det möjligt? Rummet är ju upplyst.

– Där städas kanske. Gå lite åt sidan, ifall någon är därinne. Hitåt, här äro vi i skuggan.

– Det är ett bra vackert rum, synnerligast vid eldsljus. Masreliez har all heder af sina arrangemanger, och den pompejanska smaken i detta rum är charmant.

– Jag har fladder för mina ögon och kan inte se, sade Anckarström, som stod och höll handen för ögonen.

Plötsligen tog han bort handen och lät sin skarpa blick genomfara rummet.

– Han är där. Därborta på bortersta soffan. Han är död!

– Gud i himlen, hvad säger kapten?

De stodo tätt utanför fönstret, så att de tydligen sågo kungen i liggande ställning i en soffa med flera böcker omkring sig, klädd i en hvit rock eller puderskjorta med ett anlete som en död.

– Gud vare lofvad! Han är död. Jag slipper göra’t, hviskade Anckarström flämtande och knäppte ihop händerna så hårdt, att det knakade i lederna.

– Nej, han lefver, men ackurat så kommer han att se ut, när han är död, hviskade Horn tillbaka.

– Jag kan inte se på honom. Jag kan inte, utbrast Anckarström, som försökte blicka in i rummet, men gång på gång måste vända sig bort och slutligen höll handen för ansiktet som förut.

– Jag kan ingenting se för fladdret för ögonen, upprepade han i en ton, som han försökte göra lugn och kall och lik den vanliga. Låtom oss gå härifrån – Jag skall komma igen ensam och vänja mig – Det är nödvändigt –

– Jag förstår, sade Horn. Så plötsligen:

– Han rör sig, han stiger upp!

De kastade sig förskräckta tillbaka och skyndade utan att se sig om till det stället, där de hade sina hästar.

Då de suttit upp och räckte hvarandra handen till afsked – de hade öfverenskommit att ej rida hemåt tillsammans – sade Horn:

– Det är omöjligt på Haga. Det måste ske på spektaklet eller annorstädes.

– Jag kan inte nu tänka eller tala. Jag är sjuk – Yrseln –

– Skall jag följa kapten hem?

– Nej tack. Jag har det bäst ensam. Det går snart öfver. Det har ingen fara.

– Vi råkas på Hufvudsta nästa söndag. Välkommen.

– Jag skall komma. Jag skall göra't.

Horn fattade i tygeln på Anckarströms häst och höll i den, då Anckarström ville rida bort.

– Ännu ett par ord, innan vi skiljas. Det är ogörligt att enlevera kungen.

– Ja. Endast det andra alternativet återstår.

– Och om kapten blott kan uthärda kungens åsyn, så gör kapten det.

– Ja.

– Kapten har rätt. Det var förfärligt att stå utanför i mörkret och plötsligen få syn på denna hvita gestalt och detta hvita ansikte, som kammartjänaren väl endast hunnit sminka till hälften och inte fått pålägga det röda, innan kungen skyndat bort. Detta hvita anlete och denna liggande gestalt i skenet från vaxljusen – Då jag kommer hem, skall jag nedskrifva hvad jag kände, medan jag stod där.

Anckarström svarade ej, och då Horn ändtligen släppte tygeln, gaf han hästen sporrarna och galopperade emot staden.

– Han ser ut som Orestes, jagad af eumeniderna, mumlade Horn, medan han långsamt red hemåt, diktande på sitt ode. Till motto skulle han sätta en maxim af Thomas

– la vertu fait le Rang
et l'homme le plus juste est aussi le plus grand.

De två sista verserna hade han färdiga i hufvudet:

Det goda, du jorden beskärde,
det onda du gjort henne fri,
se där den diplom, som har värde
och ensam skall gällande bli.

En titel är vacker att bära,
och hellre förtjänte jag den
än Världens Behärskares ära:
Den titeln är »Människovän».

VI.
Grefve Horns vän.

Då Anckarström nästföljande söndag kom utridande till Hufvudsta, var han ej den första gästen där. Grefve Ribbing var redan anländ, svarade stallknekten honom på tillfrågan, och de båda grefvarna voro ute på spatsertur.

Men han hade knappt hunnit justera sin toalett och hälsa på grefvinnan, förrän lifliga röster hördes från förstugan och de två herrarna inträdde arm i arm.

Horn gick genast emot Anckarström, önskade honom välkommen och förde honom till den andra gästen, som från orangeriet röfvat en blomma, hvilken han med en charmant komplimang räckte sin värdinna. Hon tog småleende emot den och stack den i ett af knapphålen på sin mans väst.

– Herrarna känna ju hvarann förut, sade Horn, men kanske jag får förnya bekantskapen genom att presentera: kapten Jacob Johan Anckarström, grefve Adolph Ludvig Ribbing.

Ribbing räckte Anckarström handen, och de växlade några höflighetsfraser.

– Det är omöjligt att för ett ögonblick glömma hvilken grann karl Ribbing är, tänkte Anckarström, då han återsåg dessa eldiga, blixtrande ögon, dessa sköna, djärfva manliga drag, denna smidiga, högresta och ståtliga gestalt, som han så väl hade i minnet från fänrikstiden. Men ansiktsuttrycket var ej i allo så behagligt som själfva dragen voro sköna. Grefve Ribbing kunde se stolt och försmädlig ut, då han var i det humöret, och Horns veka, försynta och älskvärda sätt hade han ingalunda. Till gengäld var han manligare, och denna manlighet behagade Anckarström så mycket, att han kände sig väl till mods vid middagen, fast han ej deltog i samtalet, som på det lifligaste fördes af de båda grefvarna och grefvinnan. Några flera gäster än han och Ribbing voro ej på Hufvudsta denna söndag. Det talades om grefvarnas gemensamma barndomsminnen, om Ribbings resor, och på grefvinnans förfrågningar gjorde han den lifligaste beskrifning på vistelsen i Göteborg och de personer, med hvilka han där sammanträffat. Det borde ha varit nöjsamt för hvem som helst att åhöra dessa kvicka och intressanta berättelser, men Anckarströms tankar voro annorstädes.

Så var väl också förhållandet med Horn och Ribbing, ty så snart grefvinnan låtit föra ut sig i salongen af Ribbing och Horn bjudit herrarna in till sig på en pipa, ändrades samtalet liksom den lätta, badinerande tonen. Ribbing slog sig ensam ner i den stora soffan. Han rökte ej, men Horn och Anckarström tände sina pipor.

– Ämnar inte heller kapten sig till riksdagen i Gefle? frågade Ribbing och spände ögonen i honom.

– Jo, det gör jag, och jag kan resa nu, sedan förbudet för mig att lämna Stockholm blef häfdt strax före jul, svarade Anckarström med ett kast på hufvudet. Om jag så nödgades gå till fots hela vägen eller ej skulle få annat logis än i en lada, så skall jag till Gefle.

– Och jag kan inte öfvertala vännen Horn att fara med mig, fortsatte Ribbing och sträckte ut sin hand, som Horn fattade och varmt tryckte.

– Hvarje bofast medborgare anser jag skyldig att bevaka det allmänna bästa, inföll Anckarström.

– Och du vet lika väl, ja, bättre än jag, att så många som kunna af adeln begifva sig till riksdagen, ja, till och med de flesta af dem som sista riksdagen sutto fängslade. De vilja helt naturligt visa nationen, att de icke

voro orsaken till oredan.

– Jag vet det, sade Horn. Men intet hjälper.

– I alla fall bör väl adeln vara närvarande, om det sättes i fråga att fråntaga den dess rättigheter, och alla tecken tyda på att något i den vägen är i görningen.

– Det är det säkerligen. Af gamla gardet lära 400 man och af det hvita 200 kommenderas till Gefle, och befälet skall lämnas åt sådana officerare, på hvilkas ungdom och oskuld man kan lita.

– Jag vet detta och ännu mera. Till exempel att regementets ammunitionskista med laddade patroner skall medtagas och att, utom dessa sexhundra man, 200 helsingar skola infinna sig i Gefle.

– Ja, hvad bevisa dessa anstalter annat än antingen stor farhåga för en väntad opposition eller också att märkliga propositioner skola framläggas, hvilka man ej utan våld anser sig kunna genomdrifva. Jag har just i dag hört sägas, att baron Armfelt haft ett yttrande, som gått därpå ut, att oppositionen ej lär sluta, förrän man låter två eller tre hufvuden dansa.

– Jag råder också alla mina vänner, som ämna sig till Gefle, att resa dit väl beväpnade, sade Horn, som tycktes ha ännu något att tillägga, då Anckarström föll honom i talet.

– Utan att vi bli af med Gustaf den tredje hjälps intet!

Han hade lagt pipan ifrån sig och rest sig upp, då han sade detta, inte häftigt, utan lugnt och bestämdt.

Ribbing höjde på axlarna och sade:

– Ja, Gud vet när det sker.

– Om tillfälle gifs, gör jag det, sade Anckarström så direkt till Ribbing, att det nästan blef till en förolämpning, då denne ej svarade ett ord.

Horn pekade på Anckarström.

– Du kan inte tro hvad han är för en baddare, sade han till Ribbing, som skrattade med en försmädlig min, fortfarande utan att säga något.

Anckarström blef eldröd under Ribbings föraktfulla tystnad, och rösten skälfde, då han fortsatte:

– Hur skall man bara få tillfälle att göra’t? På Haga är vakt, och alltför många skulle behöfva vara med om det. Det vore möjligt i Operahuset, på en maskerad eller under ett spektakel, om man finge logen näst intill kungens.

– Det kan man inte få. Ministrarna ha de logerna.

– Vore det inte ett tillfälle, då kungen från sin stora loge går till den lilla logen? frågade Horn Ribbing, som fortfarande satt tyst.

Nu svarade han i hetsig ton:

– Det vore ju en möjlighet, om kapten Anckarström verkligen –

Han hann ej tala till punkt. Grefvinnan hade öppnat dörren och kom in med lilla Charlotte.

– Jag ber om ursäkt, ifall jag stör, men herrarna sitta i mörkret och jag tänkte tända. Claes är en dålig värd,

då han har något som upptar tankarna. I dag är det grefven, som är orsak till att han glömmer allt annat för nöjet att ha sin vän hos sig.

Ribbing hade sprungit upp ur soffan och hindrade med ömt våld grefvinnan att slå eld. Han sade ifrigt och artigt:

– Inte sant, mina herrar. Nu ha vi suttit alltför länge i mörkret ensamma. Vår sköna värdinna har tändt i salongen, och hennes harpa står redo. Möjligen få vi nöjet höra en duett af vårt värdfolk, eller vill nådig grefvinnan först glädja och hugsvala våra hjärtan med att vid harpan föredraga airen ur Richard Coeur de Lion: »Oh Richard, oh mon roi – L'univers t'abandonne!»

Han bjöd henne armen och förde henne in i salongen och fram till harpan.

Men Anckarström hade oro i kroppen.

– Jag tror, att jag gör bäst i att rida hem redan nu. Jag har åtskilligt att besörja.

– På söndagen? Det är väl inte gärna möjligt.

– Jo, förlåt, det är det. Hvardagar och helgdagar få vara detsamma för mig. Min tid är knapp.

Han lät sig ej öfvertala att stanna. Han tillsade betjänten att låta föra fram hästen och kysste grefvinnan på hand.

– Vi följa kapten ut och se, att han kommer rätt i sadeln. Då de tre stodo och väntade i mörkret, sade Ribbing:

– Vi måste snart sammanträffa. Ifall någon nytta skall fås af detta, som kapten föreslår, måste något ske efteråt, en regeringsförändring, en revolution – I annat fall är gärningen lönlös, men faran desto större.

– Jag vill ingenting veta härom, sade Anckarström. Var god och sänd mig bud, när vi skola råkas. Det kan ske hos mig, där vi äro ostörda – – jag har mitt rum i en flygel inpå gården.

Hästen framleddes i detsamma, och han svängde sig upp, hälsade till afsked och red bort.

– Han rider ypperligt, och han skjuter ypperligt, och han är en vig och behändig karl, det vet jag sedan gardestiden. Men gör han detta? frågade Ribbing.

Horn blef ett ögonblick stående, innan han svarade:

– Han är förtviflad öfver ställningen i landet och öfver egna vidrigheter, och han hatar kungen.

– Det äro också du och jag, min vän, och äfven vi hata kungen, men själfva gärningen kunde hvarken du eller jag förmå oss att göra.

– Inte jag. Men han är af ett annat virke än jag. Hans fanatiska ifver är oerhörd, och han tycks inga andra betänkligheter ha än hustruns och barnens öde.

– När du kan öfvertyga mig om att han gör det, om tillfälle beredes, sätter jag mig i förbindelse med andra, som helt visst ej begära bättre än att i denna affär vara hufvudet, om han är handen. Men jag tror, att han innerst i hjärtat är tveksam. Oaktadt allt hvad han säger, tror jag ej, att han någonsin skulle komma att våga en sådan gärning. Sådant säger man, men man gör det inte.

– Jag tror inte, att en karl som Anckarström säger mera än han tänker göra, men det är en faslig gärning, och

jag skulle inte undra på om han, som du säger, är tveksam. Så snart jag är säker på att han gör det, om tillfälle gifs, skall du få veta det. Det blir kanske förr, än vi nu tro. Du retade och eggade honom nyss därinne, måhända utan att vilja det. Han är en stolt och ömtålig människa.

– Tyst, Claes, din grefvinna är i förstugan. Låtom oss byta samtalsämne.

VII.
Lottdragning.

Anckarström hade alltid brådtom. Han spisade med sin familj, men gick genast efter måltiderna ut. Huspigan, som om aftnarna passade upp kaptenen på hans rum, drog af honom stöflarna och uttog kammarnyckeln för att tidigt påföljande morgon komma in och elda i kammaren, tyckte att det väl inte kunde finnas en tystare husbonde än denne, i hvars tjänst hon varit sedan Michaelis. Han talade aldrig, medan hon var inne, undantagandes att han vid hemkomsten på aftonen alltid frågade: – Hur må barnen? och hvarje morgon sade: – Låt mig veta hur barnen sofvit i natt.

Då hon svarade:

– Bra, nådig kapten, molteg han sedan hela tiden, medan hon städade i hans kammare, något som alltid skedde, medan han var hemma. Ibland kom kökspigan upp för att bedja nådig kapten om pengar till hushållet, och då han höll ganska hårdt om pungen, voro de båda pigorna ense om att den stackars kaptenen hade ondt om pengar. Högst sällan kom någon besökande till honom, det var nog därför att han hade en sådan obekväm bostad.

Några dagar efter middagen på Hufvudsta mötte Anckarström grefve Horn utanför Maja Lisas kaffehus. De slogo följe fram till Riddarholmen. Anckarström var ännu tystare än vanligt och svarade endast på Horns frågor utan att själf säga mycket mera än ett tack för sist.

Då de hunnit till Riddarholmen, blefvo de stående. Från det gamla kungshusets grå murar skållade en trumpetstöt.

– Det är sant, sade Horn. Det är ju i dag klockan tolf, som nummerlotteriets dragning äger rum. Skola vi gå fram? Har kapten några lotter? Har kapten tur på lottospel?

– Nej, den allra största otur. Men till denna dragning har jag köpt en lott af en särskild orsak.

– Får jag fråga hvilken?

Anckarström skakade på hufvudet.

– Det vill jag inte säga.

– Kapten har kanske fäst en särskild varsel vid detta. Om kapten denna gång mot vanan valt en lyckosam lott, så betyder det något annat än blott penningvinsten. Så brukar jag göra, när jag är villrådig.

Anckarström blef blodröd, och Horn såg, att han gissat rätt.

– Betyder ett lyckosamt nummer ja eller nej? kunde han ej hålla sig från att fråga.

– Det skall jag omtala, sedan dragningen skett. Jag tänker gå fram och öfvervara den.

– Jag går med. Utgången intresserar mig helt naturligt. Hvilka nummer har kapten?

– Det vet jag inte. Jag lät lottförsäljaren skrifva ett par nummer och bad honom inte omtala hvilka han hade valt. Jag stoppade sedan lotten obesedd i detta konvolut. Han visade Horn ett försegladt konvolut, som han höll i handen.

Ett par skarpa trumpetfanfarer ljödo.

– Nu börjas det, sade han och trängde sig med Horn fram genom den tätt skockade mängden, som stirrade upp till den plats på inre borggården, där hjulet var placeradt, omgifvet af direktionen och funktionärer, af hvilka en med stentorsröst uppräknade nummer från ett till nittio, hvarefter numren inför mängdens ögon hoprullades och nerlades i lotterihjulet. För hvart tiotal, som uppropades och inlades, skållade trumpetfanfarer.

Då alla numren hade blifvit nerlagda, uppsteg en liten barnhusgosse på en stol bredvid hjulet. Ett hvitt kläde bands för hans ögon. Hjulet svängdes med hvinande hastighet omkring sin axel. Då det stannade, dök pojkens lilla smidiga hand ner däri och uppdrog ett nummer.

En andlös tystnad rådde bland mängden, då nummerlotten långsamt vecklades upp.

Horn såg hastigt på Anckarström. Han stod orörlig med sammanbitna tänder och följde med brinnande blickar det som tilldrog sig.

Då sedeln utvecklats, visades den för mängden, samtidigt utropades numret, hvarpå det under skallande trumpetstötar uppsattes på en för alla synlig tafla.

Sorlet nerifrån människomassan blef allt lifligare och högljuddare för hvart nummer, som sålunda drogs och uppsattes.

Ändtligen voro alla fem numren dragna och uppsatta på taflan. En lång trumpetfanfar, gällare än de andra, förkunnade för den lifligt debatterande, nöjda eller missbelåtna mängden, att nu var Kongl. nummerlotteriets trehundraelfte dragning öfver.

Trängseln blef ohygglig, skränet och skriket allt högljuddare, och då sedermera sedlarna med de vinnande numren utkastades bland folket, blef det ett ifrigt knuffande och slagsmål för att komma i besittning af dem, ty en plåt betaltes för hvarje dylik sedel.

Horn fördes ett stycke med folkströmmen, innan han märkte, att Anckarström ej var med. Han stannade för att invänta honom, och då Anckarström hann fram, såg grefven, att han höll ett hårdt sammanskrynkladt papper i handen. Men han sade intet, och fast han var mycket blek, syntes han lugn och behärskad som alltid.

– Nå, hur gick det? Hvilka nummer hade kapten? Kommo de ut?

Anckarström svarade hårdt och högt:

– Ja, naturligtvis. Det har aldrig förr händt mig.

Så med dof och låg röst:

– Lotten har fallit på mig. Gud har i sin allvishet bestämt det från tidernas början. Farväl, grefve Horn, nu går jag till pistolsmeden Kauffman och låter laga mina pistoler. Jag måste ha dem väl eftersedda och i fullkomligt stånd, så att de inte klicka. Hvart går grefven?

– Jag går till Drottninggatan och försöker träffa Ribbing i hans bostad. Vi komma till kapten en stund

måndag förmiddag.

– Det är bra. Måndag är operadagen. Skaffa mig bara tillfälle –

Innan Horn hann svara, hade Anckarström vikit om hörnet och var borta.

————

VIII.
Orphée och Euridice.

Horn och Ribbing voro uppe i Anckarströms kammare. Ribbing hade, då han gick uppför trapporna, sagt till Horn, att han förundrade sig att Anckarström bodde så obekvämt, och frågat om Horn trodde, att det var af sparsamhet.

Horn hade svarat: – Kanske till dels, men den mannen bryr sig inte om bekvämlighet och vällefnad, han har berättat mig, att hans far från barndomen vant honom vid det frugalaste lefnadssätt. Också tål han köld och strapatser till en förvånande grad. Jag har ju inte länge känt honom, men det förefaller mig, att han nu är så upptagen af en enda tanke, att allt, som inte har afseende därpå, glider honom förbi. Hans sinne har nog aldrig varit upptaget annat än af ett ämne åt gången, men detta helt. Han är inte spirituell och benar inga märkliga tankar. Han är en handlingens man och, som det förefaller mig, af samma virke som romarna Mucius Scævola – och Brutus.

De hade under sitt med låg röst förda samtal hunnit uppför trapporna. Horn knackade på Anckarströms dörr. Han kom själf och öppnade, och sedan de båda herrarna på hans inbjudan satt sig vid slagbordet, som var belamradt med verktyg, träbitar och järnskrot, och han låst dörren, satte han sig själf på sängkanten och sade:

– Det är inte riktigt bra pistoler jag har. Jag trodde, att de lätt skulle kunna repareras, men Kauffman sade, att de inte voro att lita på.

Han lyfte upp en brokig ostindisk näsduk, som låg på kakelugnen och täckte ett par pistoler.

– Jag har bra pistoler, sade grefve Horn.

– Låt mig få se dem.

Grefven nickade.

Efter en stunds tystnad fortsatte Anckarström:

– Om en loge i Operahuset kunde fås i afton, skulle vi gå dit och jag passa på, när kungen går från sin ena loge till den andra, och skjuta honom i korridoren. Det brukar ju aldrig klicka, att han inte går från stora logen in i sin lilla griljerade eller tvärtom?

– Fråga inte mig, sade Ribbing, fråga Horn. Jag har inte de senare åren bevistat operan så ofta som han, som är en veritabel musikvurm.

– Han brukar alltid utan undantag under en af mellanakterna gå från den ena logen till den andra genom korridoren, svarade Horn.

Det blef en mycket lång och dof tystnad. Ändtligen sade Ribbing:

– Tänker kapten verkligen utföra denna plan ensam utan något biträde?

– Ja.

– Hur ärnar kapten dölja sin gärning, om kungen skjutes i korridoren?

– Hinner jag, springer jag ut genom dörren trapporna utföre. Men jag bekymrar mig inte för följderna. Om jag undkommer, är det väl, i annan händelse får det bli därvid.

De sågo förvånade på honom. Han menade det han sade, därom kunde intet tvifvel råda, helst då han tillade:

– Grefve Horn har lofvat sörja för att min hustru och mina barn ej skola lida nöd.

– Ja, svarade Horn.

– Det blir nog bra med den saken, tillade Ribbing, men det är en högst riskabel plan. Det blir hart nära omöjligt för gärningsmannen att undslippa. Skulle det redan gå för sig i dag?

– Det är inte redan för mig. Hellre i dag än i morgon, då det skall ske. Grefve Horn stannar ju kvar i Stockholm hela dagen.

– Ja, det gör jag. Jag har några visiter att aflägga.

– Försök skaffa en loge och ge mig svar i eftermiddag hos sina svägerskor, så underrätta vi grefve Ribbing på vägen till Operahuset, ifall det har lyckats att skaffa en lämplig plats. Går det inte an?

– Jo visst gör det så.

Det var något i de båda grefvarnas sätt att svara, som kom Anckarström att tänka:

– De ha ingen rätt håg, att det skall ske i dag. Det är därför att de ej skola göra det. De veta inte hvad det vill säga att gå och vänta på något sådant.

Horn reste sig långsamt.

– Jag skall försöka få biljetter, sade han. Jag går till friherrinnan Hjerta, som med sin man i major Rosenschütz' frånvaro disponerar hans loge, tre eller fyra loger från den kungliga. Om kapten i eftermiddag kommer ner till mina svägerskor, skall jag ge besked om det lyckats mig att få en inbjudan till Thetis och Pelée eller Orphée och Euridice, hvilket som nu ges i afton.

– Det är likgiltigt hvilken opera, blott platser kunna fås, sade Anckarström.

– Det är det, svarade grefvarna samtidigt.

Då de voro gångna, satte sig Anckarström för att fördrifva tiden att läsa i en afskrift af Paines »Om människans rättigheter». Då Horn och Ribbing talade politik, citerade de alltid Paine, och Anckarström hade legat och läst i afskriften föregående natt. Nu ville han läsa den till slut.

Ett par timmar senare kom pigan och bådade honom till middagen. Han kysste Gustafva på pannan och omfamnade sina barn, då han strax efter måltiden gick ner till fröknarna Linnerhjelm. Då han kom in, reste sig Horn från sin plats och sade:

– Har kapten inte lust att åtfölja mig på operan i afton? Friherrinnan Hjerta, hos hvilken jag gjorde visit nyss, bjöd mig att åse Orphée, och som det fanns flera tomma platser i logen, frågade hon om jag ej skulle ha lust att medtaga en vän. Har kapten lust att vara den vännen?

– Ja, sade Anckarström, medan en blodvåg sköt upp i hans ansikte.

– Han tycker, att det är roligt bli bjuden på ett nöje, som han ej själf har råd att bestå sig, tänkte den yngsta fröken Linnerhjelm, då hon lade märke till blixten i ögat och den plötsliga rodnaden.

Horn fortsatte:

– Då jag på hitvägen tittade in till Ribbing och talade om för honom, att jag fått biljett för mig och kapten uppe i raden, köpte han plats till sig i parterren. Någon annan kunde han inte få. Det tycks bli mycket folk.

– Det är bra, svarade Anckarström. Jag går nu upp till mitt och lagar mig i ordning. Klockan sex kommer jag och hämtar grefven.

Han gick upp på sin kammare och laddade pistolerna, som en välvillig hand hade stoppat i fickan på hans syrtut. Det var bra pistoler.

*

Då Horn och Anckarström, några minuter innan spektaklet började, trädde in i major Rosenschütz’ loge, sågo de, att Operahuset var i det allra närmaste fullsatt. Endast i den loge, där de själfva sutto, stodo ett par platser tomma. Horn presenterade Anckarström för friherrinnan Hjerta, som sade honom några aimabla ord och bad honom vara välkommen. Han såg sig omkring och satte sig utan tvekan på bortersta bänken närmast logedörren. Friherrinnan Hjerta, bredvid hvilken grefve Horn hade satt sig, vinkade förgäfves till kapten Anckarström att intaga den lediga platsen näst intill sin vän. Han gick fram och tackade friherrinnan, men sade sig helst vilja sitta just där.

– Min vän har den egenheten att ej vilja konversera, då han är på operan, sade Horn. Han är en stor dyrkare af musiken, och han vill njuta af den på sitt sätt utan att distraheras.

– En vacker karl, men med bra dystert utseende. Ser han alltid så sombre ut, eller har han något särskildt bekymmer i afton? frågade friherrinnan grefve Horn, då Anckarström återvändt till sin undanskymda plats.

– Han har alltid detta utseende, då han skall höra musik, svarade Horn, i detsamma han reste sig för att hälsa på några i logen inkomna damer, som friherrinnan inbjudit. Han vinkade till Anckarström, att han skulle komma fram och låta föreställa sig för damerna. Knappt hade detta skett och de åter intagit sina platser, förrän orkestern började spela.

Anckarström lyssnade ej till musiken, men han såg och observerade allt i salongen. Den kungliga logen stod ännu tom, men den publik, som fyllde logerna på denna rad, var fulltalig och högst elegant. Öfverallt sågos bekanta ansikten. Det hälsades från loge till loge. Kavaljererna reste sig upp och bugade sig för damerna, damerna gjorde diskreta och koketta hälsningar med sina solfjädrar och behagfulla reverenser med de vackra friserade och pudrade hufvudena. De hviskande samtalen i logerna fortsattes oafbrutet, medan ouvertyren spelades, och orden: »med sin amant», »grefvinnan ser charmant ut i afton», »förtjusande toalett», »hvem kom in där?» »Jaså.» »Jo, jag ser, när kommo de från landet?» »Hvad säger grefven, jag hör inte, då musiken spelar forte», surrade ogeneradt framför och omkring Anckarström.

På parterren såg han Ribbing komma in, såsom alltid väckande uppseende med sin granna figur och sitt stolta utseende.

– Där är grefve Ribbing. Han ser hitupp och hälsar. Han har det bra trångt därnere. Parterren är ju öfverfylld.

Anckarström såg ner i orkestern. Där, på sin plats bland violinisterna i hofkapellet, satt Wilhelm Ankar. Den puckelryggige förde stråken med andakt och innerlighet och hade samma uttryck i sitt ansikte, som han brukade ha på Lindö, inte då fadern befallde honom att spela inför främmande, utan då Jacob Jan och hans

bröder oförvarandes kommo öfver honom, då han spelade för sig själf i ensligheten i lusthuset om somrarna eller i sin vindskammare om vintern. Hjärtat började klappa häftigt i Anckarströms bröst, och den ena Lindöbilden efter den andra frammanades, medan han betraktade Wilhelm Ankars böjda, misskapade gestalt och strålande, förklarade ansiktsuttryck.

Det var länge sedan Anckarström sett sin fosterbror – han hade inte på flera år besökt operan, och Wilhelm Ankar uppsökte honom aldrig. Han hade inte åldrats eller förändrat sig. Som han såg ut nu, hade han sett ut i barndomen och i ungdomen. I hans sinne rådde friden. Han satt i sitt älskade hofkapell och lockade ljufva toner från sitt instrument utan en aning om hvad som snart skulle försiggå, utan att drömma om att häruppe satt Jacob Jan och väntade –

Det stormade så våldsamt inom honom, att han tvang sig att se bort. Ögonblicket skulle försummas, handen skulle ej vara stadig, om han fortfarande med blicken följde Wilhelm Ankars stråke och den spelade fram Lindö och fadern – farbror Gjörwell, bröderna, hela den oskuldsfulla barndomen och ungdomen –

Han försökte att ej se, endast att lyssna till musiken. På en gång dog den bort, salongen förmörkades.

Allas ögon voro riktade mot scenen, men blott för ett ögonblick. Så reste sig hela publiken upp som en enda man och vände sig mot den kungliga logen. Kungen och hans följe trädde in. Kungen blef ett ögonblick stående vid barriären, medan publiken på det allra lifligaste applåderade honom. Han bugade sig åt alla sidor och hälsade med handen åt höger och vänster. Därpå satte han sig ner och gaf tecken, att operan kunde börja.

Ett ögonblick dröjdes, medan alla satte sig och det åter blef fullkomligt tyst. Så drogs ridån långsamt i höjden. Teatern föreställde en skogrik lund med Euridices grafvård midt uti en allé af lagrar och cypresser. På ena sidan syntes Orphée, lutad tröstlös mot ett träd, på hvars grenar hans harpa och hans casque hängde. Hans ögon voro med förtviflan riktade mot grafven, och hans åthäfvor utmärkte hans sorg.

Då folkets kör, interfolierade med Orphées klagorop: »Euridice, ack Euridice!» börjat, såg Anckarström bort åt den kungliga logen. Kungen vände sig i detsamma om och hviskade några ord till von Essen, som satt bakom honom. Anckarström såg ett ögonblick, de stora strålande blå ögonen, det lifliga uttrycket, det moquanta småleendet, medan han hviskade i von Essens öra. Så vände sig Gustaf den tredje åter mot scenen, men Anckarströms ögon lämnade ej för en sekund kungen, som satt med armarna stödda på den röda sammetsöfverklädda barriären och lifligt mönstrade scen och salong. Anckarström såg gestalten endast bakifrån och från sidan, men rörelserna voro så snabba och lifliga, hela den höga personens hållning så uttrycksfull, att det föreföll Anckarström, som om han hela tiden stirrade på de välkända anletsdragen och följde deras växlande minspel. Ej ett ögonblick kunde han förmå sig att se åt scenen eller lyssna till hvad som där försiggick. Hans högra hand var nerstucken i fickan och omslöt pistolen, och det var först då ridån gick ner och det åter blef ljust i salongen, som han tog blicken från den kungliga logen. Han såg Wilhelm Ankar med fiolen i famn resa sig från sin plats och gå ut. Han såg, att Ribbing var kvar i parterren, ifrigt samtalande med sin granne, han såg Horn resa sig upp och djupt bugande besvara kungens hälsning åt deras loge. Nu såg Anckarström honom rätt i ansiktet och kände samma plötsliga, oemotståndliga vedervilja mot honom som han dessa sista år alltid erfarit, då han stått öga mot öga med Gustaf den tredje, samma känsla af att han stod inför ett skadedjur, som det var en modig mans plikt att förgöra. Kungen reste sig från sin plats, och det såg ett ögonblick ut, som om han ämnade lämna den stora logen, då han plötsligt upptäckte ett par fransyska damer i ministerlogen bredvid och hastigt ändrade beslut. Han gick från sin egen fåtölj i midten af kungliga logen och satte sig på en af de närmast grannlogen ledigstående andra kungliga platserna och började ett animeradt samtal med de båda fransyska damerna, mor och dotter.

Horn såg på Anckarström och skakade på hufvudet. Anckarström hade rest sig upp och öppnat logedörren

på glänt, beredd att i samma ögonblick kungen med vanlig snabbhet lämnade logen genskjuta honom i gången.

Anckarström satte sig ner. Hjärtat klappade doft och hårdt, medan han följde kungens minsta rörelse. Hans Majestät konverserade alltjämt lika lifligt med sina förtjusta grannar. Det uppvaktande hofvet i kungliga logen var fördjupadt i hviskande samtal sinsemellan. Grefve Horn underhöll damerna i major Rosenschütz' loge, hela salongen var i en böljande, solfjäderviftande, liflig rörelse, hälsningar utbyttes, visiter gjordes i logerna, men Anckarström satt orörlig på sin plats utan att med ett ord eller en rörelse taga del i lifvet rundt omkring honom. Denna fruktlösa väntan, detta oförutsedda uppskjutande kostade på. Det var så oändligt svårt att sitta stilla och overksam och ej med en min förråda den oerhörda spänningen. Han kände det, som om det vore en osynlig mur mellan honom och alla dessa människor, som här ej hade något annat mål än att roa sig.

Nu troppade hofkapellet in och återtog sina platser. Han såg Wilhelm Ankar sätta sig och stämma fiolen, och ett ögonblick var han åter på Lindö, han såg trädgården med alla fruktträden, därbortom karusellplatsen och skjutbanan och fadern, som kommenderade –

Nej, bort med tankarna på Lindö. Hvad gjorde kungen nu? Anckarström reste sig till hälften upp för att hinna ... Nej, denna första mellanakt är slut, och kungen har blott ömsat plats och sitter nu åter i sin förgyllda fåtölj midt i logen. Hans uppmärksamhet är riktad på scenen. Orkestern spelar, ridån går upp. Teatern föreställer nedgången till afgrunden. Den stora baletten af underjordiska andar börjar och fortgår.

De hemska spökgestalterna hvirfla om hvarandra i fantastisk yra.

– Det är fasansfullt att skåda, tänker Anckarström. Men de passa ju bra i stycket. I det stycke, där jag är aktören.

Nu hörs bakom scenen ljudet af Orphées harpa. Afgrundsandarnas dans upphör, och de lyssna uppmärksamt till harpoljuden.

Hvarför lämnar Ribbing sin plats och går sin väg? Står han inte ut att närvara vid det som skall hända mellan ridåns nedgång öfver denna akt och dess uppgång för tredje och sista akten? Ty efter denna akts slut går kungen säkerligen från den stora logen till den lilla. Det är den enda mellanakt som återstår. Anckarström ser på programmet. Tre akter.

– Mellan andra och tredje akten lämnar kungen alldeles säkert stora logen, om han ej gör det redan efter första, har Horn sagt honom redan på hitvägen. Andra akten är längst, den tredje mycket kort. Anckarström drar upp sitt ur från byxsäcken.

– Om en halftimme, om tre kvarts timme är det öfverståndet. Kunde det blott ske genast, nu – hans hand skulle ej darra. Den gärning, som skall skaffa honom nationens tacksamhet, skall vara gjord, blott han kröker sitt finger.

Han har ännu en halftimme att vänta, han skall ej låta sig uttröttas af denna väntan. Han är så nära det afgörande ögonblicket, det gäller blott att denna korta stund ej tänka tillbaka eller framåt. Han skall tänka på hvad som försiggår på scenen. Han skall se och höra som de andra –

Orphée sjunger med ljuf och smäktande röst. Han anropar afgrundsandarna:

Ack, låt beveka er. Ack, visen ädelmod,
Skuggor, spöken, mörksens andar!

Anckarström ser hastigt på kungen. Han sitter försjunken i åhörandet af sången.

Så tonar afgrundsandarnas hårda:

– Nej.

Och åter ljuda den bevekande stämmans smältande toner. Och afgrundskörens svar:

Hvad! du ej fasar för
Det rum du nalkas tör?
Där oförsonta brott,
Förtviflans plågor
Och hämndens lågor
Sin boning fått –

Horn vänder sig till hälften om och ser efter Anckarström. Han sitter orörlig, med sammanbitna tänder för att hindra läpparnas darrning, då Orphée sjunger:

Ack! den låga som mig bränner
Och det kval mitt hjärta känner
Jag längre ej fördrar.
Ej afgrund större plågor har –

Horn undrar hvad Anckarström tänker på vid detta. Han själf har svårt att sitta stilla. Han har just märkt, att Ribbing aflägsnat sig, och detta ökar hans egen oro, men Anckarström sitter lugn och kall i logens mörkaste hörn, och på riktningen af hans hufvud förstår Horn, att han ej lämnar kungen ur sikte.

– Mår grefven illa? hviskar friherrinnan Hjerta.

– Värmen är tryckande. Jag har en lätt svindel och skall gå ut i friska luften, så snart akten är slut.

Han tycker, att detta är mycket klokt sagdt. Det ger honom en osökt anledning att lämna logen, då kungen gör det. Han har en dunkel känsla af att han måste söka hjälpa Anckarström att undkomma, om det är möjligt.

Hur kan denna besynnerliga människa sitta så orörlig, så likgiltig, så lugn. Horn ser hur han tar upp uret, och handen, som håller det, darrar ej.

Han har nerver af stål, och han vet behärska dem midt i sin fanatiska yrsel.

Hvad Horn ej ser, är att Anckarströms läppar röra sig. Han räknar från ett till hundra, till tvåhundra, till trehundra, till tusen för att få tiden att gå och förkorta den hemska väntan. Han vill ej tänka. Det kostar på honom, att Ribbing ej kunnat uthärda, utan gått sin väg, och af Horns spasmodiska rörelser ser han, att ej heller han länge förmår att stå ut med denna fasliga spänning. Han behöfver ej Horn eller Ribbing, han har aldrig räknat på deras bistånd, men han tycker, att det skulle vara en förunderlig lättnad att veta, att de äro tillstädes och se, att han uppfyller sitt löfte vid första möjliga tillfälle som gifvits.

Nu orkar han inte räkna längre. Kungen sitter stilla och ser åt scenen, där Sälla Skuggor dansa omkring den beslöjade Euridice.

Så länge akten fortgår, gäller det blott att sitta stilla och vänta. Men säkrast är det väl nu, då den måste närma sig sitt slut, att följa med hvad som händer på scenen, så att ej kungen med vanlig snabbhet hinner försvinna, medan man ännu tänker: Han sitter där. Dock, det har ingen fara, han skall förbi denna loge, och

dörren står alltjämt på glänt –

Detta måtte vara andra aktens slutkör. Han märker det på Horn, som ser åt honom. En af de Sälla Skuggorna för Euridice till Orphée och lyfter täckelset från hennes ansikte. Euridice igenkänner sin make och vill betyga honom sin glädje och ömhet, men Skuggan gör tecken åt Orphée, att han ej får vända ögonen till Euridice, förrän han hunnit tillbaka ur afgrunden. Orphée håller Euridices hand, och Skuggan för dem till utgången af de underjordiska boningarna.

Ridån går ner.

Anckarström har som en stålfjäder farit upp från sin plats och står vid logedörren, då det blir ljust i salongen. Alla de andra unga kavaljererna på första raden ha också rest sig upp för att gå ut i foyern. De vänta blott på att Hans Majestät med sin uppvaktning först skall lämna kungliga logen.

Men kungen sitter kvar.

Han applåderar ifrigt, och då Orphée kommer in och djupt bugar sig för den kungliga logen och sedan för publiken, som entusiastiskt acklamerar honom, vänta alla, att nu skall kungen resa sig upp och bege sig till sin griljerade loge. Men han sitter kvar och ger åter signalen till applådernas upptagande. Det blir till en ovation för Euridices ljufva, blygsamma behag i mamsell Stadings person. Så låter kungen framkalla Orphée och Euridice tillsammans.

– Nu –

Horn står bredvid Anckarström i logedörren och hviskar detta ord. Anckarströms högra hand är nerstucken i fickan och omsluter pistolen. Han är blek, men öfver ansiktet ligger ett skimmer, som gör dragen uttrycksfullare, än Horn någonsin sett dem. Uttrycket är ej af fanatisk yra, utan vittnar om ett oryggligt manligt beslut och om oegennyttig uppoffringslusta. Han är beredd att dö.

Men kungen sitter alltjämt kvar. Han gör ett tecken till kavaljererna i närgränsande loge, att de ej skola vänta längre, utan kunna gå. Han stannar kvar.

Herrarna i salongen strömma ut. Det är intet tvifvel om att kungen ej tänker lämna sin loge. Anckarström hviskar till Horn:

– Går han inte?

– Det ser inte så ut.

– Det är omöjligt, säger Anckarström liksom till sig själf. Det kan inte vara Guds vilja. Nu har jag genomgått det, nu måste det ske.

– Försynen är med honom nu som alltid. Han rör sig ej, han sitter kvar. Min vän, intet sker mot Guds vilja, säger Horn.

I detsamma kallar friherrinnan Hjerta Horn till sig. Han går åter till sin plats, men Anckarström står orörlig på sin post. Ingen af kungens minsta rörelser undgår honom, nu vinkas också von Essen fram. Kungen blir kvarsittande. Han går ej denna afton in i sin griljerade loge. Det kommenteras lifligt rundt omkring. Det är något, som aldrig brukar hända, att kungen sitter kvar under hela representationen. Några påstå, att de fransyska damerna vållat denna ovanliga stabilitet. Det sorlar af den lifligaste konversation i salongen, det göres visiter i logerna, bakom de i smäktande takt viftande solfjädrarna föras hviskande samtal, languissant ömma blickar gifvas de gående till afsked och de kommande till hälsning. Ljufva småleenden besvara handkyssningarna.

Anckarström står kvar och väntar under hela den långa mellanakten, och han spritter till, då den gälla signalen till tredje aktens början ljuder genom Operahuset, manande till ro och stillhet och åter börjande njutning af riddare Glucks vackra musik.

Hofkapellisterna komma åter in. Där är Wilhelm Ankar. Hans fosterbror ser honom, och hans hjärta börjar klappa af förtviflan. Det är inte gjordt.

Då publiken strömmar in i salongen, kommer Horn fram till Anckarström och vidrör hans arm för att väcka upp honom ur hans förstening. Han står alltjämt och stirrar mot kungliga logen. Horn säger:

– Det är ingenting att göra för i afton. Jag har tagit afsked. Vill kapten som jag, så gå vi nu, det är för ansträngande att stanna kvar till slutet och af platt ingen nytta.

Anckarström svarar ej och rör sig ej ur stället.

– Det är omöjligt i afton. Kom. Vi kunna väcka uppseende, om vi bli stående här.

Han följde ut med Horn, tog mekaniskt på sig syrtuten, satte hatten på hufvudet och gick nerför stora trappan och ut på torget. Som i en dröm hörde han Horn säga:

– Intet i världen sker annorlunda än efter Guds vilja. Beviset att Försynen ej ämnar någon ändring med riket är väl, att Den genom så många farligheter och öden bibehållit kungens lif och makt. Gud afstyrkte kungens steg i afton.

Anckarström svarade ej. Han hade samma fasta uppsyn som han haft, då han först inför Horn själf och sedan inför Ribbing sagt:

»Skaffa mig ett tillfälle, och jag skall göra det.»

Men det var därtill ett förgrämdt uttryck i hans ansikte, som kom Horn att fråga:

– Är kapten sjuk?

– Nej. Men jag är rätt trött. Det kostar på.

Det hade förefallit Anckarström, som om grefven vore ganska glad öfver att det inte blifvit något utaf, och han hade svarat kort och kallt. Han visste ej hvart grefven tog vägen, han gick ifrån honom och vek af mot hemmet på Gamla Kungsholmsbrogatan.

Det kostade på. Det kostade mycket på, tänkte han. Hela kroppen var som förlamad af trötthet, och när han väl kommit upp på sin kammare, kastade han sig påklädd på sängen. Han orkade ej kläda af sig.

Tankarna brusade och hvirflade. Han såg alltjämt kungen framför sig – de snabba, fågelaktiga rörelserna – och sig själf med handen på pistolen, beredd, hela den evighetslånga aftonen –

Hvarför hade Horn sagt, att det nog var Försynens vilja, att ej någon ändring skulle ske med riket? Därför att det första tillfället slagit slint, hade Horn blifvit klenmodig. Ribbing hade smugit sig bort, och Horn var nöjd med att det ej skedde i afton.

– Men det som ej kunnat ske i afton skall ske en annan afton. Gud vill, att jag skall göra det. Att jag skall skaffa landet lugn och lättnad. Och jag skall göra det.

Med denna tanke somnade han in, öfvermannad af tröttheten.

IX.
Misslyckade planer och försök.

Anckarström kom påföljande dag upp till Ribbing i hans bostad på Drottninggatan. Det var ett vackert och elegant inredt hus, som Ribbing, då han var i staden, bebodde med sin moder, riksrådinnan Ribbing. Anckarström visades direkt in i grefvens rum och fann honom sittande framför brasan, iklädd en ljusblå vadderad sidennattrock och med morgonskor på fötterna.

– Skall jag inte ringa på betjänten om en kopp till kapten? frågade Ribbing och ställde ner sin kaffekopp på bordet framför sig, där morgonfrukosten var uppdukad. Eller behagas det kanske on bit fågel?

– Nej tack. Jag har redan ätit.

– Kapten har varit ute och ridit en tur på morgonen? frågade Ribbing, som dock ej gaf sig ro att sätta sig ner, utan förblef stående. Jag ser det af riddräkten, tillade han.

– Jag red ut till Hufvudsta för att tala om för grefve Horn, att jag i afton ämnar mig på Dramatiska teatern och försöka om där är möjligt, och nu är jag här för att tala om detsamma för grefven.

– Kommer Horn med?

– Nej, svarade Anckarström. Kommer grefven?

– Nej, jag har förhinder i afton. Jag måste rusta mig till Gefleresan. Jag far om fredag.

– Då går jag ensam. På operan går det inte.

– Nej, det gick ju inte. Jag blef endast kvar en kort stund, det var så ohyggligt trångt på parterren, att det var omöjligt att härda ut där.

– Ja, jag såg när grefven gick.

– När tänker kapten resa till riksdagen?

Anckarström dröjde ett ögonblick med svaret.

– Det beror på hur det går i afton. Går det, så blir det nog ingen riksdag af. I annat fall reser jag samma dag som kungen. Men går det inte i afton, så blir maskerad det bästa – eller i Gefle –

Grefve Ribbing höjde på axlarna. Han var retsam denna morgon och hade sin gäckande, högdragna, föraktfulla min. Men Anckarström var till den grad upptagen af sina planer, att Ribbings sätt mera eggade än retade honom.

– Jag förtjänar inte, att han misstror min goda vilja, tänkte han, och jag skall visa honom, att jag gör det, helst denna afton. Högt sade han:

– Grefve Horn lofvade, att om han intet hör af i afton, kommer han in till sina svägerskor och hör efter i morgon.

Ribbing funderade en stund.

– Brukar kapten vara visibel vid elfvatiden? frågade han plötsligt.

– Jag är visibel från klockan fyra eller fem. Jag ligger ej länge om morgnarna. Men nu måste jag gå.

– Sade Horn, att han skulle komma in till staden i dag?

– Jag tror, att han sade det.

– Jag söker alltjämt öfvertala honom till riksdagsresan. Men han är envis som synden därvidlag.

– Ja, jag vet. Jag ville också gärna ha honom dit. Adieu, herr grefve.

– Bättre lycka i afton än i går, ropade Ribbing efter den bortgående och vände sedan åter till eldbrasan, kaffekoppen och den fransyska boken.

*

Aftonen hade förflutit lugnt utan att medföra några uppseendeväckande händelser, och då grefve Ribbing förmiddagen därpå råkade Anckarström på gatan, såg han mycket besviken ut.

– Kapten sparade oss inte resan till Gefle, sade han och tillade med sin försmädliga ton:

– Jag tror aldrig det sker. Vid det här laget borde det ha varit öfverståndet.

– Det skulle det varit, om det varit tillfälle, svarade Anckarström. Jag var, som jag sade att jag skulle vara, i går afton på Dramatiska teatern och hade pistolen laddad för att från parterren skjuta kungen. Men det kunde inte ske, därför att där var för litet folk och kungens loge hade blifvit ändrad, så att jag ej hade reda på hvar den var. Om en person varit med mig, som haft reda härpå, så hade det kanske ändå kunnat gå. Jag ville visst inte njuta något biträde af någon, tillade han skarpt, ej heller bekymrar jag mig om något medel att dölja gärningen, men då där var så litet folk och jag ej hade reda på logens ställning, kunde jag ej verkställa saken, utan använde tillfället att se mig före om stället vore lämpligt, men det är det ej. Maskerad blir det bästa efter återkomsten från Gefle, ifall där ej sker något annat en corps.

– Horn påstår, att en corps göres intet, svarade Ribbing med en axelryckning. Om ej kungens afresa vore bestämd till fredagen, som ju är den vanliga maskeraddagen, så tror jag nog, att kapten har rätt i att maskerad ger bästa tillfälle.

– Jag tror så med, svarade Ankarström.

*

Då Anckarström skilts från Ribbing, gick han hem och började rusta sig till riksdagsresan. Skinnkofferten inbars, och kläderna togos ner från vindskontoret. Hans hustru kom ej upp för att hjälpa honom med inpackningen, utan skickade pigan, som han dock sade sig ej behöfva. Han tyckte, att Gustafva gärna själf kunnat erbjuda sig, men hon var just nu vid så tungt och förströdt lynne, att han inte satte det i fråga. Hon skulle resa till släktingar på landet, så snart han själf hade återkommit från riksdagen.

Då han kom in i matsalen, frågade hon likgiltigt: – Nå, hur går det för dig med packningen, hvarför fick ej pigan hjälpa dig?

– En bra karl hjälper sig själf, svarade han nästan muntert, och på eftermiddagen tog han lilla Stafva med sig upp på sin kammare och lät henne sitta och se på, hur han packade. Han tyckte, att det fördref tiden att småprata med henne, och han tyckte om att denna eftermiddag ej vara mol allena med sina tankar.

Han lade in bref, penningar och reverser i sitt stora skrin, och på flickans fråga om far skulle ha det skrinet med sig till Gefle, svarade han: – Nej, detta skrin skall jag lämna i förvar hos jungfru Leus här i gården.

Hon har ett säkert hvalf i sin garderob, och hon har lofvat att hafva skrinet där under min bortovaro. Det innehåller allt hvad vi äga och ha, både arfvet efter min far och det din mor förde in i boet.

– Blir pappa länge borta på den stygga riksdagen? Ack, kom snart igen, det är så tråkigt, när pappa är borta, och jag längtar så mycket.

– Stafva får nog ofta under min bortovaro komma ut till Hufvudsta, därom är jag säker. Och jag kommer hem, så snart jag kan, såvida ingen olycka händer mig. I så fall lofvar ju min lilla Stafva –

Hon stirrade häpen på fadern, då han fick tårar i ögonen och häftigt omfamnade henne.

– Hvad var det jag skulle lofva?

– Ingenting annat än att du skall försöka bli en god, dygdig, from och välgörande människa och se till, att dina syskon också bli det. Och du skall –

– Hvad skall jag, pappa?

– Du skall bli lycklig. Och då du tänker på din far, skall du tänka på hur ömt han älskade dig och dina syskon.

– Far, far.

Han kysste henne på panna och mun och for med handen smekande öfver hennes hår. – Gå nu ner till mor. Jag måste gå ett ärende och hämta något jag skall ha med på resan.

– Får jag gå med? Det är inte sent.

– Det är snart liggdags för dig, mitt barn, och det är mycket kallt ute i afton.

– Kan jag inte få gå med, söta far?

– Jo. Nej, nej, jag vill inte ha dig med på detta ärende.

Han sköt henne ut genom dörren och sprang sedan med henne nedför trapporna och öfver gården till boningshuset. Först sedan han sett, att hon väl var inne, gick han med raska steg till smeden Kauffman för att hämta de pistoler, som han fått af Horn och som han hade lämnat till lagning. Mästaren var själf inne och tog emot honom. Han kände kapten Anckarström till utseendet alltifrån sin barndom, då Kauffman såsom fosterson och lärling varit i pistolsmeden Wahlbergs hus vid Rännarebanan.

– Jag beklagar mycket, men pistolerna äro ej ännu färdiga. Kapten hade brutit stocken på den ena, och min stockmästare har plötsligen dött, så att jag beklagligtvis nödgats svika flera af mina kunder. Herr kaptens bror, ryttmästare Anckarström, köpte ett par pistoler af mig förliden vecka. Kanske jag får visa kapten ett par dylika?

– Nej, jag vill hellre ha dessa pistoler, som jag tycker om. Jag har emellertid ett par andra att taga med på Gefleresan.

– Jag lofvar, att herr kaptens pistoler säkert skola vara färdiga vid återkomsten från riksdagen.

– Jag får nöja mig med det löftet, och mäster lagar ju pistolerna, så att de ej klicka.

– Det lofvar jag säkert. Kommer kapten själf och hämtar dem?

– Ja, det gör jag. Adieu.

Anckarström tog hemvägen förbi Operan. Han hade varit så litet ute i dag, och han behöfde sträcka på benen. Denna sista tid brukade han alltid stanna och läsa anslagen på Operataflan. Han tänkte ej på annat än på att skaffa sig ett tillfälle, och han var säker på att ett sådant ej skulle gifvas annat än i Operahuset. I dag borde intet anslag ha funnits på taflan. Men där var ett, och med häpnad läste han, att operamaskerad skulle äga rum följande dag i stället för på fredagen.

Det betydde, att kungen ämnade sig på operamaskerad aftonen innan sin afresa.

Han läste igenom anslaget gång på gång.

Det var inte att misstaga sig på.

– Jag måste upp tidigt i morgon bittida och hyra mig domino och mask hos hattstofferare Hartin, och jag skall varsko Ribbing.

Han hade inte mycken tro på att det skulle kunna ske i morgon, fast nog var det märkligt, att denna maskerad så oförhappandes blef till. Det var kanske Guds vilja, att det skulle ske i morgon, så att ingen riksdag i Gefle skulle bli af. Hvem kunde veta hur mycket oskyldigt svenskt blod det skulle spara, om det skedde i morgon? Endast Gud den Allvetande visste det. Men brukade kungen våld mot riksdagen, skulle han mötas med våld, om än intet till landets fromma blefve uträttadt därmed. De sista dagarna hade stygga rykten kommit från landsorten, de förmälde att kungen ville slå omkull indelningsverket för att få sälja alla boställena, så fort de blefvo lediga, att han ämnade taga allt silfver af undersåtarna, hvilka skulle lämna det till myntet mot kronans reversaler, och att detta och mycket annat till landets fördärf skulle afgöras på den förestående riksdagen. Han måste tänka på Horns: »En corps göres intet.» Det var den enskilde mannen, en enskild man, som måste göra det för att skaffa riket andra, tryggare och lättare förhållanden. Det var honom det ålåg, och han hade lofvat sig själf och grefvarna att göra det.

Nästa morgon, sedan han varit hos hattstofferaren och hyrt sig domino och mask, begaf han sig upp till Ribbing. Han träffade honom stadd på utgående. Det var ingen tid till förberedelse. Han sade burdus:

– Det blir maskerad i afton.

– I afton?

– Ja – Det andra skall ske i kväll.

– Få se, om det sker. Haf allt i ordning, men jag vill ej veta något, så att jag, ifall jag blir fast, inte har reda på det.

– Grefven går väl dit? frågade Anckarström hastigt, då någon i detsamma tog i dörren.

Ribbing hann nätt och jämnt att svara:

– Det gör jag.

Dörren öppnades, och riksrådinnan kom in i rummet för att hälsa på sin son, som kysste henne eldigt och ömt och föreställde Anckarström för henne. Men denne kunde i dag alldeles ej konversera om likgiltiga ämnen. Han hade i det hela svårt att tala just nu, och han tog ögonblickligen afsked.

*

Han gick ensam på maskeraden och fann ej grefve Ribbing där, ej heller fann han tillfälle att verkställa sitt uppsåt.

Det var alltför litet folk på denna maskerad, som så hux flux blifvit bestämd och annonserad.

Han gick missnöjd bort, dels för att ingen ville hjälpa till, dels öfver att den olyckliga gärningen ej skedde, som han så visst lofvat skulle ske.

Nästa dag var han mycket tidigt klädd, och då han drog upp rullgardinen vid sextiden, stod redan släden förspänd och väntade på gården. Det var hans egen släde och egna seldon, men sin häst hade han ej velat släppa till på den långa skjutsen. Han reste ensam, fast det i släden fanns plats för två och fast hans bror ryttmästaren också bevistade riksdagen. Man visste ju ej hvad som kunde ske under vägen, och det var bäst att ej ha någon med sig, som kunde råka illa ut, ifall – –

X.
I Gefle.

Vintern hade varit sällsynt snörik, och uppresan till Gefle var mycket besvärlig, då snön på landsvägarna ofta gick öfver spetsarna af gärdsgårdsstörarna och den i byarna hopat sig nästan i jämnhöjd med hustaken. Kölden var också bister, och stämningen i alla dessa slädar med riksdagsmän, som denna och följande dagar foro till Gefle, var nedtryckt, orofull och beklämmande. Då herrarna af adeln språkade med hvarandra vid eldbrasorna uti gästgifvaresalarna, sade de, att de voro fullt beredda på att få upplefva ändå värre händelser än de, hvilka gjort förra riksdagen så stormfylld och olycksdiger. Flera af de adelsmän, som foro från Stockholm, sade sig också ha tagit ett så ömt afsked af de sina, som om de begifvit sig ut i krig.

Till alla de farhågor för öfverrumplingar, ja våld, som kunde befaras, kom också detta ökade obehag med denna hårda vinterresa till den afsides belägna stad, där riksdagen skulle hållas och där utrymmet och bekvämligheten helt naturligt skulle bli de minsta möjliga.

Det talades ganska oförblommeradt om allt detta, då herrarna stötte tillsammans under uppresan, och efter ankomsten till Gefle fortsattes dessa diskussioner i klubbarna.

Den mängd anstalter, som kungen tagit, som det hette, för skyddandet af sin person, men som af opponenterna tolkades såsom anfalls- och tvångsmedel mot adeln och de genstörtiga, förklarades af rojalisterna med att hofvet i hemlighet från en främmande makt blifvit varskodt om att i Sverige en sammansvärjning skulle vara å bane mot kungens dyra person. Att denna så kallade sammansvärjning var uppdiktad af hofvet, därom rådde ej minsta tvifvel, ty om en konspiration af så brottslig beskaffenhet existerade mellan flera personer, hade säkerligen en förrädare redan uppstått, som genom hopp om belöning angifvit densamma.

Anckarström hörde vid uppresan i sitt sofrum i gästgifvaregården detta resonemang från det närbelägna rummet, och samma röst, som ganska högljudt proklamerat satsen om förrädaren, som snart skulle spela angifvare, ifall en något så när utbredd sammansvärjning vore å bane, tillade efter ett lågmäldt inpass af en i samma rum boende person:

– Det kan väl så vara, att flera personer gifvas, hvilka anse sig förfördelade af kungen och skulle önska friheten åter, men äfven dessa hafva så mycken ära, att kungen skulle kunna anförtro sig åt hvilken som helst af dem med samma trygghet, som han känner, då han vistas i sina gunstlingars midt.

Anckarström ville ej för sitt lif lyssna, men han kunde ej hindra, att orden voro fullt hörbara genom den tunna brädväggen, fast den talande tydligen bemödade sig om att vara lågmäld.

Nu sade rösten:

– Ett kungamord är i Sverige en oerhörd sak, aldrig ifrån folkets sida begången eller ens tänkt som möjlig. I allmänhet begås ej här i landet det man kallar »les crimes courageux».

Anckarström kunde ej uthärda längre. Han bultade hårdt i väggen, och samtalet slutade tvärt med orden:

– Det gör ingenting. Jag sade intet farligt, och jag står för hvad jag sagt. Men vi skola ej samtala längre, sedan vår okände granne gifvit tillkänna, att han önskar ro.

Den okände grannen önskade ro, men han fick ingen ro eller sömn den natten.

*

Kungen hade rest till Gefle öfver Hedsunda och tagit in hos landshöfding af Nordin på Forsbacka bruk, där han låg öfver natten, tillbragte söndagen och spisade middag. På söndagsafton klockan sju gjorde han sitt högtidliga intåg i Gefle.

Anckarström, som tillsammans med lagmannen af Sténhoff hade ett tarfligt logis uti ett vid västra tullen beläget hus, gick utanför staden för att åse intåget. I spetsen red borgerskapets kavalleri, så kom landshöfdingen af Nordin i sin vagn. Därefter hingstridare, så en trupp af lätta dragoner, så rid- och stallpagerna, så tvenne understallmästare och så kungens paradvagn med åtta hästar, bakpå vagnen stodo tvenne pager. Tolf lakejer med facklor gingo bredvid den, därutanför stånddrabanter med sitt spel. På högra sidan red adjutanten vid drabanterna, vid vänstra gardeskaptenen, efter dem kommo pager. Därpå följde, företrädd af en grupp lätta dragoner, kronprinsens vagn med sex hästar och sex lakejer med facklor. Tåget afslutades med borgerskapets kavalleri. Vid stadsporten mottogs kungen af magistraten, borgerskapet och prästerskapet, som anfördes af ärkebiskopen. Här hade landshöfdingen och de som anförde corpserna nåden att lyckönska.

Anckarström trängdes med folkmassan för att söka komma fram till den kungliga vagnen. Men paradvagnarna stannade ett stycke längre fram åt Forsbacka-hållet än borgerskapets kavalleri var uppställdt, och bredvid dem höllo de lätta dragonerna och stånddrabanterna vakt. Gardesregementen formerade haj från slottet, och den öfriga garnisonen och borgerskapet paraderade. Det var omöjligt att komma nära den kungliga vagnen.

– Detta är mera likt ett läger än en riksdag, tänkte Anckarström, då han sökte finna vägen till sitt logis i det rådande mörkret genom de mycket dåligt upplysta gatorna och öfverallt stötte på patruller af Gefle borgerskap, som höllo vakt.

*

Grefve Ribbing hade blifvit invald i bankoutskottet. Han var en ifrig och häftig debattör där och deltog också flitigt i Ridderskapets och Adelns plenum i Gefle hospitalskyrka.

Anckarström talade ej mera denna gång, än han gjort vid föregående riksdag, men han var en mycket uppmärksam åhörare, och allt hvad han hörde befästade honom i hans tankar om enda medlet till landets räddning. Ribbing råkade han på adelsklubben, men där kom den affär de hade sinsemellan naturligtvis aldrig på tal, och det var först en afton, sedan riksdagen varat en tid, då Anckarström efter ett slutadt kortspel med baron Thure Bjelke gjorde uppbrott samtidigt med Ribbing och följde honom till hans kvarter, som de kunde fritt samspråka.

Då de kommo ut på gatan, frågade Ribbing:

– Nå, hur har kapten roat sig i afton? Har kapten haft något aftal med Bjelke?

– Nej, det var första gången jag här sammanträffat med baron Bjelke. Han hade af Darelli på Vengsjöberg med sig. De frågade, om jag ville spela ett parti kort med dem och en häradshöfding, hvars namn jag ej hörde. Jag talar inte förtroligt med någon.

– Inte ens med general Pechlin?

– Nej, inte med någon. Generalen bjöd mig till sig häromdagen, och jag var där. Hur vet grefven, att jag varit hos general Pechlin?

– Det berättade han själf. Också hur det gått till. Han känner ju kaptens bror. Nå, en dag, när ryttmästare Anckarström var på besök hos honom, stod Pechlins mamsell vid fönstret. »Se där går den vackra karlen, som jag så ofta omtalat,» sade hon. »Det är min bror,» hade ryttmästaren svarat. »För er bror till mig,» sade Pechlin, och så blefvo herrarna bekanta.

– Härom vet jag intet, svarade Anckarström. Och baron Pechlin vet intet om mig.

– Baron Pechlin är en räf, som vet allt och håller alla intrigtrådar i detta land i sin hand. Det skulle förundra mig mycket, om det ej vore han, som arrangerat kapten Anckarströms spelparti med Bjelke i afton –

– Hvarför det? Nej, jag vill ingenting veta. Jag har mitt att sköta, allt annat angår mig inte.

– Nå, hur går det annars för kapten?

Anckarström upptog frågan, som om den ej gällt honom, utan den sak, som ständigt sysselsatte hans tankar, och svarade:

– Hittills har jag blifvit hindrad i min föresats, men dessa sista dagar passar jag på kungen med laddade pistoler.

– Hur är det möjligt? frågade Ribbing.

Kungen har nu tagit för vana att efter slutad session i hemliga utskottet göra en promenad tillsammans med baron Taube. De gå till fots. Det är omkring klockan två på dagen, då alla människor äta middag och gatorna äro tomma. Jag spisar ingen middag vid den tiden utan har ett par gånger följt efter honom. Men ännu har det ej lyckats.

– Hör kapten något från Stockholm?

Jag har haft bref från grefve Horn. Han efterfrågar hvad rikets ständer samfälldt hunnit göra, och han målar på sitt poetiska sätt ärans belöning och uppmuntrar mig att med mitt stånd vara ståndaktig. Härpå skall jag svara, att ännu ingenting kunnat uträttas.

– Var bara försiktig, sade Ribbing.

– Hvad menar grefven med försiktig? Jag har ingen med mig, som deltar i gärningen, och själf frågar jag inte efter följderna. Jag tänker skjuta honom från ett ställe, hvarifrån jag möjligen genom en bakgata kunde undslippa. Om inte, så – Blott det blir gjordt.

De hade, medan de talade, hunnit till Ribbings logis. Det var i ett helt annat kvarter än där Anckarström logerade, och Ribbing sade, att han var nöjd med bostaden, och bjöd Anckarström in till sig.

– Jag är strängt upptagen både på för- och eftermiddagarna, sade han, medan han tände ljus. Jag får säga, att kungen är vid godt lynne. Han hotar inte alls, det sägs till och med att han skryter med sin framgång och jämför skillnaden i ton mellan denna riksdag och nationalförsamlingen i Frankrike. Så snart denna idealiska

riksdag är öfver, ämnar han, påstås det, fara till Ryssland för att deltaga i den franska kontrarevolutionen. Det sägs, att han skall kommendera den tyska riksarméen –

– Det är hög tid att det sker, inföll Anckarström tvärt, medan han stirrade på det flämtande ljuset på nattduksbordet. Så fortsatte han:

– Kommer också detta nya krig till – Hinner han att störta oss däri – Tillståndet är redan nu förskräckligt. Baron Bjelke sade i afton, att det lär vara tretton millioner i ny gäld sedan sista riksdagen, utgörande tillsammans med den då uppgifna trettiofem millioner. Kan det vara så?

– Tro allt i den vägen. Snarare mera än mindre.

– Då måste jag ju också tro, att Kongl. Majestät skall aflåta en nådig proposition till Riksens Ständer, om att riksgäldssedlar kunna betala de lån, som blifvit gjorda i bankomynt, så att uti alla likvidationer angående skulder mellan man och man den som är skyldig bankomynt får emot en mellanafgift af sex procent betala sin gäld med riksgäldssedlar?

– Ja, jag tror det säkerligen.

– Det tror också jag. Man måste ju tro det värsta, då det värsta alltid sker. Jag har mina mesta pengar utlånta i bankomynt hos privata personer.

Han suckade. Därpå tillade han:

– Det ha många andra bra karlar också, så det är inte värre för mig än för andra, men man blir förtviflad, då man tänker på denne fördömlige kung, som ej åstundar annat än att på landets och folkets bekostnad befrämja sina galenskaper och rikta sina favoriter. Tänk på det hof, som Armfelt för här i Gefle! Han håller utsökt bord för 30 personer dagligen och äter själf med guldknif och guldgaffel och guldsked. Det ha kungens gunstlingar råd till, medan alla hederliga karlar i landet bli ruinerade med hustrur och barn.

Ribbing satt och trummade en marsch på bordet, under det att han med sina stickande skarpa ögon iakttog Anckarström, som gick fram och åter genom de två rummen. Ribbing hade aldrig hört denne tyste och slutne man tala så mycket. Nu fortsatte han med låg, upprörd röst och i afbrutna satser, som om han talat med sig själf:

– När jag dessa två dagar passat på kungen – har det fallit mig i tankarna: Är detta bra – är det icke synd? Nej, har jag så tänkt. Gud säger: Det är din plikt och skyldighet att älska din nästa som dig själf. Om jag vore förföljd, önskade jag, att andra hjälpte mig – således bör jag hjälpa dem – så snart det ej göres för egennytta, förföljelse eller ilska – då gjorde jag illa.

– Ja, ja, svarade Ribbing. Det är ett hjältemodigt beslut, om det nu blir något af.

– Det blir af, svarade Anckarström.

Han satte sig ner, och det var en stund dödstyst i rummet, medan Ribbing oafbrutet betraktade det bleka mörka ansiktet med den fasta och bestämda uppsynen.

– Skall han verkligen utföra det? Om någon sätter tro till talet om en konspiration mot kungens lif, så skulle jag misstänkas för att kunna och vilja vara gärningsmannen. Jag är grefve Ribbing, känd i gåle – han är en totalt okänd och obskyr man, afskedade kapten Anckarström, tänkte han. Men gör han det?

Grefve Ribbing axlade sig, och då Anckarström i detsamma gjorde sig i ordning att gå, sade han:

– Det är bäst att jag tar ljuset och lyser kapten öfver gården. Jag hade en besökande här i går afton, som föll i mörkret och slog sig illa på källarluckan, och jag ville ej att något sådant skulle hända kapten.

– Nej, det vore fatalt just nu, svarade Anckarström. Godnatt.

XI.
Gamla vänner råkas.

Riksdagen i Gefle varade ej länge. Redan den 24 februari afblåstes den, och lördagen den 25 reste kungen från staden. Riksdagsmännens slädar blefvo framdragna ur skjulen, där de stått, och riksdagsmännen själfva anträdde återfärden antingen dagen före eller dagarna efter kungens afresa. Det var endast ett par slädar, som lämnade Gefle samma dag som Hans Majestät, då alla stadens och nejdens skjutshästar den dagen voro uppbådade och togos i anspråk för den kungliga sviten, för bagaget och alla rekvisita, som medförts från Stockholm för att möjliggöra en kunglig hofhållning i denna aflägset belägna landsortsvrå, som plötsligen blifvit förvandlad till riksdags- och residensstad.

Snart hade alla främmande lämnat Gefle, men ingen enda hade rest så fort som Hans Majestät. Han for klockan nio på morgonen från Gefle, och redan klockan sju på aftonen trädde han in i sin loge på Svenska Dramatiska teatern i Stockholm. Men Hans Majestät mottogs inte med handklappningar, och publiken reste sig inte vid Högstdensammes inträde. Hans Majestät kom i misshumör vid detta kyliga mottagande och yttrade några föraktfulla ord om publiken, som, ehuru de sades till den uppvaktande kavaljeren, dock voro tillräckligt högt och distinkt uttalade för att de närmast sittande skulle höra dem.

Gefle riksdag hade visserligen förlupit på ett anständigt sätt, men finansernas eländiga tillstånd och kungens förmodade afsikter och planer på ett nytt, ruinerande krig gåfvo inga anledningar till ovationer och applåder vid Majestätets återkomst. Därför uteblefvo dessa totalt.

*

Det första Anckarström gjorde, då han kom från riksdagen, var att hämta sina pistoler hos Kauffman. De voro nu satta i stånd, och han var glad att ha dem åter.

På flera dagar råkade han ej grefvarna, men så en middag mötte han grefve Horn på gatan.

– Tack, kapten, för brefven, sade Horn.

Anckarström tog den framsträckta handen och kramade den hårdt.

– Grefven hade rätt, en corps gjordes intet, sade han. Och som det var på gatan, yttrade han ej något mera, och de båda gingo åt skilda håll.

Dagen därefter sökte Anckarström häradshöfding Nordell i hans bostad på Södermalm. Då pigan öppnade för honom, ville han som vanligt gå in i skrifrummet till häradshöfdingen, men pigan sade, att skrifkammaren i denna stränga kyla inte kunde eldas varm, utan att häradshöfdingen nu ständigt vistades i fruns våning på andra sidan förstugan. Han höll just på att kläda sig, men ville kapten stiga in, så gick det väl för sig.

I detsamma kom vice auditör Runberg, som arbetade för häradshöfding Nordell, uppför trappan.

De båda herrarna hälsade ganska stelt på hvarandra, och Runberg frågade hur det stod till med nådig kaptenskan.

– Min hustru har i dag rest till landet, svarade Anckarström, och eftersom jag nu oförhappandes råkar auditören, vill jag fråga när jag kan motse betalning för auditörens sedel på två hundra riksdaler. Blir det ej snar betalning, låter jag sätta in auditören på gäldstufvan, så mycket auditören vet det. Jag kan inte vänta längre, jag har ondt om tid.

Han gaf ej Runberg tillfälle att svara, innan han knackade på sängkammardörren och steg in.

Fru Nordell stod och borstade af sin mans rock, då Anckarström kom in i rummet. Hon hjälpte mannen på med rocken och ville gå ut.

– Kanske herrarna ha något hemligt att tala om, sade hon och lade undan borsten.

– Nej, vi ha inga hemligheter tillsammans, svarade Anckarström. Var god och låt inte mig hindra. Jag hade inte ämnat mig hit, i annat fall hade jag medtagit de sex riksdaler jag ej kunde ge tillbaks, då häradshöfdingen inlöste sin caution. Jag sökte häradshöfdingen, innan jag reste till Gefle, för att lämna dessa sex riksdaler, men fann ej min herre hemma. Och nu har jag inte heller pengarna på mig.

– Jag är inte alls orolig för den saken. Om jag inte hade osäkrare pengar att fordra. Ingen kan vara en hederligare och ordentligare människa än kapten Anckarström.

– Det vore väl skam annars. Jag kom hit för att omtala, att agiofrågan blef afgjord vid riksdagen.

– Ja, jag vet. Jag var i går på en kort stund uppe hos general Pechlin och rökte tobak och drack svagdricka, medan jag ögnade igenom de tyska avisorna. Af generalen fick jag höra hur det gått.

– Då vill jag bara fråga, hvad häradshöfdingen råder mig att göra i anseende till de intecknade bankokapitaler, hvarför jag låtit lagsöka major Rudbeck på Thorsåker.

Nordell besinnade sig ett ögonblick.

– Kapten kan återkalla sin ansökning, om en sådan förordning utkommer, sade han.

– Kan jag ingenting göra nu genast, i dag på förmiddagen, så att intet blir försummadt, ifall något mänskligt skulle hända mig?

– Nej, vänta mans, tills förordningen utkommer. Det har ingen fara, och kapten ser så rask och stark ut, som om kapten tänkte dansa hela natten på maskeraden.

– Ja, det är maskerad i afton. Går häradshöfdingen dit?

– Det är sant, det är fredag i dag. Jag slutade Danderyds ting i går, torsdagen den första mars. Nej, inte går jag på maskeraden. Det är ett nöje, som lika litet roar mig som kapten.

– Nu skall jag inte uppehålla längre. Ursäkta, att jag besvärat, och tack för rådet. Det har alltid fallit sig svårt för mig att vänta och ge mig till tåls, men man får ju lära sig allt här i världen. Härnäst jag kommer, skall jag ha pengarna med mig.

– Ingen brådska, herr kapten.

– Jo, jag vill ha alla affärer klara. Denna agiohistoria hör allt till de värsta orättvisor, som blifvit begångna. Tycker inte häradshöfdingen detsamma?

– Åjo. Det är hårdt.

– Orättvisor gå nog igen, det är min tro, tillade Anckarström. Jag menar, att de bli straffade –

– Det har jag aldrig sett. Hänsynslösa människor går det vanligtvis bäst – och likaså hänsynslösa maktägande. Härpå ha vi väl de allra yppersta exempel. Lyckan gör, då hon gynnar och förföljer, sällan halfgjord gärning.

Anckarström svarade ej härpå. Han bugade sig för fru Nordell, skakade hand med häradshöfdingen och gick från Söder till Staden, där han hade ett ärende, lät sedan ro sig öfver Strömmen till Slaktarhusbron, hvarifrån han begaf sig till Ribbings bostad på Drottninggatan.

När han kom in till grefven, satt denne framme vid fönstret och talade med sin mor. Riksrådsinnan var i stor toalett, pudrad och friserad och med hvita plymer i håret. Hon skulle säkerligen på någon kunglig uppvaktning.

Ribbing höll moderns hand i sin och smekte den ömt, medan han talade. Aldrig hade Anckarström sett större ömhet råda mellan mor och son än mellan dessa båda. Riksrådsinnan tillbad sin son, och grefven dyrkade sin mor.

Nu sutto de och talade mycket allvarligt med hvarandra, och det dröjde flera minuter, innan de blefvo varse, att Anckarström stod vid dörren och väntade. Han hade god tid att betrakta den vackra gruppen, den ståtliga förnäma modern med de regelbundna och nobla dragen så lika sonens, att det var förunderligt, och den högreste unge mannen, som vördnadsfullt lyssnade till moderns tal, medan han alltjämt ömt smekte den hvita handen med de många blixtrande ringarna.

Nu såg riksrådinnan upp och mötte Anckarströms blick –

– Nej, se herr kapten Anckarström. Adolph och jag ha suttit och pratat med hvarandra väl en timme, och jag håller visst på att försitta tiden. Jag skall uppvakta hertiginnan klockan tolf, och nu slår uret. Man kommer att visa sig onådig, ifall jag försummar mig.

Hon reste sig upp, ordnade sidenroben framför spegeln, ringde på kammarjungfrun, som hjälpte henne på med den hvita pälsen och lade spetsschalen öfver hufvud och skuldror. Så räckte hon sin hand till Anckarström att kyssa, och tog sin sons arm. Anckarström blef stående i fönstret och såg hur grefven konvojerade sin mor ut till den väntande portechaisen. Ribbing stängde den brunlackerade och förgyllda, med amoriner, herdar och herdinnor målade dörren och blef stående barhufvad, medan lakejerna lyfte upp portechaisen och buro sin lätta börda nerför Drottninggatan framåt slottet.

Då Ribbing åter kom in i rummet, vinkade han till Anckarström att sätta sig ner, men denne skakade på hufvudet.

– Jag har ingen tid i dag. Det hastar. Jag går på maskeraden i kväll för att skjuta kungen.

Ribbing tog upp ett bref från skrifbordet och genomögnade det, medan han svarade:

– Jag skall också gå dit, men det blir nog intet utaf.

– Jo, det gör det, om kungen kommer. Jag har skaffat domino och mask, nu går jag hem och laddar pistolerna.

– Är det ej bäst att uppskjuta därmed tills i eftermiddag? Förrän mellan tio och elfva allra tidigast är det i alla fall ej värdt att infinna sig i redoute-salen. Få nu se, om det blir mycket folk.

– Blir det inte mycket folk, kan det ej bli af. I så fall måste grefvarna skaffa folk till nästa maskerad den

nionde. Det måste ske på en maskerad. Jag vet hur det skall gå för sig, och jag är förberedd på hur det skall gå med mig sedan.

Det såg ut, som om Ribbing endast tänkte på sina bref. Han tog upp ännu ett från skrifbordet och genomögnade det.

– Förlåt, jag hörde inte det sista kapten sade.

– Det var heller intet viktigt. Nu skall jag ej störa längre. Vi ses i afton.

Anckarström gick, men inte hem, han dref omkring på gatorna för att få tiden att gå, och han spisade middag på en källare vid Riddarholmstorget. Det hade han gjort ett par gånger efter återkomsten från Gefle. Annars åt han alla måltiderna med sina barn, men i dag var det mot vanan en rastlös oro öfver honom, och han orkade ej höra deras joller. Oron hade börjat, strax han vaknat. Han hade drömt om fadern i natt, och medan han satt vid sitt bord i en mörk vrå af källarrummet, vände han sig ett par gånger halft om, han tyckte att någon hviskade i hans öra –

Först då det mörknade, gick han hem och laddade sina pistoler. Han lade dem på kakelugnen och bredde den ostindiska duken öfver dem. Så kastade han sig på sin säng och somnade in så hårdt och sof så länge, att han, då han vaknade, såg att det var tid att göra sig i ordning till maskeraden. Han tog af sig den dräkt han burit hela dagen och klädde sig i frackrock. Då han var färdigklädd, profvade han domino och mask framför väggspegeln. Han hade ej valt ut någon hatt till dominon, utan ämnade draga kapuschongen öfver hufvudet. Då han gjorde detta och satte masken för ansiktet, stod han en lång stund och stirrade på spegelbilden.

– Man ser tillräckligt hemsk ut i svart domino och mask, tänkte han. Barnen skulle skrika, om de finge se mig. Men de skola heller icke få se mig. Och ingen bör veta, att jag går på maskeraden, det är det klokaste.

Han var så bekymmerslös för sitt eget öde och hade så oupphörligt tankarna på det han skulle göra, att det var första gången det föll honom in att företaga något försiktighetsmått, som blott gällde hans egen person. Däremot var han mycket noga med att ej af oförsiktighet sätta andra i bryderi, om han själf skulle bli fast, på hvilket han var förberedd.

– Jag skjuter, kungen faller, och jag blir ögonblickligen gripen. Men som jag ej har några medbrottslingar i själfva gärningen, hoppas jag, att grefvarna gå fria. Någon konspiration till regeringsförändring, där många måste vara inblandade, ifall en dylik existerar – vill jag ej ha reda på. Man kan ej veta hvilka plågosätt komma till användning för att tvinga kungens baneman att angifva medbrottslingar. Därför är det bäst att inga medbrottslingar veta af.

Han hade vridit om nyckeln i dörren, medan han profvade dominon och masken framför spegeln. Nu gick han till kakelugnen och tog pistolerna, den ena stoppade han i bröstfickan och den andra i sin högra byxficka. I detsamma knackade någon på dörren.

– Det är Horn, som kommer och hämtar mig, tänkte han.

Horn var varskodd och hade lofvat att följa med honom på maskeraden.

– Är det grefve Horn? frågade han, och då denne svarade ja, öppnade han dörren och bad honom stiga in. Domino och mask hade han aftagit och lagt ifrån sig på sängen.

Horn höll ett öppet bref i handen och började litet förlägen:

– Jag kommer upp för att säga, att det är mig omöjligt att följa med i afton. Jag har hela dagen under hvarjehanda föregifvanden sökt preparera min hustru på att jag måhända ej så tidigt som vanligt kan komma

från staden. I eftermiddag skref jag henne till med min betjänt och hälsade henne, att jag af ett par af våra fruntimmersbekanta blifvit öfvertalad att gå på maskeraden. Och nu skickar hon ögonblickligen in ett bud med denna biljett. Sannerligen det går att föra henne bakom ljuset. Hon har, Himlen vare ärad, ej under hela vår sälla sammanlefnad varit van vid att jag föredragit andras sällskap framför hennes, och hon tror därför ej på mitt förebärande, som hon finner så mycket underligare som jag aldrig varit älskare af maskerader. Hon besvär mig i denna biljett att för min hälsas skull, som jag af ömhet för henne är skyldig att ej sätta på spel, återkomma hem innan natten och att ej bevista maskeraden. Jag måste lyda henne. Hon är sjuklig och ömtålig, och jag vill ej förorsaka henne oro. Släden står utanför och väntar. Lycka till, Anckarström. Jag skulle gått med, om ej min ängel därhemma kallade mig tillbaka. Var inte ledsen på mig. Jag skall hälsa lilla Stafva från hennes ömme far.

– Gör det, sade Anckarström. Jag är glad att hon får vara på Hufvudsta och att grefvinnan Horn har henne under sin vård denna tid. Farväl. Det är ganska sent, och jag måste skynda mig.

Han släppte ut grefven, tog på sig syrtuten och satte hatten på hufvudet, dominon bar han hopviken på armen, och dörren låste han utifrån och stoppade nyckeln på sig. Så begaf han sig till Operahuset.

Ganska många masker voro komna, då han trädde in i balsalen, och dansen hade redan börjat. Han tänkte: – I afton måste det kunna ske, det ser ut att bli folk. Han gick en tur rundt salen för att söka Ribbing. Men han fann honom ej. Han ville, att grefven skulle utpeka kungen för honom, ifall han ej själf kände igen honom under masken. Han ställde sig vid en af kulisserna. Här gingo många förbi, och han såg ifrigt forskande på maskerna, allt efter som de passerade.

I salongen, hvars ramp, amfiteater och parterr voro täckta af ett golf, dansades det. Ett skrank, där musiken hade sin plats, skilde salongen från scenen, där maskerna promenerade och konverserade.

Nu tyckte han sig igenkänna kungen midt i en grupp af röda dominos. Men han var ej säker på sin sak, och medan det dansades en liflig kontradans i salongen, gjorde han ännu en tur för att söka efter Ribbing, som han dock ej kunde finna. Medan han gick, tänkte han: – Det blir omöjligt att skjuta, om kungen går i grupp med många, man får passa på, då han är ensam, och laga att en grupp omger mig, så att jag får tillfälle. Grefvarna måste skaffa pålitligt folk till nästa maskerad, om det ej kan ske i afton.

Han ställde sig vid stora ingången för att passa på. Han trodde visserligen ej, att kungen skulle komma denna väg, men han hoppades få tag i Ribbing eller råka någon af sina förra kamrater vid lifgardet, som voro här på vakt, ifall kungen var tillstädes.

Medan han stod ensam med hvarje nerv på spänn, mönstrade hans skarpa ögon genom den svarta maskens hål de förbigående, som arm i arm eller ensamma, sjungande, dansande eller sirligt spatserande, allt efter karaktären af de masker de skulle föreställa, kommo in i balsalen.

Härnere vid ingången väntade betjänter med sina herrskaps kappor och pälsar på armen, här utbyttes de sista viktiga förhållningsorder om hur de masker, som nu skildes, åter skulle råkas.

»I De Lands kafferum!» »Vid drottningens stora loge.» »På bänken nedanför hertig Carls oxöga.» »Bakom musikskranket, till vänster.» »Vid kungens griljerade loge» ljöd det mellan de glada tillropen: »Jag känner dig, vackra mask!» »Tack för sist på Haga!» »God afton, sköna herdinna, får jag vara ert lilla lamm?»

Anckarström tänkte:

– Det tjänar ingenting till att stå här, han är väl redan därinne, i alla fall lär han inte komma denna väg med de andra. Hvar kan Ribbing vara? Han påstår, att han har lätt att igenkänna maskeradt folk, tvärtemot hvad jag har, så han lofvade att finna reda på mig. Skulle han ej vara här? Och kungen? Jag måste in i salen ännu

en gång och se till.

Därborta syntes en grupp af hvita masker. Skulle kungen vara bland dessa? Han följde en lång stund efter två af de hvita dominos, som gingo arm i arm. De talade lågt med hvarandra, de hviskade –

Men så bröt den ene, den som han hållit för kungen, ut i en högljudd svordom, som kom Anckarström att tvärt upphöra med förföljandet. Så svor inte kungen, ej heller någon, som var i kungens sällskap.

Nu hörde han några ord växlas af ett par, som arm i arm gick tätt förbi honom. Han kände, att han blef röd under masken, då han hörde damens muntra, kvittrande röst och kavaljerens sträfva målföre.

Det var fru Gjörwell och sekreter Björkegren. Fru Gjörwell älskade maskerader, det visste Anckarström från forna tider, och hjärtat bultade i bröstet, då han mindes farbror Gjörwells glädje att höra henne berätta om alla de spratt, som hon hade stor talang att sätta en train.

Anckarström följde med ögonen de välkända gestalterna. Han såg hur fru Gjörwell skilde sig från sin följeslagare och genast kom i stor konversation med en högväxt mask i sjömansdräkt. Det kunde vara Ribbing. Nej, nu vågade Anckarström sig ej fram till honom.

Han såg sig om. Där gick Björkegren och promenerade ensam.

Anckarström försökte att ej se åt hans håll och ej tänka på honom, men han kunde inte låta vara.

Han tänkte på hur god Björkegren var, som följde fru Gjörwell på detta nöje, som han för egen del afskydde. Denne så kallade människohatare älskade människor och var oändligt god. Han hade också varit mycket god mot Anckarström och hans bröder –

Sedan brytningen med Gjörwells hade Anckarström ej talat med honom, men nu kände han en oemotståndlig trängtan att säga några vänliga ord till Björkegren, så att denne kunde hafva honom i godt minne.

– Jag har hört, att när man skall dö, ser man hela sitt lif, synnerligast sin barndom och ungdom, som i ett kaleidoskop. Jag har sett det så denna sista tid. Och jag har tänkt oupphörligt på dem som varit goda mot mig –

Han måste säga några ord till denne man, som gick här i det glada vimlet lika ensam som han själf – visserligen med andra tankar. Han dröjde ännu ett ögonblick, gjorde ännu ett hvarf omkring salen för att finna kungen. Nu passerade han alldeles invid Björkegren och kunde ej längre motstå sin trängtan att göra det godt, åtminstone med honom – innan –

Han klappade den mötande på axeln och sade:

– God afton, Björkegren.

– Jag är högst förvånad att vara igenkänd – hvem kan det vara?

Den svarta dominon, som tilltalat honom, skrattade och sade med det vackraste tonfall:

– Känner du inte igen din gamle Jacob Jan?

Björkegren blef så häpen, att han totalt glömde, att han stod på spänd fot med sin för detta lärjunge, och han utbrast förtjust:

– Nej, är du här, Jacob Jan? Det var då det besynnerligaste möte i världen. Hvad gör du här?

– Min hustru är på landet, och jag är naturligtvis här för att roa mig.

– På maskerad? Du, som alltid hatat maskerader.

Jacob Jan svarade ej, han såg sig ifrigt omkring och tog några steg fram mot salongen.

– Väntar du på någon?

– Nej, jag är här ensam, alldeles ensam.

Han ämnade fråga Björkegren om inte han tyckte, att kungen var med i den grupp af svarta dominos, som syntes på trappan till amfiteatern, men han hejdade sig.

Björkegren fick inte utpeka kungen för honom. Ingen fick utpeka kungen för honom annat än Horn eller Ribbing. Horn var ej här i afton – månne Ribbing? Han såg sig forskande om efter Ribbing. Gruppen af de svarta dominos hade försvunnit bland mängden. Han skulle själf genast blanda sig i vimlet. Han ville bara ge sig frist ett ögonblick och ännu en gång höra Björkegren säga Jacob Jan.

– Här är inte mycket folk i afton, utbrast han.

– Nej, inte synnerligt. Men här är god och glad stämning. Hör bara på de där maskerna, Jacob Jan.

Den tilltalade blef så varm och vek om hjärtat.

– Sådana stora förändringar det blifvit i den Gjörwellska familjen, sade han, medan han drog djupt efter andan. Lilla Stafva är ju lyckligt gift, inte sant, och Brite-Louise äfven.

– Jo, Stafva gjorde ett mycket godt parti med Johan Niclas Lindahl i Norrköping. Bröllopet stod den 8 maj förlidet år.

– Farbror Gjörwell – det kom varsamt och ömt – måtte sakna sin lilla Stafva mycket. Hon var ju alltid hans älsklingsbarn.

– Ja, det gör han nog, men han är allt så lycklig öfver hennes lycka och öfver den präktiga mågen, som älskar och samlar böcker, och han står i ständig brefväxling med barnen i Norrköping.

– Och är Brite-Louise också lycklig?

– Ja, det är hon, Jacob Jan, oändligt lycklig. Hon vigdes sistlidne julafton med Carl Gustaf Almquist alldeles à propos och en famille. Så följde vi hem brudparet i tvenne vagnar, bruden och hennes far sutto i en vagn, brudgummen, fru Gjörwell, Calle och jag i den andra. De nygifta ha en vacker våning midt emot Adolf Fredriks kyrka och äro lyckliga som ett par turturdufvor.

– Det är väl, att Brite-Louise är lycklig. Och Calle går det också bra för?

– Utmärkt. Han är, som du kanske hört, anställd som ritmästare och arkitekt vid kungens byggnader på Haga.

–Ja, jag vet, och farbror Gjörwell är sig lik – jag ser honom ibland på afstånd. Han är sig mycket lik. Hur är det med hans hälsa?

– Alldeles förträffligt.

– Fru Gjörwell kunde vara sina döttrars syster, hvad ungdomligheten beträffar. Jag kände igen henne just nu på hennes glada röst och muntra skratt. De äro lyckliga allesammans, och de förtjäna att vara lyckliga. Jag

skall gå nu – Jag – jag – Farväl, Björkegren.

– Farväl, Jacob Jan. Det var ett oförmodadt möte. För mig har det varit lika kärt som oförmodadt. Skall du inte hälsa på din goda mamma? Hon kommer väl snart. Vi ha stämt möte vid kungens griljerade loge.

Anckarström skakade på hufvudet. – Nej, nej, jag kan inte dröja längre, jag måste bort nu.

– A propos kungen, så var det då ett kort maskeradbesök han gjorde i afton. Han spatserade ett par hvarf kring salen, och så gick han. Han var visst i misshumör för något, trodde fru Gjörwell. Han behagade bara visa sig ett ögonblick och försvinna.

– När var det?

– Strax innan du kom och slog mig på axeln. Såg du honom inte? Skall du allaredan gå hem, Jacob Jan? Det var då ett kort nöje du bestått dig. Lika kort som kungens.

– Ja, ackurat. Det kanske blir längre för oss båda nästa gång. Jag får vänja mig vid maskeradnöjen, tycks det. Men jag har i alla fall fått – –

– Jag hör inte hvad du säger. Du talar så fort, och det hörs så doft bakom masken.

– Jag sade – jag har fått råka en gammal vän och fått tala om gamla tider. Tack, Björkegren. Han kramade hans hand hårdt.

– Tack själf, Jacob Jan –

Björkegren stod stilla och såg efter den svarta dominon, som försvann vid stora ingången. Han stod orörlig kvar, då en mjuk arm smög sig under hans och en välkänd munter röst hviskade i hans öra:

– Hvad står på, min sekreter? Hvad ser han efter – eller föreställes en tableau vivant: Loths hustru förvandlad till saltstod?

– Jag har aldrig i mitt lif varit så öfverraskad –

– Öfverraskningar höra maskerader till. Jag har också haft lustiga äfventyr och roar mig förträffligt. Hvem var min väns intrig?

– Det var ingen intrig. Det var Jacob Jan. Han kom helt amicalt och slog mig på axeln och förde den mest älskvärda konversation. Frågade efter farbror Gjörwell och söta mor och barnen.

– Kapten Anckarström! Det är inte möjligt. Det var någon, som gaf sig ut för honom. Det var inte han. Han besöker inte ett nöje, som kostar pengar, därtill är han alldeles för snål. Det var hans dubbelgångare. Han torde ha en sådan.

– I sådant fall var det Jacob Jans dubbelgångare från forna tider. Han talade på det vänligaste om Gjörwell och fru Gjörwell och gladde sig öfver barnens lyckliga etablissemang –

– Nej, men Björkegren. Det är omöjligt. Det var inte han. Du har sett i syne. Det var inte den du tror. Hade han masken af?

– Nej.

– Nå, hur kan du då vara säker? Han skulle fråga efter Gjörwell och mig och barnen och slå dig på axeln! Det vet du väl, att vår Jacob Jan är död för – ja, hur länge sedan är det sedan 86? Då dog den, som vi

brukade kalla vår Jacob Jan.

– Han lefde i alla fall i afton. Han var sig fullkomligt lik i tal och åtbörder, och han var glad att råka mig.

– Du har drömt, Björkegren.

– Det var i alla fall en så vacker dröm, att jag i morgon skall glädja Gjörwell med att omtala den. Det kommer att förvåna honom.

– Ja, om han tror det. Och det gör han nog. Han är lättrognare än jag.

Anckarström hade gått missnöjd och tungsint från maskeraden. Då han kom hem, kratsade han ut skotten ur pistolerna och lade ner vapnen i sin byrå.

På natten drömde han, att han var i sin skolkammare på Lindö med Björkegren och bröderna. Han tyckte, att han fått bannor af fadern och att han var mycket orolig för något, som denne befallt honom att utföra. Men Björkegren såg vänligt på honom och sade:

– Jag är mycket nöjd med dig i dag, Jacob Jan. Vi anse, att du redan är färdig med det pensum, som du så mycket oroar dig för. Det är för svårt för dig, min stackars Jacob Jan. Du slipper det. Jag tar ansvaret på mig. Det är alldeles för svårt. Du kan aldrig gå i land med det.

Då han vaknade, hörde han ännu dessa ord ringa i sina öron: Det är för svårt, alldeles för svårt.

Han kände alltjämt det hårda trycket på bröstet, och han tänkte – Ja, det är svårt. Men ingen människa på jorden kan befria mig från detta pensum, och jag skall gå i land med det. Det är Guds vilja.

Sådan köld, som nu rådde, var högst ovanlig. Den stränga kölden hade börjat för några dagar sedan och varierade mellan 20 och 30 grader. Kallt var det utomhus, men var man ute, kunde man ändå gå sig varm, medan det var omöjligt att få varmt i rum, som ej voro särdeles väl försedda och ombonade. I Anckarströms egen kammare var det orimligt kallt, fast han nu själf eldade om morgnarna, innan han gaf sig öfver gården till sina barn och frukosterade med dem. Endast de tre yngsta barnen voro hemma, den äldsta flickan gästade grefve Horns ute på Hufvudsta. Hennes far saknade henne obeskrifligt, hon var hans bästa sällskap och förströelse, men han var i alla fall mycket belåten med att veta henne vara i säkert förvar, och han hoppades att grefve Horn och hans hustru skulle fästa sig så mycket vid den lilla vackra flickan, att det skulle bli sörjdt för henne, ifall det ginge för honom, som det väl måste gå. Och om grefvarna höllo sitt löfte att bistå hans hustru med råd och dåd, så skulle hvarken hon eller de små barnen behöfva lida nöd.

Han drog djupt efter andan, hvar gång han tänkte på de älskade barnens framtid, och han vågade ej vara med dem så mycket som han eljest brukade, utan spisade ganska ofta ute. Men han åt alltid sin frukost med dem, såg efter att de voro tillräckligt påklädda och var mycket noga med att pigorna eldade rummen varma. Han bad fröknarna Linnerhjelm ibland godhetsfullt titta upp till de små, och som de voro mycket förtjusta i de vackra barnen och tyckte om deras far, gjorde de det flitigt.

Ett par dagar efter sista maskeraden promenerade Anckarström i raskaste fart framåt Norrtull. Det yrsnöade med nordostlig storm, men okänslig som han var för kroppsliga obehag gick han obekymradt fram. Han hade sin gång förbi det hus i Kungsbacken, där krigskommissarien Almquist bodde, och med hjärtat ännu varmt efter samtalet med Björkegren blef han ett ögonblick stående och såg upp mot fönstren till Brite-Louises bostad en trappa upp. Björkegren hade rätt, det måste vara en mycket vacker utsikt däruppifrån. För det första den fria vyen åt den sköna Adolf Fredriks kyrka, hvars torn och portal voro nästan midt framför fönstren, som utomdess gåfvo utsikt till några vackra trädgårdar, för att nu inte tala om den stora och ständiga passagen på Drottninggatan.

En släde höll framför den Almquistska porten, då Anckarström kom, men kölden var så bister, att drängen började köra rundt om kvarteret, för att hästen ej skulle taga skada af väntningen. En ung herre, iklädd päls, kom raskt ut genom porten och blef stående och såg sig om efter släden. Det var Carl Gjörwell, och samma känslor, som på maskeraden drifvit Anckarström att tilltala Björkegren, gjorde att han nu gick emot den forne lekkamraten och vännen och sade:

– God dag, Calle. Är du ute och åker i den här kölden?

– Jag skall till Haga, svarade unge Gjörwell höfligt, men kallt, medan han vinkade på drängen att köra fram.

– Far du dagligen ut till Haga? Kanske flera gånger om dagen?

– Ja, både för- och eftermiddagar. Jag har mitt arbete där, som du måhända har reda på.

– Jo, jag vet. Bor du inte på Haga?

– Inte just nu. Jag har ett stort rum på andra sidan salen hos syster Brite-Louise här i huset.

– Det är mycket att se på Haga. Jag skulle vilja göra sällskap med dig dit en gång.

Carl Gjörwell svarade ej. Han var ej angelägen att förnya bekantskapen, därför att det för tillfället föll kapten Anckarström in att vara vid aimabelt humör. Söta mor hade på sitt lifliga sätt omtalat mötet med Björkegren på maskeraden i fredags, och nu på måndagen stod kaptenen och väntade ut honom vid Almquists port för att hälsa på honom och erbjuda sitt följe ut till Haga.

Han såg för resten hygglig ut, där han stod bredvid hästen och klappade djuret på hufvudet. Anckarström hade alltid varit en stor hästvän, och en grann karl var han, men inte kunde Carl Gjörwell glömma hans otacksamhet mot fadern och att han i häftighet och af sårad egenkärlek slagit ett streck öfver minnet af all den godhet och vänlighet han rönt af hela den Gjörwellska familjen under barndoms- och uppväxtåren.

Carl Gjörwell satt nu i släden och tog tömmarna från drängen.

– Det är nog bäst både för människor och djur att inte stå stilla längre i kylan.

– Ja, det är kallt, och för den som är frusen af sig är det bäst att gå på raskt eller köra undan raskt. Farväl, Calle. Hälsa till din far.

– Farväl.

Kapten Anckarström stod och såg efter den bortfarande släden, så kastade han en hastig blick upp emot första våningen. I ett af fönstren tyckte han, att han såg Brite-Louise skymta. Han var ej säker på sin sak, men han lyfte på hatten och hälsade.

Det var säkerligen ej Brite-Louise, ty hälsningen återgäldades ej.

Tårarna kommo honom i ögonen.

Han blef förskräckt öfver sin blödsinthet, och han tänkte:

– Det måste ske snart. Jag orkar ej gå med detta längre.

XII.
Allt förberedt.

Anckarström hade ej råkat grefvarna på flera dagar, men på torsdagen kom Ribbing upp till honom i hans kammare. Det var ganska tidigt, och han vardt helt häpen, då grefven oförhappandes steg in till honom. Ribbing var mycket ifrig, och knappt hade han hälsat, förrän han sade:

– I morgon blir maskerad. Det är annonseradt i Stockholmsposten.

– Å, svarade Anckarström och sprang upp. Då skall det ske, där må vara litet eller mycket folk. Var grefven på sista maskeraden?

– Kapten hade ju bedt mig gå dit, hvilket jag också gjorde, men jag blef där endast en kort stund – jag hvarken råkade eller kände igen kapten.

– Jag var där, och kungen också, men endast en liten stund, och jag kände inte igen honom. Och då jag nu besinnar mig på saken, så får allt grefven se till, att där blir mycket folk i morgon, så att jag ej står alldeles ensam. Det är omöjligt få upp pistolerna obemärkt, långt mindre skjuta, ifall man ej något så när sluter krets omkring mig och döljer mitt förehafvande. Och för att det inte skall gå som sist och förut, måste grefven och jag ha något igenkänningstecken, komma öfverens om hur vi skola vara klädda eller gå tillsammans, så att vi ej irra omkring hvar på sitt håll och söka hvarandra. Det är alltför påkostande för den som måste ha hela kallblodigheten i behåll.

– Jag skall sörja för att där blir folk, och vi skola komma öfverens om några igenkänningstecken.

Anckarström såg forskande på Ribbing. Han hade ej sin vanliga nonchalanta öfversittarton. Af ett eller annat skäl var också han ifrig, att det skulle ske med det allra snaraste.

– Gör kapten detta, får kapten stor heder af oppositionen, sade han.

Ett glädjeskimmer lyste upp det dystra ansiktet och de sorgsna ögonen.

– Därpå har jag aldrig tänkt. Jag gör det, därför att det måste göras för landets skull och för folkets och för de enskildas, som förföljas och förtryckas, och därför att en corps göres intet. Alltså måste en ensam man våga det och göra det. Men jag hoppas, att grefven har rätt – jag skall försöka att tänka på att det blir så –

– Således råkas vi på maskeraden i morgon, men innan dess skall kapten få höra af mig, sade Ribbing och gick.

Grefven hade mycket att bestyra denna dag och hann ej med ett tillämnadt besök hos öfverstelöjtnant Liljehorn, men då han fredag middag råkade öfverstelöjtnanten på ett spiskvarter, flyttade han sig öfver till dennes bord och proponerade att följa honom hem. Han hade något angeläget att tala med honom om, och här kunde de ej samspråka ogeneradt.

Denna dag var kölden mycket skarp, och då de båda herrarna gingo förbi Operahuset, sade Liljehorn:

– Månne ej maskeraden i afton blir inställd för denna oerhörda kylas skull, vi äro i dag säkerligen uppe i öfver tretti grader, och folk som bevistar maskeraden en sådan kväll tar döden på sig.

– Jag skall se efter om den inte är inställd, svarade Ribbing.

Han kom ögonblickligen tillbaka.

– Nej, ännu står den anslagen, sade han.

Då de båda herrarna kommit upp i Liljehorns våning och voro inlåsta i öfverstelöjtnantens rum, utbrast Ribbing:

– Öfverstelöjtnanten sade just nu, att folk som bevistade maskeraden i natt kan taga döden på sig. Det är visst meningen, att åtminstone en skall göra det, finna döden där.

Han yttrade detta med ett så särskildt eftertryck, att Liljehorn rusade upp från sin plats och sade:

– Kungen! Grefven menar kungen. Jag har hört talas härom.

– Ja, det menar jag. Jag känner en man, som säger sig jämt trakta efter kungens lif. Han är en fanatisk och resolut man. och han skjuter kungen vid första tillfälle som gifves, på maskeraden i afton eller på nästa maskerad. Han har haft det projektet att enlevera kungen från Haga, han ville göra kuppen med höga Herrn på operan en afton före riksdagen, och i Gefle gick han och passade på kungen med laddade pistoler. Nu anser han en maskerad synnerligen lämplig. Och han har rätt, på en maskerad kan man verkställa den dristigaste och genaste revolution, helst man kan taga för alldeles gifvet, att kungen är där.

– Ja, nog går kungen på maskeraderna, och nog erbjudes där ett utmärkt tillfälle att mörda honom, ifall någon vill gå till en dylik horribel ytterlighet. För min del skulle jag önska alla andra medel till en revolutions början. Kungen vet ej hur djupt rotadt missnöjet är. Ingen säger honom sanningen.

– Nu ber jag herr öfverstelöjtnanten om en sak, och det är att ifall en sådan händelse skulle inträffa, erbjuda sin person och gardets tjänst åt Hans Kunglig Höghet Kronprinsen och Hennes Majestät Drottningen, fortsatte Ribbing ifrigt.

– Det lofvar jag, ifall något skulle hända kungen, svarade Liljehorn. Han brydde sig ej om att fråga efter den omtalade mannens namn, ej heller nämnde Ribbing det, lika litet som han ingick i någon detalj. Men lika litet låtsade grefven om att han hört, att Liljehorn, sedan han i slutet af förra året gjort bekantskap med generalmajoren baron Pechlin, kort före Gefle riksdags början hade ingått ett aftal med denne. Ifall något emot Ridderskapet och Adeln vid riksdagen blefve företaget och detta stånd därför skulle föranlåtas att möta våld med våld, hade Liljehorn, som kommenderade kungens här i Stockholm kvarlämnade blå och gula garde, lofvat understödja sitt stånd, så snart Pechlin averterade honom att detta borde ske.

– Det är naturligtvis Pechlin, som håller alla trådarna i denna sammansvärjning i sin hand, sade Liljehorn slutligen.

– Trådarna löpa tillsammans hos honom, så till vida som de röra planen till ett annat regeringssätt, som efter kungens död och fullbordad revolution kommer att följas. Jag har för mig, att baron Pechlin och kanslirådet von Engeström tillsammans utarbeta denna plan, men baron Pechlin anförtror ej åt någon, hvad han har för händer. Jag förmodar också, att han vet, att något är tilltänkt på en maskerad, fast jag ej tror, att han har reda på hvem mannen är, som är beredd att utföra själfva gärningen. Jag tänker emellertid härifrån begifva mig till baron Pechlin och säga honom detsamma, som jag nu har sagt öfverstelöjtnanten.

– Har grefven talat med någon annan officer om detta?

– Jag talade förliden fredag med löjtnanten baron Ehrensvärd. Jag har gifvit honom det förtroendet, att en revolution nu är möjlig genom kungens undanrödjande på en maskerad. Han ryser liksom öfverstelöjtnanten och vi andra vid tanken på medlet, men liksom vi anser han det för ett oundvikligt ondt, som skall alstra godt, ty kärleken till friheten, som vår fosterjord saknar och som skulle lyckliggöra den, är brinnande inom honom. Men ej heller han känner armen, som skall verkställa gärningen.

Liljehorn nickade: – Fortsätt.

– Jag har frågat Ehrensvärd om man kan lita på garnisonen. Han tror det, i händelse revolutionen anställes med förstånd och garnisonen kunde få någon autentisk order.

– Låtom oss i alla fall gå ut och se om maskeraden ej blifvit inställd, sade Liljehorn.

Samtalet hade varat så länge, att det nu blifvit alldeles mörkt. De gingo ut tillsammans, och då de gått förbi skiltvakten, sågo de vid lyktskenet en herre i begrepp att förbipassera.

– När man talar om trollen, hälsade Ribbing baron Ehrensvärd, som genast slöt sig till dem. Ribbing fortsatte med hviskande röst:

– Jag ber dig nämna för herr öfverstelöjtnanten det projekt, hvarom vi talat.

Ehrensvärd såg upp i öfverstelöjtnantens präktiga och manliga ansikte och svarade med låg röst:

– Det har jag redan gjort. Jag nämnde det samtidigt för major Hartmansdorff vid artilleriet. Vi skola försöka hålla artillerigården kronprinsen tillhanda uppå Hennes Majestät Drottningens order, i händelse vi erhålla sådana. Endast dessa höga order böra lydas – i detta fall –

– Härom äro vi ense, sade Liljehorn. Vet baron om maskeraden i afton blir af?

– Jag var för en stund sedan och såg efter. Ännu är den annonserad på anslagstaflan utanför Operahuset.

– Således blir den af. Jag underrättar baron Ehrensvärd om något skett, och baron handlar sedan därefter.

– Det är öfverenskommet. Jag går direkt till mitt och väntar på budet.

Men när Liljehorn och Ribbing hunnit fram till Operahuset, sågo de ett stort plakat, som förmälte, att den till aftonen annonserade maskeraden blifvit i anseende till den hårda kölden inställd.

– Således nästa fredag, sade Ribbing. Inte före nästa fredag.

– Bär det ej af denna väg till general Pechlin? frågade Liljehorn.

– Nej, efter maskeraden är uppskjuten och intet kan ske i afton, går jag ej till honom förr än om några dagar. Nu måste jag sända bud eller själf gå till min man och säga honom, att i afton blir det ej. Han går annars förgäfves hit med sina laddade pistoler.

– Det gör han nog inte. Jag tror mig veta, att den mannen redan är averterad.

– Öfverstelöjtnanten tror, att jag är den mannen, men så är det ej. Det är en helt annan människa än jag.

I detsamma hälsade Liljehorn artigt på en herre, som kommit fram och uppmärksamt läst plakatet om den inhiberade maskeraden. Hälsningen besvarades, hvarpå herrn med raska steg gick öfver torget.

– Ämnade han sig på maskeraden i afton? Det kunde jag aldrig föreställa mig, sade Liljehorn och såg efter honom.

– Hvem var det? frågade Ribbing med låtsad likgiltighet.

– Det var kapten Jacob Johan Anckarström. Han har ett par gånger i höstas varit i mitt hus för att efterse rum, som voro lediga att hyra, och för ett par dagar sedan träffade jag honom, då jag var bjuden till middagen hos hans svägerskas släktingar, kapten Gyllencreutz med fru. Vi voro endast tre främmande, fröken Gyllencreutz, Anckarström och jag. Han såg ut att vara en mycket stadig och allvarlig man och den siste, som jag skulle tro vara road af ett maskeradnöje. Han tycks i alla fall ha ämnat sig dit i afton. Han såg helt misslynt ut, då han läste plakatet, åtminstone föreföll det mig så.

– Talade han med herr öfverstelöjtnanten om kungen den där middagen?

– Nej, inte ett ord. Vi talade alls ingen politik, vi sutto mest och samspråkade med damerna. Jo, han talade om en process, som han haft i Visby och som vållat honom förtret. Han talar mycket litet och förefaller ingalunda vara en snillrik man. Men jag tycker om hans utseende. Det är förtroendeingifvande, frimodigt och hederligt. Gå nu för all del och avertera sin man, grefve Ribbing. Klockan är mycket, och det är synd att narra ut någon förgäfves i denna kyla. Jag hörde en förbipasserande säga, att vi ha trettifem grader kallt i afton, men det tror jag inte. Farväl i alla fall, min grefve.

– Farväl, herr öfverstelöjtnant. Nästa fredag hoppas jag, att det blir en varmare dag, så att dansen kan gå för sig härinne.

En sky gick öfver Liljehorns trindlagda, öppna ansikte, då han svarade:

– För min del hatar jag ytterligheter, synnerligast en ytterlighet som den projekterade.

Ribbing hörde ej hvad han sade. Han hade slagit upp pälskragen för köldens skull, och han tog ut stegen för att snart hinna fram till Drottninggatan.

Då han kom till hörnet, stod Anckarström där och väntade på honom. Hans ansikte var dystert. Han pekade på den hoplagda dominon han höll på armen.

Ribbing höjde på axlarna.

– Och det blef ingen maskerad, sade han.

– Nej, svarade Anckarström. Det tör ingen mer bli af, det är så nära inpå fastan, men fastan bryr han sig inte om – Bara han inte reser bort –

XIII.
I största spänning.

Det var ohyggligt att gå hem denna afton och vakna följande morgon och intet veta. Skulle det verkligen ej bli någon ytterligare maskerad, måste ett annat tillfälle uppfinnas, och Anckarström tänkte ej på annat än hur han skulle finna ett sådant.

Både Horn och Ribbing och, efter hvad han af deras antydningar förstått, mångfaldiga andra af oppositionen voro oändligt intresserade af att gärningen blefve gjord. Men just detta, att flera nu tycktes vara invigda, gjorde, att den måste utföras snarast möjligt, så att det ej skulle gå som vid Anjala, att intet blefve uträttadt, men många blefvo lidande. Om kungen verkligen skulle resa utrikes, som det påstods, vore det kanske det allra bästa, ifall ej något nu kunde ske, att följa efter honom och i ett främmande land verkställa gärningen. Men hvad kunde ej hända innan dess, ifall flera voro medvetna. Anckarström visste ej hvilka eller huru många som voro det. Han ville aldrig höra något härom, men denna ovetenhet gjorde, att han ofta måste tänka: – Skall väl ej någon förrädare uppstå bland dessa brushufvuden och ärelystna? Nej, det var nödvändigt att handla snart, om någon nytta skulle uppstå för landet och ej flera än en uppoffras.

Hans hjärna förmådde ej arbeta med någon annan plan än den han redan uppgjort för maskeraden. Om kungen dog på stället, var hans uppgift fullbordad och hans ansvar öfver, och andra skulle taga vid. Kungen måste träffas dödligt för att ej olyckan skulle drabba alla de medvetna, och som Anckarström till fullo insåg detta, hade han redan för ett par dagar sedan i järnboden vid Riddarhustorget inköpt en knif, som skulle begagnas som dolk, ifall pistolen klickade.

Han tänkte på Ribbings ord, att oppositionen skulle hedra honom för hans handling. Kanske hela nationen –

– – Säkerligen skulle den bevisa det genom att sörja för hans hustru och barn. En möjlighet var det ju, att han ej skulle bli upptäckt och känd, i så fall ville han gärna lefva under de tryggare och lyckligare förhållanden, som skulle inträda, tillfredsställd med att ha bidragit till ett bättre sakernas tillstånd. Men hvar gång denna tanke uppstod, kände han, att så skulle det ej gå. I samma ögonblick skottet mot kungen aflossats och han hade fallit död till golfvet, var också han en död man. Han visste, att om blott hans kallblodighet ej sveke honom, skulle han hinna taga upp den andra pistolen och rikta den mot sitt eget bröst, innan de i balsalen närvarande hunnit sansa sig från sin bestörtning.

Grefvarna och de öfriga medvetna skulle för den egna säkerhetens skull gifva honom tillfälle härtill, ty genom att han själf gaf sig döden, förföll misstanken om flera medskyldiga i gärningen. För hans efterlefvande familj skulle det bli sörjdt, och blotta tanken på grefvinnan Horns förtviflan och hennes och de små barnens öde, om grefven blefve upptäckt, kom honom att rysande sluta ögonen. Han tänkte ock understundom på Ribbings mor, men ej på samma sätt som på grefvinnan Horn och de små barnen på Hufvudsta. Ett lyckligare hem, undantagandes det Gjörwellska, hade Anckarström aldrig sett, och detta välsignade hem skulle säkerligen upptaga en eller flera af hans egna små. De skulle få det bättre, om han ej funnes till – i alla fall – härpå – på sig själf och på sina egna fick han ej tänka. Blott på detta, att gärningen måste ske och snart. Men huru?

Härpå grubblade han, och tiden föreföll honom otroligt lång till torsdagen, då han först kunde få veta om maskerad skulle bli af följande dag eller ej. Onsdagen var särskildt en ovanligt lång dag. Han hade hela förmiddagen suttit allena uppe på sin kammare med sinnet tyngdt af overksamheten och med en ifrig åtrå att för en stund komma bort från de dystra tankarna, som för hvar dag af ovisshet blefvo svårare att uthärda. Han längtade till Hufvudsta för att få se sin lilla Stafva. Han åt middag hemma med de andra barnen, men visste ej hvad han skulle taga sig till med den långa eftermiddagen. Han hade slöjdat några leksaker till barnen och lekt med dem, men nu orkade han ej längre.

Då han lämnat barnen, gick han ner till fröknarna Linnerhjelm där han råkade Horn, med hvilken han gjorde sällskap ut till Hufvudsta.

Här var allt varmt och fridfullt. Grefvinnan var inne i sängkammaren och hvilade på sin kanapé. Hon såg blekare ut än vanligt, hon hade varit sjuk denna vecka, fast hon ej varit sängliggande. Då grefven och hans gäst inträdde i rummet efter en diskret knackning, satte hon sig upp och räckte Anckarström småleende handen.

– Det är bara lättja, som gör, att jag ligger här, sade hon. Min man skämmer alltför mycket bort mig. och han har så vant mig därvid, att jag blifvit självsvåldig. Jag skulle prompt ligga härinne på soffan och hvila en stund, medan han var i staden. Men nu skall det också vara slut. Kom, så gå vi in i förmaket.

– Å nej, vi stanna här, här är mycket varmare än därinne, och eftersom kapten funnit vägen till vårt ide, tar jag för gifvet att kapten gör oss sällskap, sade Horn.

– Får jag vara här, vill jag det helst, svarade han.

Grefvinnan sade:

– Mer än gärna, om kapten vill hålla till godo.

Grefvinnan drog sybordet till sig, tog upp sömnaden, som låg på bordet, och började sy.

– Förlåt att jag stör. Jag kommer egentligen ut i eftermiddag för att se till min lilla flicka. Hon är väl inte besvärlig?

– Tvärtom. Det är det beskedligaste barn man kan tänka sig, och vi äro alla för innerligt belåtna med att ha henne här. Nu skall jag hämta in henne, så att hon får hälsa på sin far, som hon tillber.

Anckarströms ansikte lyste upp. Gud vare lofvad, de höllo af lilla Stafva. Hon får säkerligen stanna här för alltid, tänkte han.

Knappt hade grefvinnan stängt dörren efter sig, förrän Horn hastigt hviskade:

– Detta är horribelt. Man kan knappt uthärda.

– Ja, förrän i morgon får man ju inte veta om maskerad blir anslagen till om fredag.

– Kom i hvarje fall och spisa middag här i morgon. Blir det maskerad, far nog Ribbing också hit ut. Blir det inte, få vi fundera på något annat.

– Jag gör ingenting annat än funderar, men finner inte något. Jag vet blott, att det måste ske snart.

– Ja, det är nödvändigt. Min hustru säger, att hon känner på sig, att något trycker mitt sinne, och hon vaktar på alla mina ord och rörelser. Hon är sjuk af oro.

– Grefvinnan misstänker väl inte –

– Nej. Himlen vare lofvad. Jag gör allt för att lugna henne och laga att hennes systrar intet märka. Men nyss vid kaptens oförmodade visit hos mina svägerskor höll jag på att förlora kontenansen. Jag trodde – jag vågade hoppas –

– Att det redan var gjordt.

– Ja.

– Nej, så lyckligt är det inte.

– Tyst!

Grefvinnan kom in i rummet med de båda småflickorna. Stafva sprang förtjust bort till fadern. Han slog armarna om henne, tryckte henne hårdt till sitt hjärta och kysste henne på panna och mun. Hon kysste hans hand, som hon fångat och som hon trofast höll mellan sina båda. Lilla Charlotte kom också fram och hälsade på Stafvas pappa, medan hushållerskan bjöd omkring en bricka.

– Skola vi inte dricka ett glas punsch i afton? frågade grefven, och då punschkannan kom in, fyllde han tre glas.

– Tack, inte för mig. Jag dricker inte punsch, sade Anckarström.

– Det är sant. Ett glas bischoff då? Tag in bischoff!

– Det kan så vara. Tackar så mycket. Och så detta äpple af den förträffliga Hufvudstasorten.

– Och nu skåla du och jag med kapten Anckarström och dricka för hans hustrus och barns välgång, sade grefvinnan och höjde sitt punschglas med dess ringa innehåll, som hon tömde.

– Skål, kapten Anckarström, och lycka till, sade Horn.

Anckarström hade rest sig upp, hans ansikte hade ett mycket högtidligt och allvarligt uttryck, då han kysste grefvinnans hand och tyst bugade sig.

Brasan brann i kakelugnen, det vackra rummet var sparsamt upplyst af lampan på grefvinnans sybord, de små flickorna bläddrade tillsammans i en planschbok. Grefven och grefvinnan förde konversationen, medan Anckarström satt alldeles tyst och hörde på dem. Han tyckte om att vara hos dessa lyckliga människor. Han hade hela dagen så oupphörligt tänkt på det han skulle få veta i morgon, att det kändes som en ljuflig hvila för själen att sitta här tyst och se hur brasan sprakade, medan grefven oupphörligt talade och grefvinnan då och då inflickade ett vänligt eller beundrande ord.

Grefvinnan hade under kvällens lopp haft blicken riktad ömsom på sin man och på Anckarström, den ene så glödande och vältalig, den andre så kall och liknöjd. Månne deras gäst ens hörde på? Han hade suttit och sett ut mot trädgårdens och skogens mörker, men när han reste sig för att ta afsked, stodo ögonen fulla af tårar.

– Han har säkerligen under sin kärfva yta ett ömt hjärta, tänkte grefvinnan, då han, när han bjöd godnatt, sade:

– Tack för denna lugna och fridfulla afton och för att min lilla flicka får vara här.

– Min vän, jag har bjudit kapten Anckarström hit på middag i morgon, och han har lofvat komma, sade Horn.

– Mycket välkommen, då säger jag bara godnatt och au revoir demain.

– Haf med goda besked, sade grefven, då han följde sin gäst till släden.

– Med goda besked menar väl grefven som jag underrättelsen om att det blir maskerad på fredag?

– Ja.

– Tack. Farväl!

Tidigt på torsdag förmiddag hade han ärnat sig till Operahuset för att se om maskeraden var anslagen, men innan han hunnit ut, knackade någon på kammardörren, och kapten Gyllencreutz kom in. Då han såg, att Anckarström var stadd på utgående, sade han:

– Jag skall inte uppehålla. Ser du, jag vill ha ett lån på min egendom. Jag behöfver pengar. Du minns, att vi förut talat härom. Vill du bistå mig härmed, vore jag dig särdeles tacksam.

– Jag kan inte syssla med detta just nu, svarade Anckarström. Kom igen en annan gång. Jag måste gå ut i och för ett angeläget ärende. Har du sett tidningen ännu?

– Jag har den på mig, behagas den?

– Jag skall blott se på ett avertissement. Han tog den lilla tidningen och vände den otåligt. På vanliga stället, midt på sista sidan, stod:

»Fredagen den 16 Martii blifver Masqverad Bal uti Kongl. Opera Huset kl. ½ till 11 om aftonen.

Biljetter säljas uti Kongl. Teaterns Contoir och vid Ingången till Masqveraden.»

En blodsky färgade Anckarströms ansikte, då han såg annonsen, och han stod ett ögonblick orörlig med tidningen i handen.

Gyllencreutz hade gått fram till kakelugnen, och då Anckarström räckte honom tidningen, sade han:

– Det var en baddare.

I detsamma blef Anckarström varse, att den stora knifven han köpt i boden vid Riddarhustorget låg framme och att det var dess åsyn, som gifvit anledningen till Gyllencreutz' utrop.

– Ja, det är en baddare, sade han utan att förändra en min. Ett ögonblick funderade han på att lägga undan knifven, men han besinnade sig och lät den ligga. Han kom att tänka på att det var väl, att inte också de båda pistolerna lågo framme.

– Fick du se det önskade i tidningen? frågade Gyllencreutz.

– Ja tack, och nu måste jag gå.

– Jag kommer igen mycket snart, sade Gyllencreutz. Det hastar med detta penninglån.

Anckarström hörde ej på honom. Hans tankar voro annorstädes. Han ville med egna ögon se om maskeraden var anslagen på Operahuset, och han skyndade dit. Vid anslagstaflan stod Ribbing och läste.

Anckarström rörde sakta vid hans arm och sade:

– Det blir maskerad i morgon. Jag far ut till Hufvudsta till middagen.

– Hälsa ut. Jag kommer dit klockan fyra, svarade Ribbing.

– Det är bra, då få vi talas vid om maskeraden i morgon.

– Ja, svarade Ribbing och vinkade med handen till afsked.

En timme senare var Anckarström på Hufvudsta. Horn var honom till mötes i förstugan.

– I morgon blir maskerad, och klockan fyra kommer Ribbingen ut, sade han hastigt, ty ljudet af sig närmande hästtramp hördes.

Grefven hann endast svara:

– Det är bra – innan den nykomne gästen galopperade in på gården.

– Vi få inte vara ensamma. Friherrinnan Hjerta är hos min hustru, och där kommer grefve Dohna. För all del, inte ett ord.

Anckarström smålog.

– Jag pratar inte bredvid mun, sade han. Men det är nödvändigt, att vi få talas vid fem minuter, sedan grefve Ribbing kommit.

– Det skall bli. Välkommen, Dohna! Det var en evighet, sedan vi sist sågo dig här. Får jag presentera kapten Anckarström, grefve Wilhelm Dohna. Men jag ser, att herrarna äro bekanta.

– Jag har råkat kapten Anckarström hos hans bror, ryttmästare vid Adelsfanan liksom jag. Har kapten sett sin bror nyligen?

– Vi ses ganska ofta.

– Hvarifrån kommer du? frågade Horn.

– Från Drottningholm. Jag har ridit raskt, och min häst är i yppersta kondition. Men jag måste ajustera mig litet, innan jag hälsar på din grefvinna.

Horn följde Dohna till blå gästkammaren, och Anckarström gick in i salongen.

Då han kysst grefvinnan på hand och hälsat på friherrinnan Hjerta, såg han, att hon väntade, att han skulle säga något. Han tog sig samman och tackade för sist på operan, medan minnet af denna fasansfulla afton kom honom att rysa.

Grefvinnan Horn, som märkte, att Anckarström af en eller annan anledning var på tungt humör, frågade hvem det var som kommit ridande.

– Det var grefve Dohna. Och till i eftermiddag har grefve Ribbing bedt mig anmäla sig.

I detsamma kommo Horn och Dohna in, och strax därefter anmälde betjänten, att middagen var serverad.

Horn förde ut friherrinnan Hjerta, och Dohna värdinnan. Anckarström gick ensam och var belåten med att han ingen dam hade att underhålla. Han kunde inte tala. Det föreföll honom, som om endast hans kropp vore närvarande vid detta bord, hans själ var långt borta, grubblande öfver morgondagens gärning. Han förundrade sig öfver att Horn icke allenast med vanlig svada kunde tala om likt och olikt, utan också synbarligen var intresserad af det societetsskvaller, hvarmed Dohna regalerade damerna.

– Är han verkligen så lättsinnig som han synes, eller är han så van vid att prata om allt möjligt, därför att han är en man af värld, att han helt enkelt inte kan låta vara? tänkte Anckarström.

När Ribbing på utsatt tid och med sina vanliga öfversittarelater trädde in i salongen på Hufvudsta, tycktes ej heller han tänka på annat än på att komplimentera damerna, smågnabbas med dem, berätta slippriga historier och komma med kvicka och hetsiga inpass.

– De hafva det lätta sinnet, tänkte Anckarström, och sällskapslifvet är för dem en njutning, inte ett tvång som för mig.

Då småflickorna, Charlotte Horn och Gustafva Anckarström, som blifvit eftersända för att hälsa på gästerna, skulle vända tillbaka till barnkammaren för att lägga sig, hviskade Stafva några ord i sin fars öra. Han svarade: – Det lofvar jag säkert, och då grefvinnan vänligt frågade:

– Hvad är det nu för ett löfte kapten gifvit? Kan kapten också hålla det? svarade han:

– Jag gifver sällan löften, men då jag har gifvit dem, håller jag dem alltid. Nu lofvade jag Stafva att, då hon ligger, gå in och höra henne läsa sin aftonbön. Och om grefvinnan inte har något däremot –

– Visst skall det löftet hållas. Men hur är det, är kapten sjuk i afton, kapten är så tyst?

– Tackar som frågar. Jag är aldrig sjuk. Men jag har inte grefvarnas lätthet att uttrycka mig och intet roligt att berätta, och därför tiger jag.

– Är den här kapten Anckarström alltid en lika formidabel tungus och döddansare? frågade friherrinnan Hjerta, då Anckarström en stund senare lämnat rummet.

– Å ja, svarade Ribbing nonchalant, medan han då och då höjde sig på tåspetsarna, där han stod med ryggen mot kakelugnen, någon lustigkurre eller upptågsmakare är den gode Anckarström alldeles inte, inte heller riskerar man att skratta sig sjuk åt hans kvickheter.

– Säg ingenting ondt om Anckarström. Han är nu inne och läser aftonbön med sin lilla flicka, sade grefvinnan Horn, medan hon i förbigående sakta klappade sin man på armen. Han såg ömt upp i hennes ansikte och sade:

– Anckarström är en hedersmänniska, men sällskapskarl eller vältalare är han visserligen ej.

Friherrinnan Hjerta höjde på axlarna.

– Nej, för intet af detta kan han rättvist anklagas och fällas, sade hon.

*

Inne i barnkammaren satt Anckarström på kanten af Stafvas tältsäng. Charlotte sof redan, likaså lille Claes, hvars vagga stod midt på golfvet, men Stafva satt upprätt i sängen, och då fadern satte sig bredvid henne, slog hon båda armarna om hans hals och drog hans hufvud ner till sig.

Ingen människa var inne hos barnen, men nattlampan, en på ett korkkors simmande veke i ett glas, till hälften fylldt med vatten, till hälften med olja, gjorde föremålen i rummet ganska skönjbara. Bredvid Stafva låg lilla Charlotte och snusade och sof med hufvudet hvilande på armen. Hennes och den lille broderns lätta andedrag voro de enda ljud, som hördes i rummet. I ett hörn längre bort var barnpigans säng bäddad. – Nu är hon i köket och spisar sin aftonvard, hviskade Stafva i sin fars öra. Men här är jag alls inte mörkrädd, fortsatte hon, alltjämt hviskande. Grefvinnan kommer och stoppar täcket omkring mig och kysser mig och säger godnatt, och då somnar jag genast. Och här finnas inga råttor, och lampan brinner hela natten.

Anckarström mindes den tiden, då fru Gjörwell stoppade täcket omkring honom – det var, som om det varit i går.

Han drog sin lilla flickas hufvud tätt intill sig och hviskade:

– Nu skola vi inte prata och väcka de andra. Läs nu din aftonbön och sof sedan lugnt och sött. Ett sådant vackert rum ni ha och sådana glada rosiga tapeter.

– Ja, och se, söta far, där är Charlottes dockbyrå, och där hennes dockor – jag får leka så mycket jag vill med hennes dockor. Här är så roligt, men jag längtar ibland fasligt efter söta far.

– Jag var ju här i går, lilla Stafva, och jag är här i dag.

– Och kommer söta far inte i morgon? Ack, kom i morgon!

– I morgon – Nej, i morgon är jag annorstädes, då kan jag inte komma.

– I öfvermorgon då –

– Det vet jag inte. Om jag kan. Men läs nu din aftonbön och bed Gud välsigna oss allesammans.

Lilla Stafva knäppte ihop händerna. Hennes far gjorde likaså. Han såg oafvändt på den lillas ansikte. Där hon låg på knä i den hvita nattdräkten, med ögonen riktade uppåt, såg hon ut som en ängel. Och som en änglahviskning ljöd bönen:

Gud, som hafver barnen kär,
se till mig som liten är,
hvart min värld och lycka vänder,
det står allt uti Guds händer.

– Ära vare dig, min Gud och Fader, för allt godt du mig ånyo på denna dag gjort hafver! Förlåt mig hvad jag emot dig brutit. Bevara mig ock i denna natt för allt hvad mig kunde skada och förskräcka. Låt mig i morgon åter uppvakna med ett förnyadt uppsåt att alltid ära, prisa och lyda dig. Var mig nådig och hör min bön för Jesu skull, amen.

Fadern böjde sig ner och ville kyssa henne. Men hon vinkade till honom, att hon ej slutat.

– Grefvinnan har lärt mig en bön för mina föräldrar, den skall jag nu läsa, sade hon. Den har söta far inte hört. Han knäppte åter ihop händerna och hörde på sin Stafva.

– Nådige Gud, välsigna och belöna mina kära föräldrar för allt godt de göra mig. Hjälp mig, att jag genom min lydnad må kunna fägna dem och att de aldrig må hafva orsak att sucka öfver mig. De hafva omsorg om mig; haf du ock omsorg om dem för din eviga kärleks skull. Amen.

Nu böjde han sig ner öfver henne och kysste henne. Han smekte hennes hår och hennes kind, och han tryckte henne gång på gång till sitt hjärta. Så gick han, men ej till de andra, utan direkt från barnkammaren ut i trädgården. Här gick han en god stund ensam fram och åter på de mörka gångarna mellan de nakna bärbuskarna och träden.

Härute hörde han det lifliga glammet från salongen och en stund tonerna från grefvinnans harpa. Men nu ville han bort.

Han gick till stallet och begärde att släden skulle spännas för och köras fram. Så gick han in och tog farväl af damerna och grefve Dohna. På Horn och Ribbing märkte han, att de tänkte följa honom ut. De gjorde så.

– Vi ha inte hunnit talas vid i dag, sade han, men vi äro ju ense om att i morgon på maskeraden sker det.

– Ja, svarade Horn och Ribbing samtidigt, hvarefter Ribbing fortsatte:

– Vi måste råkas innan aftonen. Vi stämma möte hos mig klockan fyra i morgon eftermiddag. Jag går till general Pechlin på middagen, men klockan fyra kan jag vara åter. Och då skall jag visa hur jag tänker vara klädd.

– Vill kapten Anckarström på samma gång som till sig själf skaffa mig domino, biljett och mask och låta mig få kläda mig uppe hos sig? sade Horn.

– Det skall ske. Följas vi två sedan åt på maskeraden?

– Ja.

– Jag skall skaffa folk dit. fortsatte Ribbing brådskande. Liljehorn har blifvit underrättad om tillfället och skall vara färdig med blå och gula gardet. Äfven af änkedrottningens regemente och af artilleriet är bistånd att vänta.

– Då så många äro invigda, måste det ovillkorligen ske i morgon, helst detta är sista maskeraden. Jag orkar inte heller gå med det längre. Grefve Dohna ropar på grefvarna. Farväl.

XIV.
Den långa dagen.

Anckarström sof godt och lugnt utan oroliga drömmar, och han vaknade upp med en ovan känsla af lättnad och lycka. Det var först när han mornat sig som han tänkte på att det var bra besynnerligt, att han vaknade med lyckokänsla, då något sådant förestod honom. Det är därför att jag ej passar att lefva i ovisshet, tänkte han, i dag vet jag, att det måste ske och att det skall ske. Man kan ej i månader gå och bära på något sådant utan att bli sjuk till sinnet. Det blir en lång dag, innan det blir afton, men då blir det då ändtligen gjordt, och grefvarna få se, att jag gör det jag lofvat. Horn tror det nog, men inte Ribbing, det märks på hans ton och

hans stickord, då jag träffat honom efter mina misslyckade försök. Men trodde han ej på mig, hur kunde han då våga att uppbåda sina vänner och inviga så många, som kunna störta honom i olycka? Hans sätt har varit sturskt och försmädligt, men i afton, då skottet lossats och kungen fallit, då kommer han och säger: Tack för att kapten gjorde det som ingen annan har vågat göra.

– I morgon vid den här tiden är det öfverståndet. tänkte han och steg upp ur sängen och började långsamt kläda sig. Han hämtade ved från vindskontoret och gjorde upp eld i kakelugnen. Han ville ej ha in pigan i dag, och då hon knackade på dörren, ropade han till henne att hänga kläderna utanför på kroken.

Han gaf sig god ro med klädseln, och då brasan började brinna friskt, satt han en stund halfklädd framför den och tänkte öfver allehanda. Han ville gärna ha råkat sin bror Gösta för att bedja honom bistå hustrun och barnen, ifall något hände honom. Han undrade om han under dagens lopp skulle söka honom. Men nej. – Gösta var visserligen antirojalist som han själf, men han hade aldrig gifvit honom minsta förtroende i denna sak. Gösta var en fruntimmerspilt och pratmakare och därför ej att anförtro sig åt. Han var annars en bra och hederlig människa och mycket fästad vid äldste brodern och skulle säkerligen göra allt för att bistå hans familj, om något dödligt hände. Men det var bäst, att han höll bröderna liksom alla andra utanför sitt förtroende. Grefvarna ha invigt alltför många, tänkte han.

Han reste sig från stolen, där han suttit framför brasan, och klädde sig färdig. Så gick han öfver gården upp till barnen. De väntade på honom, och han hälsade dem från syster Stafva.

– Har söta far något med sig till oss? frågade John.

Fadern besinnade sig ett ögonblick.

– Jo visst har jag det. Det här har jag gömt till er från Hufvudsta.

Barnen trängde sig omkring honom, då han plockade upp ur fickan på sin rock ett äpple och en handfull russin och krakmandel.

– Men nu dricka vi vår ölost först, sedan komma de här godsakerna.

Han åt själf ej mycket, men han såg till, att barnen gjorde det, och han manade dem att äta upp och att ingenting lämna. – Den som lämnar, förlorar minnet, sade han.

– Hvad är minnet? frågade Carl David.

– Det är det man inte kan glömma, sade han slutligen.

– Har söta far någonsin förlorat minnet?

– Nej aldrig, svarade han med ett sådant eftertryck, att han själf blef förvånad öfver sitt påstående. Men det var nog därför att han i dag särskildt tyckte, att han mindes allt, som händt honom i lifvet, allt det goda, som blifvit honom bevisadt, men också all orätt och alla orättvisor. Han mindes särskildt i dag sin far, och han kom plötsligt ihåg sin dröm i Visby, då fadern hade pekat på pistolerna och kommenderat: Skjut! – I dag skulle det ske. Men om de döda kunna se hvad som försiggår härnere, skulle då fadern tillåta honom att skjuta kungen? Nej och hundra gånger nej.

Han ville ej tänka på detta, och han reste sig från bordet, men innan han gick, tog han en knif och delade äpplet i tre lika delar och räknade noga hvart russin och hvar mandel och lade dem sedan i barnens framsträckta händer. Så klappade han den ena efter den andra på hufvudet och gick upp till sitt.

Uppe i kammaren satt kapten Gyllencreutz och väntade på honom. Anckarström blef ej så otålig som i går,

men han kunde ej låta sig uppehållas, och han sade därför, att han ville låna sin vän så mycket han kunde afvara, men då detta ej på långt när slog till för hela den summa Gyllencreutz behöfde, skulle han försöka att på annat sätt skaffa honom pengar.

– Jag kommer upp till dig i eftermiddag. Få se, om jag kunnat uträtta något för dig. Jag går med – jag skall neråt staden.

Gyllencreutz blef mycket ifrig. Han var ytterst orolig för sitt lån.

– Om du inte skaffar mig detta lån i dag, måste jag i morgon ut på landet och försöka uppbringa det. Får jag i så fall din släde och sele till låns?

– Ja visst. Men jag skall göra hvad jag kan.

De skildes åt, och Anckarström gick upp till öfverstelöjtnant Gyllencreutz, kaptens kusin, för att tala med honom om saken. Öfverstelöjtnanten var ej hemma, och pigan bad kapten vänta på honom, då han väl strax skulle vara tillbaka.

Men han ville ej sitta och vänta, utan föredrog att en stund gå omkring på gatorna för att fördrifva tiden. När han åter gick upp till öfverstelöjtnant Gyllencreutz, var denne hemma.

– Jag beklagar, att kapten förgäfves sökt mig, men jag hade angelägna ärenden ute i staden i anledning af min svärfars i natt timade frånfälle.

– Jag beklagar sorgen, sade Anckarström.

– Tackar ödmjukast. Är det något, hvarmed jag kan stå kapten till tjänst?

– Jo, det är så, att öfverstelöjtnantens kusin, kapten Gyllencreutz, anmodat mig om ett penninglån, som jag inte till fullo kan lämna honom, och jag ville nu fråga om öfverstelöjtnanten kunde fylla det felande. Kanske, efter hvad som i natt har händt, har herr öfverstelöjtnanten lägenhet att lämna sin släkting hela detta lån, som skulle belöpa sig till tretusen riksdaler mot inteckning i egendomen.

– Jag beklagar, men det är mig alldeles omöjligt, det kan jag inte åstadkomma.

– Det gör mig ondt om Gyllencreutz. Jag hinner ingenting göra för honom i dag, min tid är mycket upptagen, och han måste ha pengarna i morgon. Men nu skall jag inte uppehålla. Ursäkta, att jag kommit olägligt. Farväl.

Det var en god sak att en stund ha varit tvungen att sysselsätta sig med andras angelägenheter, nu fick han tänka på de egna. Han måste till hattstofferare Hartins bod för att hyra domino och köpa mask. Hartin själf var ej tillstädes, men bodbetjänten visade honom de svarta dominos han hade till uthyrning. Han profvade en af dem och sade, att han ville ha ännu en. Och han frågade hur mycket han hade att betala i hyra för dessa två dominos.

– Trettitvå skilling stycket.

– Och hvad kostar den här masken? Den vill jag också ha till köps.

– Den kostar lika mycket, trettitvå skilling. Hvart skall det sändas?

– Till kapten Jacob Johan Anckarström, Gamla Kungsholmsbrogatan, skeppare Fernströms hus.

– Tackar ödmjukast. Vill nådig kapten nedsätta en riksgäldssedel på tio riksdaler, så återfås det resterande,

då de båda hyrda dominos återlämnas.

– Det är bra, svarade Anckarström, tog fram sedeln ur taskboken och lämnade den. Jag har väl dessa saker hos mig senast vid sextiden.

– Alldeles säkert förut.

– Adieu.

– Allra ödmjukaste tjänare.

Klockan var nu öfver tolf, och det var tid att gå hem och spisa middag. I dag ville han intaga alla måltiderna med barnen. Han satt en stund hos dem och åhörde deras joller. Men då klockan blef närmare två, gick han åter ut. Denna gång bar det af ända fram till Södermalm nära Ragvaldsbacke. Han gick in i sockerbruksboden vid Stora Badstufvugatan. Men det var ej sötsaker till sina små, som han här efterfrågade. Han visste, att man i denna bod äfven hade filar af Wåhlinge bruks tillverkning till afsalu, och det var en sådan fil han behöfde. Han valde emellan de många, som framlades, den minsta, betalade sina fyra skilling för den och gick raskt hemåt.

Denna dag var mycket olik de andra dagarna, då han förberedt sig till detta samma. Då hade han känt oro och tviflat på att det verkligen skulle bli något tillfälle. Denna osäkerhet var nu alldeles borta, och med tryggheten och vissheten hade kommit en känsla af lättnad, af lugn och ro. Han satt nu i sin kammare för lyckta dörrar och filade en hulling på den dolkknif, som Gyllencreutz i går kallat en baddare. Han satt med detta arbete alldeles som han brukade sitta med sina andra slöjdarbeten, och med lika stor noggrannhet och händighet förfärdigade han hullingen och filade och hvässade han knifven, som han brukade svarfva hjulen till Johns leksakskärror eller hamra mässingsbeslagen på Stafvas dockchiffonier. Han hade ej i Tunafors' järnmanufakturbod vid Riddarhustorget, där han köpt denna knif, kunnat få en med annat än gult skaft. Detta skaft svärtade han nu, så att det ej skulle lysa.

När det var gjordt, var tiden inne för mötet hos Ribbing.

I grefvens rum på Drottninggatan väntade redan Horn. Ribbing kom en kort stund efter Anckarström.

– Jag har blifvit uppehållen längre än jag trodde hos general Pechlin, sade han, då han fann de två andra före sig. Liljehorn har allt klart.

– Hvilka råkade du hos Pechlin? frågade Horn.

– Liljehorn, Bjelke, kanslirådet von Engeström, Ehrensvärd och några andra. Redan i förmiddags var jag uppe hos Pechlin och berättade honom det jag visste skulle ske i afton. Gubben föreföll vara okunnig därom, sade sig visserligen ofta ha sett kapten Anckarström, men att kapten aldrig gifvit honom förtroende af sitt uppsåt.

– Det är sant. Det har jag aldrig. Jag har ingen i mitt förtroende annat än grefvarna.

Ribbing, som var mycket ifrig, afbröt.

– Pechlin lät förstå, att han, när han ville, kunde genom gamla gardet, artilleriet, änkedrottningens regemente och en hel hop borgerskap göra en revolution och att han, så snart kungen vore undanröjd, skulle fullborda den. Armfelt, Taube och Sinclair skulle arresteras, kronprinsen komma på tronen – Hvart tar kapten Anckarström vägen? Jag har ju inte ännu hunnit visa herrarna hur jag skall vara klädd i afton.

– Jag går ut, medan revolutionen diskuteras, sade Anckarström. Jag väntar här i rummet utanför och kan när

som helst inkallas.

– Hvarför vill kapten inte höra på? frågade Ribbing hetsigt.

– Jag har med flit hittills undgått att bli underrättad om revolutionsplanen, på det att den inte skall yppas, ifall jag blir upptäckt och tvingad till bekännelse, och jag står fast vid att jag intet vill höra i dag heller, sade han bestämdt och kärft. Han gick ut i det andra rummet, stängde dörren efter sig och ställde sig vid det bortersta fönstret och såg ut på gatan.

Det dröjde ej länge, innan han åter blef inkallad.

– Nu är Horn invigd, och nu skola ni båda bli invigda i mina toaletthemligheter, sade Ribbing i en ton, som han försökte så mycket som möjligt göra lik den vanliga. Men både han och Horn voro ur jämvikten, medan Anckarström däremot var om möjligt kallare och lugnare än vanligt.

– Betrakta noga mina tvära stöflar, de utgöra ett godt igenkänningstecken, det här är dominon, en vanlig svart, och detta är hatten, rund, svart hatt med band omkring kullen, men utan kant eller plymer.

– Jag har ackurat en likadan hatt hängande hos mina svägerskor. Den tar jag på i afton, sade Horn. Kapten har väl också en rund hatt utan några prydnader?

– Ja, alldeles lik denna. Det är ju den vanligaste fasonen på hattar, och flera dominos komma säkerligen att bära dylika på maskeraden.

– Därför har jag sörjt, sade Ribbing. Svarta dominos med hvita masker, runda, svarta hattar och tvära stöflar. Åtminstone känner jag ett par, som komma med ackurat samma sorts stöflar som dessa, men i hvarje fall bär jag dem.

– Som det ännu är åtskilligt att besörja, skiljas vi väl nu, sade Horn. Jag skall ut och skaffa mig en sabel.

– Hvad skall du med en sabel? En sådan kan du inte ha med dig in i balsalen utan att det väcker uppseende.

– Jag skall gömma den någonstädes utanför, och jag önskar också, att ni båda medföra sablar.

Ribbing höjde på axlarna.

– Jag tar ingen sabel. Hvad skulle det tjäna till?

– Jag tycker, att det är förståndigt att medhafva en sabel till försvar i händelse af slagsmål utanför Operahuset, genmälde Horn.

– Inte är det nödvändigt, invände Anckarström. Om jag vid gärningens utförande blir gripen och folket gör upplopp därefter, så tjäna inte grefvarnas sablar mycket till.

– Nej, sade Ribbing. Men vill Horn taga en sabel, så må han, blott en sådan inte röjer honom. Och nu ha vi hvar för sig mycket att uträtta, och må allt ske som det är bestämdt. Kapten märker väl inte hos sig någon rörelse till ånger –

– Tvärtom, jag känner en stor lättnad, att det ändtligen blir af att jag kan göra landet godt.

– Ja, saken tål inte längre uppskof, ty då löpa vi fara att upptäckas, sade Ribbing. Vi ses igen i afton –

Nere i trappan sade Horn brådskande:

– Jag kommer vid niotiden upp till kapten och klär på mig. Hvart bär det nu hän?

– Till kapten Gyllencreutz för att lämna honom ett besked. Hur mycket är klockan?

– Närmare sex.

– Gud ske lof, att det är så långt lidet.

– Tycker kapten, att det är långt lidet. För mig har tiden haft snigelfart och varat en evighet. Min hustru är sjuk i dag, och jag har måst lämna henne, och hvem vet när jag kommer hem i natt?

– Nej, det vet ingen. Men grefven kommer nog hem till de sina. Vid niotiden hos mig således.

Då Anckarström kom upp till kapten Gyllencreutz, lämnade han honom genast det ledsamma budskapet, att det ej stod i hans makt att bispringa honom och att ej heller öfverstelöjtnant Gyllencreutz, som han därom anmodat, hade en sådan summa att förfoga öfver.

Gyllencreutz såg mycket nedslagen ut.

– Det är synd om mig, sade han suckande.

– Det är ganska synd om alla människor, svarade Anckarström. Det gör mig ondt, att jag inte har kunnat göra något för dig. Jag har funderat på utvägar, men inga funnit. Jag hade gärna velat göra dig nöjd och belåten.

– Du ser själf nöjd och belåten ut.

– Gör jag? Det visste jag inte. Jag har kanske inte större skäl att vara nöjd och belåten än du, men det blir väl snart bättre tider för oss allesammans.

Gyllencreutz svarade ej härpå, han sade i stället:

– Får jag skicka upp min dräng tidigt i morgon bittida till dig efter den utlofvade släden och selen?

– Ja vasserra. Släden är inte hemma hos mig, men drängen skall få besked om hvar den kan hämtas.

– Tack, då far jag på min landtresa, få se om jag har lyckan med mig.

De sutto en lång stund tysta.

Slutligen sade Gyllencreutz:

– Vill du inte hälsa på min hustru och min svägerska, fröken Tandefelt? Hon vistas nu här i huset och sitter inne i salen med en ritmästare, som informerar henne i ritning.

Anckarström gick med in och slog sig ner vid bordet, där fru Gyllencreutz, hennes syster och ritmästaren sutto. Han syntes helt intresserad af att betrakta den lärometod, som ritmästaren använde.

– Jag skulle själf vilja taga ritlektioner af min herre, metoden är bättre än den, efter hvilken jag och mina bröder lärde. Om några år kunna kanske mina gossar få profitera af dylika lektioner.

Han tystnade tvärt och satt en stund försjunken i sina tankar. Men snart blef samtalet lifligt mellan de båda systrarna och de tre herrarna, och först då klockan i salen slog half sju. reste Anckarström sig upp.

– Vill du inte stanna och spisa aftonvard med oss? frågade Gyllencreutz, eller har du något annat för dig?

– Tack, jag skall hem och spisa med barnen, det är redan öfver tiden.

– En annan gång då?

– Ja tack – en annan gång.

Han tog afsked af damerna och ritmästaren, sade ett hastigt farväl till Gyllencreutz och önskade honom lycka och framgång för morgondagen.

– Vill du inte följa med mig utåt landet?

Anckarström skakade på hufvudet.

– Jag är nog förhindrad. Men lycka till.

Han gick raskt hem och direkt upp till barnen.

Han var häpen öfver att han kunnat bli så förströdd hos Gyllencreutz, att han glömt bort hvad tiden led. Barnen borde ha legat för väl en halftimme sedan. Men de sågo alls inte sömniga ut, då de vid hans inträde kommo rusande emot honom och klängde upp i hans knä, när han satte sig vid bordet.

– Är detta bordsskick? sade han tämligen kärft, men då han märkte, att gossarna förskräckt tystnade och att den lilla Carolina höll på att ta till lipen, ändrade han ton och sade:

– Var inte rädd, min stumpa. Pappa är inte ond på någon annan än sig själf, därför att han försinkat sig, så att ni fått vara längre uppe än vanligt. Jag skulle väl banna Elsa och Anna, därför att ni ej ligga vid det här laget, men det skall jag inte heller göra, blott ni nu äro beskedliga och äta snällt och sedan lägga er utan att bråka. Men hvarför ha John och Carl David de här fina kläderna på sig? Dem har jag aldrig sett förut?

– Det är våra nya sjömansdräkter. Sy-Malena profvade dem på oss, och vi ha bedt att få behålla dem på, tills vi visat oss för söta far, sade John.

– De äro mycket vackra. Sådant fint blått tyg! Ni få vara mycket aktsamma, så att ni inga fläckar få på dem, innan söta mor kommer hem. Hvad är det nu, John?

De båda små gossarna skrattade så öfvergifvet, att fadern rynkade ögonbrynen, men då han blef varse, att lilla Carolina somnat vid bordet och tappat skeden, log också han, medan han hötte åt gossarna och hyssjade åt dem.

– Ni få inte väcka henne, sade han, reste sig sakta från sin plats och lyfte den slumrande lilla upp i sina armar. Han bar henne in i barnkammaren och lade ner henne på sängen. Han nändes ej kyssa henne, men han kysste de båda gossarna ömt på pannan och for smekande med handen öfver deras hufvuden.

– Elsa skall hänga in de nya sjömanskläderna i vindskontoret, så att de aktas, tills nådig frun kommer hem, sade han.

Då han gick öfver gården, följde huspigan efter honom upp på kammaren för att passa upp honom, afdraga stöflarna och uttaga kammarnyckeln. Han lät henne som vanligt afdraga stöflarna, men då hon ville låsa kammaren och taga nyckeln med sig, sade han:

– Jag behåller nyckeln i afton och tänder själf brasan i morgon bittida. Gå nu ner till barnen och se väl till dem. Och akta sig med elden –

Han kastade sig påklädd på sängen och sof en kort stund, men när Horn kom, var han vaken och uppe och hade pistolerna framtagna och höll på att ladda dem. Horn hade med sig en sabel, som han lade på sängen. – Jag har sprungit staden rundt i afton, innan jag fick låna den här af baron Funck, sade han.

Anckarström var så upptagen af hvad han hade för händer, att han ingenting svarade, och sedan grefven en stund gått fram och åter på golfvet, ställde han sig bredvid honom och såg på hur han laddade pistolerna med krut till en tum, tvenne stycken rännkulor och flera hagel af bly samt skrot af tapetnubb. Den ena kulan, som var något större, måste aftäljas, hvilket gjordes med stor händighet.

Horn stod alldeles tyst, medan laddningen pågick.

Ändtligen utbrast han, i det han pekade på de båda pistolerna och knifven:

– När man ser dessa tre mordvapen, skulle man förmoda, att de voro ämnade att begagnas af tre personer.

– Vi veta ju, att det inte så förhåller sig, utan att jag ensam blir gärningsmannen. Min afsikt med dessa tre vapen är, att jag med den ena pistolen skall skjuta kungen, och om det inte gör tillfyllest, skall jag begagna knifven. Ifall jag då på minsta sätt blir känd och upptäckt, gifver jag mig själf min bane med den andra pistolen.

Horn nickade.

– På så sätt blir ingen mer olycklig, tillade Anckarström enkelt.

– Är det något annat att göra? frågade Horn. Han hade tagit af sig sin blå öfverrock af dubbelt fris med rödt foder och lagt den på sängen bredvid sabeln.

– Jag skall bara vira knifven med detta svarta taft, sade Anckarström, som alltjämt satt kvar vid fönsterbordet.

Horn kunde ej längre hålla sig stilla på en plats. Han gick fram och åter i rummet och talade oupphörligt. Anckarström hörde ej på hvad han sade. Han var alltför ifrigt sysselsatt.

– Nu är jag färdig, sade han, och det är bäst att grefven börjar kläda sig.

– Min hustru var så klen, då jag reste i eftermiddag. Måtte jag kunna vara hemma innan morgonen, annars blir hon utom sig, sade Horn, medan han profvade dominon framför Anckarströms spegel.

– Misstänker grefvinnan, att något är i görningen? frågade Anckarström, som höll på att byta ut hvardagsklädseln mot frackdräkten och hängde in det ena plagget efter det andra i garderoben.

– Jag fruktar det. Hon var alldeles utom sig, då jag sade, att jag måste in till staden för ett angeläget ärende och kanske ej kunde hinna hem före morgonen. Det blir en förfärlig natt för henne. Gud skydde henne och de stackars ovetande barnen!

Anckarström svarade ej. Han stoppade den ena pistolen i bröstfickan och den andra i byxfickan, tog på sig dominon, satte den runda hatten på hufvudet och fattade knifven, som han höll dold under dominon.

Horn, som var ovan att kläda sig själf, fumlade med klädseln, men om en stund stod också han färdig i hatt och domino.

– Det är väl mörkt därnere, så att vi osedda kunna smyga oss ut? sade han.

– Ja, klockan är nära elfva. Hela huset sofver.

– En släde, som jag förhyrt, väntar vid nästa hörn. Så gå vi då.

*

Vid samma tid på aftonen stod en täcksläde utanför assessor Gjörwells bostad och väntade. Den skulle föra fru Gjörwell till maskeraden, och hon höll på att göra i ordning de knyten, som hon skulle medtaga för sina ombyten. Gjörwell själf bevistade aldrig maskeraderna, men hans hustru älskade dessa nöjen. Hon hade emellertid varit ganska missbelåten med den kavaljer, som i afton skulle ledsaga henne, då han var henne tämligen främmande och dessutom ingen rolig karl. Det var en magister Flintenberg, som umgicks i det Gjörwellska huset och som bedt få medfölja. I det längsta hade hon hoppats att få Björkegren med i sällskapet, men han hade skickat hälsning, att han fått nog af maskerader för i vinter och dessutom hade förhinder för denna afton, och fru Gjörwell hade följaktligen ej varit i sitt gladaste lynne under dagen.

Men ett af hennes ordspråk var: »När lyckan kommer, skall den vara mig välkommen,» och denna gång kom lyckan i skepnaden af hennes son, som på aftonen oförhappandes infann sig hos föräldrarna och var vid ett osedvanligt muntert och gladt lynne.

– Följ med oss på maskeraden i afton, Calle lilla, bad fru Gjörwell. Jag vet att du fått i ditt hufvud, att ett dylikt nöje hindrar dig i arbetet nästa dag, men haf inte vid dina år sådana där gubbidéer. En gång är ingen gång. Calle. Kom med, min rare och beskedlige gosse!

– Du måtte väl veta, att det är omöjligt att säga nej till söta mor, då hon föresatt sig, att hon skall ha sin vilja fram. Säg du mans ja så godt först som sist. Du slipper i alla fall inte, sade Gjörwell.

Och Calle svarade ja, och söta mor kysste söta far och den söte Calle i sin förtjusning och var så maskeradglad, som om hon varit en sjuttonårig ungmö och ej en matrona med två gifta döttrar och en gammal förståndig son.

Nu blef det en brådska och ett stökande. Fru Brita-Nora letade fram bland sina utklädselstycken en passande kostym åt Calle. Hon klädde honom och sig själf och såg till, att den vid maskerader alldeles ovane magistern också blef ordentligt påklädd. Och då alla knyten till ombytena voro färdiga, proponerade Gjörwell, som småmysande med sin pipa i mun åsett de många anstalterna, att de skulle medtaga en af pigorna i släden för att hålla reda på knytena och vara sin fru behjälplig. Han fick en förtjust kyss af sin Bribri till tack för sin omtanke.

– Gud bevars, håller släden redan utanför?

– Klockan är snart elfva, söta du. Det är hög tid på att du far, om du skall hinna med all den odygd, som du är kapabel af denna afton. Godnatt, godnatt. Hvad jag skall göra? Jo, så fort pipan är utrökt, går jag och lägger mig i min goda säng och sofver sött. God natt, roa er bra allesammans.

Han stod vid fönstret och såg hur de stufvade in sig med piga och knyten i den stora täckſläden, och han tänkte:

– Det var nöjsamt att se dem så muntra och glada, och det skall bli roligt att höra Bribri i morgon beskrifva alla sina lustiga äfventyr. Jag tror inte, att någon människa roar sig så på maskerader som hon. Gud signe henne!

*

Anckarström och Horn hade stigit ur släden innan framkomsten till torget. Här åt sidan mot Strömmen låg ett timmerupplag, och i stället för att gå direkt in i Operahuset styrde Horn stegen mot detta ställe. Anckarström frågade ej hvarthän det bar, utan följde med.

– Jag har i dag utsett denna plats att där gömma våra sablar. Ifall det blir till upplopp, hämta vi dem här. Gif mig er sabel, jag gömmer den här jämte min. Lägg noga märke till stället, kapten!

– Det behöfs inte. Jag slipper inte ut att hämta någon sabel.

Han såg på de många slädarna, som körde mot Operan.

– Det blir mycket folk i afton, sade han. Horn var så upptagen af sitt eget, att han ej svarade.

Platsen, där de stodo, låg i djupaste mörker och var alldeles ej trafikerad, och Horn plockade därför lugnt upp ur sina fickor kruthorn, nagelpung och tvenne puffertar, som han stoppade in i en brädhög, alldeles nedanför sablarna.

–Jag gömmer det alltsammans här, det är bäst att ej på maskeraden bli befunnen med att inneha skjutvapen, ifall man blir visiterad.

– Det är nog bäst, svarade Anckarström och stack ner handen i den bröstficka, där han hade den ena pistolen uppspänd.

– Är grefven färdig med undangömmandet af vapnen, så gå vi väl in nu.

Allt hvad han sade, tyckte han sig ha sagt förut, allt hvad han såg och gjorde, tyckte han sig ha sett och gjort förut. Det var ej minnet från de förra maskeraderna han så nyligen bevistat, intet tillgick som då, det var ej ens den ständiga tanken på denna maskerad, som uppväckte denna förnimmelse. Det var snarare likt en liflig dröm, där personer skymta förbi och tala om de enklaste saker, som man i drömmen tycker ha en alldeles särskild betydelse, medan det, som borde varit det allra viktigaste, drager nästan oförmärkt förbi.

Så hörde han med lifligt klappande hjärta, då han med Horn gick ett hvarf i balsalen, där maskerna började samlas, alldeles bakom sig ljudet af fru Gjörwells röst. Han hörde Calle svara henne, och han måste uppbjuda hela sin sinnesstyrka för att ej tilltala dem. Han tyckte, att han hade något oändligt viktigt som han måste säga dem, innan det skedde. Men han kunde ej påminna sig, hvad det var. Det pinade honom på ett besynnerligt sätt, att de voro här. Han visste, hur de sedan skulle rapportera för gubben om Jacob Jan –

Intet fruntimmer borde vara närvarande, och här funnos många – Naturligtvis, det var ju en maskerad, och allesammans, damer och kavaljerer, hade kommit hit för att roa sig. Det spelades upp kontradanser och menuetter, och det dansades, men nog föreföll det honom, att stämningen var ohygglig.

Midt i salen stod en grupp dominos, alldeles lika klädda med honom själf och hans följeslagare. Han tänkte intet därvid, fast han förstod hvad det betydde. Han kände genast igen Ribbing på gestalt och hållning, men han såg, att Horn noga betraktade den svarte, högväxte dominons tvära stöflar, innan han slog honom på axeln och sade:

– Bon soir, mon masque!

– Bon soir, mon masque! svarade den tilltalade med förställd röst och slog följe med dem under deras tur genom salen. Han gick på andra sidan om Horn, och de båda talade ifrigt med hvarandra. Anckarström hörde ej på.

Men han vaknade upp ur drömmen, då Horn grep honom om armen och sade: – Se där är kungen!

Han hade trädt in i sin griljerade loge, hvars galler var öppet, och satt nu med hofstallmästaren, baron von Essen, och såg på hur maskerna samlade sig. Han var omaskerad, iklädd jacka och skärp af grått meleradt silkessticktyg och väst af grått taft. En hel mängd masker samlade sig nedanför den griljerade logen. Synnerligt talrik var en grupp af svarta dominos med runda hattar och hvita masker, men äfven en hel del annorledes kostymerade och maskerade personer hade stannat nedanför logen för att betrakta kungen, som med den vanliga lifligheten, då han visste sig vara föremål för hopens blickar, utpekade än den ena, än den

andra masken för von Essen, alltjämt låtsande sig endast observera de längre bort i salen dansande och på teatern promenerande paren och totalt ignorera de nedanför logen stående. Blott en gång lät han blicken hvila på alla dessa, som ifrigt iakttogo hans minsta rörelse, och yttrade med ett besynnerligt leende några ord till von Essen. Ögonblicket därefter tillslöt Hans Majestät själf logens förgyllda galler.

– Nu maskerar han sig och kommer ner i salen, hviskade en röst i Anckarströms öra.

Under de ögonblick konungen visade sig i sin griljerade loge hade Anckarströms aversion mot honom, mot det perfida, strålande leendet, de kalla, blixtrande ögonen, det hånfulla uttrycket kring läpparna, då han nyss sett ner på dem, gesternas och rörelsernas graciösa och irriterande beräkning på effekt, ända till sättet på hvilket han förde lillfingret, återvaknat och blifvit till den svåraste pina.

– Det är denne falske och grymme komediant, som är orsaken till hela landets och alla hederliga människors olyckor, tänkte han och gjorde sig ej reda för hvilken af dessa känslor, den personliga vederviljan eller den patriotiska harmen, rasade våldsammast inom honom och försatte hans inre i den häftigaste svallning af fanatisk yra.

Han stod och väntade vid lilla trappan, som från kungens rum ledde ner på scenen. Han väntade så intensivt, att han ej lade märke till om det var en kort eller lång stund, som förflutit, innan han hörde Horn hviska i sitt öra:

– Där är han!

Kungen blef ögonblickligen igenkänd af alla. Han var nästan alls inte förklädd och var lika lätt att igenkänna med mask som utan. Han bar en venetiansk kappa af svart taft öfver den grå dräkten, hade en hvit halfmask utan skägg för ansiktet och en lång hvit plym i den svarta hatten.

– Han har Essen och De Besche med sig, sade Horn hastigt.

– Vi följa efter dem, sade Anckarström och stack ner högra handen i sin bröstficka, medan han höll knifven i den vänstra under dominon.

Kungen och hans båda följeslagare gingo blott ett hvarf som hastigast rundt salen. Trängseln var så stor, att Anckarström ej hann komma tillräckligt nära för att skjuta, innan kungen begaf sig upp till foyern, genom hvars dörr han försvann.

– Det är förfärligt, att de ha barn med sig på denna maskerad, hviskade Anckarström till Horn, som alltjämt gick bredvid honom.

– Barn? Här finnas inga barn på maskeraden, svarade denne och såg sig om åt alla sidor.

– Jag skulle ha skjutit nyss, om inte två små sjömansklädda, maskerade gossar hade ställt sig mellan mig och kungen.

– Kapten har sett i syne. Det fanns inga barn mellan oss och kungen, och inte ett enda barn är tillstädes här i afton.

Anckarström svarade ej. Han gick fram mot första kulissen i närheten af de dansande och blef där stående.

– Jag stannar här och väntar på honom, sade han. Det är en bra plats.

– Här vid uppgången till De Lands kafferum?

– Ja.

Flera personer, de flesta i svarta dominos med runda, oprydda hattar och hvita masker, samlade sig nu utanför foyern helt nära den plats, där Anckarström och Horn stodo, för att afvakta, att kungen åter skulle utkomma.

Det var en ohygglig väntan.

Musiken spelade upp till en kontradans, och flera par ilade förbi för att ställa upp sig.

Nu öppnades dörren till den kungliga foyern, och kungen kom ut. Han höll baron von Essen under armen. På trappan mötte Hans Majestät stabsadjutanten, kapten Pollet, till hvilken han vände sig med en liflig förfrågan rörande hans fars hälsa. Samtalet fortsattes, och Pollet gick vid kungens andra sida, medan de långsamt avancerade från foyern och framåt teatern. Men här, vid första kulissen, var trängseln mycket besvärlig, till den grad, att Pollet, med hvilken kungen alltjämt underhöll sig, måste draga sig några steg bakom för att lämna honom plats att passera, medan von Essen utan att släppa kungens arm gick framom honom, till höger utmed kulissen, för att med den lediga armen bana kungen väg genom trängseln.

Med största långsamhet skredo de några steg genom den sammanskockade hopen, men måste så stanna. Anckarström, som makat sig alldeles bakom kungen, tog upp pistolen för att skjuta. Men han hejdade sig, åter såg han de små sjömansklädda gossarna i skottlinjen mellan sig och kungen. Han blef rädd att han skulle träffa barnen, om han sköt. Men det var blott en sekunds dröjsmål. De svarta dominos trängde på – det måste ske – och i samma ögonblick som kungen åter började avancera, höjde han pistolen och sköt af skottet.

Under hela den tid han tänkt på detta, hade han trott, att detta skott skulle ljuda så starkt öfver bullret i salen, att musiken ögonblickligen skulle tystna och dansen afstanna, att människorna skulle störta fram till den plats, där kungen fallit, och kasta sig öfver hans baneman. Men han skulle ha tid att taga fram den andra pistolen och skjuta sig –

Det gick ej så. Skottet måtte ha ljudit doft och svagt och ej hörts öfver musiken och larmet, ty dansen fortgick, kungen hade ej fallit, och ingen människa kom framstörtande för att gripa gärningsmannen.

Detta var något han aldrig förutsett eller beräknat. Han släppte den aflossade pistolen sakta längs låret ned på golfvet, och i sin bestörtning lät han också knifven falla.

Så gick han framom kungen och ropade med hög röst: – Elden är lös!

Det var öfverenskommet, att detta rop skulle höjas, då gärningen var gjord, och ropet »elden är lös» upptogs också ögonblickligen rundt omkring Anckarström. De personer, som gifvit upphof till detta rop, störtade mot dörren för att snarast möjligt slippa ut ur maskeradsalen.

Anckarström vände sig om. Han såg kungen likblek och stödd af von Essen vackla fram till bänken nedanför oxögat och där sjunka tillsammans. Han hörde honom säga till de framrusande officerarna, som haft vakten på stora trappan: »Je suis blessé – arrêtez-le,» och han såg, att kungen pekade ut en lång svart domino, som försvann bland mängden.

– Jag slipper undan, tänkte Anckarström med en känsla af högsta förundran och bestörtning. Men han är inte dödsskjuten – jag har förfelat skottet – jag var rädd att skada barnen. Skall han då lefva – Har allt detta varit förgäfves, måste det göras än en gång – Jag är ännu inte känd och gripen, jag slipper nog ut.

I detsamma såg han en liten betjänt, som stod bakom kulissen, häftigt gripa tag i en af de vakthafvande officerarnas arm och peka på honom:

– Se där, den där svarta dominon med runda hatten var det, som sköt.

Löjtnanten vände sig hastigt om. – Nu är jag fast, tänkte Anckarström. Men i detsamma ropades öfverallt »elden är lös», människor rusade från alla sidor mot utgången, och Anckarström kom in i folkhopen och doldes mellan de flyende.

Då han jämte de andra sprang neråt maskeradsalen, hviskade han till Horn, som var alldeles invid honom:

– Månne vi slippa lefvande ut? Men Horn låtsade ej känna honom och svarade ej. Han vände sig åter till honom och sade med sin vanliga röst: – Hvar månne elden är lös? Men Horn låtsade fortfarande inte om honom. Åter upprepade han sina ord, men Horn svarade ej och talade ej vid honom.

Intet kunde göra honom mera bestört än detta, att Horn ej ville tala vid honom sedan gärningen var gjord.

Nu voro de alldeles nära dörren och sågo, att flera masker hunno ut.

Då ropade en kommenderande röst i salen, att dörrarna skulle stängas och ingen människa släppas ut eller in.

Officerarna skyndade till och ställde sig med dragna värjor framför dörrarna. Här hejdades de framstormande människorna med befallning att återvända in i salen, elden var ej lös, men kungen hade blifvit blesserad af en mordisk kula.

– Alla skola demaskera sig, ropade samma kommandoröst ut öfver salen. Horn ryckte ögonblickligen masken från ansiktet, och Anckarström hörde hur han i de mest bevekande ordalag besvor polismästaren, lagman Liljensparre, att få slippa ut och fara hem. Hans hustru var sjuklig, och han var rädd, att hon skulle ta döden på sig af oro, om han dröjde alltför länge borta. Han var så vältalig, att Liljensparre lät beveka sig och släppte ut honom, men han var också den ende, som slapp ut, sedan dörrarna blifvit stängda.

Anckarström visades med alla andra åter in i salen, där ryttmästare Ankarcrona gick omkring och eftersåg, att allt folket demaskerade sig. Men innan han begaf sig in eller aftog masken, sprang han uppför några trappsteg till stora kungliga logen, där han oförmärkt upptog den andra pistolen ur byxfickan och släppte den ner på golfvet.

Då han kommit in i salen och på Ankarcronas tillsägelse lyfte af sig masken, hade han Ribbing alldeles intill sig. Men då grefven blef honom varse, vände han sig om på klacken, tog baron Kurcks arm och gick neråt salongen.

– Ingen af grefvarna vill tala med mig, tänkte han. Han hade förut varit röd af värme och upphetsning, nu bleknade han, och läpparna började skälfva. Men han behärskade sig ögonblickligen. Han såg sig forskande omkring. Kungen var borta från bänken. Hade han blifvit buren därifrån som död, var han hårdt blesserad – skulle han lefva – skulle han dö? Det var ohyggligt att ingenting veta. Det talades öfverallt om det skedda, och Anckarström försökte uppsnappa hvad som sades, för att få reda på hvad som händt, medan han varit borta vid stora ingången, och hvad man visste om kungens tillstånd. Men allt tal var så förvirradt och så motsägande, att han beslöt handla precis som alla andra och öppet fråga om det han ville veta. Han visste med sig, att han uppförde sig fullkomligt lugnt och sansadt, lugnare och mera sansadt än många af de personer, som i denna händelse ej tagit den allra minsta del. Alla människor voro till ytterlighet skrämda, sedan dörrarna blifvit tillslutna och de fingo höra, att Hans Majestät var blesserad af det svaga skott, som de nu påminde sig ha hört, men som de flesta trott härleda sig från svärmare, som blifvit oförsiktigt afbrända, eller från något annat maskeradplaisanterie. Bleka och förskrämda ansikten syntes öfverallt, släktingar och bekanta höllo sig ängsligt tillsammans. Anckarström såg fru Gjörwell, stödd på Carls arm, gå omkring i salen. Han tänkte, att fru Gjörwell säkerligen hade reda på hvad han ville veta, bättre än någon annan, men

han ville ej tilltala hvarken henne eller andra personer, som han kände. Han tyckte, att han var den ende, som ej hade någon att sluta sig till, då grefvarna ej velat tala med honom. Men han måste ha säkert besked från någon, som säkert visste.

Han gick resolut fram till en af de unga löjtnanterna vid lifdrabanterna, som höll vakt vid en af uppgångarna, och frågade honom om kungen var illa blesserad.

– Hans Majestät var afsvimmad, då han satt på bänken under oxögat, men hämtade sig tämligen snart och hade tillräcklig styrka att kunna gående bege sig upp till sina rum i Operahuset. Det är allt hvad jag vet. Och att läkarna nu äro däruppe.

– Jag tackar, svarade Anckarström.

Då han åter gick ut i salen, hörde han en förbipasserande säga:

– Trumpetare Örnberg, som går där, säges ha sett den man, som aflossade skottet.

– Jag undrar om kungen är svårt sårad? En sådan rackare, som ger sig till att skjuta på honom. Det var Ribbing, som talade.

Anckarström hajade till, men han följde i alla fall efter den i domino klädde musikanten, som utpekats. Han måste partout höra, hvad denne man hade att berätta, för att få veta om han verkligen kunde visa på den som aflossat skottet. Kunde han det, kände han ögonblickligen igen honom, ja, då vore det bättre, att han blefve gripen och förhörd nu strax i stället för att gå omkring här som en instängd mus i en råttfälla och åhöra hopens okvädinsord öfver den okände mördaren. Men det passade grefve Ribbing illa att kalla honom en rackare –

Han tog en omväg mellan kulisserna och gensköt Örnberg i maskeradsalen.

– Det är ju herr trumpetare Örnberg jag har den äran att tala med. Jag hör, att min herre lär ha sett hvem det var, som sköt kungen, får jag fråga om så förhåller sig?

– Ja, jag såg hur det tillgick, svarade Örnberg.

– Det vore lyckligt, om man kunde få rätt på den mannen.

Trumpetaren svarade litet afvisande:

– Jag har inte den äran att känna min herre.

– Jag är för detta kapten vid gardet.

– Kanske jag finge bjuda herr kapten på punsch i De Lands kafferum, medan jag berättar. Jag var på väg dit – Jag har blifvit så altererad, att jag måste ha någon förfriskning.

– Jag följer med, men jag dricker inte punsch, vill emellertid anhålla, att jag därmed får undfägna min herre.

De följdes åt in i De Lands kafferum, där en del af den uttröttade och upprörda publiken hade samlat sig.

Sedan Örnberg tömt sitt glas, gingo de tillsammans åter ut i maskeradsalen.

Anckarström tog upp en specieriksdaler ur sin taskbok och räckte den till Örnberg.

– Håll till godo, sade han artigt.

– Nej för all del, jag har inga pengar förtjänat och har heller inga att fordra af kapten.

– Herrn lade ut för punschen, som jag bjöd på, sade Anckarström och försökte stoppa riksdalern i Örnbergs ficka, men denne tillät det ej.

– Jag har inga pengar lagt ut för kapten, visst inte.

– Jo, det var jag, som bjöd på punschen, envisades Anckarström och försökte stoppa riksdalern mellan kläderna på Örnbergs bröst, men denne lät sig ej öfvertala, utan återlämnade pengarna.

Anckarström besinnade sig och svarade i sin vänligaste ton:

– Härom skola vi ej tvista, eftersom det i det hela taget är en bagatell. Var nu god och tala om för mig hur det tillgick, då skottet aflossades, och hvem som gjorde det. Men först, vet min herre om kungen blifvit illa blesserad?

– Ja, det har han, svarade Örnberg.

– Hur kan herrn veta det? kom det ifrigt.

– En af kungens kammarlakejer har sagt mig det, likaledes att förberedelser gjordes för att öfverföra kungen till slottet.

– Ja, han skall väl föras dit, sade Anckarström. Därpå frågade han:

– Hur gick det så till?

De gingo tillsammans upp och ner i maskeradsalen. Örnberg berättade:

– Jag tjänstgör här vid orkestern, och en stund sedan jag hade kommit, började musiken och balen öppnades med tvenne menuetter. Då musiken var så långt avancerad, att den sjätte kontradansen skulle börja, kom jag af en händelse att kasta ögonen på en myckenhet dominomasker, hvilka på en fem eller sex alnar från orkestern voro sammanskockade till ett antal af vid pass sexton stycken.

– Så många! utbrast Anckarström. Är det möjligt?

– Ja, nog föreföll det mig så. De voro allesammans klädda i svart domino, alldeles som herr kapten.

– Ja, det är väl den allra vanligaste förklädnaden, svarade denne. Nå vidare?

– Jag föreställde mig, att dessa dominos voro de af operasällskapet, som skulle uppföra en dans, som de hade inöfvat, men snart därefter blef jag varse, att en af dessa masker uti hopen af de kringstående aflossade ett pistolskott, hvarefter samma person på golfvet nersläppte pistolen och slingrade sig in bland de andra, hvilka äfven började skingras och begåfvo sig åt dörren under ideligt ropande: elden är lös.

Trumpetare örnberg hade en uppmärksam åhörare. Då han slutat, frågade denne efter ett ögonblicks tvekan:

– Lade min herre märke till den persons utseende, som sköt på kungen?

– Ja. Han var af alldeles samma växt som kapten och, som jag förut sagt, alldeles så klädd. Han har lyckats undkomma. Han var ibland de få, som kommo ut, innan dörrarna stängdes.

– Hur vet man det?

– Jo, mordvapnen, pistolen och en dolk, omvirad med svarta band, så att järnet inte syntes, blefvo

tillvaratagna på själfva stället, och nu har en laddad pistol, fullkomligt liknande den, som aflossades mot kungen, blifvit funnen vid stora logen alldeles intill utgången, hvilket bevisar, att gärningsmannen undkommit.

I detsamma gick en löjtnant vid lifdrabanterna förbi. Anckarström hejdade honom och bad honom säga dem om kungen vore svårt blesserad. Det var först då han framställt denna anhållan, som han upptäckte, att han tilltalat samma officer, som nyss förut posterat vid uppgången till kungens enskilda rum och som han då frågat om samma sak och i samma ordalag. Också svarade denne: – Jag vet inte mer om Hans Majestäts tillstånd än jag redan har omtalat. Men transporten till slottet har nyss skett. Hans Majestät bars i en länstol ner till vagnen.

– Hvad är det för taktfast tramp af många fötter? frågade Örnberg.

– Ändtligen! Det är generaladjutanten, baron Klingspor, med den förstärkta vakten, utbrast löjtnanten och skyndade mot det håll, från hvilket soldaterna kommo inmarscherande i salen. Strax efter vakten kom polismästaren, lagman Liljensparre, med en mängd polisfolk.

Med hög röst befallde han, att publiken skulle församla sig på scenen. Ett bord placerades i dess midt. Här tog polismästaren plats.

Publiken instängdes på scenen af soldaterna med påskrufvade bajonetter.

Det rådde en beklämmande och hemsk stämning i salen, medan en och en i sänder af maskeradgästerna framgick till polismästaren för att uppgifva namn och adress.

– Jag tycker, att vi likna en skock får, cernerad af vallhundar, som det ena efter det andra framföres till herden för att märkas eller klippas, sade en låg röst alldeles bakom Anckarström. Orden skulle låta skämtsamt badinerande, men rösten skälfde lätt.

– Låtom oss säga, först märkas och sedan klippas, ifall polismästaren, som flatterar sig med att vara en skarp fysionomist, ej tycker om vår uppsyn, svarade em cynisk stämma lika lågmält, men ingendera af anmärkningarna undgick Anckarström, som tyckte, att han i afton hade sin hörsel och sin syn oändligt skärpta. Han såg allt, hörde allt, lade märke till allt och alla.

Trumpetare Örnberg hade redan hunnit anmäla, hvad han hade sig om saken bekant. Han var också en af de första, som framropades till polismästarens bord, där de båda pistolerna, den på kungen aflossade och den ännu laddade, lågo jämte knifven.

På hvar och en, som framkom till bordet, kastade polismästaren en snabb, forskande och genomträngande blick. Och få voro de, som ej darrade och bleknade inför dessa, hjärta och njurar rannsakande skarpa ögon.

Ingen fick lämna salen, förrän alla innevarande varit framme vid bordet och uppgifvit namn och adress.

Fruntimren och de mera sensibla af herrarna voro halft vanmäktiga af trötthet och alteration, men alltjämt ljöd Liljensparres befallande:

– Uppgif namnet – som, sedan ett lågmält svar afgifvits, följdes af:

– Och hemvist, boende i – – – hvarpå följde ett lika lågmält svar.

Det var många af sina personliga vänner och bekanta, som polismästare Liljensparre på detta sätt frågade efter namn och hemvist, fast han kände namnet lika väl som sitt eget och kanske var en flitig gäst i den uppgifna bostaden. Men ingen enda, bekant eller obekant, man eller kvinna, undslapp den forskande,

genomträngande blicken, som åtföljde det korta förhöret. En eller annan gång yttrades en torr anmärkning, som tycktes tyda på att polismästaren särskildt fäst sig vid ett tveksamt svar eller förstördt utseende, helst då någon känd frondeur var framme vid bordet. Grefve Adolph Ludvig Ribbing, boende nummer 26 Drottninggatan, uppehölls en sekund längre än nödvändigt, eller var det blott grefven själf, som tyckte att så var?

Nej, det föreföll äfven Anckarström så, och han hade svårt att hålla sig stilla, af oro för att den hetlefrade grefven skulle fästa misstankar på sig genom att ge den sluge polismästaren ett retsamt eller häftigt svar. Men han, liksom alla andra, slapp lyckligen från det fatala bordet.

Sedan framkallandet och frågorna hade pågått en stund, tog Liljensparre sig för att med hög röst upprepa de lågmälta svaren, och vid månget namn, som sålunda slungades ut öfver teatern, frågade sig de förskräckta inneslutna människorna: »månne han är mördaren?»

Men snart blef man i salen ense om att själfva gärningsmannen undsluppit, han hade kastat den laddade pistolen ifrån sig vid utgåendet. Men mannen, som stod bredvid en, den som nu framkallades och hvars namn upprepades, kunde vara en medbrottsling. Och då det korta förhöret drog ut öfver de vanliga två frågorna, gick det ett ängsligt, dämpadt sorl genom salen.

Slapp man då aldrig ut från detta ställe? Blef det då aldrig en ända på denna ohyggligt långa afton? Månne man visste i staden hvad som här passerat vid midnattstiden? De hemmavarande voro väl vid det här laget halfdöda af ångest. Klockan närmade sig tre.

Men nu såg det ändtligen ut, som om endast några få af den talrika maskeradpubliken återstodo att förhöra.

Den vackre mannen i svart domino och rund hatt, som nu var framme hos polismästaren, hvem var han?

Polismästarens röst hördes ljudligen upprepa namnet.

– Jacob Johan Anckarström, för detta kapten vid lifgardet. Bor i skeppare Peter Fernströms hus vid Gamla Kungsholmsbrogatan.

Ändtligen! Polismästaren reste sig från bordet och ställde sig nere vid utgången, stödd mot väggen för att gifva akt på de utgåendes hållning.

Man pälsade på sig, natten var kylig, och kölden skulle kännas dubbelt svår efter det långa uppehållet mellan de sammanträngda människorna på den kvafva teatern. En i sänder släpptes ut, förbi polismästaren, som nu sade ett »hur står det till» eller »god afton» till de personer, med hvilka han var bekant.

Anckarström hade dröjt till sista man för att undvika misstanke. Men vid utgåendet förlorade han ett ögonblick den sinnesnärvaro och det orubbliga lugn, som hittills ej en enda gång svikit honom dessa förfärliga timmar. Han klappade polismästaren på armen, då denne sade, att han fick slippa ut och frågade hur han mådde.

– Tackar bra, herr polismästare,

Och så kom det hastigt och oöfverlagdt:

– Mig misstänker polismästaren väl inte?

I detsamma orden undsluppit honom, tänkte han: Jag är förlorad.

– Hvarför kapten mer än andra, svarade polismästaren kort, men utan att synbarligen förundra sig. Denna

fråga, »mig misstänker polismästaren väl inte?» hade gjorts honom flerfaldiga gånger i natt och af människor med långt mera förstörd och långt mindre skuldlös uppsyn än Anckarström, fast denne visserligen såg något tryckt och nedslagen ut.

Polismästaren hade emellertid lagt märke till alla dem som förut gjort honom denna fråga, och han gjorde så äfven nu. Maximen: »qui s’excuse s’accuse» fick i alla fall ej fullständigt ignoreras.

*

Friska luften och på hemväg som de andra! Det var otroligt. Men intet hade heller gått som han beräknat, utom det enda, visserligen det viktigaste för honom personligen, att han skjutit på kungen. Ja visserligen, han hade skjutit, men kungen hade inte fallit död ner på stället. Han hade misslyckats, såsom han misslyckades med allt han företog sig här i lifvet. – Jag är en olycksmänniska, som är dömd att misslyckas i allt, tänkte han. Jag borde aldrig ha åtagit mig detta. Genom att förfela skottet har jag bragt grefvarna och med dem, Gud vet hur många andra, i svårigheter och fara. De hade planlagt en revolution, som skulle verkställts ögonblickligen och som skulle ändrat tillståndet i landet till bättre och lyckligare förhållanden. Det hade varit något att ge sin kropp till spillo för. Nu blir allt vid det gamla. Det jag gått igenom förut och kommer att lida hädanefter, blir till ingen nytta.

Det var kungens ögonblickliga död han utlofvat och på hvilken de andra hade byggt sina planer, allt var att räkna som intet, då kungen ej fallit för skottet eller för dolken, det hade han förstått, då grefvarna ej velat tala vid honom sedan. Om han hade skjutit kungen död, om han ej i sin bestörtning fällt knifven, skulle han fått den heder af oppositionen, som han i så fall gjort sig förtjänt af. Detta, att han skulle träffa dödligt, ej blott blessera, då han kom i tillfälle att skjuta, tyckte han sig tryggt ha kunnat utlofva. Han hade säker hand och säkert öga och nerver af stål. Hade han blott inte tvekat detta enda ögonblick, af ängslan att råka de små gossarna, som han sett mellan sig och kungen! Dessa barn, som han ville skona, hade kanske blott varit en synvilla – eftersom ingen sett dem mera än han, men att han för deras skull förfelat skottet, det skulle gå ut öfver hans egna barn. Ty af grefvarnas uppförande var det klart och tydligt, att ingen skulle af tacksamhet mot honom se hans familj till godo, inte ens grefve Horn. De skulle blott tänka på att rädda sitt eget skinn. Han måste försöka råka bror Gösta i morgon bittida, innan han blef fast, för att lägga honom hustruns och barnens öde på hjärtat. Det var för att göra detta, som Gud tillstadt, att han ännu var fri. För detta och för att han skulle få tid att öfverlägga, hvad han skulle säga och inte säga inför polismästaren, då han blef anhållen och förd inför honom. Han skulle bekänna allt om sig själf, men akta sig för att med ett ord förråda något, som rörde grefvarna. Om de andra hade han sig, Gud vare lof, ingenting bekant. Det var grefvarna han genom sitt misslyckande bragt i fara och som han måste skydda från hvarje misstanke.

Det gick långsamt hemåt. Han var snabb till handling, men långsam till tanke. Tiden var knapp, kanske han redan vid hemkomsten skulle bli anhållen. Han måste göra klart för sig hur han skulle handla, hvad han borde säga och hvad han borde förtiga. Först och främst skulle han ej göra minsta motstånd, då han blef gripen. Han skulle öppet och ärligt vidgå, att han var gärningsmannen, men orubbligt påstå, att han var ensam om sitt projekt och inte hade några medbrottslingar. Han skulle som skäl till den begångna gärningen anföra sin Visbyprocess – det egna missnöjet – Men nej – Han kunde ej uthärda tanken på att han skulle anses ha handlat enbart af personligt hat och privat hämnd, då så ej var förhållandet. Han måste, som sanningen var, också säga, att han velat befria riket från en kung, så tryckande och sträng och öfver hvilken de missnöjda klagade. Alldeles så skulle han säga. Just dessa ord skulle han använda, de komprometterade ingen. Men han själf – så afskydd, så föraktad, då han blef känd och upptäckt – han tyckte sig höra grefve Ribbings ord upprepade af tusentals röster landet öfver och genom tiderna: Den rackaren, den rackaren – Blodet sköt upp till hufvudet af vrede och smärta, och tårarna kommo honom i ögonen – han behöfde ej göra sig sämre än han var, ej mera förhatlig än han förtjänade. Han hade ej skjutit kungen blott af enskild hämnd, och detta skulle han ärligt säga. Allt, som blott rörde honom själf, skulle han ärligt säga och erkänna.

Han var nu framme vid sin bostad, men han gick en stund utanför den, medan han tänkte på allt detta och eftersinnade hvilka detaljer han skulle vidgå och hvilka han måste fördölja. Nu kom han plötsligt att tänka på, att ifall han blefve sedd vankande af och an utanför sin bostad i stället för att gå upp till sitt, skulle han möjligen genast bli misstänkt och gripen. Alla, som veterligen närvarit på maskeraden i natt, skulle naturligtvis bli skarpare observerade än andra.

Han såg sig om. Allt var lugnt och stilla i detta aflägsna kvarter, dit ryktet om det som händt väl ej ännu nått. Men det var i alla fall klokast att nu gå in och försöka njuta åtminstone en timmes hvila. Han behöfde krafter till morgondagen och till närmast kommande dagar. Möjligen väntade polisen redan nu på honom utanför hans dörr eller inne i hans kammare. Han låste upp porten, passerade genom portgången och gick in på gården. Öfverallt tyst och stilla och mörkt. Det var mörkt nere hos fröknarna Linnerhjelm och mörkt uppe hos barnen, som nu sofvo sött och godt.

Han gick in i flygeln, slog eld och tände ljuset i mässingsstaken, som han hade för vana att vid utgåendet om aftnarna ställa nere i förstugufönstret för att han ej vid hemkomsten skulle göra något onödigt buller och störa grannarnas nattro. Trätrappan knakade i alla fall under hans steg. Väl uppkommen dröjde han ett ögonblick, innan han satte nyckeln i låset på sin kammardörr, vred om den och trädde in i rummet. Han drog en lättnadens suck, ingen väntade på honom här, och allt var orubbadt som då han lämnade det. Det var väl, att han fick en stunds hvila, innan han blef gripen, så trött som han var.

Han klädde hastigt af sig. Knappt hade han sträckt ut sig i bädden, dragit täcket öfver sig och släckt ljuset, förrän han somnade.

XV.
Innan de väntade kommo.

Han sof hårdt ett par timmar och vaknade plötsligen upp i skräck.

Rummet var mörkt, men han såg sin fars ansikte alldeles öfver sig, och han hörde sin fars röst. Det var ett ansikte, som var förvridet i smärta, men som på samma gång hade ett besynnerligt uttryck af hatfull kärlek, och det var en röst, som skälfde af ångest och sorg, men på samma gång lät påståelig som den som vet, att han ändtligen fått rätt.

»Ser du nu, Jacob Jan, hur det har gått. Du reste aldrig upp grafvården öfver mig i Wallentuna kyrka, du släckte elden på laboratoriehärden, du afstod från fideikommisset, som jag hade ämnat dig. Se nu hvartill din olydnad har bragt dig. Du har besudlat mitt namn, du har störtat min ätt i elände och vanära. Hade du varit kvar på Lindö, hade du aldrig blifvit kungamördare.»

Anckarström reste sig upp och slog ifrån sig med båda armarna. Han var nu fullt vaken och fullt beredd på hvad som skulle hända i dag. Han skakade af sig den hemska känsla, som han nyss haft. Han kände ingen ånger, men heller ingen tillfredsställelse.

Klockan slog sex. Anckarström for upp ur bädden, han ville ut för att höra om kungens tillstånd förvärrats, och han måste tala med sin bror. Han brydde sig ej om att göra upp eld, utan började hastigt kläda på sig. Han hade hunnit så långt, att han var i färd med att knyta halsduken, då han hörde steg i trappan.

– Månne det är för mig? tänkte han och blef stående framför spegeln, medan han lyssnade efter stegen. Han fixerade sin bild i spegeln. Han hade inte skiftat färg, och han såg ut som vanligt.

– Det vore allra bäst, om de togo mig, innan jag råkade barnen, fast jag hade önskat tala med bror Gösta och

bedja honom – – –

De hårdt trampande stegen voro nu uppe i förstugan, som ledde till hans kammare.

– Nej, jag vill inte råka barnen, innan jag förs bort. De skulle aldrig kunna glömma det i hela sitt lif och jag bör ej låta något rubba mitt sinneslugn, ifall jag skall kunna hindra polismästaren att locka mig till tvetalan.

Nu knackade det på dörren.

Hade pistolskottet ej ljudit så som han tänkt sig det, så lät i stället denna knackning alldeles så som han föreställt sig. Den genljöd genom hela huset.

– Stig in, ropade han, medan han ordnade halsduksrosetten. I spegeln såg han den inträdande. Han kände igen kapten Gyllencreutz’ dräng.

Nu skiftade han färg. Blodet sköt våldsamt upp i kinderna, och ögonen eldades grufligen.

– Du trampar, så du väcker hela huset, röt han barskt. Hvad är det?

– Nådig kapten befallde, att jag skulle gå till nådig kapten och hämta släden med sele.

– Det var sant. Gå ut och vänta på mig i förstugan.

Han förde drängen omildt ur rummet. Strax därefter lämnade han själf kammaren med sin grå syrtut hängande öfver armen och med hatten i hand. – Följ med mig.

Han gick före drängen öfver gården och två trappor upp i huset. Han skref några ord på en papperslapp och lämnade den till drängen.

– Se här. Du vet hvar kammarherre Drufva bor.

– Ja, nådig kapten.

– Gif honom den här biljetten, så får du släden med sele. Var det något vidare? frågade han, då drängen dröjde.

– Har kapten hört, att kungen blef skjuten i går kväll på maskeraden?

Drängen visste ej om nådig kapten förstått, åtminstone svarade han ingenting härpå, utan gick direkt in i matsalen, där frukostbordet var dukadt. Därifrån ropade han ut till drängen:

– Hälsa din husbonde från mig, att jag önskar honom lycklig resa.

Då drängen gått, frågade Anckarström pigan:

– Hur må barnen? Ha de sofvit godt i natt?

– Jo, jag tackar, som vanligt. Men jag ber tusende gånger om förlåtelse för att de inte äro färdigklädda, så att de kunna spisa frukost med nådig kapten. Mjölkbudet talade om något så hiskligt, just då jag skulle in till dem, och nådig kapten har visst kommit ner lite tidigare än vanligt. Kan det vara sant det mjölkbudet sa’, att vår nådige kung i natt på maskeraden blifvit skjuten af en usel människa?

Nådig kapten höll på att slå upp ölosten i sitt glas. Han svarade, innan han förde glaset till munnen:

– Jo, det är sant, att kungen i natt blef skjuten på maskeraden. Jag var där och kom först hem vid fyratiden.

– Och vi, som trodde, att nådig kapten låg och sof i sin säng, vi hade ingen aning om att nådig kapten var utgången. O, Herre Gud, att vår nådige kung fick ett så brådt slut. Mjölkbudet hade hört, att han var död.

Kapten Anckarström hajade till.

– Därom vet jag intet. I så fall har det skett nu på morgonen. Jag skall gå ut och höra efter.

– Barnen äro vakna, ifall nådig kapten vill gå in till dem.

– Nej, det vill jag inte. Jag har mycket att uträtta på morgonen. Hälsa barnen och säg, att de skola vara lydiga och snälla, tills – tills vi råkas.

Pigan hjälpte honom på med den grå syrtuten, hvarpå hon gick ut i köket för att tala om för köksan, att mjölkbudet sagt sanning. Nådig kapten hade själf varit på maskeraden och sett, då nådig kungen blef skjuten.

– Herre Gud, att det finns så'nt eländigt folk i världen!

Då Anna ändtligen kom in till barnen, sutto alla tre i sina sängar, otåliga öfver att det dröjt med påklädseln, och John blef mycket ond, då han fick höra, att hans pappa redan spisat frukost och var utgången.

– Hvarför har Anna inte kommit in och klädt mig!

– Herre Gud, därför att kungen blef skjuten i natt på maskeraden, och jag blef så alldeles ifrån mig, då mjölkbudet talade om det.

– Skynda, skynda och klä på mig, så att jag får tala om det för pappa!

– Nådig kapten vet det allaredan. Han var på maskeraden i natt och såg hur det gick till.

– Hvem var det som sköt kungen? Hvad hette han?

– Herre Jemine, det glömde jag rakt att fråga nådig kapten. Nå nå, slåss inte! John blir inte fortare färdig för det, utbrast hon förtrytsamt, då den unge herr Anckarström gaf henne en ljungande örfil, därför att skorna ej blefvo fort nog snörda. Nådig kapten sade, att jag skulle hälsa från honom och säga, att alla barnen, John med, skulle vara snälla och beskedliga, tills de råkade sin pappa igen.

*

Anckarström gick raskt fram mot Packartorgsgatan, där hans bror ryttmästaren bodde i garfvare Setterströms hus. Han mötte endast några få personer, och han kunde ej på dessa märka, att den stora nyheten var känd. Just då han vek af neråt gränden, som från Regeringsgatan ledde till Packartorget, stötte han på den han gått att söka. Han hajade till, han hade sett sin far förut på morgonen, och nu tyckte han åter, att fadern kom rakt emot honom. Han hade alltid trott, att det var han själf, som mest liknade fadern, så väl till ansiktsdrag som delvis till naturell, men när nu brodern plötsligen dök upp och han på afstånd såg den resliga gestalten och den ståtliga hållningen, tyckte han, att det var den döde, som kom emot honom.

– God morgon, min käre bror, utbrast ryttmästaren. Du ser ut, som om du såge ett spöke.

– Du var så lik vår salig far, då du så plötsligen dök upp i gränden, att jag trodde jag såg i syne. Hvart skall du gå så tidigt?

– Jag är på väg till Hötorget för att köpa lite hö. Det låter ackurat som vårt gamla barnkammarrim, inte sant? »Köpa lite hö. Hvad ska du med hö? Ge vår lilla ko.» Jag skall ge min stora häst. Men det kan vara till

senare. Jag vänder gärna om hem, så vi få språkas vid. Jag ämnade mig senare på dagen upp till dig för att betala dig det du var beskedlig och lånade mig i Gefle. Du skall inte tro, att jag glömt af det. Följ nu hem med mig, så få vi saken uppgjord.

– Nej, jag måste hem till mitt. Jag väntar, att man skall komma och söka mig, och jag vill vara hemma.

– Det är väl inte så noga, ifall de få vänta en stund, om ej någon tid är utsatt. Kom med, jag har inte pengarna på mig.

– Nej, det är bara lappri. Jag vill säga dig något annat.

– Du säger verkligen något annat, då du säger, att pengar äro lappri, se'n när tycker du det? Kom mans med. Hvem väntar du på hemma hos dig?

Härpå svarade brodern ej. Han sade i stället med en röst alldeles olik hans vanliga:

– Hör på, bror Gösta. Jag har gjort något, hvarför jag kan komma i fara. Om det sker – vill du lofva att ha omsorg om mitt hus, råda och biträda min hustru och laga så, att hon och barnen bli hjälpta och ej råka i nöd och elände.

– Hvad har du för anledning att tro något sådant? Det vore ej likt dig att ha begått en dålig handling, för hvilken du kunde komma fast.

– Det har jag heller inte gjort. En farlig handling är inte detsamma som en dålig handling. Det kan vara en god handling, som medför fara. Men blir något af, så får du nog veta det. Vi skola inte tala härom. Men du lofvar mig att taga hand om mina oskyldiga efterlefvande, ifall det står i din förmåga?

– Det lofvar jag, Jacob Jan.

– Gud välsigne dig för detta löfte, farväl! Sök mig inte i dag hemma hos mig, och låt det som jag sagt bli oss emellan. Farväl.

– Au revoir, svarade ryttmästaren och fortsatte sin afbrutna promenad till Hötorget.

Anckarström stod och såg efter honom, så länge han hade honom i sikte. Det var väl den blå slängkappan, som gjorde Gösta så lik fadern i dag. Just en sådan kappa brukade öfverstelöjtnanten bära på Lindö.

Han stirrade efter brodern, tills tårarna kommo honom i ögonen. Så vände han sig hastigt om och gick raskt hem. Han frågade ej om någon sökt honom, han gick ej in till barnen, utan direkt upp på sin kammare. Han såg sig omkring. Ingen hade varit härinne utom pigan, som städat. Men hon hade inte eldat. Här var kallt, och han ville ej sitta och frysa, så att han såg blek och blåfrusen ut, då de kommo. Han bar in ved från vindskontoret och började spänta stickor. Han gjorde detta som allt annat nätt och behändigt, och detta oskyldiga arbete, att spänta stickor och göra upp eld, förströdde honom, medan han väntade. Ej heller på denna långa väntan hade han varit beredd, lika litet som han varit beredd på att det skulle dröja månader mellan den dag, då han fattat beslutet att skjuta kungen, och det ögonblick, då han kommit i tillfälle att verkställa sitt uppsåt. Att hans gripande skulle följa omedelbart på skottet, hade han alltid trott, men äfven att han dessförinnan skulle hinna att skjuta sig själf. Men han hade också trott, att skottet skulle ha varit dödande, inte förfeladt som nu.

Icke ett ögonblick hade det förut fallit honom in, att han, sedan gärningen var fullbordad, kunde rymma ur staden och sätta sig i säkerhet i främmande land, till exempel i Frankrike, där han kunde hoppas på skydd. Nu flög det plötsligen genom hans hufvud: – Ifall jag skulle vilja rymma undan i dag i stället för att vänta på att bli fast, skulle det sannolikt vara för sent. Vi, som blefvo upptecknade på maskeraden, slippa säkerligen

inte ut genom tullarna. För resten kan jag vara viss om att vapnen komma att röja mig.

Men detta gjorde honom inga bekymmer.

– Det passar mig bättre att stå för det jag gjort än att fegt rymma eller döda mig nu, tänkte han. Och jag måste veta hur det går med kungen.

Brasan brann lifligt, och han satt och vaktade ut den. Han tänkte: – Innan den är halfbrunnen, ha de kommit, och väl är det.

Men brasan var nästan utbrunnen, och alltjämt satt han ensam i sina tankar, stirrade in i elden och väntade. Det var en hemsk väntan. Han bäfvade ej för fängelset eller döden, men för de sinas öde och för rannsakningen inför den sluge polismästaren. Hur skulle han, som aldrig haft lätt att finna ord, kunna slingra sig undan de snärjande frågorna rörande förmodade medbrottslingar? Det skulle bli nästa fråga, sedan han öppet erkänt, att han var gärningsmannen. Hvad skulle han våga erkänna om sig själf och hvad förtiga för att ej inblanda grefvarna, synnerligast Horn? Om Hartin blefve förhörd, skulle han uppgifva, att Anckarström förhyrt tvenne dominos. Tordes han erkänna, att den ena var för grefve Horns räkning? Polismästaren skulle ju ändå genast genom förhör med husfolket få reda på att han och Horn voro lierade och att Anckarströms äldsta dotter för närvarande vistades på Hufvudsta. Han såg sin lilla Stafva framför sig – det skulle bli värst för de två äldsta, de som väl längst och bäst skulle minnas honom – men också de andra små – – – Nej, på hustru och barn skulle han ej tänka, endast på den, som också hade hustru och hvilken hustru – och små oförsörjda barn, och på den, som hade en tillbedd moder –

Han kunde nog tryggt säga, ifall han blefve tillfrågad, att han hyrt dominon för grefve Horn, som bedt honom skaffa sig en sådan, och att grefven tillsammans med sina svägerskor, fröknarna Linnerhjelm, gått på maskeraden, där Anckarström sett och känt igen honom. Han måste framför allt ej nämna något om att han och Horn gått i sällskap hemifrån, ej heller vidröra föregående dags besök hos grefve Ribbing – ej heller – – –

Han hade sin starka och resoluta sinnesbeskaffenhet att räkna på, sin naturliga förtegenhet och ordknapphet, men alldeles inga andra resurser gent emot den sluge polismästaren. Horn och Ribbing hade ordet i sin makt, de hade större utsikt än han att kunna föra Liljensparre på villospår och undslippa.

Kommo de ej snart? Nu var brasan totalt utbrunnen.

Hans kinder hettade, han hade suttit alltför nära elden. Om de ej voro komna, innan han hunnit stänga spjället, skulle han gå ut igen.

Men han skulle undvika att tala med bekanta, ifall sådana råkades. Hvem kunde veta om ej spioner voro ute, och när han blef känd och gripen, skulle de personer, med hvilka han i dag talade, bli komprometterade. Tilltalade någon bekant honom, skulle han så snart som möjligt afbryta samtalet.

Nej, hvad här var hett! Han måste ut och andas frisk luft och höra hvad som sades om kungens tillstånd. Han skulle endast vara borta en kort stund. Sökte de honom under tiden i hans bostad, fingo de invänta honom. Han skulle ej göra något försök att undkomma. Detta var ingen frestelse, snarare frestades han att direkt bege sig till polismästaren och angifva sig själf, så att det snart finge börja – och ta slut en gång. Härtill skulle han säkerligen drifvas, ifall det dröjde alltför länge, innan man kom och hämtade honom. Allt var bättre än att sitta här med händerna i kors och tänka på hustruns och barnens öde och grubbla öfver förhöret. På hvad sätt skulle polismästaren söka snärja honom? Hur mycket visste han allaredan? Kanske mera om andra än om honom själf? Nej, sannerligen han längre höll ut härinne. Han tog på sig syrtuten, satte hatten på hufvudet och gick neråt staden.

Nu tycktes nyheten ha spridt sig öfverallt. Nästan framför hvarje hus stodo klungor af människor, som talade om det förskräckliga, som händt i natt på maskeraden. Trupper med skarpladdade gevär tågade förbi honom ner till Riddarholmen, där, efter hvad han hörde, hofrätten sedan klockan åtta varit samlad i det gamla kungshuset för att rannsaka i den omänskliga förbrytelsen. Det talades om att en stor sammansvärjning varit i görningen, att adeln sammangaddat sig för att mörda hela kungahuset, bränna staden och plundra banken. Men själfve nidingen, den som aflossat skottet, hade lyckats undkomma. Fast så långt hade han säkerligen ej hunnit, att han ej kunde nås af lagens arm. Och blefve han gripen och fasttagen, skulle domen säkerligen lyda på halshuggning och stegling, om han, som troligt var, skulle befinnas vara en adelsman, och väl på ett ännu nesligare straff, om han vore en vanlig människa.

– Heder och belöning af nationen, tänkte Anckarström med ett bittert småleende, medan han gick vidare. Allt som oftast blef han stående bland mängden för att uppsnappa hvad som sades.

Här talades det om straffet på de medskyldige.

Där talades det om kungens tillstånd. Efter hvad läkarna ännu kunnat utröna, var det anledning till förhoppning, att med den Högstes hjälp kungens dyra lif kunde räddas.

Då Anckarström passerade en åkarstation, såg han, att där stod polis, som uppskref namnen på alla, som ville hyra sig slädar, och han fick höra, att tullportarna voro stängda.

Vid Smedjegatsbrunnen träffade han major Ribben, som han kände sedan den tiden, då han tjänade vid lifgardet och majoren var vid drabantcorpsen. Ribben ville synbarligen tala med honom, men Anckarström sökte undvika samtalet och hälsade blott vid förbipasserandet. Men nu ropade Ribben efter honom, och han var tvungen att stanna.

Han såg mycket upprörd ut, då han sade:

– Jag är ute för att höra efter, hvad som händt. Vet kapten om ryktet är grundadt, som säger, att kungen blifvit skjuten på maskeraden?

– Ja, svarade Anckarström, det säges så.

– Vet kapten om blessyren är farlig?

– Det tror jag inte.

– Ämnar sig kapten neråt staden? Jag tänkte mig åt norr, men jag slår gärna följe för att få reda på om mördaren är känd och gripen och hvilka personer, som äro inblandade i affären, med mera sådant. Jag förmodar, att kapten också är ute för att få reda på detta.

– Jag hörde en hel hoper därborta vid åkarstationen, somliga säga ett, somliga ett annat. Farväl, herr major.

Han ville synbarligen vara allena, och Ribben lät honom gå. Dessutom ärnade han sig åt norr, och Anckarström gick åt staden till.

Men knappt var Ribben ur sikte, förrän Anckarström begaf sig åt Kungsholmshållet. Han orkade ej gå längre, han stod ej ut att höra mera. Han måste gå hem och se om de voro komna för att hämta honom. Och kommo de ej inom en timme, skulle han själf angifva sig. Tankarna bråkade alltför mycket i hans hjärna för att det skulle kunna fortgå på det här sättet. De hade hela morgonen sysslat med att förhöra honom som Liljensparre och låta honom svara som Anckarström. Blefve det ej snart till verklighet, skulle han kanske tappa bort sin sinnesjämvikt och ej förstå, hvad han för egen del borde erkänna för att ej draga andra med i fördärfvet. Kanske voro de redan komna? Han kände på sig, att de väntade på honom i hans kammare.

Han sprang hastigt uppför trappan och ryckte upp dörren. Rummet var tomt som förut.

Nu hade han ingen brasa att tända och vakta ut och intet att göra. Han kastade sig påklädd på sängen och slöt ögonen. Han hade kanske somnat, om inte en sakta knackning hörts på dörren. Det knackade så sakta, att han först trodde, att det var något af barnen, som smugit sig upp, helst som han ej hört steg i trappan, fast han lyssnat efter. Han ville ej släppa in barnen, och först då det knackade än en gång, reste han sig upp och öppnade dörren.

Han studsade ej, då han såg för hvilka han öppnat. Han följde utan att säga ett ord och utan att göra minsta motstånd, då fiskalen sade, att han var kallad till öfverståthållareämbetet, till förhör inför polismästaren.

Denna gång hade han haft rätt i sin förmodan. Det var mordvapnen, som hade röjt honom. Pistolsmeden Kauffman, som jämte alla andra stadens pistolsmeder blifvit förhörd, hade igenkänt de två pistolerna, den på kungen aflossade och den andra, och sagt, att han för kort tid sedan haft dessa två pistoler till reparation för kapten Jacob Johan Anckarström.

XVI.
Hos närstående.

Uppe på slottet, i kungens audienssal, kom och gick folk oafbrutet. Vid tiotiden var rummet i det närmaste fullt af hofkavaljerer, diplomater, officerare, ämbetsmän och framstående particulierer. Somliga, de som nyligen fått vetskap om den förfärliga händelsen, hade klädt sig i hast och farit upp till slottet fortast möjligt för att efterhöra Hans Majestäts befinnande och taga reda på om mördaren ännu var upptäckt och gripen. Andra, som ej hade fullt så rent samvete, hade infunnit sig för att ej genom sin frånvaro uppväcka misstankar. Några åter voro af sin plikt eller sitt ämbete tvungna att visa sig, och det stora rummet var följaktligen fylldt till trängsel.

Medan en del höllo på att anteckna sina namn på den framlagda listan, förhörde sig andra hviskande om kungens tillstånd. Det undrades mycket om man kommit en sammansvärjning på spåret, utöfver det man allaredan hört.

Ja, hvad hade man inte allt hört! Till och med rörande utseendet på den man, som afskjutit skottet, rådde skilda meningar. Det fanns de som påstodo, att mannen varit mera kort än lång, andra, att det varit en högväxt person. Kungen hade varit af denna mening och trott sig på hållningen och gestalten igenkänna en af aktörerna vid den franska truppen, som var känd i staden för sina jakobinska tänkesätt. Men då polis redan från Operahuset skickades till den misstänkte mannens, monsieur La Perrières bostad, funno de honom lugnt sofvande i sin säng.

Sedan hade gissningarna, både i den kungliga sängkammaren och ute i audiensrummet, följt i samma spår, och ryktet om att mannen var en af franska revolutionsmännen utskickad lejd mördare, tycktes vinna allt större tilltro. Hans svenska Majestäts välbekanta planer att sätta sig i spetsen för en koalition mot Frankrike, som hade till uppgift att återinsätta den Bourbonska härskarfamiljen i dess rättigheter och återinföra den gamla ordningen, talade för denna åsikt. De, som ej i hjärtat voro så öfvertygade om detta, afficherade dock denna mening, därför att de visste hur långt uthärdligare, ja, smickrande det var för kungen att taga för gifvet, att hans person var så fruktad och hade en sådan betydelse för utlandet, att man ej ens hesiterat att genom ett mordiskt anslag söka undanrödja honom. Hur mångdubbelt rysansvärdt vore det däremot ej, om missnöjet i det egna landet satt pistolen i en svensk mans hand!

Grefve Adolph Ludvig Ribbing, som stod med ryggen mot spiseln och samtalade med »den franske

Armfelt», så kallad därför att han varit öfverste i fransk tjänst, och några andra officerare, utbrast plötsligen så högt, att de omkringstående hyssjade åt honom:

– Det är utom allt tvifvel att gärningen blifvit begången af en utlänning, en fransos – om inte La Perrière, så någon annan. Det finns tillräckligt med franskt slödder här i staden, till och med bland våra betjänter och frisörer, som med lätthet kunna köpas från Paris att begå denna och andra nedrigheter.

– Hvarför inte från Stockholm? frågade Armfelt med låg röst. Det finns tillräckligt med missnöjdt folk i den här staden, inte precis slödder, snarare officerare och adelsmän af Anjalatypen, som kunnat vara kapabla att aflossa ett dödande skott på vår nådige konung och herre, jag säger med afsikt dödande, ett såradt lejon är farligt, men ett dödt, bah – det skrämmer ingen.

Ribbing höjde på axlarna och inföll häftigt:

– Det vore opassande att parera i en dylik sak, annars skulle jag bjuda öfversten hundra mot ett, att det kommer att visa sig, att jag har rätt. Att mördaren kan spåras till Paris, det vill jag våga mitt hufvud på. Det finns ingen svensk, som skulle vara i stånd att begå en sådan missgärning. Här i landet opponerar man sig med vivacitet, à la bonheur, jag är den siste att förneka det. Men svenskarna äro inga régicider, ha aldrig varit det och komma aldrig att bli det.

Han talade hetsigt och höjde sig på tåspetsarna, som han hade för vana, då han blef ifrig.

– Om det ej vore opassande, som ni säger, skulle jag utan tvekan slå vad om att gärningsmannen är någon coquin de gentilhomme suédois.

– Herr öfverste, ni kan omöjligt mena hvad ni säger, utbrast Ribbing så högt, att flera af de närmast stående vände sig om för att se, hvad som var å färde, och vakthafvande officeren gick fram till Ribbing och bad honom tala saktare. Visserligen låg Hans Majestät ej alldeles innanför audiensrummet, men då dörrarna öppnades, kunde ändå ljudet af röster tränga in, och anständigheten fordrade –

I detsamma hördes ett starkt, men dämpadt sorl, som en dof vindstöt före ett annalkande oväder, gå igenom rummet. I dörren, som från sängkammarhållet ledde till audienssalen, syntes polismästaren Liljensparre.

Innan någon fråga hunnit ställas till honom, gjorde han en åtbörd med handen, som lät förstå, att han hade något att förkunna. Han sade det också med en röst, som lät förundransvärdt högtidlig i detta dödstysta rum.

– Mina herrar, mördaren är upptäckt och gripen. Det är Jacob Johan Anckarström, för detta kapten vid gardet.

Då polismästarens röst tystnat, ljöd samma sorl genom salen som nyss förut, men denna gång mera ihållande och långvarigare. I det dämpade sorlet kunde man urskilja utrop af häpnad och förbannelser, af sorg och grämelse och ångest. Så blef det dofva, förstämda hviskningar.

– Hvad var det jag sade, hade jag inte rätt? frågade Armfelt Ribbing.

Ribbing såg lika bestört ut som alla andra och lät undslippa sig en häftig svordom. Så höjde han sig på tåspetsarna, slog ut med handen och gaf till ett kort hånskratt.

– Herr öfverste, ni borde ha slagit vad, så hade ni vunnit hundra mot en. Hvem kunde tänka något sådant –

– Att det var en skurk till svensk adelsman. Ni ser ju, att jag både tänkte och sade det. Jag tror till och med, att det är flera.

– Ja, när det redan är en, kan det visst vara flera. Ha vi följe? Jag har lofvat min mor att snarast möjligt låta henne få veta, hvad man upptäckt.

De båda herrarna gingo ifrigt samtalande nerför slottstrapporna och utför Lejonbacken. Här och på bron och långt ut på torget stod en oroligt sorlande folkhop, som ifrigt tittade upp mot slottet. De herrar, som kommo därifrån och som förmodades ha hört nyheter, hejdades med frågor. Svaren formulerades på samma sätt, som polismästaren nyss gjort däruppe i audienssalen.

– Mördaren är upptäckt och gripen, det är Jacob Johan Anckarström, för detta kapten vid gardet.

*

Fröknarna Linnerhjelm voro alldeles utom sig. De hade varit på maskeraden, blifvit kvarhållna med de andra och efter hemkomsten på morgonen ej vetat, hvad de skulle taga sig till af oro. De visste att svågern, Claes Horn, ämnat sig på maskeraden, de hade känt igen honom där, en stund innan skottet smällde, men då den allmänna demaskeringen befalldes, syntes han ej till. Han hörde således till dem som hade sluppit ut, innan dörrarna blifvit stängda. När sedan ryktet spred sig, att gärningsmannen var undsluppen, fruktade de det allra värsta. De visste hur förbittrad Horn hade varit på kungen alltsedan faderns arrestering vid riksdagen 1789, de kände till hans ständiga tal och deklamerande mot tyranner och folkfördärvare och hur han alltid gronderade, då något tillfälle gafs, ja, äfven dessförutan. De stackars fröknarna skrämde upp hvarandra vid hvarje hågkomst och skälfde vid hvart rykte, som fördes till dem utifrån. Först fingo de höra, att kungen, då han på aftonen superat i sin operavåning, strax innan han nedgått i balsalen, hade fått ett anonymt fransyskt bref, som varnat honom för att bevista denna maskerad, så framt lifvet vore honom kärt. Kungen hade ej brytt sig om varningen, utan infunnit sig på maskeraden till sin och andras olycka. Men hvem hade kunnat skrifva och skicka en sådan biljett? Hvem, annat än en vankelmodig, som visste om den förskräckliga gärningen, men som ångrat sig i sista stund –

Fröknarna Linnerhjelm hade ej sett polismännen, då de kommit för att hämta Anckarström, men inom en kvarts timme, sedan det var skedt, visste alla i skeppare Fernströms gård, att kaptenen blifvit hämtad till förhör i anledning af den förskräckliga händelsen, och ett par timmar senare hade hela staden reda på hvem mördaren var. Han hade genast inför polismästaren erkänt, att han var ägare till pistolerna och dolken och att han var gärningsmannen, men nekat till att ha någon medbrottsling. Han påstod, att ingen människa hade haft reda på hans företag och att ingen var inblandad i denna sak, som han ensam planlagt och utfört.

– Gud vare tack och lof, Claes är oskyldig, var fröknarna Linnerhjelms första tanke. Den andra gick till de stackars Anckarströmska barnen, och fröken Ulla kastade en pelisse öfver axlarna och sprang uppför trapporna för att se till dem. Det var stor jämmer däruppe. De båda unga pigorna voro alldeles vilda af förskräckelse. De snyftade och vredo händerna och bedyrade, att de inte kunde fatta och begripa, att nådig kapten varit i stånd att begå ett så grufligt brott. Jungfru Elsa tillade bittert gråtande, att hon ej kunde annat än ömma för den olycka, som därigenom skulle drabba hans fyra små oskyldiga barn. Anna frågade om nådig fröken trodde, att hon och Elsa skulle upp och vittna. De kunde båda vid sin själs salighet bedyra, att de ej hade minsta kunskap om nådig kaptens illgärning, ej heller hade de någonsin sett något här i huset, som kunnat förefalla dem misstänkt.

– De stackars barnen blefvo alldeles vettskrämda, då främmande människor kommo inrusande och talade om, hvad som händt. De förstodo det naturligtvis inte, de arma krypen, det skulle då vara John, som bara står och mumlar: De få inte göra min pappa något ondt, jag vill gå till min pappa –

Så väl, att stackars Stafva, som älskar sin far öfver allt i världen, inte var hemma, utan i tryggt förvar hos den goda nådiga grefvinnan på Hufvudsta, som kunde trösta henne bättre än de förmådde! Och hvem skulle skrifva till nådig fru kaptenskan, så att hon kom hem till barnen? Så välsignadt snällt af den goda nådiga

fröken Linnerhjelm att komma upp och se till de små.

Fröken Ulla gick in till barnen. Det var den mest rörande syn att se dessa små stackare stå och hålla hvarandra i hand och söka trösta hvarandra.

– Vi skola inte gråta, det tycker inte söta far om, sade Carl David, det är ingenting farligt.

– Söta far kommer snart hem, svarade lilla Carolina.

– Tant Ulla, de få inte göra pappa något ondt, ropade John häftigt.

Den goda damen tog den lilla flickan upp i sitt knä och sökte förströ de små gossarna. Själf var hon så alldeles utom sig af bestörtning öfver det som skett, öfver att ha känt och hållit af upphofsmannen till detta förskräckliga elände och af ångest och oro för sina egna, att hon hade stor möda att tillbakahålla tårarna, som alltjämt fyllde hennes ögon, medan hon försökte svara på Carl Davids frågor och tala John till lugn, alltunder det hon vaggade den lilla Carolina i sina armar, tills flickan somnade med en stor tår ännu hängande kvar i de långa ögonfransarna.

Just som hon varsamt lade ned det sofvande barnet på dess säng, kom jungfru Elsa inrusande.

Fröken Linnerhjelm gaf henne ett tecken att ej väcka den lilla och frågade hviskande hvad som nu var på färde.

– Polismästaren är här med sitt folk och skall upp i nådig kaptens rum för att visitera det och sätta sigill på sakerna. Och sedan skall han komma hit i fruns våning. Skall jag lämna honom nyckeln till kaptens rum, fröken? Är jag tvungen till det? Och jag och Anna skola upp och vittna, och, milde Försyn, vi veta ju ingenting och ha hvarken sett eller hört något. Vi ha inte mer reda på att nådig kapten tänkte skjuta nådig kungen, än det barn, som föddes i natt.

Flickan darrade i hela kroppen, och fröken Ulla tänkte, att det nog vore bäst, om hon själf följde Liljensparre upp i Anckarströms rum i stället för att låta någon af pigorna göra det. Hvem vet hvad han skulle locka ur dem rörande de personer, som kanske hade besökt Anckarström dessa sista dagar? Det var godt och väl, att han tog allt på sig och förnekade, att han haft någon med sig i detta, men fröken Ulla var ej så säker på hur härmed förhöll sig. Om inga medbrottslingar funnos, hvem kunde då ha varnat kungen för ett mordförsök, som strax därefter verkligen ägde rum?

Hon tog nyckeln ifrån pigan, gick resolut ner till polismästaren, presenterade sig själf och sade, att hon var beredd att följa honom och hans folk upp på kapten Anckarströms rum.

Liljensparre tackade förbindligt.

– Fröken Linnerhjelm är svägerska till grefve Horn på Hufvudsta? sade han, medan de gingo öfver gården.

– Ja, det är jag. Här är det.

I samma ögonblick som de kommit in i kammaren, såg fröken Ulla Claes Horns välkända syrtut af blått dubbelt fris med rödt foder hänga på en spik bakom dörren.

Hon blef likblek och kände sig nära att svimma. Men då polismästaren, som i samma nu fått syn på öfverrocken, frågade: – Vet fröken om denna syrtut tillhör kapten Anckarström? fick hon en inspiration och svarade:

– Nej, det är inte kaptens, han har en grå syrtut, den här tillhör hans bror, ryttmästaren vid Adelsfanan. Jag

skall taga ner den till vårt. Ryttmästaren kommer nog för att se till barnen, så fort han får höra talas om sin brors olycka, och då skall jag lämna honom den.

Hon ville taga rocken, men Liljensparre, som höll på att försegla Anckarströms byrå, hejdade henne.

– Nej, vänta litet, fröken Linnerhjelm. Låt den mans bli hängande tills vidare. Jag tror visst, att det är som fröken säger, att syrtuten tillhör ryttmästare Anckarström. Men vi låta den i alla fall bli där den är.

– Jo, jag känner alldeles fullkomligt igen den här syrtuten, som ju är ganska ovanlig, det är ryttmästare Anckarströms.

Liljensparre kastade en flyktig blick på den ifriga damen, och medan han fortsatte att trycka öfverståthållareämbetets sigill på lacket, som polisgevaldigern satte på skrin och skåp, sade han:

– I så fall skall ryttmästaren göra reda för hur länge den här syrtuten har hängt bakom den där dörren, eller om den till exempel inte har hängt där längre än sedan i går afton, då ryttmästaren törhända gjorde brodern sällskap på maskeraden och var en af dem som sluppo ut, innan dörrarna stängdes.

Fröken Ulla blef mörkröd, men vågade ej insistera. Hon sade blott:

– Det är väl bäst, att jag nu går ner till mitt.

– Ja, kanske det, svarade Liljensparre.

Då hon trädde in i den egna förstugan, stod Claes Horns betjänt och väntade på henne. Norberg brukade ganska sällan vara fullt nykter, men denna morgon var intet fel att se på honom.

– Jag skulle hälsa från nådig grefven och bedja fröken vara så beskedlig att uppe hos kapten Anckarström låta hämta nådig grefvens syrtut, som han lämnat där, sade han.

– Tyst, tyst, tala inte så högt. Grefven har kanske inte hört, att kapten Anckarström –

– Nej, det visste ingen något om, när jag gick ifrån Hufvudsta. Jag fick höra det vid tullen. Nådig grefven var bara mycket angelägen om att få igen sin syrtut, men han bad, att fröken Ulla skulle vara beskedlig att besörja det och ville inte, att jag skulle hämta den direkt hos kaptenen. Nådig grefven behöfver väl sin syrtut, han kom hemåkande i natt i en hyrvagn utan att ha på sig hvarken päls eller syrtut, alldeles som han gick och stod i sin tunna maskeraddräkt. Han hade så förskräckligt brådtom hem för att ej nådig grefvinnan skulle bli orolig, att han inte ens gaf sig tid att låta väcka mig, fast jag låg och sof i general Horns drängkammare, några hus från hyrkusken, och hade pälsen i förvar. Jag är nu inskickad för att hämta pälsen hos general Horn och syrtuten hos honom däruppe. Nådig grefven var angelägen att få syrtuten genast, med pälsen var det ingen brådska.

Fröken Linnerhjelm föreföll mycket bekymrad. Ändtligen sade hon:

– Vänta här, Norberg, så skall jag skicka upp en af pigorna.

Hon gick ut i köket och tillsade köksan att genast gå upp till kapten Anckarströms kammare och säga från henne, att det var bud från ryttmästare Anckarström för att efterhöra en blå syrtut, som han kvarlämnat hos sin bror förliden vecka. – Bed polismästaren att få den utlämnad.

Inom några ögonblick kom pigan tillbaka och sade, att polismästaren hälsade, att syrtuten skulle han själf lämna ryttmästare Anckarström, ifall den tillhörde honom.

Fröken Linnerhjelm gick ut till betjänten med ett glas vin i handen, men handen darrade så att några droppar

vin skvalpade ur glaset. Hon väntade, tills han druckit, bockat och tackat, och sade så:

– Norberg skall hälsa grefven, att jag inte kan få tag i syrtuten, och säg honom särskildt, att jag är fullt och fast öfvertygad om att han inte lämnat sin syrtut hos kapten Anckarström, utan annorstädes. Tala om för honom, hvad Norberg hörde vid tullen rörande kapten Anckarström, och säg honom dessutom, att kaptenen erkänt, att det var han, som i natt sköt kungen, och att jag berättat för Norberg, att polismästare Liljensparre nu är uppe i hans kammare och sätter sigill på sakerna. Och tala om för grefven, att Anckarström säger sig inga medbrottslingar ha, utan bedyrar, att han är ensam om mordgärningen och att ingen människa haft minsta kunskap därom. Glöm inte att säga grefven detta, och hälsa honom och grefvinnan oändligt från oss allesammans. Och om de fråga, så säg, att vi äro mycket altererade öfver det som händt och att jag varit och sett till de stackars barnen. Hälsa grefvinnan, att det nog är bäst, att lilla Gustafva skickas hem genast. Jag hinner inte skrifva allt detta, Norberg skall genast skaffa sig häst och rida hem. Glöm bara ingenting, utan framför allt precis som jag sagt det. Och bry sig inte om att tala om för någon, i hvilket ärende Norberg varit inne i staden. Det är ett fullkomligt misstag af grefven, att han kvarlämnat sin syrtut hos kapten Anckarström. Hur skulle den ha kommit dit, och hvarför skulle grefven ej ha lämnat dem nere hos oss, om han haft den på, då han sist var här i huset?

– Nej, det har nådig fröken så rätt i. Och jag skall visst inte prata bredvid mun. Hvem vill bli inblandad i det här sattyget? Och inte rår nådig grefven för att han har haft den där karlen ute hos sig på Hufvudsta. Inte kunde grefven eller någon på den bofven Anckarströms uppsyn se, att han skulle bli kungamördare. Den uslingen!

– Säg inte så, sade fröken Linnerhjelm, och tårarna kommo henne i ögonen. Jag har sett honom nästan dagligen sedan Michaelis, och jag vet, att han inte är någon ond eller föraktlig människa, fast han gjort sig saker till denna fasansfulla gärning. Men han skyller den inte ifrån sig, som mången annan skulle ha gjort, utan han står för sin handling som en man. Hans straff blir så förfärligt, och de arma, arma barnen – – –

Fröken Ulla Linnerhjelm kunde ej längre bemästra sin rörelse. Hon brast ut i häftig gråt.

*

Gardinerna i assessor Gjörwells rum voro ännu nerrullade, och han låg och väntade på att pigan efter vanligheten skulle komma in med vattnet, som han begagnade till baddning af ögonen. Han tyckte, att hon dröjde ovanligt länge, kanske de allesammans försofvit sig. Han hade ej hört, då Brita-Nora kom hem från maskeraden. De aftnar, då hon var ute och roade sig utan honom, brukade han ligga i sitt rum, för att hon ej skulle störa honom vid hemkomsten. Nu kom pigan och rullade upp gardinen och räckte honom vattenfatet.

Hon var en gammal trotjänarinna, och Gjörwell tyckte om att språka med henne. Men i dag var det hon, som började samtalet.

– Herr assessorn skall tro, att frun har haft en ängslig natt på maskeraden.

– På hvad sätt? utbrast assessorn och reste sig så hastigt upp i sängen, att vattnet skvalpade ur handfatet, som han hade framför sig.

– Ack, det har händt en så faslig sak!

– Hvad för en sak? frågade han med en för honom högst ovanlig häftighet.

– Kungen har blifvit skjuten.

– Å Herre Gud! Hvad säger du? Är kungen död?

Han föll stönande tillbaka i sängen.

– Nej, kungen lefver, men han är mycket svårt sårad.

Assessorn glömde att skölja ögonen. Han tog i största hast på sig underkläder och tofflor och nattrock och skyndade in i sängkammaren till Brita- Nora, som satt i puderkappa framför spegeln och höll på att reda sitt hår. Då Gjörwell kom in, släppte hon kammen och slog båda armarna om hans hals och kysste honom.

– Ja min vän, hvilken faslig händelse!

– Såg du hur det gick till, då man – jag kan inte utsäga ordet. Vår store, nådige, milde konung!

– Nej, jag var långt nere i salongen, och skottet hördes mycket svagt.

– Blef illgärningsmannen gripen – hvem var det?

– Det vet man ännu inte. Man hade inte fått tag i honom, då vi i morse släpptes ut. Polismästaren höll förhör med oss allesammans. Det var en ängslan och en oro, som var obeskriflig, men intet resultat. Det påstods, att mördaren hunnit undkomma, innan dörrarna stängdes.

– Ja, det var nog väl planeradt. Utanför på torget stodo säkerligen medbrottslingarna redo att bistå mördaren och hålla honom gömd för att i sinom tid hjälpa honom hem till Paris.

– Du talar, som om du visste hvem det var, Gjörwell.

– Ja, sannerligen, den gärningen har aktören La Perrière gjort. Det är jag så godt som säker på. Jag har tillräckliga anledningar att säga det.

– Kungen tror det också och många med honom. Men så mycket kan jag säga dig, Gjörwell, att äfven om detta dåd är planlagdt i Frankrike och utfördt af en fransman – och jag tror som du och de andra, att det så är – så var det sannerligen för Gud också många svenska medbrottslingar tillstädes på maskeraden. Där var sig inte likt. Jag ryser, när jag tänker på den silence morne, som rådde ibland maskerna, innan skottet föll. Det var, som om alla väntat på något – och jag, som inte väntade på annat än att roa mig, kunde ej förstå mig på mitt folk. Själfva skottet lät så svagt, att det knappt hördes öfver musiken. Jag trodde, att det var en smällare, som någon roat sig med att afbränna, och förstod först, att det var ett skott, då jag såg krutröken öfver stället och hörde en mask bredvid mig fråga: »Får man lof att skjuta på maskerader?» Men sedan blef det en förfärlig stund, det ropades »elden är lös», och de, som voro närmast dörrarna, försökte tränga sig ut. Först när dörrarna stängdes och vakt sattes för, fingo vi veta hvad som händt. Men då var kungen redan borta.

– Kände du igen några af våra bekanta?

– Ja visst. Man vet ju ackurat hvem som var där, utom de få, som sluppo ut, eftersom allmän demaskering genast påbjöds. Kapten Anckarström måtte ha fått smak på maskerader, han var också med i går. Han såg lugn och obekymrad ut som alltid och gick omkring och talade med flera, dock inte med oss. Jag lade märke till vissa andra ansikten, som sågo annorlunda ut, raka motsatsen till lugna, trygga och bekymmerslösa. Åh du Gjörwell, det var förfärligt, och jag är otröstlig öfver att något sådant händt.

Gjörwell ryste.

– Jag älskar att personligen få bevittna märkliga händelser i vår tid, men jag tackar innerligt Gud, att jag slapp vara tillstädes, då man sökte mörda vår älskade konung. Den Högste förbarme sig öfver fäderneslandet och oss allesammans! Nu skall jag fort kläda på mig för att komma till staden och efterhöra

konungens tillstånd.

– Jag skickar pigan till Norrmalmstorg efter en släde, medan du klär dig. Här ser ut att vara mycket halt i dag, och så upprörd som du är, bör du inte riskera att gå till fots. Det tar för resten alltför lång tid.

– Gör som du anser bäst, Brita-Nora.

Han gick in till sitt och klädde på sig under de mest smärtfulla reflexioner, och fast släden ej kommit, då han var färdig, och det sålunda ej brådskade, gaf han sig inte tid att förtära något mera än litet mjölk och en smörgås.

Ändtligen kom pigan med släden.

– Herr assessorn skall tro, att det var svårt i dag att få släde, sade hon. Torget var fullt af polisbetjänter, hvilka skrefvo upp allas namn, som begärde släde. Gevaldigern gaf sedan lof eller förbud. När de frågade mig hvem jag skulle ha släde till och jag svarade: »Det är för assessor Gjörwell,» sade de genast: »Ja, han skall visst få släde.»

– Se här är pälsen, sade fru Brita-Nora och hjälpte sin man på med den, virade resskärpet om honom och räckte honom den yllefodrade kasketten, ty pigan hade sagt, att det var ganska kallt.

Med tungt hjärta åkte Gjörwell till Staden. Han hörde sig för och fick veta, att kungen lefde, och gick så tröstad för en stund till sin boklåda och sökte förströ tankarna med att läsa. Men det lyckades honom inte. Han fann ingen trefnad, utan längtade hem till Brita-Nora. Han beslöt sig för att fara hem och lät skicka efter en släde åt sig. Då han äkte in i Stora Kyrkobrinken, såg han, att ett tryckt papper var uppslaget på hörnet och att en myckenhet folk var samladt, som ifrigt läste det. Han tänkte, att det var en bulletin om kungens tillstånd, och steg ur släden för att se hvad den innehöll. Så var det ock. Medan han läste, sade en karl, som stod bredvid honom:

– Nu är banemannen upptäckt.

Gjörwell vände sig hastigt om för att fråga: – Hvem? då löjtnant Sjöberg, som kom från slottet och som Gjörwell kände, sakta tog honom vid armen och förde honom ur folkhopen.

– Jag skall säga assessorn hvem det är, sade den unge mannen. Det är kapten Anckarström.

– Jesus!

Han kände sig nästan vanmäktig af fasa. Det var, som om han vore medskyldig i dådet. Han såg Anckarströms döende fader med den svaga handen peka mot himlen och sedan på hans bröst och hörde honom anförtro sin Jacob Jan i hans vård.

Kungamördare – Kung Gustafs mördare!

Han kastade sig åter upp i släden och for hem under obeskrifliga kval, som ej lindrades af något tåreflöde. Han kunde ej gråta, till den grad var han gripen af förskräckelse öfver missgärningen och missgärningsmannen. Då släden stannade utanför dörren och han hunnit in i förstugan, stod Brita- Nora och väntade på honom.

– Vet du det redan? frågade han.

Han väntade inte på svaret. På hennes förstörda utseende såg han, att hon visste det.

– Store Gud, Jacob Jan, hvars förmyndare jag varit, som jag nästan sett uppväxa under mina ögon! Gustaf

den tredjes mördare!

Men ej heller nu kommo tårarna. Hon satte sig i soffan bredvid honom, och sittande tysta hand i hand öfverlämnade de sig åt sina sorgsna tankar.

– Björkegren kom hit, medan du var borta, sade hon slutligen. Han gissade rättare än vi. Så snart han i morse fick höra talas om kungens mord, tänkte han genast inom sig: »Herre Gud, det har Anckarström gjort!»

– Kan du förstå hur det kommit därhän, Brita- Nora? frågade Gjörwell och vaggade fram och åter med kroppen. Uti faderns hus rådde den bästa ton, där talades alltid med tillgifvenhet om kungen och vårt nya regeringssätt, och i mitt hus har ju ännu tydligare talats detta språk, således fick han inte den allra minsta anledning hvarken af fadern eller mig att fatta ett lagstridigt, än mindre ett upproriskt tänkesätt. Det var först sedan han blef landtbo, som jag märkte, att han inhämtade några ogena reflexioner öfver vår ställning, hvilka sedan efter krigets början 1788 lära ha förvandlats till offensiva yttranden, som nu öfvergått i handling. Gud sig förbarme! Jag tror inte, att någon kan misstänka mig för antirojalistiska tendenser eller medvetenhet om tilltänkta mordförsök på någon människa, minst på en dyrkad konung, men tänk ändå, Brita-Nora, hvilken Försynens skickelse hvilar ej öfver vårt öde! Hade inte kapten Anckarström visat sig otacksam mot mig och brutit med mig, därför att jag stod på salig fru Löwens sida i deras tvister och sedan inte tillät, att han tog den lilla enfaldiga fröken Greta Löwen i sitt hus för att komma åt hennes pengar – hur skulle det då gått för oss nu? Eller om Calle inlåtit sig med honom, då han säkerligen allestädes sökte ställa försåt emot kungens lif. Om han fått följa med Calle till Haga och där fullbordat den förskräckliga gärningen – – – Se hur Gud afvändt allt ondt uti denna sak ifrån vårt hus. Jag kan inte tänka härpå utan både rysning och tacksamhet för egen och de minas del, om jag ock, när jag i minnet återkallar den arme fadern i dödsminuten, inte kan låta vara att undra öfver om han såg in i framtiden, då han ropade: »Mina gossar, mina gossar.» Äfven tänker jag på: Månne det gått såsom det gått, om Jacob Jan fortfarande som förut ansett mig som sin faderlige vän och visat mig kärlek och förtroende.

– Nej, Gjörwell, då hade säkerligen kapten Anckarström ej blifvit sin konungs mördare, svarade fru Brita-Nora och klappade sakta mannens hand.

XVII.
Hvad man visste i hufvudstaden.

Gjörwell hade alltid haft den allra största förmåga att skaffa sig reda på de händelser och fakta, som han behöfde känna i grund, antingen för egna skrifter eller ock för att delgifva dem åt sina många vänner och korrespondenter i landsorten och i utlandet. Men dagarna efter den sextonde mars skref Gjörwell nästan inga bref. Man kunde ej vara alltför säker på att brefven ej öppnades innan framkomsten, och han ansåg sig böra vara dubbelt försiktig, då det ju var allmänt kändt i hvilket förhållande kungamördaren stått till honom. Men om Gjörwell ock för en tid upphörde att korrespondera om dagshändelserna, upphörde han ingalunda att skaffa sig reda på dem, och det var säkerligen ytterst få i hufvudstaden, som så väl kände till, hvad som dag för dag tilldrog sig i hofrätten under högmålsprocessen, som assessor Gjörwell. Det som först skedde, upptäckten af den person, som skrifvit det anonyma brefvet till kungen, blef emellertid genast kändt i staden, liksom innehållet i skrifvelsen, som i afskrift cirkulerade i en del kretsar därstädes. Denna biljett hade kungen nämligen visat von Essen, som efter mordet påmint sig ordalydelsen och omtalat den.

Emellertid hade polismästaren, lagman Liljensparre, haft den synnerliga turen att snart komma på spåren den person, som skrifvit biljetten och som ju måste antagas vara en mördarens medbrottsling. Tidigt morgonen efter maskeraden hade en dräng, som tjänade hos sockerbagare Sundberg, infunnit sig hos

polismästaren och omtalat, att en person föregående afton lämnat honom en biljett med anmodan att mot en vedergällning af två riksdaler bära upp den till kungens kammartjänare Remy, som med kungen då borde vara i Operahuset. Drängen hade åtagit sig detta och äfven verkställt det så till vida, att han i Remys frånvaro lämnat biljetten till en annan af kungens betjäning samt en stund väntat på svar, men då han ej erhållit något, hade han åter gått ner på torget. Och som han ej där träffat den okände personen, hade han begifvit sig hem. Då Liljensparre frågat drängen om han ej på växt, målföre eller andra omständigheter kunde igenkänna den person, som lämnat honom biljetten, hade han sagt, att han af den okände personens målföre och så mycket han i hast och af utseendet kunde döma, tyckt att denne mycket liknat öfverstelöjtnant Liljehorn. Det behöfdes ej mera för polismästaren. Redan samma dag erkände Liljehorn inför honom, att det var han, som författat den anonyma biljetten och låtit uppskicka den till kungen. Då öfverstelöjtnanten sedermera förhördes inför hofrätten, vidgick han, att han var det anonyma brefvets författare, och påstod, att han fått den underrättelse han meddelat på så sätt, att en tio- eller elfva års gosse tidigt på fredagsmorgonen lämnat honom en biljett, i hvilken det stod, att det var skada, att maskeraden ej blef af sista fredagen. Det hade då varit en god kupp att göra på Haga med den där orolige Höge Herrn, »men i dag är ock maskerad, hvarvid något hufvudsakligt torde uträttas. Skulle Ni kunna förmås att sedermera i någon mån söka bidraga till detta ändamål?» hade det också stått.

Öfverstelöjtnanten påstod vidare, att då han genomläst biljetten, hade han gått ut i förstugan, där han förmodade, att gossen kvarstod, men ej funnit honom där. Öfverstelöjtnanten hade ropat efter honom i trappan och öppnat fönstret för att efterse honom, men han var ingenstädes till finnandes. Och oaktadt alla försök hade det ej lyckats honom att skaffa rätt på denne för honom okände budbärare, som han ville få till att bekänna hvarifrån en så oförmodad underrättelse härledde sig. Visserligen hade öfverstelöjtnanten funnit biljetten så till stil som skrifsätt vara dum och illa sammanhängande, men dess innehåll hade varit alltför seriöst för att inte ådraga sig hans hela uppmärksamhet, och han hade ryst vid tanken på den fara, för hvilken kungens dyra lif syntes vara blottställdt. Han hade först beslutat att genast fara till Haga och där afgifva en muntlig berättelse om saken, men vid närmare eftersinnande hade han trott det vara bäst att skrifva det bref, som kungen sedermera erhållit. Han hade också tvekat huruvida han inte personligen borde lämna kungen skrifvelsen, men han beslöt sig för att ej göra det, af fruktan för att Hans Majestät skulle tro honom vilja göra sig till eller ha för afsikt att vinna någon belöning för sin påpasslighet, något som alltid varit vida skildt från hans tänkesätt, helst han alltid tyckt sig vara efter sina förtjänster mer än tillräckligt belönad. Han hade följaktligen afskickat brefvet, alldeles såsom drängen Bark sagt, och hade sedermera fått veta, att kungen riktigt bekommit det. Men då han efteråt hört omtalas den omänskliga gärning, som icke desto mindre om natten blifvit å kungens dyra person utöfvad, hade han känt som en dolk i sitt hjärta, ty då först hade han insett, att den utväg han till förebyggande af denna olycka vidtagit inte varit den mest lämpliga.

Det var ej många bland allmänheten, som trodde på denna öfverstelöjtnant Liljehorns framställning af saken, helst det bref han skickat kungen innehöll en hel del komprometterande utlåtelser, bland andra, att flera såväl i hufvudstaden som i landsorterna voro missnöjda samt att farliga stämplingar förehades; dessutom funnos i brefvet skarpa uttalanden om kungens person och de af honom för rikets väl och nytta vidtagna anstalterna. Därtill kom, att då öfverstelöjtnanten tillfrågades om han hade i behåll den biljett, som han påstod blifvit honom tillskickad fredags morgon, förklarade han, att han genast efter författandet af sitt eget bref hade bortkastat biljetten, af fruktan för att den kunde komma i obehörigas händer. Nu fann han emellertid, att det varit försiktigare, ifall han behållit denna biljett.

Ja, det måste man erkänna, så mycket mer som han inte bättre kunde beskrifva den gosse, som lämnat honom biljetten, än att denne syntes vara elfva, tolf eller femton år gammal samt till alla delar liknade en tiggare med nertassade skor och sönderslitna kläder, så smutsiga, att ingen färg kunde urskiljas på dem.

Allt detta visste man i hufvudstaden. Också att kapten Anckarström alltjämt envist påstod, att han ingen medbrottsling hade, fast polismästaren redan vid första förhöret inför öfverståthållareämbetet underrättat honom om att ett anonymt varningsbref blifvit den olyckliga maskeraddagens afton aflämnadt till kungen, och tillfrågat honom om han skrifvit brefvet eller hade någon kännedom om det. Han hade nekat härtill och både då och sedermera inför hofrätten sagt, att han var ensam om gärningen.

Men Gjörwell visste mera än detta, och hvar gång han varit ute i staden, hade han en hel del att omtala för Brita-Nora, som var mycket nervös, ty alltsedan maskeraden hade hon haft oroliga nätter, fulla af hiskliga drömmar och sorgliga bilder.

– Jag kan inte låta bli att tänka på ryttmästare Anckarström, sade hon en dag, då Gjörwell hemkom från sin boklåda och satte sig bredvid henne i soffan. Är han inblandad i broderns sak?

– Det förefaller inte så, fast han hade det emot sig, att i kaptenens rum fanns en syrtut, som uppgafs ej tillhöra denne, utan Gustaf Adolf. När nu polismästaren förhörde kapten, talade han också om en syrtut, som blifvit funnen i hans rum, och sade, att han visste, att den ej tillhörde Anckarström själf, men att man sagt honom, att den var hans bror ryttmästarens tillhörighet. Anckarström hade då häftigt förklarat, att så ej var förhållandet. »Hvems är den då?» frågade polismästaren. »Jo,» kom svaret utan betänkande, »grefve Horns på Hufvudsta.» Grefven hade på maskeradaftonen varit uppe för att afhämta en svart domino, som Anckarström hyrt åt honom, och därvid kvarlämnat sin syrtut af dubbelt fris i rummet. Då nu syrtuten visades för kaptenen, igenkände han den såsom tillhörig grefve Horn och förklarade på tillfrågan, att hans bror ej var ägare af en så beskaffad syrtut, hvarpå han genast tillade, att han råkat Horn en gång på maskeraden, men att de då ej haft annat samtal med hvarandra än att Anckarström frågat grefven om hans svägerskor voro där. Sedan hade han icke träffat Horn, som sluppit ut tidigt och strax efter det skottet blifvit lossadt. Detta bekräftades af polismästaren, som äfven omtalade, att han själf gifvit grefve Horn tillstånd att gå ifrån maskeraden, innan det allmänna uppropet och antecknandet af de inneslutna personerna försiggått.

– Häftar det svåra misstankar vid grefve Horn? inföll fru Brita-Nora. Jag dör af otålighet, berätta, berätta!

– Det är just härom jag skall berätta. Ser du, min kära, det måtte inte vara en lätt sak för någon än så klyftig människa, så mycket mindre för den, som ej af naturen har ett snabbt och lifligt ingenium, att i längden reda sig mot Liljensparre. Och Anckarström kunde naturligtvis inte undgå de snaror och försåt, som vår sluge och skicklige polismästare utsatte för honom, det förstår du väl, Brita-Nora.

Hon nickade.

Gjörwell fortsatte: – Dessutom hade Liljensparre genom sina polisbetjänter haft ögonen på Horn, alltsedan han släppt ut honom om natten. De inberättade, att grefven föregående afton sprungit staden rundt för att under de minst plausibla förevändningar låna en sabel, hvilket ändtligen lyckats honom, och att han strax efter utsläppandet hux flux tagit en hyrvagn och utan syrtut, som han gick och stod i sin tunna maskeraddräkt, rest ut till Hufvudsta. Därtill kommer, att Horns svägerska, fröken Linnerhjelm, som bor i samma hus som Anckarström, till öfverflöd både själf och genom ett af tjänstehjonen hade försökt öfvertala polismästaren att lämna henne den där syrtuten, som hon påstod ryttmästare Anckarström vara ägare till. Först förhörde polismästaren Horn mellan fyra ögon uppe hos hans far, generalen, och säkerligen hade han snärjt också Horn till att säga mera än han ämnat, fast han omöjligt kunde få honom att bekänna något samförstånd med Anckarström. Polismästaren satte också, som jag nyss berättat, krokben för kaptenen genom sin burdusa fråga: Tillhör den här syrtuten er bror? Och då Anckarström, som nog begrep hvad därmed åsyftades, ifrigt förnekade att den tillhörde brodern, fick han ju strax därpå besvara frågan, hvem den då tillhörde. Då han förstod, att han låtit öfverrumpla sig, försökte han på allt sätt att skydda grefven.

Brita-Nora inföll:

– Således är grefve Claes Horn på Hufvudsta en af medbrottslingarna. Men finns det en, finns det flera, därpå vill jag våga allt. Skynda dig, Gjörwell, och berätta hvad du vet.

– Du afbryter mig ju jämt och ständigt, lilla Brita-Nora. Det är mycket, som hör hit, skall du veta, men det går så in i hvart annat, att jag måste tala om det i någorlunda rätt ordning, så att du kan begripa hur slugt polismästaren går tillväga i denna rannsakning. Jo, det var på det sättet, att Anckarström redan vid första förhöret i öfverståthållareämbetet hade sagt, att han trott sig skola blifva af oppositionen hedrad för sin gärning, och nu i hofrätten tillhölls han att förklara, hvad han menat härmed. Han fann sig och sade, att han i öfverståthållareämbetet inte nämnt, åtminstone inte menat oppositionen, utan att det var af nationen, som han hade trott sig förtjäna belöning och heder, om den komme i lyckligare belägenhet genom kungens död. Kungliga hofrätten föreställde honom, att genom den falska tanken, att nationen skulle hedra en så afskyvärd gärning, hade han kastat den allra ohyggligaste skugga på ett helt rikes innebyggare och att det föreföll troligare, att han användt ordet opposition, hvarmed han förmodligen menat någon medbrottsling, som han åter och åter allvarligen förmanades att upptäcka. Men han påstod alltjämt halsstarrigt, att ingen deltagit i öfverläggningen om missgärningen eller varit medveten därom, och han sade, att i den händelse han nyttjat ordet opposition inför öfverståthållareämbetet, hade det skett af misstag, han hade verkligen föreställt sig, att nationen skulle glädjas åt hans gärning. Polismästaren hade emellertid flera kort på handen efter förhöret med Horn. Dock innan de spelades ut, föreställde riksdrotset Anckarström i de mest ömmande ordalag, i hvilken fara han genom sitt redan erkända grofva brott satt kungens höga person och riket, samt påpekade för honom orimligheten af hans föregifvande, att ej någon varit i mer eller mindre mått delaktig i hans missgärning, då ju kungen erhållit en skriftlig varning, innan den förskräckliga händelsen ännu tilldragit sig.

Men alltjämt förnekade Anckarström att ha haft medbrottslingar eller medvetna i saken och sade, att han sannerligen inte kunde förstå eller begripa hur biljetten tillkommit eller hvem som den författat, emedan han aldrig för någon upptäckt sitt brottsliga förehafvande och ej heller, honom veterligt, någon därom ägt minsta kunskap.

– Det är en otrolig sinnesstyrka den mannen har, utbrast fru Gjörwell.

– Det veta vi väl bättre än någon hur otroligt hård och envis Jacob Jan kan vara! Men lagman Liljensparre förstår sig bättre på att behandla honom, än jag gjorde. Han begagnar sig af alla medel, som kunna föra till målet, och när nu Anckarström åter blef införd till Liljensparre för att vidare rannsakas, fick han först underrättelse om att den man, som skrifvit det anonyma brefvet, var i arrest. Så visades honom tvenne bref från honom själf till Horn och den sabel, som grefve Horn lånat. Dessutom omtalade polismästaren, att Horn under natten erkänt, att det varit han, som visat Anckarström på kungen. Och att han tillstått, att han på maskeraddagens eftermiddag i Anckarströms sällskap varit på besök hos kaptenen grefve Adolph Ribbing i dennes hem på Drottninggatan och att grefve Ribbing skulle förhöras eller hade blifvit förhörd, hvilketdera minns jag inte. Du kan begripa, att polismästaren framställde det så finurligt, att Anckarström ej kunde annat än tro, att det var grefve Horn, som skrifvit det anonyma brefvet och redan sagt hela sammanhanget. Han teg i alla fall envist, han kallade blott den anonyme brefskrifvaren »den ovärdige skribenten». Men vår förträfflige polismästare började nu spela på de allra ömmaste strängarna. Han berättade, att han i kapten Anckarströms hemvist hade sett hans vackra barn, hvilkas oskyldiga hälsningar till en olycklig fader han framförde. Detta var rätta sättet att få den hårdnackade mjuk, helst polismästaren fick honom att tro, att det mesta redan var kändt. Och ändtligen tillstod kaptenen, att han fann sitt nekande tjäna till intet, utan endast hans själ till plåga, och erkände att Horn och Ribbing varit med i saken.

– Och de andra, det var ju flera? inföll fru Gjörwell.

– Jo visst, många flera, som polismästaren spanar upp och häktar. Baron Bjelkes själfmord, då han blef

inkallad till förhör, har också bragt åtskilligt i dagen rörande en tillämnad revolution, om hvilken dock Anckarström synes vara okunnig. Grefvarna ha säkerligen hållit honom utanför alla sakens finesser och endast begagnat honom som verktyg för själfva det grofva dådet. Ja, hvar var jag nu? Jo, först sedan Anckarström blifvit konfronterad med Horn, måtte han ha förstått, att polismästaren lockat honom att förtala sig. Horn låtsade liksom Ribbing, med hvilken Anckarström förut blifvit konfronterad, den största afsky för kungamördaren, och det var alldeles förgäfves som kaptenen sökte påminna Horn om hvad som passerat dem emellan, för att bevisa att både Horn och Ribbing hade skuld till hvad som händt, om ock hans egen skuld var den största. Han sade, att om grefvarna inte hade gifvit medhåll, hade han kanske ensam gjort mordet, men visst skyndade det på. Horn hade försmädligt frågat honom hvilka af honom mot Anckarström bevisade vänskapsprof det varit, som orsakat att Anckarström inblandat hans namn i en sådan sak. Var det kanske den gästfrihet han visat Anckarströms äldsta dotter, som han en tid, ända tills dagen efter mordet, haft i sitt hus? Om Anckarström i detta ögonblick kunde se grefvinnan Horn, sade han, skulle han nog inte vara så äreförgäten, som han nu vore. Att grefve Horn, som Anckarström berättat, skulle hafva lofvat att sörja för Anckarströms familj, emot det att han själf skulle göra en ogärning, ansåg han vara en af de allra nedrigaste beskyllningar. Aldrig hade han ens haft en tanke på att, såsom Anckarström sagt, vara med om något så rysansvärdt som att skjuta eller sticka Hans Majestät. Detta måtte ha varit hårda ord för Anckarström att höra. Men att polismästaren ändå misstrodde grefve Horn, kan man förstå däraf, att grefven tillspordes om han inte ville tala vid någon präst för att af religionens starkare band och upplysning kunna förmås att genom en uppriktig bekännelse lätta sitt samvete.

Ribbing å sin sida hade förnekat det Horn sagt och hade yttrat den allra största förundran öfver att hans ungdomsvän Claes Horn ville draga honom med i sin olycka. Han hade på maskeraddagens eftermiddag hvarken talat med Horn eller Anckarström. Han hade ej minsta kännedom om någon plan eller komplott, vare sig med folk eller regemente. Han förnekade inte bekantskapen med Anckarström, men denne hade aldrig för honom nämnt något projekt. Nu beklagade han på det lifligaste, att han tagit emot honom, ty det var en olycka att någonsin ha känt den karlen.

Vid konfrontationen med Anckarström hade han ryckt på axlarna åt dennes bekännelse, hans uppgifter voro ej mycket att fästa sig vid, de roulerade på »kanske» och »vill minnas», hade han sagt.

– Dessa konfrontationer måtte i sanning ha varit förfärliga för Jacob Jan. Besinna hur han skulle känna det att se sig förnekad af dem han säkerligen ansett för sina bästa vänner. Det är troligen de båda grefvarna, som drifvit honom till gärningen, men nu, när den är gjord, sätta de sig på sina höga hästar och vilja inte hafva något att göra med honom, utbrast fru Gjörwell.

– I allt hvad han lider och kommer att lida, lider han sina gärningars lön, svarade Gjörwell med en ton, som han försökte göra hård. Så fortsatte han:

– Men ändtligen fick ju polismästaren båda grefvarna att bekänna, först Horn och så äfven Ribbing, sedan Liljensparre en hel natt ansatt honom. Jag har fått se grefvarnas skriftliga bekännelser, och jag måste säga, att Ribbings är beundransvärdt väl affattad. Synnerligast slutet är skrifvet med stor styrka och utomordentligt väl ihopasatt. Han skrifver så här:

»Sådant är förloppet af allt, hvad mig bekant är om denna grufveliga olyckshändelse. Må den Guden, för hvars ansikte jag snart kommer att träda, döma om jag brutit mot sanningen. Ja, må Hans vredes hämnd i evighet förfölja mig, må hvarje återstående ögonblick af min kropps och själs varelse bli en odräglig plågostund, om jag någonsin underrättat till någon del, ännu mindre till det hela, om denna anläggning grefve Fersen, grefve Brahe, baronerna De Geer, Lantingshausen, Düben, grefvar Dohna eller någon Ribbing eller någon af forna kamrater vid gardet eller vänner.

Måtte denna min sannfärdiga berättelse och mitt snart instundande lagliga straff mildra den afsky jag och mitt minne lärer väcka hos desse män, mina forna vänner, hos det stånd, hvaraf jag varit medlem, och hos samtliga Sveriges innebyggare.»

– Horns bekännelse är också affattad på ett så rörande sätt, att jag hört att då den föredrogs inför konseljen, hade flera af regeringens medlemmar blifvit rörda till tårar. Däremot lär väl Anckarströms opus, när han skall till att afgifva sin skriftliga bekännelse, långtifrån bli något mästerverk. Han kommer troligen att rätt och slätt redogöra för sakens sammanhang och att berätta fakta på sitt prompta vis utan minsta retoriska, poetiska eller rörande utsmyckning. Han har aldrig kunnat handtera sitt modersmål annat än högst bristfälligt, detta straffar sig förr eller senare, såsom jag för länge sedan på Lindö sade honom. Honom har det sannerligen inte hjälpt, att han haft de yppersta lärare. Också är jag säker på att hans barnsliga, ja, otympliga skrifvelse kommer att bilda den mest slående kontrast till grefvarnas utomordentligt väl tournerade fraser. Men både Horn och Ribbing äro ju också högst begåfvade män, medan Jacob Jan ärft alla faderns egenskaper, undantagandes hans snille.

– Han är väl närmast typen för en vanlig svensk adelsman och landtjunkare, sade fru Gjörwell.

– Hvad säger du, Brita-Nora? Gud bevare oss nu och i all framtid för sådana svenska landtjunkare som Jacob Jan! Det är i alla fall märkvärdigt, att fast jag öfverallt hört förbannelser öfver hans brott, har jag ingenstädes hört någon säga något ondt om hans person.

XVIII.
Hvad klockorna förkunnade.

Han satt ej i ett vanligt fängelse. Man hade fruktat för gatuoroligheter, då han skulle föras från fängelset till hofrätten i det gamla kungshuset för att förhöras, och redan en af de första dagarna hade ett af Kongl. Hofrättens rum blifvit inredt till fängelse. Det var nu i allo likt ett dylikt med galler för fönstren och så blottadt på alla möbler, så hemskt och öde som möjligt och med vakten inne natt och dag. Men härpå tänkte han ej. Han hade haft så mycket annat att tänka på, synnerligast medan de första förhören pågingo, då det gällde att ej förändra svaren på de frågor, som gjordes honom, och att ej röja någon af de medskyldiga, utan ständigt fasthålla vid att han ensam varit upphofsman till gärningen. Han hade sagt detta så många gånger, att han började tro det, och när han sedan förstått, att grefvarna bekänt, måste han liksom tvinga sig att minnas allt, som det verkligen varit och ej som han framställt det för att ensam anses för skyldig. Nu gällde det blott att med anständig manlighet säga de skäl, som föranledt honom att skjuta kungen. Det gällde att säga sanningen, och detta hade alltid varit en lätt sak för honom, som aldrig vetat af hvad fruktan ville säga.

Det gjorde honom ondt för grefvarnas skull, synnerligast för grefve Horns, att de vid konfrontationen ej velat kännas vid hvarken honom själf eller hvad de sagt eller gjort, men på detta var han förberedd, sedan ingendera af dem velat tala vid honom på maskeraden, efter det att skottet fallit. Då, i första ögonblicket, då slaget kommit så plötsligt och oväntadt, hade han velat skrika af smärta. Nu visste han, hvad han kunde vänta, och det bekymrade honom ej längre. Han tyckte, att allt var smått, betydelselöst och ringa, när det endast gällde honom själf.

Från allra första början hade han hoppats, att grefvarna skulle hinna undkomma, ifall de så ansågo nödigt, men myndigheternas snabba och vidtgående åtgärder hade omintetgjort detta hopp. Han hade ju själf aldrig tänkt på att fly, men han hade gärna velat, att åtminstone Horn hade hunnit sätta sig i säkerhet. Tanken på Horns hustru och barn plågade honom oändligt. Han måste tänka på dem, då han tänkte på sina egna, och på dem tänkte han oupphörligt med allra största ångest och oro. Polismästaren och de andra kunde säga honom hvilka hårdheter som helst, det frågade han ej efter och det rörde honom ej. Men då de talade om hans

hustru och barn –

De hade också talat med honom om kungen och riket.

Hvad kungen angick, skulle han ej känt samvetskval, blott han hade dödat honom på stället. Men det pinade honom att tänka, att han skadskjutit honom och att han låg flämtande och med halfbrustna ögon och våndades och hvarken kunde lefva eller dö.

Anckarström hade alltifrån ungdomen varit en skicklig jägare, och hans skott brukade alltid döda. Men hade det någon gång händt, att han blott sårat villebrådet utan att döda det, hade han ej gifvit sig någon ro, förrän han uppsökt det och med en kula gjort slut på dess lidande. Gud hade straffat honom med att hans uppsåt att döda kungen på stället ej gått i fullbordan. Hade kungen genast dött, hade han ju också kunnat vara förvissad om att han utfört en för staten nyttig gärning.

Han visste hvilket straff, som väntade honom, och han hade blott en önskan, att det måtte påskyndas så mycket som möjligt. Men han skulle först vilja veta om kungen skulle lefva eller dö. Det var hemskt att ha skadskjutit en människa, otäckt och ovåligt –

Ingen sade honom direkt, att kungen ännu lefde, men af förhören hade han förstått, att så var.

Han satt på sin säng med händerna korslagda i knäet och tänkte på detta. I morgon var det fjorton dagar sedan maskeraden. Eftersom kungen ännu lefde, skulle han kanske tillfriskna. På denna möjlighet hade han förut inte tänkt – Han var för stolt att fråga vakterna om kungens befinnande. De hade också säkerligen fått order att ej svara honom, utan rapportera hans ord, som skulle gå vidare och misstolkas.

Plötsligen började alla stadens kyrkklockor ringa, Riddarholmskyrkans och Storkyrkans tydligast, men också Clara och Jakobs kyrka och alla de andra förnummos, svagare men hörbart. Hela fängelserummet fylldes af den dofva, högtidliga klockklangen. Han funderade ett ögonblick. Så förstod han det, och hans hjärta bultade våldsamt. Det var själaringning öfver kungen. Han var död. Han hade fått sluta.

Anckarström sänkte pannan. Han rörde läpparna, men intet ljud undslapp honom, han visste ju, att vakterna iakttogo honom. Men tankarna kunde de ej höra, de togo formen af bön.

Gode Gud, barmhärtige och nåderike Gud! Jag inser till fullo, att jag svårligen försyndat mig, då jag afhändt en människa lifvet, men å andra sidan anser jag mig hafva gjort en loflig gärning, då jag befriat Sverige från dess förtryckare och tyrann.

Den högtidliga klockringningen fortfor, och alltjämt satt han med pannan lutad mot de feberheta händerna. Ändtligen lyfte han på hufvudet och vände det mot den blå himlen, som skymtade bakom gallren. De eljest så ofta eldigt brinnande ögonen hade ett svärmiskt uttryck, som närmade sig extas, kinderna hade återfått sin varma, friska färg, läpparna hviskade ohörbart:

– Jag vet, att det är själaringningen, men det låter förunderligt likt Te Deum. Nu tacker Gud allt folk! Nu tacker Gud allt folk!

XIX.
Aktors slutpåstående.

Något mer än en vecka senare inställdes Anckarström inför Kongl. Hofrätten för att åhöra aktors slutpåstående. Han visste, att detta skulle bli en svår stund, men att slutet nu ändtligen var nära, och han hoppades, att hvilka hårda ord än kommo att fällas, han ej skulle förlora sin sinnesstyrka. Hvad själfva

domen angick, visste han, att den skulle bli den hårdast möjliga, men det bekymrade honom ej. Han hade gifvit sin kropp till spillo, i samma ögonblick han fattat sitt beslut att skjuta kungen. Men hvad han tänkte på, det var hur han skulle bibehålla fattning, lugn och frimodighet, då aktorn skulle utösa en ström af bittra ord och grymma tillmälen öfver honom. Han hade tänkt på detta hela föregående afton och hela denna morgon sökt föreställa sig, hvad som skulle sägas, för att kunna stålsätta sig däremot och för att kunna mottaga injurierna med lugn och utan häftighet eller synbar rörelse. Han visste, att hvad som mest skulle plåga honom var, om det talades om hans brott emot hustru och barn, men man skulle nog också förstå att finna på andra saker, som blefvo förfärliga att åhöra – –

Då han af vakten fördes in i salen, såg han, att, så vidt han förstod, voro samtliga Kongl. Hofrättens herrar medlemmar närvarande. Riksdrotset, grefve Carl Axel Wachtmeister, presiderade. Anckarström bugade sig för Hans Excellens, därpå för presidenten Fredenstjerna, sedan för de öfriga hofrättsråden och assessorerna. Somliga af dessa herrar kände han till namnet, andra ej. Där satt hofrättsrådet baron Fredric Cronstedt, där hofrättsrådet Johan Ludvig von Ehrenheim, där assessorerna Ziervogel och Lindbom, där lagman Jöran Schröderheim, där assessor Gråsten, flera kände han ej, inte ens till namnet. Men alla sågo de fientligt på honom, och ej ett spår af något förbarmande kunde han skönja i alla dessa höga lagkarlars ansikten. Den enda skillnad, som rådde denna dag mot de andra förhörsdagarna, var, att stämningen inne i salen föreföll hemskare och dystrare än eljest. Allesammans sutto och afvaktade, att det förfärliga slutpåståendet och det förfärliga straffyrkandet snart skulle uppläsas i denna sal för att sedan genljuda öfver hela landet – androm till skräck och varnagel.

Nu tillfrågades Anckarström om han vidgick den af honom författade skriftliga bekännelsen.

Han hade ej väntat sig denna fråga, men han svarade genast:

– Jag har med den uppriktighet uppgifvit och bekänt mitt brott och hvad jag om andras delaktighet däri har mig bekant, att jag ej har det ringaste att tillägga.

Nu reste aktorn, borgmästare Fagerström, sig upp och gjorde sig i ordning att uppläsa sitt slutpåstående.

Anckarström rodnade lifligt och bytte om fot. Så tänkte han: Jag måste stå orörlig, som om jag stode på vakt. Och han rätade på sig och stod orörlig.

Nu började aktor:

»Då svenska allmänheten äger högsta rätt att fordra, och med en billig otålighet kan vänta, att snart se hämnden ock straffet på det kungamord, som förorsakat en allmän sorg och bestörtning –»

Det var hårda ord – han förstod att detta, att det svenska folket fordrade hämnd och straff på honom, var svaret på det han sagt, att han väntat att hedras och äras af nationen, och han hade svårt att tillbakahålla ett bittert leende.

»Så anser jag mig skyldig,» fortsatte aktor med höjd röst, »att hos Eders Excellens och Höglofliga Kongl. Hofrätten ödmjukast anhålla, att denna sak, så vidt som utan hinder för det närvarande ske kan, måtte till hufvudsaklig åtgärd blifva företagen.

»Af sådan beskaffenhet finner jag det vara, som rörer afskedade Capitainen Jacob Johan Anckarström, genom hvars mordiska hand konungamordet blifvit verkställdt och fullbordadt.»

Han tyckte sig märka, att alla domarnas blickar voro riktade på hans högra hand. Han lagade också, att den ej darrade det allra minsta.

»Denne Anckarström har, sedan han om morgonen den sjuttonde sistlidne Martii efter flera mot honom yppade skäl och misstankar blifvit gripen, ej allenast vidgått sitt grufveliga brott, utan ock sedermera afgifvit en frivillig bekännelse om det arga och mänskligheten vanhedrande uppsåt, hvarmed han i längre tider umgåtts. Däraf är att finna hurusom Anckarström redan sistlidne höst beslutit att mörda Konungen, med föregifvande att han, af hat och hämnd emot sin Konung för en Rättegång, som likväl aldrig varit under Kongl. Majestäts pröfning, utan ännu beror på Eder Excellenses och Höglofliga Kongliga Hofrättens åtgärd, samt af missnöje med allmänna ställningen i Riket fattat detta grymma uppsåt: Att i sådan afsikt Anckarström, tillika med Grefve Claes Horn, ej allenast varit sinnad nattetid enlevera Konungen från Dess Lustslott Haga och till den ändan undersökt belägenheten därstädes, utan ock, jämte nämnde Claes Horn och Grefve Adolph Ludvig Ribbing, ingått öfverenskommelse, att Konungen skulle mördas, antingen på Spektaclerna eller någon Masquerade, där tillfälle därtill vore att finna, och att detta grymma mord af Anckarström skulle verkställas.»

Aktorn gjorde ett litet uppehåll, han lyfte ögonen från papperet och såg skarpt på Anckarström. Denne stod alldeles orörlig, men hade ett besynnerligt uttryck i sitt ansikte, som om han såge något, som domare och åklagare ej sågo eller kunde se. Så var det ock. Då aktor började uppräkna händelserna, såg han dem för sig som i ett kaleidoskop, den ena efter den andra, snabbt och hastigt växlande. Gottlandsresan och allt som då händt och alla de följder den haft för honom. Hvarför sade aktor, att rättegången aldrig varit under Kongl. Majestäts pröfning. Nog var det kungen själf, som – – Så tyckte han, att han satt nere hos fröknarna Linnerhjelm, då Horn kom och de först gjorde hvarandras bekantskap. Nu växlade bilden i tittskåpet. Han såg sig stå med Horn utanför fönstren i kungens paviljong på Haga, han såg kungen dödsblek ligga på soffan – så hade han väl sett ut, då han låg däruppe på slottet, hvarken lefvande eller död – Han ryste –

Nu höll aktor på att tala om den gång, då Anckarström inställt sig med laddad pistol i Operahuset. Han såg Horn och friherrinnan Hjerta och de andra sittande framför sig i logen – Nu var det tal om Gefle riksdag – han såg de snöhöljda, ödsliga gatorna, kungen och baron Taube – och sig själf – – –

Han tänkte på att han hört sägas, att drunknande, innan de dö, se hela sitt lif passera förbi sin inre syn. Hela sitt lif – det var tillräckligt för honom att se dessa sista förfärliga års händelser passera revy. Nu talades det om, att han tvenne gånger vid maskeraderna ämnat begå samma brott, tills han ändtligen efter så många misslyckade försök – han hörde nu noga efter och försökte att ej se något af det som omtalades – natten mellan den sextonde och sjuttonde sistlidne Martii bland en folkmängd ernådde det högst beklageliga tillfälle att med en pistol, hvaruti laddningen med skrot, kulor och hagel röjde det mordiska och barbariska hjärta, som hos en kungamördare fordras, skjuta konungen och därigenom fullborda det vederstyggliga mord, som gör svenska namnet en vanära.

Återigen fixerade aktor skarpt Anckarström, som mötte blicken med fasthet, men utan trots. Orden hade sannerligen fallit hårdare än piskslag, det försummades ej något tillfälle att betona, att han ej hade nationen med sig i detta. Han hade visat dem, att detta var den ömtåliga punkten, och på denna punkt haglade rappen af pisksnärten flitigast. Men han rörde sig ej. Intet skall märkas på mig. Jag står på vakt och får snart aflösning, tänkte han.

»Hvad Anckarström bekänt och vidgått är tilllika, genom förloppet och därvid förekomne omständigheter samt åsyna vittnens och andra medbrottsliges instämmande berättelser, så mycket mera styrkt, som Anckarström till det af honom begångna konungamord, genom desse, således inlupne skäl ensamt borde anses förvunnen. Det återstår därföre att befordra Anckarström till det straff, som Konunga-Husets och Svenska Folkets heder och helgade rättigheter fordra, men som aldrig kan blifva svarande mot det han rättmätigt skulle förtjäna.

»Ett Konungamord har lagstiftaren ansett vara utöfver alla de brott en Svensk man kunde begå; Och då vid

de svåraste i Lagen utsatte dödsstraff det icke blifvit nämndt, kunde jag få anledning sluta, att Anckarströms blod vore ovärdigt att blifva utgjutet på Svensk jord. Men den grymma gärning, som här är gjord, måste ock här straffas.»

Hvilken sinnesstyrka besatt ej denne man, som med orubbligt lugn stod och väntade på att åhöra den dom, som efter detta slutpåstående skulle falla. Domarne hade svårt att sitta stilla och ej visa någon rörelse.

– Hur förhärdad är ej denne kungamördare, tänkte somliga. De som ej tänkte det, vågade ej ens för sig själfva erkänna, hvad de tänkte –

Nu kom straffyrkandet. Aktor höjde rösten och talade med största eftertryck.

»Jag påstår därför, att Anckarström, enligt hvad Lag, för våldsverkan å Rikets Konung och Herre uti 1. §. 4. cap. Missgärnings-Balken stadgar, bör mista Högra Hand, Halshuggas och Steglas, och att allt dess Gods i löst och fast måtte till Kronan indragas; Hvarjämte jag, i anseende till brottets grymhet och grofva beskaffenhet, samt Anckarströms hittills vista hårda sinnelag, och till befordrande af den skräck, varning och afsky, som af en så mordisk gärning bör följa, anser mig vara skyldig att hemställa om en allvarsam skärpning, i likhet med hvad uti ovanligt grofva missgärningar förut vanligt varit, och om icke Anckarström, innan han dödsstraffet undergår, bör ställas uti Halsjärn vid en påle, att uti Allmänhetens åsyn skämmas och straffas, samt om icke dess namn såsom Konungamördare bör i Galgen uppspikas.»

Hvarpå aktor förbehöll sig att mot de öfriga i kungamordet inblandade föra särskild talan.

Den grymma rösten hade tystnat, och Anckarström väntade på att blifva utförd. Men i stället tillfrågades han om han önskade taga del af aktors påstående för att skriftligen anföra om han däremot hade något att erinra.

Han svarade, att han sådant icke ville begära, och fortsatte:

– Den enda nåd jag skulle vilja önska mig är, att min olyckliga hustru och mina barn kunde till undgående af nöd och elände bibehållas vid den egendom jag efterlämnar.

Han hade gjort rösten hård, då han talat om sig själf och förklarat sig nöjd med att undergå sitt straff. Nu då han fortsatte, lät rösten annorlunda.

– I händelse det tillåtes mig att vidare nyttja penna och bläck, ville jag härom anhålla i en underdånig böneskrift samt ock, att mina medbrottslingar, som genom mig blifvit olycklige, måtte vederfaras någon nåd. Jag anhåller också, att under mina återstående lefnadsdagar det kunde tillåtas mig att någon gång i arresten få se min hustru. Äfvensom, för att kristligen beredas till en snart förestående död, att någon präst måtte få besöka mig. Jag skulle helst önska, att kyrkoherden Ruut i Wallentuna församling därtill kunde utses, men i den händelse han är hindrad eller eljest för det långa afståndet ej anser sig kunna åtaga sig detta, anhåller jag, att kyrkoherden uti Marie Magdalene församling Doktor Petrejus, ville tör detta ändamål besöka mig.

Då aktor, borgmästare Fagerström, förklarade sig numera icke hafva att erinra vid Anckarströms anhållan att uti arresten få se sin hustru och mottaga besök af en prästman, biföll Kongl. Hofrätten detta och tillät äfven fången att öfver nu instundande helgdagar nyttja penna och bläck för att skriftligen författa, hvad han kunde finna nödigt.

Om allt detta underrättades befälhafvande officeren, hvarefter Anckarström återfördes till arresten.

XX.
Hans böneskrift.

Hela påskdagen och hela annandagens förmiddag hade han suttit lutad öfver det stora papper, på hvilket han höll på att skrifva konceptet till böneskriften. Han skref och strök öfver och skref, och snart fanns det på hela sidan endast några spridda ord och meningar, här och där mellan tjockt öfverkorsade rader. Ibland tyckte han, att han uttryckt just det han ville säga, på bästa sätt, men då han genomläste det skrifna, besinnade han sig på hvad aktorn sagt honom om det hat, som svenska nationen närde mot honom, och fann, att han måhända uttryckt sig alltför stelt och för litet ödmjukt, för att han skulle hoppas vinna det han åsyftade med denna skrift. Han kämpade en hård dust med stoltheten, han gick upp och ner i fängelserummet, det kostade på att använda de ödmjuka ord, som en böneskrift kräfde – han kallade det böneskrift, fast det rätteligen hette »Jacob Johan Anckarströms förklaring öfver aktors mot honom gjorda påstående». Då han tänkte på att detta var det enda och sista han, som så i grund förstört de sinas framtid, kunde göra för dem, satte han sig åter vid bordet och kratsade ner några rader. Så läste han igenom det han skrifvit. Nej, det dög inte. Det var alldeles obegripligt, det insåg han själf. Ibland skref han en lång stund och ändrade och strök. Men när meningarna blefvo tydbara, hade han användt alltför prompta ord. Han tänkte på fadern, som alltid sagt honom, att han skulle lära sig att be och inte att pocka. Harn tänkte också på farbror Gjörwell, som sagt honom, att det förr eller senare kom surt efter för den som ej förmådde behandla sitt modersmål annat än nödtorftigt och bristfälligt. Han tänkte också på grefve Horn och önskade, att han kunde uttrycka sig så vackert och vältaligt som han.

Han skref och ändrade och ändrade och skref. Först måste han upprepa, att han var nöjd med sin dom. Han hade märkt, att det förvånat, men också behagat Hofrätten, då han sagt, att han ej ville klaga för egen del, och han trodde att det var detta, som gjorde, att de beviljat hans anhållan om att få se hustrun hos sig i fängelset och att få bläck och penna för att skrifva denna böneskrift. Präst hade de väl i alla fall gifvit honom. Han trodde också, att ju svårare straffet för honom själf blef och ju tåligare han led det, desto större barmhärtighet skulle det visas hans närmaste och desto mildare skulle hans medskyldige straffas – Han visste ej hvarför han trodde det, men han var öfvertygad härom.

Men det var också något annat han måste skrifva för att beveka svenska nationen till medlidande mot hans arma efterlefvande. Det kostade ännu mera på, men det måste göras. Han måste erkänna, att han misstagit sig på det svenska folkets tänkesätt. Han måste rent ut säga, att han nu förstod, att han var af nationen hatad och afskydd, då det upprepade gånger af riksdrotset, af polismästaren och nu af aktor framhållits hvilken försyndelse han begått mot den svenska nationen, då han sagt sig förmoda, att den skulle hedra och ära honom för att han mördat den älskade landsfadern, dem af alla dyrkade konungen.

Han smålog bittert. Nu kallades det ett oerhördt brott, det som förut kallats fäderneslandets räddning från förtryck och tyranni. Hvilket var sanningen?

Hans ansikte förmörkades, medan han grubblade öfver detta, och han lade trött pennan ifrån sig och gick några hvarf i rummet.

– Jag har för visso ej det rätta sinnet för att skrifva en böneskrift. Men har jag då det rätta sinnet för att låta de mina förgås i elände –

I ifvern, då han skyndade fram till bordet, välte han omkull stolen. Vakterna sågo skarpt på honom, men då de endast hade befallning att noga efterse, att skrifdonen ej användes till annat ändamål än det, hvartill de blifvit gifna, rörde de sig ej.

Nu skref fången en lång stund utan att öfverkorsa eller ändra något. Ändtligen, efter en timmes ifrig skrifning med pauser, under hvilka han tuggade på pennan eller satt och lutade pannan i hand eller strök sitt

skägg, som i fängelset fått växa vildt, tycktes tankarna tryta. Han hade skrifvit färdig början. Gud ske Lof! Nu genomläste han för sig själf denna början, så lät den:

»De straff och plågor, som af Herr aktor förliden lördag inför Eders Excellens och Kongl. Hofrätten blefvo emot mig påstådda, kunna aldrig blifva svarande mot det brott jag begått, blir således aldrig min tanke att härmed lägga något skäl till dess obillighet.»

Han besinnade sig ett ögonblick. Kanske var det bäst att tillägga ordet grymma framför brott – Aktorn hade ju användt än svårare ord. Nu stod det där, »det grymma brott jag begått». Det var nog bäst att tillägga något dylikt ord, hvarje gång han måste nämna sin gärning eller tala om sig själf. Han läste vidare uppmärksamt för att tillägga det som fattades.

»Ack nej, endast härmed förklara min skyldighet och glädje» – han lade till glädje – »att dem mottaga utaf de skäl, först att jag af herr aktor hörde, att Nationen önskade se den straffad, som kunde ett sådant brott» – han ändrade det till groft brott – »begå mot dess Konung, ty då jag vågat mitt lif för Nationen, enligt de olyckliga tankar jag mig gjort, som äro uti min berättelse till Kongl. Hofrätten anförda, utaf hvilka tankar detta brott» – han tillade högst faseliga brott – »samt stora fel mot Nationen är begått, anser jag min skyldighet vara med nöje lida allt hvad som af Nationen åstundas för att på det möjligaste kunna därigenom minska det hat jag har ådragit mig.

»För det andra. Skulle jag göra hinder för att emottaga döden, då jag så länge förgäfves famlat efter honom, ty längt bättre är dö än lefva slaf, och då jag funnit den, vilja fly? Ack nej. Än mindre nu, då blott mer usla dagar än förr återstå af min lefnad, och att göra minsta invändning för någon af de förut kända plågor och efter lifvet påföljande ceremonier är för mig till intet tjänande. Ty jag, som går utur lifvet, dör på Guds nåd, och af Honom utbedjer jag mig till detta styrka med största tålamod. Ju tungare världen är, ju lättare är döden, ju mer jag här lider, ju lyckligare blir mitt tillkommande samt då röras de känslofulla af nationen mer för de olyckliga jag lämnat efter mig.»

Längre hade han ej hunnit under hela påskdagen, och då aftonen kom och ljuset släcktes, låg han och undrade på hur han skulle fortsätta. Nu var han på rätt väg, ej ens fadern skulle kunnat förebrå honom sturskhet eller att han pockade på en ynnest, som han, om den skulle beviljas, borde bönfalla om. Och då han talat om sig själf, hade han i alla fall manligen fått säga sina tankar. Han tyckte också, att denna början kunde förstås och ej var alltför tillkrånglad. Men ack, hur oändligt mycket svårare var det ej för honom att skrifva denna så kallade förklaring än att författa den skriftliga bekännelsen. I denna hade han endast behöft säga, hvilka hans motiv varit och hvad som händt och skett, med iakttagande af en naturlig försiktighet i uttrycken, då det gällde grefvarna. I bekännelsen hade han ej velat annat än bekänna. Han hade, när han skref den, ingen åstundan att stämma domarena mildare, som han nu hade. Det var hans natur att vara sann och modig, och denna sin natur hade han fått följa i bekännelsen. Här skulle han bedja och anropa om en stor nåd, och för honom, som hade den största svårighet att muntligen och ännu mera skriftligen finna de rätta orden för tankarna, var detta författarskap det besvärligaste han kunde tänka sig. Och han hade en så oändligt kort tid på sig.

Men början var gjord, och början var det svåraste. Nu gällde det att fortsätta, och så snart han fick tillåtelse att börja skrifningen, satte han sig vid bordet och försökte. Gång på gång läste han igenom den sista meningen: »då röras de känslofulla af Nationen mera öfver de olyckliga jag lämnat efter mig.» Nu visste han. Så skulle det säkerligen vara:

»Men ack! är det rätt att jag kallar dem olyckliga, då jag kastar dem uti en öm och känslofull Nations armar? Nej, bästa maka och späda barn, varen lyckliga, men gören Eder därtill på det möjligaste förtjänta.»

Han förmådde ej skrifva mera om dem, helst han ärnade upprepa sin bön mot slutet. Nu skref han:

»För det tredje och sista vill jag gärna emottaga flera plågor, på det mitt lidande och straff kunde försona de vredgade emot de tvenne grefvar, som jag inlockat och trugat till denna olyckliga plan, så att mitt samvete kunde blifva därigenom förnöjdt. Milda Nation! skona först och främst på mina böner och plågor grefve Horn, som är i samma tillstånd som jag att äga en öm, kär och älskvärd maka och tvenne späda barn. Ack, hvilket svårt! som jag i dessa sista stunder af min lefnad känner. Hvad det kostar ett ömt och upprördt hjärta att öfvergifva dem!»

Vakterna iakttogo fången, men funno ingen anledning att inskrida. Han satt med armbågarna stödda mot bordet och med båda händerna öfver ögonen, och det ryckte i hans kropp. Men intet ljud hördes, och snart återtog han pennan och började skrifva.

Såsom alltid då han skulle börja en ny mening, skedde det med stor svårighet och vånda. Han skref och strök ut, strök ut och skref, nu stod det där ändtligen. Han läste igenom det han sist skrifvit, gång på gång. Kunde det begripas? Javäl, början, själfva hans anhållan, men hur skulle det gå med motiveringen och förklaringen? Han förstod det, men månne andra skulle vilja besvära sig med att utfundera hvad han menade. Satserna gyttrade ihop sig och gingo i hvarandra, det såg han nog, men han kunde inte bättra på dem. Så här hade han skrifvit:

»Det enda af herr aktors påståenden jag utbeder mig ej må upptagas, är att mista min egendom. Kan en så god Nation borttaga de smulor, som till fem blottställdas bärgning är nödig? Nej, så obarmhärtig är ej svenska Nationen. Det är en aktors skyldighet att påstå. Men detta är ju ej straff emot mig, det är att hämnas på dem, som tillhört mig, ty det är från dem det bortrycks. De äro ju medlemmar af Edert samhälle, de äro ju ej med mig brottsliga, fast de äro i ett blodsband med mig» –

Detta kunde väl begripas, men hur gick det med det, som kom efter detta? Han själf förstod det så väl, och han ville ha det sagdt, men skulle de fatta hans mening? Han hade många, många gånger sökt skrifva om det, men det hade bara blifvit sämre, ej bättre. Så här stod där nu:

»Ack, kunna böner och reflexioner ej beveka människorna, hvem vilja de då skall tro dem vara Guds beläten, ty den gröfste syndare bönhöres af den store Guden, som kan aldrig fela samt har största rätt att fordra allt till pricka, men kunna mänskliga hjärtan vara döfva för en brottslings böner, då de själfva kunna fela, således be och blifva bönhörda. Nej, de höra min bön visst, och jag slutar mina dagar i den fulla säkerhet, att Nationen till prof på att den förlåtit mig det jag emot den felat uppfyller min önskan och anhållan i de trenne förenämnda punkter, och denna penna lika så olycklig som den hand, hvarmed hon föres, äger ej minsta gåfva att kunna med nog lifliga och ömma uttryck anropa Nationens godhet för mina efterlämnade anhöriga och olycklige medbrottslingar.»

Han kände bittert denna pennans oförmåga, då han fortsatte:

»Men den store Guden hoppas jag låter vid mitt blods rinnande ingjuta uti en upplyst, öm och känslofull Nations hjärtan de starkaste känslor till nåd, medlidande och förskoning mot dem som deltagit i detta mitt brott och min plan. Det faseliga har jag olycklige gjort, det hjälpes intet om aldrig så många dö samt alla hårda straff afhålla aldrig ett så groft brotts utförande. Ömhet, rätt och ett måtteligt välde, konung och undersåtar emellan, är det rätta och enda, som afstyrer sådana ohyggeliga gärningar –»

Det lättade att få skrifva dessa manliga och frimodiga ord efter alla de ödmjuka bönerna. För det som återstod att skrifva hade han inga svårigheter, och han skref nu klart och begripligt:

»Som detta är det sista jag här i världen har äran inför denna högt vördade domstol aflämna, får jag sluta dessa olyckliga rader med att taga ett ödmjukt afsked af Eders Excellens och samteliga herrar ledamöter och härmed öfverlämna en olycklig maka och fyra späda barn i Edra ömma och känslofulla hjärtans omvårdnad

samt äfven tacka Eder för allt besvär jag gjort, men allra mest för de besvär Herrarna af ömhet och godhet täckas hädanefter hafva för mina förenämnda af mig gjorde olycklige och låt min själ blifva tillfredsställd däraf, att I Herrar med tillhjälp af de ömma medlemmarna i Edert samhälle upprätten den olycka och det onda jag gjort dem.

»Sist öfverlämnar jag min kropp uti Kongl. Hofrättens lagliga förordnande öfver dess hädanfärd samt förblifver

Eders Excellenses och Kongliga Hofrättens

Herrar ledamöters ödmjukaste tjänare

Jacob Johan Anckarström.»

Då han lade ner pennan, tackade han Gud, att denna svåra skrift ändtligen var färdig. I afton skulle han renskrifva konceptet, hvarpå skriften skulle inlämnas till Kongliga Hofrätten. Utgången stod i Guds hand.

XXI.
Utgången.

Då hans dom inför öppna dörrar afkunnades, hörde han, att straffet var skärpt utöfver aktors påstående. Det kom alldeles oförberedt för honom, då efter rekapitulationen af händelserna, bekännelsen och vittnens utsagor domen upplästes och han förstod, att han också skulle undergå spöstraffet. Han stod alldeles stilla och åhörde domen. Aktors påståenden hade varit milda mot denna doms förfärliga ordalydelse. Det fanns ej ett ord, som kunde piska, slå och dräpa, som ej användts. Hur orden trängde till den mest aflägsna vrå af salen, hur de slukades af de otaliga åhörare, som till trängsel fyllde den!

»Fördenskull och emedan Capitainen Jacob Johan Anckarström, född Svensk samt därigenom jämte edeliga förpliktelser till undersåtelig tro och huldhet Rikets Konung förbunden, i förberörda måtto är öfvertygad att hafva Konungen med stadgadt råd, af hämnd, försåteliga inom dess fridlysta borg mördat; Ty pröfvar Kongl. Hofrätten i förmågo af 4 cap. 1 §. Missgärningsbalken samt i anledning af författningarna om straffets skärpande för synnerligen grofva brott, det denne grymme missdådare, Jacob Johan Anckarström, som medelst sådant sitt arga uppsåt och grufveliga fullbordan afklädt sig allt medborgerligt anseende samt heder och ära och således gjort sig ovärdig och förverkat adeligt stånd, skall för sin oerhörda illgärning varda, till allmän sky och fasa, sålunda straffad, att han först på särskilda torg, tre dagar å rad, ställes två timmar i halsjärn för skampåle, därå öfver hufvudet blifvit fästad tafla med påskrift: Kungamördaren Jacob Johan Anckarström, vid hvilka timmars förlopp mördaren, hvarje gång af bödelsknekt hudstrykes med fem par spö, try slag af paret, och sedan efter föregången beredelse till döden föres till galgeplatsen och där mister högra hand, halshugges och på det sätt steglas, att hand och hufvud sättas på en påle och den öfriga kroppen på fyra stegel lägges. Gånge ock mördarens gods i löst och fast under Kronan. Dessutom bör å galgen samt å kåken vid Packaretorget uppsättas tafla, med påskrift, huru Kungamördaren Anckarström år 1792 blifvit dömd och straffad.»

*

Det sades honom, att det ej var honom förment att begära nåd hos kungen. Han begärde förskoning från spöstraffet, men det afslogs. Kongl. Majestät »fann ej skäl att uti det Anckarströms person ålagda straff göra någon lindring, men ville af gunst och nåde i afseende på Anckarströms oskyldiga barn gifva och förläna dem det Anckarström genom förenämnda utslag frändömda gods. Till hvilken ända, sedan i Anckarströms och hans hustrus bo laga delning skett, hans andel i boet borde af lagliga tillförordnade Förmyndare, jämte

barnens moder, för deras räkning till delning dem emellan mottagas och vårdas.»

Då detta kungjordes honom, lyfte den till största vanheder och till nesligaste död dömde fången sitt hufvud, knäppte händerna och hviskade sakta för sig själf, så sakta att ej vakterna uppfångade minsta ljud:

– Jag tackar dig, Gud, för att du nåderikt tagit denna börda från mitt hjärta. Mina barn behöfva ej gå och tigga sitt bröd af hårda människor. De hafva tillräckligt för att undgå nöd och brist, Gud ske pris och tack!

De eldigt lysande ögonen sänktes, och ett underligt leende krusade hans läppar.

– Jag hade rätt i min förmodan, att blott de fingo straffa mig öfver mänskligt mått, skulle de visa förbarmande mot mina närmaste och, som jag tror, äfven mot grefvarna och de andra anklagade.

På sig själf och på de lidanden, som förestodo honom, tänkte han icke. Han hade gifvit sin kropp till spillo för längesedan –

XXII.
Ett bref från assessor Gjörwell.

Det var den tionde maj, en skön dag. Ute på Djurgården fläkta vårvindar, som dock äro så pass friska, att de få den täcka vikens böljor att lätt vattra sig. Solen lyser öfver den späda grönskan, och i Kaptensuddens trädgård går gamle mäster Ahlbom och krattar gångarna, som från grinden leda upp till huset. Det trefna ljudet af krattans lätta raspande mot sanden och småstenarna stör ej assessor Gjörwell, som sitter i den lilla gröna kammaren och skrifver till sin kära dotter i Norrköping. Han har just sagt henne hur lycklig han är öfver att härute åter få skåda naturen och årstiden, njuta dess fägring och glädje, och som han intet roligare vet än att skrifva bref till sina kära, förhöjer brefskrifvandet också hans glädje öfver den sköna vårdagen. Alltjämt ser Gjörwell ut som en glad och lycklig skolgosse, fast han redan öfverskridit de sexti åren och kerublockarna blifvit silfvergrå, ögonen tindra af förtjusning, medan han ordnar framför sig de många brefark han i dag tänker färdigskrifva och skicka till sin dotter. Det har ej allt sedan den sextonde mars varit sådana tider, att man tryggt vågat skrifva om händelserna, och den unga frun i Norrköping har fått nöja sig med ganska korta och knapphändiga bref från söta far i Stockholm. Men i dag ämnar Gjörwell taga igen skadan, han har så oändligt mycket märkvärdigt och händelserikt att berätta för henne. Också ger han sig knappt tid att tala om den sköna väderleken och den vackra våren och hur lycklig han känner sig öfver att åter sitta i den lilla gröna kammaren, förrän han fortsätter:

»Men ack, sötaste Stafva, att jag nu skall så tvärt afbryta detta lyckliga ämne och tala med dig om straff och död, men då de bägge drabbat en person, som du så noga känt, som på visst sätt varit din ungdomsvän, så vill du också säkert veta något om hans hädanfärd. Du märker nu grant, att jag menar den olycksmänniskan kapten Anckarström, vår förr så kallade Jacob Jan. Hans hårda och otacksamma sinne känner du förut, huru han alltsedan salig fru Löwens död, hvartill han ock i ganska mycket var saker, aldrig velat se eller umgås med mig, vet du också. På samma sätt hatade och skydde han sekreterare Björkegren, ehuru stora förbindelser han hade både till honom och mig, till honom såsom hans lärare, till mig såsom hans förmyndare.»

Nej, så mycket han hade att skrifva om! Han hade hvarken omtalat för barnen i Norrköping söta mors och Björkegrens möte med Anckarström på maskeraden den andre mars eller Calles sammanträffande med honom utanför Almquists hus eller allt det som söta mor upplefde den olycksdigra maskeradnatten.

Han krafsar med största fart ned allt detta och fortsätter:

»Jag går med ett steg till bestraffningsdagen, ty åtskilligt mellankommande hör till det andra Norrköpingsbrefvet. Första afstraffningsdagen med spö var gråkallt, andra dagen var mildare, men med snöglopp och solsken om hvartannat, den tredje kallt och klart. Han gick första dagen från Riddarholmen till schavotten på Riddarhustorget, en så hög resning, att han stod öfver allas hufvud, och var således ganska synbar. Han gick oförfäradt och nästan sturskt upp på denna ärelösa teater, afhörde där sin dom och ställdes så i halsjärnet vid pålen, hade en stor vargskinnspäls öfver en mörkgrå syrtut och röd väst samt stod utan hatt. Under hela tiden såg han fritt omkring på allt det oräkneliga folket på torg, gator och i fönster, ty schavotten var ställd just på den punkt af torget, att han kunde synas ifrån hela Stora Nygatan, Kyrkobrinken och Myntgatan. Jag stod med farbror Arrhenius ifrån Fundbo, som var hitkommen med en deputation från Upsala län för att beklaga, en stund på torget, men mäktade ej vänta ut exekutionen, ty han kom sent upp, klockan efter elfva, och jag skulle äta ärter – det var en torsdag – hos lilla Louise, vandrade således af, men Calle härdade ut med hela detta tragiska förspel.»

Gjörwell gjorde ett uppehåll för att se ut öfver trädgården, där gubben Ahlbom alltjämt gick omkring och krattade, nu alldeles framför förstugudörren. Han kunde ej motstå att gå ner i trädgården och prata med gubben. Och när han återkom för att för sin lilla Stafva i Norrköping beskrifva spöslitningen, som Calle sett, och afrättningen, som han själf öfvervarit, tänkte han, att detta bref, som han hoppades skulle bevaras liksom de andra familjebrefven, säkerligen skulle vara af ett särskildt stort intresse för eftervärlden, såsom skrifvet af ett åsyna vittne till kungamördaren Jacob Johan Anckarströms bestraffning. Han tänkte, att de som visste af, att han varit denne illgärningsmans förmyndare och att Anckarström nästan vuxit upp inför hans ögon, med beundran måste se, att den annars alltid så ömsinte och känslofulle Gjörwell, som göt tårar vid den uslaste varelses pina eller död, med stoiskt lugn hade hört omtalas eller åsett det gräsliga han beskref. Det var också något för en eftervärld att beundra, att en dygdig svensk medborgare och ansedd skribent i sin kungs mördare endast såg den gräslige illgärningsmannen och kunde totalt bortse från det personliga förhållande, i hvilket han en gång stått till honom, och ej längre minnas de goda egenskaper, som han älskat hos denne gosse, som blifvit honom anförtrodd af sin döende fader. Sannerligen, denna romerska ståndaktighet gladde Gjörwells hjärta lika mycket som den vackra morgonen, och då han genomläste den sista satsen han skrifvit om ärterna, som han skulle äta hos Louise och för hvars skull han så att säga försakade att åse Jacob Jans spöslitning, smålog han.

Ingen skulle, sedan han läst detta, kunna tänka annat än att han betraktade kungamördaren med den största afsky. Han skulle också säkerligen riskera hela sin borgerliga existens och sitt renommé som dygdig författare, om han skrefve annat än med afsky om den olycksmänniskan kapten Anckarström, Gustaf den tredjes mördare!

Han skref länge och ifrigt och beskref allt, som hans Calle och pastor Roos, som jämte doktor Petrejus varit Anckarströms själasörjare, berättat för honom. Nu skulle han till att beskrifva afrättningen.

»Såsom vädret var vackert och merendels solsken, fast med nog blåst, beslöt jag att se denna så märkvärdiga exekution, gick således ut, först åt norr och sedan hela den långa vägen öfver stengator och sandbackar. Och den första människa, som jag råkade utanför min port, var lilla Ankar. Hvad tycker du väl?»

När Gjörwell skref ner detta om lilla Ankar, kommo plötsligen tårarna honom i ögonen. Fast han oupphörligt borttorkade dem, kommo de åter och åter.

Och utan att tänka på sin romerska stoicism eller på sitt renommé inför eftervärlden skref han bittert gråtande: »Vi talte med tårar om både sak och person.»

Gjörwell grät så häftigt, att han för en stund måste lägga fjädern ifrån sig. Då han ändtligen hunnit sansa sig så mycket, att han kunde fortsätta med skrifningen, tänkte han oupphörligt: – Hvem hade kunnat förespå

mig, att jag en gång skulle fälla sorgens och medlidandets tårar öfver Gustaf den tredjes mördare?

Fågelkvittret hördes in genom de vidöppna fönstren. Solen sken ljufligt. Gamle mäster Ahlbom gick omkring i trädgården och vattnade och ansade sina plantor, medan Gjörwell fortsatte att skrifva om Jacob Jan.

* * *

INNEHÅLL.
